

**002  
ΚΛΣ  
ΣΤ2Α  
661**







5 69 Π Δ Β

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

# ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΤΗΣ Ε΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ 1921



Τυπώται μετά βιβλιοσήμου Αρχιμ. 3,95  
\* Αριθ. έγκριτ. αποφάσεως 44133 21 Σεπτεμβρίου 1921

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
ΕΚΔΟΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ  
12 Όδου - Σταθμ. - 12



# ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΤΗΣ Ε΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ 1921



Τιμάται μετά βιβλιοσήμου Δραχμῶν 3,95  
'Αριθ. ἐγκριτ. ἀποφάσεων 44133 24 Σεπτεμβρίου 1921

BIBLIΟΝΗ ΕΙΣ  
CΟΦΗΕΑΤΟ  
Μητ. Ν. Ζαρίτση  
αὐτ. ἀριθ. ἐπισημ. 757



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
ΕΚΔΟΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ  
12 Ὁδὸς—Σταδίου—12

662  
ΕΠΕ  
ΕΙΡΑ  
661

## ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ

«Ο κ. Π. Π. Οικονόμος, συγγράψας σειράς αναγνωσμα-  
»ρίων κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἐρβάρτου διὰ τὰς 4 κατωτέρας  
»τάξεις τοῦ δημ. σχολείου, ἠθέλησε, καλῶς ποιῶν, νὰ  
»συμπληρώσῃ τὴν σειράν διὰ τῆς ἱστορίας μιᾶς με-  
»γαλοουργοῦ καὶ εὐγενοῦς μορφῆς, ἣν παρουσιά-  
»ζει ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία, διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.  
» Μετὰ σύντομον γεωγραφίαν τῆς Μακεδονίας ἐκτίθεται διὰ  
» γλώσσης ἀνθηροῦ καὶ ῥεοῦσης ἡ ἱστορία τοῦ Μεγά-  
»λου Ἀλεξάνδρου, οὗτινος τὴν εὐγενῆ μορφήν διὰ ζωηροτάτων  
» χρωμάτων ὁ συγγραφεὺς προβάλλει πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν ἐλ-  
»ληνοπαίδων κλπ.

«Ἡ ἐπιτροπεΐα ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἔξοχον μορφωτι-  
»κὴν δύναμιν τοῦ βιβλίου, ὅπερ εἶναι ἐπιτήδειον νὰ ἐμ-  
»πνεύσῃ φρονήματα ὑψηλὰ καὶ γενναῖα καὶ  
» νὰ υποθάψῃ τὸ συναίσθημα τῆς φιλοπατρίας ἐνέκρινεν ὁμο-  
»φώνως τοῦτο πρὸς εἰσαγωγὴν διὰ τὴν Ε' τάξιν τῶν πλήρων  
» δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων καὶ θηλέων».

«Τὸ βιβλίον ἔχει ἔξοχον μορφωτικὴν δύναμιν καὶ εἶναι  
ἐπιτήδειον νὰ ἐμπνεύσῃ φρονήματα ὑψηλὰ καὶ γενναῖα καὶ  
νὰ υποθάψῃ τὸ συναίσθημα τῆς φιλοπατρίας»

(Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν κριτῶν)

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσιν ἐνταῦθα τὴν ὑπογραφὴν μου  
τὰ δὲ μὴ φέροντα αὐτὴν καταδιώκονται, τιμωρουμένου αὐστη-  
ρῶς τοῦ διδασκάλου.

Ἄλεξάνδρος ὁ Φιλίππου ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πρῶτος αὐτὸς μέγας διὰ τὰ μεγαλουργήματα αὐτοῦ τὰ στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ, ὅμοια τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἄλλος οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον ἐξετέλεσεν ἐν διαστήματι βραχυτάτου χρόνου καὶ τὰ ὁποῖα εἰς τὰ ὄμματα τῆς ἐκπλήκτου ἀνθρωπότητος ἐνεφάνισαν αὐτὸν ὡς θεὸν ζήσαντα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἱστορία δὲν γνωρίζει ἄλλο γεγονός οὕτω καταπληκτικόν. Οὐδέποτε οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον ἔθνος τόσον μικρὸν ἠδυνήθη οὕτω ῥαγδαίως καὶ ὀλοσχερῶς νὰ καταβάλλῃ πελώριον κράτος καὶ ἐπὶ τῶν ἐρείπιων αὐτοῦ νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια νέου βίου πολιτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πάντα ταῦτα δὲν κατωρθώθησαν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἶναι ἔργα τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλληνικῆς μεγαλοφυΐας. Ὁ μεγαλοφυῆς ἐπιστήμων καὶ διδάσκαλος, ὁ ἐκ Σταγείρων Ἀριστοτέλης, ὁ κατακτῆσας διὰ τῆς διανοίας τὴν οἰκουμένην, ἐπαίδευσεν τὸν μεγαλοφυῆ μαθητήν, ὅστις ἐμελλε νὰ κατακτήσῃ αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ ξίφους. Εἰς τὸν Ἀριστοτέλην ἀνήκει ἡ δόξα ὅτι εἰς τὸν ἐνθουσιώδη παῖδα ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαλείου, ὅπερ ἔγκειται ἐν τούτῳ, νὰ περιφρονῇ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ νὰ φεύγῃ τὴν ἠδυπάθειαν, νὰ ἐπιδιώκῃ δὲ ἐπιμόνως καὶ καρτερικῶς ἔργα, τὰ ὁποῖα μένουσιν ἀθάνατα καὶ προκαλοῦσι καὶ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τὴν εὐλογίαν. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ σήμερον ἀκόμη παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως περιβάλλεται ὑπὸ αἴγλης ἀνθρωπίνου μεγαλείου. Ἄν εἶναι ἀληθὲς ὅτι μεγάλοι γινόμεθα μετὰ μεγάλων συναναστροφόμενοι, τότε ἡ ἐπιθυμία ἐμοῦ νὰ ἐκθέσω εἰς τοὺς ἐλληνοπαῖδας τὰς σκέψεις καὶ τὰ ἔργα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν θὰ μείνῃ ἄνευ ἀποτελεσμάτων μεγάλων. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνῃ ἀπαθὴς ὁ ἀναγνώστης βλέπων μίαν δράκα ἀνθρώπων κρημνίζουσαν ἐφῆμερα μεγαλεῖα καὶ καταδιώκουσαν ἀναρίθμητα στρατεύματα καὶ συντρίβουσαν αὐτά. Ἄλλ' ἡ μεγίστη κατ' ἀνθρώπον οὐρανία ἀπόλαυσις εἶναι, ὅταν ἀναλογίζηται ὅτι πάντα ταῦτα ἐξετέλεσαν Ἕλληνες, οἵτινες διαφέροντες τῶν κατακτητῶν ὄλου τοῦ κόσμου ἠνύνησαν καὶ ἐπροστάτευσαν καὶ ἐπαιδαγώγησαν τοὺς ὑποταχθέντας λαοὺς, ὅτι ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ ἐλληνικὴ παιδεία τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ σοφωτάτῃ διευθύνει τοῦ μεγάλου τέ-

κνου τῆς ἑλληνικῆς χώρας, ἣτις καλεῖται Μακεδονία, διὰ τῶν δυνάμεων τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων διεδόθησαν καὶ ἐκαλλιεργήθησαν εἰς δύο ἡπείρους, εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, καὶ οὕτω τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐνεφανίσθη μέγα, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις.

Δοξάζω τὸν Θεὸν ὅτι μὲ ἤξιωσε νὰ ἴδω τὸ ὄνειρόν μου ἐκπληρούμενον καὶ τὸ ἔθνος μου ἀναφαινόμενον καὶ πάλιν μεγαλουργοῦν καὶ ἐλευθεροῦν λαοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ αἰῶνων δεδουλωμένους. Τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἐθαυματούργησεν εἰς τὸ Μπιζάνι, εἰς τὸ Κιλκίς, εἰς τὴν Αἴημον, εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, εἰς τὴν Τζουμαγιάν, εἰς τὸ Σκρά, ὅπερ θαυματοουργεῖ αὐτὴν τὴν στιγμήν εἰς τὸ Δορὺλαιον, εἰς τὸ Κοτυάειον, εἰς τὴν Ἰουστιανούπολιν, εἰς τὸ Γόρδιον, εἰς τὸν Σαγγάριον, εἶναι τὸ ἴδιον πνεῦμα, ὅπερ ἐθαυματούργησεν εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἰς τὰς Πλαταιάς, εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὸν Γρανικόν, εἰς τὸν Ἰσόν, εἰς τὰ Γαυγάμηλα. Ἀπεδείχθη διὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὸ πνεῦμα τῆς συνεχείας καὶ ἡ συνέχεια τοῦ πνεύματος τοῦ ἑλληνικοῦ. Χωρὶς νὰ ἐπαιρώμεθα καὶ νὰ μεγαλαυχῶμεν, ἅς ἐξακολουθήσωμεν νὰ καλλιεργῶμεν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἀναγινώσκοντες τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν προγόνων μας, ἔνθα ἐμφανίζεται τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τὰ παλαιὰ ἔργα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου βλέπομεν κατοπτριζόμενα τὰ πρόσφατα ἔργα τοῦ μεγάλου Βασιλέως μας. Οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουσιν ἀλλήλους. Ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια, ἣν ἐθέσαμεν ὡς σκοπὸν μας, κύριον ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ καὶ ἐκαλλιεργήσαμεν διὰ τῶν κλασσικῶν βιβλίων, ἐξεδηλώθη ζωηρὰ καὶ ἀκμαία κατὰ τοὺς προσφάτους ἀγῶνας τοῦ ἔθνους. Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ ἀμπελώνος, εἰς τοὺς φιλοτίμους δημοδιδασκάλους, τοὺς σπουδαίους παράγοντας τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος. Ἡ αὐτὴ ἠθικὴ ἐνέργεια τοῦ φιλοκάλου ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔστειλεν εἰς κόρακας καὶ τὴν ἐπιδημίαν τῆς μαλλιαρωσύνης, τὴν φυλλοξήραν ταύτην τῶν σχολείων. Οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ πείσμα ὄλων τῶν μαλλιαρῶν θέλουν νὰ εἶναι Ἕλληνες καὶ εἰς τὸ φρόνημα, καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰ ἔργα. Διδάσκαλοι, ἔχθε ἀπρὶξ τῶν προγονικῶν κειμηλίων. Σεῖς ἐτάχθητε αὐτῶν πάντων ὑπέρμαχοι. Εἴσθε ὑπεύθυνοι διὰ πᾶσαν ἀπώλειαν ἣ μείωσιν.

# Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

## § 1. Ἡ Μακεδονία.

Πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας ὑπάρχει χώρα Ἑλληνικὴ μεγάλη, ἡ Μακεδονία, ἡ πατρίς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ἄρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ φθάνει πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ Σκάρδου καὶ τοῦ Σκομμίου ὄρους, πρὸς ἀνατολὰς δὲ μέχρι τῶν ὄρεων Ὀρθίου καὶ Ροδόπης, πρὸς δυσμὰς δὲ μέχρι τῶν ὄρεων τῶν Κανδαβίων, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὄντα συνεχῆ ὄρη τῆς Πίνδου. Εἶναι δὲ χώρα κατὰ τὸ μέγεθος διπλασία τῆς Πελοποννήσου, ὁμοιάζουσα πρὸς αὐτὴν κατὰ τὰς χερσονήσους, ὡς σχηματίζει πρὸς νότον, κατὰ τὰς εὐφόρους πεδιάδας, ὡς ἔχει πολλὰς, κατὰ τὰ ὄρη, ἃ διατέμνουσιν αὐτὴν, σχηματίζουσα οὕτως ἐπαρχίας ἀποκεκλεισμένας. Ἔχει δὲ ἀφθονίαν ποταμῶν καὶ λιμνῶν, οἵτινες διαρρέουσι καὶ ἀρδεύουσιν αὐτὴν καθιστῶντες γονιμοτάτην. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατοικεῖ ἀδελφὸς λαὸς ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, ἔχων κοινὴν τὴν καταγωγὴν, κοινὴν τὴν ἱστορίαν, κοινὴν τὴν γλῶσσαν, κοινὴν τὴν θρησκείαν. Ὁ λαὸς οὗτος ἐπάλασεν ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς του ὑπάρξεως πρὸς τοὺς Βουλγάρους καὶ ἠτύχησεν ἐν ἔτει 1913 διὰ τῶν δύο πολέμων τῶν Ἑλλήνων πρῶτον μὲν κατὰ τῶν Τούρκων, εἶτα δὲ εὐθὺς καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῆς μητρὸς του Ἑλλάδος. Καὶ πᾶσα μὲν ἡ χώρα εἶναι καλή, καλλίστη ὅμως πασῶν εἶναι ἡ Χαλκιδική. Αὕτη διὰ τὸ μαλακὸν κλίμα, διὰ τὸ εὐλίμενον, ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς χώρας μεσημβρινὰς τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ ἐκ παλαιωτάτων χρόνων μετενάστευσαν ἐνταῦθα Ἕλληνες, ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων, ἡγουμένης τῆς Ἄνδρου, κτίσαντες πολλὰς πόλεις, ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς Εὐβοίας, μάλιστα δ' ἐκ τῆς Ἐρετρίας καὶ τῆς Χαλκίδος. κτίσαντες πόλεις, ὧν πασῶν ἐξείχεν ἡ Ὀλυν-

θος. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς Πελλήνης τῆς Ἀχαΐας ἄποικοι Ἕλλη-  
νες ἔκτισαν ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῆς καλουμένης Παλλήνης  
τὰς πόλεις Μένδην καὶ Σκιώνην καὶ ἄλλας. Λαμπρὰ δὲ ἦτο  
καὶ ἡ θέσις τῆς Ποτιδαίας, ἣν ἔκτισαν ἄποικοι Κορίνθιοι ἐπὶ  
τοῦ στενοῦ λαιμοῦ τῆς αὐτῆς χερσονήσου, φθάνουσαν ἐκατέ-  
ρωθεν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ἔχουσαν δύο κόλπους. Ἡ πόλις  
αὕτη μετωνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κασάνδρου Κασάν-  
δρεια, ἐξ ἧς σήμερον ὀνομάζεται ὀλόκληρος ἡ χερσόνησος Κα-  
σάνδρα, ὡς καὶ πολίχνη Κασάνδρα νοτιώτερον τῆς παλαιᾶς  
Κασάνδρας ἔκτισμένη.

Ἡ δὲ μέση χερσόνησος, Σιθωνία καλουμένη ἐκ τῶν Σιθώ-  
νων τῶν πάλαι κατοίκων αὐτῆς, εἶναι μᾶλλον τῆς Παλλήνης  
ὄρεινῆ, πλεονεκτεῖ ὅμως ταύτης διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς  
λιμένας, ὧν ἐξέχουσιν ὁ λιμὴν τῆς Τορώνης καὶ τῆς Σίγγου,  
ἐξ ὧν καλοῦνται καὶ οἱ κόλποι Τορωναῖος καὶ Σιγγιτικός. Τὴν  
χερσόνησον ταύτην πάλαι ἀπόκισαν οἱ Ἴωνες.

Ἡ δὲ τρίτη χερσόνησος, ἡ καλουμένη Ἀκτὴ, ἀποτελεῖται  
ἐξ ὄρους δασώδους, ὅπερ καταλήγει εἰς κορυφὴν ὑψηλὴν 1935  
μέτρων, γνωστὴν καὶ πάλαι καὶ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄθως. Ἐν-  
ταῦθα διὰ τὸ ἀλίμενον τῆς χερσονήσου καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν  
ἐπαρκoῦς χώρας καλλιεργησίμου δὲν ὑπῆρχε πάλαι οὐδεμία  
πόλις ἢ μόνον κῶμαι τινές, τὴν σήμερον ὅμως ὑπάρχουσιν εἴ-  
κοσι μοναστήρια τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, διὸ ὁ  
Ἄθως καλεῖται καὶ Ἅγιον ὄρος.

## § 2. Καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι Μακεδονίας

Καλαὶ ὡσαύτως ἐπαρχίαι τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ Ἡμαθία  
καὶ ἡ Πιερία. Καὶ τὴν μὲν Ἡμαθίαν διαρρέουσι δύο μεγάλοι  
ποταμοί, ὁ Ἀξιὸς καὶ ὁ Ἀλιάκιον, ὡς καὶ ὁ μεταξὺ τούτων  
ῥέων Λουδίας, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.  
Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἦτο πάλαι ἡ πρωτεύουσα τῶν βασιλέων  
τῆς Μακεδονίας, καλουμένη Ἐδεσσα, ἧς ἡ ἀκρόπολις ὀνομαζο-  
μένη Αἰγαὶ ἦτο ἀκοδομημένη ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου, ἐξ οὗ μέγας  
καταπίπτει καταρράκτης, ἀψῆνων αὐτῆς τὴν θελκτικὴν ὄψιν.  
Κετόπιν δὲ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου ἐκτίσθη ἡ Πέλλα, ἣτις  
ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος περικυκλωμένη πανταχόθεν  
ὑπὸ λιμνῶν καὶ ἐλῶν καὶ οὔσα λίαν νοσηρά. Ἐνταῦθα σήμε-

ρον υπάρχει χωρίον "Αγιοι απόστολοι καλούμενον, ένθα ήρχισαν νά γίνωνται αί άνασκαφαί τής Πέλλης, αίτινες έφερον πολλά άρχαία εις φώς. Έν τή 'Ημαθία, εις τήν ύπόρειαν του όρους Βερμίου, κείται και ή παναρχαία πόλις Βέρροια, ούτω και νυν έτι καλουμένη.

Συνεχής χώρα τής 'Ημαθίας είναι ή Πιερία κατέχουσα τās βορείας και άνατολικās κλιτύς του ύψηλου μέχρι τριών χιλιάδων μέτρων όρους 'Ολύμπου, ούσα δε κατάφυτος και κατάρρευτος. Παρά τήν θάλασσαν, άριστερῶ τῶ εισπλέοντι εις τόν Θεσμαϊκόν κόλπον, ήσαν αί πόλεις 'Ηράκλειον, ένθα νυν ό Πλαταμιόν, τὸ Διον παρὰ τήν Μαλαθριάν, πόλις κτισθείσα παρὰ του βασιλέως τής Μακεδονίας 'Αρχελάου, πρὸς τιμήν του Διὸς και τῶν Μουσῶν και κοσμουμένη δια πλήθους δημοσίων οίκοδομῶν και άνδριάντων, ὧν πολλοί ήσαν χρυσοί. "Εξω τής πόλεως ήτο ό ναός του Διός, ένθα ειχον στηθῆ οί έφιπποι χαλκοί άνδριάντες, έργον του Λυσιππου, παριστάνοντες τόν μέγαν 'Αλέξανδρον και τούς περι αυτόν είκοσι πέντε έταίρους τούς πεσόντας έν τή μάχη του Γρανικοῦ. Ένταύθα έτελοῦντο άγῶνες έλληνικοί διαρκοῦντες επί έννέα ήμέρας, ὡς έτελοῦντο τοιοῦτοι και έν τή λοιπῇ 'Ελλάδι, μάλιστα δε έν τή 'Ολυμπία. 'Ερείπια τής μεγάλης και πολυτελεστάτης ταύτης πόλεως φαίνονται έν τῶ μέσω τῶ πυκνοῦ δάσους και τῶν έλών, ἃ νυν έχουν σχηματισθῆ εκεί. Βορειότερον παρὰ τήν νυν Σκάλαν του χωρίου Κίτρους έκειτα ή Πύδνα, και βορειότερον αὐτῆς ή Μεθώνη, ένθα ό Φίλιππος, πολιορκῶν αὐτήν, άπόλεσε τόν ὀφθαλμόν του ταξευθείς. Πᾶσαι αί πόλεις αὐται ειχον οικισθῆ υπό 'Ελλήνων έξ 'Ερετριάς και άλλαχόθεν μεταναστευσάντων εις τήν εύφορον ταύτην χώραν.

"Η δ' ἄλλη χώρα, ή πρὸς δυσμὰς τής 'Ημαθίας κειμένη, ήν διαρρέει ό 'Αλιάκμων, έκαλείτο 'Ορεστis μὲν ή παρὰ τās πηγὰς του 'Αλιάκμονος, ής πρωτεύουσα πόλις ήτο τὸ Κέλετρον, τανῦν Καστορία, επί λίμνης ὁμωνύμου, 'Ελίμεια δε ή περι τόν ῥοῦν του 'Αλιάκμονος, ένθα νυν ή Κοζάνη, ή Σιάτιστα, Λυγκηστis δε ή μεγάλη και εύφορωτάτη πεδιάς διαρρομένη υπό πολυαριθμῶν βραχιόνων του ποταμοῦ 'Εριγῶνος, ένθα ήτο πάλαι ή 'Ηράκλεια ή Λιγκηστis, τὰ νυν δε Μοναστήριον ή Βιτώλια.

Βορείως δε τής Λυγκηστιδος μέχρι του Σκάρδου και άνατολικῶς αὐτῆς μέχρις 'Ορβήλου είναι ή έπαρχία Παιονία, ής

πόλεις ἦσαν τὰ Βυλάζωρα, νῦν Βελεσά, Σκοῦποι, νῦν Σκόπια.  
 Ἄλλαι ἐπαρχίαι τῆς Μακεδονίας εἶναι ἡ Μυγδονία, ἣς σπουδαιοτάτη πόλις ἐγένετο ἡ Θέρμη, κτίσμα Ἰώνων, ἣτις κατόπιν ὑπὸ το Κασσάνδρου ἐγένετο πρωτεύουσα το βασιλείου μετονομασθεῖσα Θεσσαλονίκη πρὸς τιμὴν τῆς γυναικὸς του, κόρης τοῦ Φιλίππου καὶ ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.  
 Ἡ δὲ Ἠδωνίς κατελάμβανε τὴν χώραν, ἣτις κεῖται μεταξὺ Στρουμόνος καὶ Νέστου ποταμοῦ, φημιζομένη διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἐνταῦθα εἶχε κτίση καὶ ὁ Φίλιππος πόλιν τοὺς Φιλίππους, προτείχισμα κατὰ τῶν Θρακῶν, ἣτις κατεστράφη ἄρδην μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων.

### § Ὁ πατὴρ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου

Ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης λέγει περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅτι, εἰάν ὁμονόουν καὶ ἀπετέλουν πάντες ἐν κράτος, θὰ ἠδύναντο νὰ κυριαρχήσωσιν ὅλου τοῦ τότε κόσμου· διὰτι καὶ ἀνδρείαν φύσει ἔχουσι καὶ νοημοσύνην μεγάλην. Δυστυχῶς ὅμως αἱ διάφοροι πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἤριζον πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐμισοῦντο καὶ πόλεμοι φονικοὶ ἐγένοντο, δι' ὧν ἐξησθενοῦντο καὶ κατεστρέφοντο ἀμοιβαίως. Τὴν ἡγεμονίαν τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἐζήτουν δύο μάλιστα τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη, αἵτινες διὰ τοῦτο ἦσαν ἔκπαλαι εἰς ἔχθραν. Καὶ τὸ μῖσος τοῦτο προϊόντος τοῦ χρόνου ηὔξανε καὶ ἔφερε τὸν μέγαν πόλεμον, ὅστις ὠνομάσθη Πελοποννησιακός, διαρκέσας εἰκοσιν ἐπτὰ ὅλα ἔτη. Καὶ ἐνίκησαν μὲν ἐπὶ τέλους οἱ Σπαρτιᾶται, ἀλλ' ὁ πόλεμος ὁ πολυετής εἶχε συντρίψει τὰς δυνάμεις ὄχι μόνον ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἔλαβον μέρος ὅλοι οἱ Ἕλληνες ταχθέντες ἄλλοι μὲν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ἄλλοι δὲ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον αἱ αὐταὶ πάλιν ἐξηκολούθουν ἐριδες, ὅτε ἐν Μακεδονίᾳ ἐν ἔτει 359 π. Χ. ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας ἕξοχος βασιλεὺς, Φίλιππος ὁ Ἀμύνττου. Οὗτος κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ φέρῃ συμφιλίωσιν μεταξὺ τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ ὑποταγὴν πλήρη εἰς τὸν βασιλέα αὐτῶν. Τὸ δὲ σπουδαιότερον πάντων εἶναι ὅτι ἴδρυσεν στρατὸν τακτικὸν μόνιμον

ἔθνικόν ἐκ 40 χιλιάδων, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσε πειθαρχίαν αὐστηράν. Καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς στρατιωτικῆς ταύτης ὀργανώσεως ἔγιναν εὐθὺς καταφανῆ. Αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι τοῦ κράτους ἠσθάνοντο τώρα ἑαυτὰς ὡς ἐν ὄλῳ, ὡς ἓνα λαόν. Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται ἐλαμβάνοντο ἐκ τοῦ ἀγροτικῶ καὶ πληθυσμοῦ, τοῦ εὐρώστου καὶ καρτερικοῦ, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ ἐκ τῆς εὐγενοῦς τάξεως, ἣτις ἐνεπνέετο ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ἀμίλλης νὰ διακριθῇ ἐν πολέμῳ. Καὶ τοιοῦτος στρατὸς ἐξησκημένος εἰς τὴν τέχνην τοῦ μάχεσθαι, πειθαρχικός, ἐσκληρωγὼν εἰς τὰς πορείας, ἀντέχων εἰς τὰς κακουχίας τοῦ πολέμου, ἔμελλε νὰ δευχθῇ ἀήττητος, ὡς καὶ ἐδείχθη πάντοτε.

Δεύτερον ἀγαθὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ βασιλείῳ του ὁ Φίλιππος τὴν παιδείαν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα ἤμαζον ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Πρὸς τοῦτο ἄριστον παράδειγμα ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς αὐτὸς καὶ ἡ αὐλή του, τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ βασιλέως ἐμιμήθησαν οἱ εὐπατρίδαι τῆς χώρας, οἵτινες ἀπετέλεσαν οὕτω τοὺς πελαιδευμένους τῆς Μακεδονίας.

Εὐτυχῆς δὲ σύμπτωσις διὰ τὴν Μακεδονίαν ὑπῆρξεν ὅτι ὁ Φίλιππος παῖς ἔτι ὢν εἶχε δοθῆ εἰς τοὺς Θηβαίους κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δόξης καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως ὡς ὄμηρος πρὸς τήρησιν τῆς συνθήκης μεταξὺ Θεσσαλῶν καὶ Μακεδόνων, ἣν ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, ὑποστηρίζοντες τοὺς Θεσσαλοὺς. Τότε ἔζη ἐν Θήβαις καὶ ὁ ἔξοχος ἀνὴρ Ἐπαμεινώνδας, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον οἱ σύγχρονοὶ του τὸν πρῶτον τῶν Ἑλλήνων. Κατήγετο δὲ οὗτος ἐξ ἐπιφανεστάτου οἴκου καὶ εἶχε λάβει ἐξαιρετικὴν ἀνατροφὴν. Ἡ προσφιλέτης του ἐνασχόλησις ὑπῆρξε πάντοτε ἡ φιλοσοφία, ἣτις καὶ τὰ ψυχικά του χαρίσματα ἠὔξησε καὶ τὴν καρδίαν του ἐξηγυένισε καὶ τὸν χαρακτήρα του κατέστησεν εὐθὺν καὶ δίκαιον. Οἱ ἄνθρωποι ἐθαύμαζον τὸ ἀόργητον τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀκλόνητον ἀγάπην εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὸ δίκαιον, τὴν πιστὴν καὶ ἀφιλοκερδῆ τοῦ καθήκοντος ἐκτέλεσιν, τὴν μετριοφροσύνην του, τὴν πραότητα καὶ γλυκύτητα τῆς συμπεριφορᾶς του. Ἦτο δὲ ἄριστος καὶ στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς, πεπρωκισμένος μὲ σπανίαν ἐνλωττανίαν. Εἰς τοιοῦτου ἐξόχου ἀνδρός τὸν οἶκον παρέμεινε ὁ Φίλιππος ἐν Θήβαις ὡς ὄμηρος καὶ ὁ οἶκος οὗτος ὑπῆρξε τὸ σχολεῖον τοῦ Φιλίππου καὶ εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὰ πολιτικά. Ἐν Θήβαις διατρίβων ἐγνώρισε καὶ τῶν Ἑλλήνων τὰς ἄλλη-

λομαχίας καὶ τοὺς ἀμοιβαίους σπαραγμούς, οἵτινες παρεσκευάζον τὴν ὑποδούλωσιν αὐτῶν εἰς ξένους. Καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη αὐτῷ ἡ φιλοδοξία νὰ καταπαύσῃ αὐτὰς τὰς ἔριδας τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐνώσῃ πάσας τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀσίας ἐκ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ. Ὅτε δὲ ἐγένετο βασιλεὺς, ἡ ἰδέα αὕτη παρίστατο αὐτῷ καθ' ἑκάστην ζωηρά, καὶ πρὸς τοῦτο εἰργάζετο ἀνεκδότως. Ἀφοῦ δὲ ἤνωσε πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν εἰς ἓν κράτος, μετεχειρίσθη τὸν νοῦν του καὶ τὸν βραχιονά του νὰ ἐνώσῃ καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὅλην εἰς μέγαν εὐγενῆ ἀγῶνα κατὰ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ. Καὶ κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους ὁ πολυμήχανος βασιλεὺς νὰ ψηφισθῇ ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 337 γενικὴ εἰρήνη μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς καὶ συμμαχία διαρκῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Μακεδονίας, ὁ δὲ Φίλιππος νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ἀρχιστράτηγος πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν δι' ὅσα κακὰ οὗτοι ἔπραξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ἤρχισαν εὐθύς νὰ γίνωνται αἱ προπαρασκευαί τοῦ πολέμου, αἵτινες διήρκεσαν ἐν ὅλον ἔτος. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ὅτε τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἐδολοφονήθη ἐν Πέλλῃ ἔξερχόμενος ἐκ τοῦ θεάτρου ὑπὸ νέου Μακεδόνος, ὀνόματι Πανσανίου, διὰ προσβολήν, ἣν ὑπέστη ὑπὸ συγγενοῦς τοῦ βασιλέως, χωρὶς οὔτος νὰ τιμωρηθῇ. Ἦτο δὲ ὁ βασιλεὺς τότε 47 ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσεν 24 ἔτη. Εὐτυχῶς τὸ μεγαλεπήβολον ἔργον τοῦ πατρὸς του ἐξετέλεσεν ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος.

#### § 4. Ἀλεξάνδρου παιδικὴ ἡλικία

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὁ γνωστὸς εἰς τὸν κόσμον ὡς μέγας Ἀλέξανδρος, ἐγεννήθη ἐν Πέλλῃ κατὰ τὸ ἔτος 356 πρὸ Χριστοῦ. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του ἦλθον πρὸς τὸν πατέρα του τρεῖς χαρμόσυνοι εἰδήσεις, πρῶτον ὅτι ὁ στρατηγὸς του Παρμενίων ἐνίκησεν ἐν μεγάλῃ μάχῃ τοὺς Ἰλλυριοὺς, δεύτερον ὅτι ὁ ἵππος του ἀγωνισθεὶς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦλθε πρῶτος καὶ τρίτον ἡ ἄλλοσις τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Φιλίππου. Νίκας λοιπὸν ἔφερεν εἰς τὸν πατέρα ἡ γέννησις τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ νίκη ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἦτο ἡ ἀχώριστος αὐτοῦ σύντροφος. Ἐγένετο

δὲ ἡ ἀνατροφὴ καὶ ἡ παιδείσις τοῦ Ἀλεξάνδρου ὅλως ἐξαιρετικῆ. Ὡς παιδαγωγὸς αὐτοῦ ἐξελέχθη συγγενὴς τῆς βασιλείσεως, ὁ Λεωνίδας, ὅστις ἐσκληραγωγῆσε σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὸ φαγητὸν καὶ εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τὴν στρωμνὴν καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τὰς σωματικὰς καὶ εἰς τὴν ὀκυποδιάν καὶ εἰς τὴν ἵππασίαν, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ἐγκρατέστατος καὶ σφρονεστάτος καὶ τολμηρότατος τῶν παιδῶν. Ἦτο ἤδη 12 ἐτῶν, ὅτε ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ φανῆ τοῦ παιδὸς ἡ ἀρετὴ. Ὁ πατὴρ του εἶχεν ἀγοράσει ἀντὶ 13 ταλάντων σπάνιον ἵππον ἐκ Θεσσαλίας, Βουκέφαλον καλοῦμενον. Τόσον δὲ ἄγριον ἐφαίνετο τὸ ζῷον, ὥστε οὔτε ὁ βασιλεὺς οὔτε ὁ σταυλάρχης, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸ πλησιάσῃ, ὀλιγώτερον δὲ νὰ τὸ καβαλικεύσῃ. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο ἐστενοχωρημένος καὶ ἠθέλε νὰ τὸ δώσῃ ὀπίσω. Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς τὸν ὁποῖον ἤρρεσεν ὑπερβολικὰ ὁ ἵππος, ἐφώναξε· Κριμα, νὰ χάνουν τοιοῦτον λαμπρὸν ἵππον, διότι δὲν ἠξεύρουσι νὰ τὸν μεταχειρισθῶν. Τοῦτο ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν ἐπέπληξε λέγων· Πῶς ὀμιλεῖς οὕτω περὶ ἀνθρώπων προσβυτέρων σου, ὅτι αὐτοὶ τάχα δὲν ἐννοοῦν καὶ ὅτι σὺ ἠξεύρεις νὰ μεταχειρισθῆς τὸ ζῷον. Τοῦτο δὲν ἐφόβισε τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἀπεκρίθη μετὰ θάρρους· Ἐγὼ δύναμαι νὰ καβαλικεύσω εὐθὺς τὸν ἵππον.— Ἀλλ' ἂν δὲν δυνηθῆς τίνα τιμωρίαν θὰ ὑποστῆς; ἔρωτᾷ ὁ πατήρ.— Νὰ πληρώσω τὴν ἀξίαν τοῦ ἵππου, ἀπαντᾷ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὀρμᾷ εἰς τὸν ἵππον. οὐ λαμβάνει τὸν χαλινόν. Καὶ ἐν ᾧ ὅλοι γελοῦν διὰ τὴν τολμὴν τοῦ παιδός, οὗτος στρέφει τὸν ἵππον πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, διότι ἐνόησεν ὅτι ὁ ἵππος ἦτο ἄγριος βλέπων τὴν σκιάν του, θαπείει αὐτὸν λέγων φιλόφρονας λόγους καὶ ἀμέσως διὰ δεξιωτάτου πηδήματος κἀθηται εἰς τὸ ἐφίππιον καὶ ἀφίνει τὸν ἵππον νὰ τρέχῃ διευθύνων αὐτὸν ὡς ἄριστος ἵππεύς. Δὲν παρήλθε δὲ πολὺς χρόνος καὶ ἐνεφανίσθη ὁ ἵππεὺς μετὰ τὸν καλπάζοντα ἵππον. ὅστις ἦτο πευθηνιώτατος. Πάντες οἱ παρευρισκόμενοι ἐχειροκρότησαν τὸν κάλλιστον ἵππεά, ὁ δὲ πατήρ του καὶ ἀγαλλόμενος καὶ θαυμάζων εἶπε· Ζήτει ἄλλην χώραν μεγαλητέραν διὰ σέ, τέκνον μου, ἢ Μακεδονία σου εἶναι πολὺ μικρά.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο δέκα τριῶν ἐτῶν ὁ πατήρ, ὅστις ἐγίνωσκε τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ υἱοῦ, ἐσκέφθη ὅτι διὰ τοιοῦτον μαθητὴν ὁ μόνος κατάλληλος διδάσκαλος θὰ ἦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς Σταγείρου τῆς Μακεδονίας, ὁ μέγιστος

λομαχίας καὶ τοὺς ἀμοιβαίους σπαραγμούς, οἵτινες παρεσκευάζον τὴν ὑποδούλωσιν αὐτῶν εἰς ξένους. Καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη αὐτῷ ἡ φιλοδοξία νὰ καταπαύσῃ αὐτὰς τὰς ἔριδας τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐνώσῃ πάσας τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀσίας ἐκ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ. Ὅτε δὲ ἐγένετο βασιλεὺς, ἡ ἰδέα αὕτη παρίστατο αὐτῷ καθ' ἐκάστην ζωηρά, καὶ πρὸς τοῦτο εἰργάζετο ἀνευδότως. Ἀφοῦ δὲ ἤνωσε πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν εἰς ἓν κράτος, μετεχειρίσθη τὸν νοῦν του καὶ τὸν βραχίονά του νὰ ἐνώσῃ καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὅλην εἰς μέγαν εὐγενῆ ἀγῶνα κατὰ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ. Καὶ κατώρθωσεν ἐπὶ τέλος ὁ πολυμήχανος βασιλεὺς νὰ ψηφισθῇ ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 337 γενικὴ εἰρήνη μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς καὶ συμμαχία διαρκῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Μακεδονίας, ὁ δὲ Φίλιππος νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ἀρχιστρατήγος πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν δι' ὅσα κακὰ οὗτοι ἔπραξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ἤρχισαν εὐθὺς νὰ γίνωνται αἱ προπαρασκευαί τοῦ πολέμου, αἵτινες διήρκεσαν ἐν ὅλον ἔτος. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ὅτε τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἐδόλοφονήθη ἐν Πέλλῃ ἔξερχόμενος ἐκ τοῦ θεάτρου ὑπὸ νέου Μακεδόνο, ὀνόματι Πausανίου, διὰ προσβολήν, ἦν ὑπέστη ὑπὸ συγγενοῦς τοῦ βασιλέως, χωρὶς οὗτος νὰ τιμωρηθῇ. Ἦτο δὲ ὁ βασιλεὺς τότε 47 ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσεν 24 ἔτη. Εὐτυχῶς τὸ μεγαλεπήβολον ἔργον τοῦ πατρὸς του ἐξετέλεσεν ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος.

#### § 4. Ἀλεξάνδρου παιδικὴ ἡλικία

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὁ γνωστὸς εἰς τὸν κόσμον ὡς μέγας Ἀλέξανδρος, ἐγεννήθη ἐν Πέλλῃ κατὰ τὸ ἔτος 356 πρὸ Χριστοῦ. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του ἦλθον πρὸς τὸν πατέρα του τρεῖς χαρμόσυνοι εἰδήσεις, πρῶτον ὅτι ὁ στρατηγὸς του Παρμενίων ἐνίκησεν ἐν μεγάλῃ μάχῃ τοὺς Ἰλλυριοὺς, δεύτερον ὅτι ὁ ἵππος του ἀγωνισθεὶς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦλθε πρῶτος καὶ τρίτον ἡ ἄλωσις τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Φιλίππου. Νίκας λοιπὸν ἔφερεν εἰς τὸν πατέρα ἡ γέννησις τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ νίκη ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἦτο ἡ ἀχώριστος αὐτοῦ σύντροφος. Ἐγένετο

δὲ ἡ ἀνατροφή καὶ ἡ παιδεία τοῦ Ἀλεξάνδρου ὅλος ἐξαιρητική. Ὡς παιδαγωγὸς αὐτοῦ ἐξελέχθη συγγενὴς τῆς βασιλείας, ὁ Λεωνίδας, ὅστις ἐσκληραγώγησε σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὸ φαγητὸν καὶ εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τὴν στρωμνὴν καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τὰς σωματικὰς καὶ εἰς τὴν ὠκυποδίαν καὶ εἰς τὴν ἵππασίαν, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ἐγκρατέστατος καὶ σφρονέστατος καὶ τολμηρότατος τῶν παίδων. Ἦτο ἤδη 12 ἐτῶν, ὅτε ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ φανῇ τοῦ παιδὸς ἡ ἀρετή. Ὁ πατὴρ του εἶχεν ἀγοράσει ἀντὶ 13 ταλάντων σπάνιον ἵππον ἐκ Θεσσαλίας, Βουκέφαλον καλούμενον. Τόσον δὲ ἄγριον ἐφαίνετο τὸ ζῷον, ὥστε οὔτε ὁ βασιλεὺς οὔτε ὁ σταυλάρχης, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸ πλησιάσῃ, ὀλιγώτερον δὲ νὰ τὸ καβαλικεύσῃ. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο ἐστενοχωρημένος καὶ ἠθέλε νὰ τὸ δώσῃ ὀπίσω. Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς τὸν ὁποῖον ἤρρεσεν ὑπερβολικὰ ὁ ἵππος, ἐφώναξε· Κοῖμα, νὰ χάνουν τοιοῦτον λαμπρὸν ἵππον, διότι δὲν ἠξεύρουν νὰ τὸν μεταχειρισθῶν. Τοῦτο ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν ἐπέπληξε λέγων· Πῶς ὀμιλεῖς οὕτω περὶ ἀνθρώπων πρεσβυτέρων σου, ὅτι αὐτοὶ τάχα δὲν ἐννοοῦν καὶ ὅτι σὺ ἠξεύρεις νὰ μεταχειρισθῆς τὸ ζῷον. Τοῦτο δὲν ἐφόβισε τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἀπεκρίθη μετὰ θάρρους· Ἐγὼ δύναμαι νὰ καβαλικεύσω εὐθὺς τὸν ἵππον.— Ἄλλ' ἂν δὲν δυνηθῆς τίνα τιμωρίαν θὰ ὑποστῆς; ἐρωτᾷ ὁ πατὴρ.— Νὰ πληρώσω τὴν ἄξιαν τοῦ ἵππου, ἀπαντᾷ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὀρμᾷ εἰς τὸν ἵππον. οὐ λαμβάνει τὸν χαλινόν. Καὶ ἐν ᾧ ὅλοι γελοῦν διὰ τὴν τολμὴν τοῦ παιδός, οὗτος στρέφει τὸν ἵππον πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, διότι ἐνόησεν ὅτι ὁ ἵππος ἦτο ἄγριος βλέπων τὴν σκιάν του, θωπεῖ αὐτὸν λέγων φιλόφρονας λόγους καὶ ἀμέσως διὰ δεξιωτίτου πηδήματος κἀθηται εἰς τὸ ἐπίππιον καὶ ἀφίνει τὸν ἵππον νὰ τρέχῃ διευθύνων αὐτὸν ὡς ἄριστος ἵππεύς. Δὲν παρήλθε δὲ πολὺς χρόνος καὶ ἐνεφανίσθη ὁ ἵππεὺς μετ' ὃν καλπάζοντα ἵππον, ὅστις ἦτο πειθηγιώτατος. Πάντες οἱ παρευρισκόμενοι ἐχειροκρότησαν τὸν κάλλιστον ἵππεά, ὁ δὲ πατὴρ του καὶ ἀγαλλόμενος καὶ θαυμάζων εἶπε· Ζήτει ἄλλην χώραν μεγαλητέραν διὰ σέ, τέκνον μου, ἢ Μακεδονία σου εἶναι πολὺ μικρά.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο δέκα τριῶν ἐτῶν ὁ πατὴρ, ὅστις ἐγίνωσκε τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ υἱοῦ, ἐσκέφθη ὅτι διὰ τοιοῦτον μαθητὴν ὁ μόνος κατάλληλος διδάσκαλος θὰ ἦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς Σταγειροῦ τῆς Μακεδονίας, ὁ μέγιστος

τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Μὲ τὴν οἰκογένειαν τοῦ φιλοσόφου συνεδέετο ὁ Φίλιππος, διότι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὀνόματι Νικόμαχος, ἦτο ἰατρός αὐτοῦ. Φέρεται δὲ καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Φιλίππου πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην, δι' ἧς ἀγγέλλει αὐτῷ τὴν γέννησιν ἄρρενος τέκνου καὶ τὸν προειδοποιεῖ ὅτι μέλλει αὐτὸν νὰ προσλάβῃ ὡς διδάσκαλον. Εἶναι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἡ ἑξῆς·

Γινώσκεις ὅτι ἐγεννήθη μοι υἱός. Εὐχαριστῶ ἐκ βάθους ψυχῆς τὸν Θεὸν ὅχι τόσον διὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου, ὅσον διότι ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἰδικῆς σου· διότι ἐλπίζω ὅτι ὁ υἱός μου, ἐὰν διδαχθῆ καὶ παιδαγωγηθῆ ὑπὸ σοῦ, θὰ γίνῃ ἄξιος καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν περιστάσεων.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν τοῦ Φιλίππου καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πέλλαν, καὶ ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν καὶ ἀγωγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ πρῶτον ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπῆρξε νὰ ἰδρῦσῃ τὸ σχολεῖον τοῦ βασιλόπαιδος μακρὰν τῆς αὐλῆς τῆς Πέλλης, ἵνα ὁ τρόφιμος δύναται νὰ ἀφοσιωθῆ εἰς τοῦ διδασκάλου τὸ παράδειγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν. Ὁ Φίλιππος μεγάλως ἐκτιμῶν τὸν Ἀριστοτέλην προθύμως ἰδρυσε τὸ σχολεῖον εἰς τόπον ὑγιεινὸν καὶ ἀθόρυβον, ἔνθα προσέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ συμμαθητὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁμήλικας ἐξ εὐγενῶν οἰκῶν, τὸν Πτολεμαῖον τὸν Λάγου, τὸν Νέαρχον, τὸν Ἄρπαλον, τὸν Ἡφαιστίωνα, τὸν Φιλώταν, τὸν Παρμενίωνα καὶ ἄλλους. Ἀφ' οὗ δὲ ἐδίδαξε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, κατόπιν ἐδίδαξε τὰ μαθηματικά, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἠθικὴν, τὴν πολιτικὴν, καὶ καθόλου τὴν φιλοσοφίαν, ἣτις συνίσταται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς πρῶτον καθῆκον νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν κακίαν. Ἡ διδασκαλία τοῦ μεγάλου φιλοσόφου κατενθουσίασε τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις διὰ παντὸς τοῦ βίου του ἠγάπα καὶ ἐτίμα τὸν διδάσκαλόν του ὡς πατέρα καὶ πλεόν. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν ὅτι εἰς μὲν τὸν πατέρα μου χρεωστῶ ὅτι με ἐγέννησεν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου ὅτι με ἔκαμεν ἄνθρωπον. Οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος πεπρωτισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ νοῦν μέγαν, μὲ τόλμην, μὲ φιλοδοξίαν, παιδευθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ ἐξόχου διδασκάλου καὶ κάτοχος τῆς σοφίας αὐτοῦ γενόμενος, παρεσκευάσθη νὰ γίνῃ ἔνδοξος βασιλεὺς καὶ νὰ διαδώσῃ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν εἰς πάντας τοὺς λαούς, οὓς ὑπέταξε, καὶ νὰ ἀφήσῃ ὄνομα ἀθά-

νατον μεγάλου βασιλέως.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ἀφ' οὗ ἔμεινε τέσσαρα ὀλόκληρα ἔτη διδάσκαλος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἴδρυσεν τὴν σχολὴν του ἐν τῷ Λυκείῳ γυμνασίῳ, ἐκεῖ περιόλου, ὅπου σήμερον εἶναι τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον, καὶ ἐδίδαξε τὰς σοφὰς του ιδέας πῶς πρέπει νὰ παιδεύηται ὁ ἄνθρωπος, πῶς πρέπει νὰ φέρηται καὶ νὰ πράττῃ, πῶς πρέπει νὰ εἶναι αἱ πολιτεῖαι, πῶς εἶναι ὁ κόσμος, πῶς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πλεῖστα ἄλλα, τὰ ὁποῖα θαυμάζονται ἔκτοτε παρ' ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁ εὐγνώμων μαθητὴς του οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὸν διδάσκαλόν του καὶ τὰ προσφιλῆ του μαθήματα. Τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ πάντοτε εἰς τὰ βάθρα τῆς Ἀσίας ἐν ὀλοχούσῳ θήκῃ, ἵνα ἀναγινώσκῃ καὶ εὐφραίνεται ἐκ τῶν χρυσῶν ἐπῶν τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του. Εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν του ἔστειλε δῶρον ὑπέρογκον ποσὸν χρημάτων, 800 τάλαντα τότε, 24 ἑκατομμύρια σημερινῶν δραχμῶν, ἵνα μεταχειρισθῇ αὐτὰ χάριν τῆς ἐπιστήμης του. Ἡ οἰκουμένη δὲν ἐγνώρισέ ποτε τοιαύτην σύμπτωσιν μεγαλοφυοῦς μαθητοῦ καὶ μεγαλοφυοῦς διδασκάλου. Καὶ εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καταφαίνεται ἡ σημασία τοῦ καλοῦ διδασκάλου καὶ ἡ δύναμις τῆς καλῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας.

### § Β. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ὡς βασιλεὺς

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο εἴκοσιν ἐτῶν ὅτε ἐδολοφονήθη ὁ πατήρ του ἐν Πέλλῃ. Καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐνόμισεν ὅτι τὸ μέγα οἰκοδόμημα τοῦ μεγαλεπήθολου Φιλίππου θὰ ἐκρημνίζετο ἐκ θεμελίων μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον αὐτοῦ. Καὶ ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἑλλὰς ὅλη θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν πρὸ τοῦ Φιλίππου ἀναρχίαν καὶ εἰς τὴν μικροπολιτικὴν τῶν ραδιοφυγιῶν καὶ τῶν μικρολόγων ἀντεγκλήσεων καὶ τῶν προσωπικῶν συμφερόντων. Καὶ εἰς τοῦτο ἐπλανήθησαν πάντες. Ὁ Ἀλέξανδρος διεκήρυξεν εὐθὺς καὶ εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τοὺς λαοὺς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὅτι οὐδὲν θὰ μεταβληθῇ οὔτε ἐν τῷ στρατῷ οὔτε ἐν τῇ διοικήσει τῆς χώρας καὶ ὅτι θὰ ἐφαρμοσθῇ πιστῶς ἡ πολιτικὴ τοῦ πατρὸς του καὶ ὅτι μόνον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ἠλλάξε. Πᾶσαι αἱ συνθῆκαι,

ὅσας ὁ πατήρ του ὑπέγραψεν, εἶναι ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι. Τὸν δὲ ψηφισθέντα ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, ὃν δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας ὁ πατήρ του, θὰ φέρῃ εἰς πέρας αὐτὸς μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἔχει δὲ ἀπόφασιν νὰ τιμωρήσῃ ἀδυσωπῆτως πάντα ὅστις ἠθέλει ἀσεβῆσαι πρὸς τὰς συνθήκας. Καὶ δὲν περιορίσθη εἰς λόγους μόνον, ἀλλὰ προσέβη εὐθύς καὶ εἰς ἔργα. Καὶ πρῶτον ἐφρόντισε νὰ ἐξομαλύνῃ τὰ τοῦ θρόνου του· διότι καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπῆρχον ἰσχυροὶ Μακεδόνες, οἵτινες ἐφρόνουν ὅτι ἄλλος υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐκ τῆς δευτέρας γυναικὸς του τῆς Κλεοπάτρας ἢ ὁ Ἀμύντας, ὁ διάδοχος τοῦ φονευθέντος βασιλέως Περδίκκα, ὃν εἶχε παραγκωνίσει ὁ Φίλιππος, ὑποκλέψας τὴν βασιλείαν, ἔπρεπε νὰ γίνῃ βασιλεὺς καὶ ὄχι ὁ Ἀλέξανδρος. Ἄλλ' ὁ λαὸς ὅλος καὶ ὁ στρατὸς ἠγάπων τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας οὗτος ἔδειξε πολλὰς βασιλικὰς ἀρετάς, ἀνδρείαν, σύνεσιν, μεγαλοψυχίαν, φιλάνθρωπίαν. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς Χαιρωνείας τὴν νίκην ἐκέρδισεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 18 ἐτῶν, συντρίψας διὰ τῆς ὑπερόχου ἀνδρείας του τὸν ἐχθρὸν ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα καστρόπωσεν ἐν κρατερᾷ μάχῃ τὸν βασιλέα τῶν Ἰλλυριῶν Πλευρίαν. Τοιοῦτος νέος, ὅστις πανταχοῦ καὶ πάντοτε διεκρίνετο, εἶχε πάντων κατακτῆσθαι τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμόν καὶ πάντες ὁμοφώνως ἀνεγνώρισαν αὐτὸν βασιλέα. Γενόμενος δὲ βασιλεὺς ὁ Ἀλέξανδρος ἐστράτευσε κατὰ τῶν Θρᾷκῶν, τῶν Τριβαλλῶν, τῶν Γετῶν καὶ τῶν Ἰλλυριῶν, οἵτινες εἶχον ἐπαναστατήσῃ καὶ οὕς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἔταπεινώσει. Ὁ διακαὴς πόθος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φιλίππου, ἦτο νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ πόλεων, αἵτινες πᾶσαι πλὴν τῆς Σπάρτης ἐξέλεξαν αὐτὸν ἄρσαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καύσαντες τοὺς ναοὺς καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν καὶ ἐξανδραποδίσαντες πολλοὺς τῶν κατοίκων αὐτῆς. Διὸ ἐκάλεσεν ἐν Κορίνθῳ συνέδριον τῶν ἐλληνικῶν νῆς, νὰ τιμωρήσωσι δὲ καὶ τοὺς Πέρσας, δι' ὅσα κακὰ ἐποίησάν ἀπαλλάξωσι τῆς δουλείας τοὺς Ἕλληνας τῆς χώρας ἐκείχιστροάτηγον τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου. Καὶ οὕτω κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 334, ἀφ' οὗ καλῶς παρεσκευάσει στρατὸν μὲν τριάκοντα χιλιάδας, ἵππεις δὲ πέντε χιλιάδας, ἀνεχώρησεν ἐκ Μακεδονίας, διευθυνόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς κατάλυσιν τοῦ περσικοῦ κράτους.

§ 6. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Τρωίᾳ.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφορτάσθη ἐν Πέλλῃ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων θυσιῶν καὶ πανηγύρεων, ὧν μεέσχε καὶ ὁ στρατός. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τούτων ὁ Ἀλέξανδρος παραλαβὼν τὸν στρατὸν ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, ἣτις διέρχεται διὰ τῆς Ἀμφιπόλεως, φθάνει ἀκολουθῶν τὰ παραλία τῆς Θράκης μετὰ εἴκοσι ἡμερῶν πορείαν εἰς Σηστόν, προπεμπόμενος μέχρι τῆς πόλεως ἐκείνης ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Ὀλυμπιάδος. Κατὰ τὸν χρόνον δ' ἐκεῖνον εἰσέπλεεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ὁ στόλος ὁ μακεδονικὸς ἐκ διακοσίων τριήρων συγκείμενος, ἵνα μεταβιβάσῃ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου εἰς τὴν ἀντικρὺ Ἀσίαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη εἰς Ἐλαιούντα, ἔνθα ἦτο ὁ τάφος τοῦ Πρωτεσίλαου τοῦ Θεσσαλοῦ, ὅστις ἀποβὰς πρῶτος κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον εἰς τὴν ξηρὰν ἐφρονεύθη ὑπὸ τῶν Τρώων. Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἥρωος τούτου ἐτέλεσε θυσίαν καὶ ἠυχθήη νὰ γένηται αὐτῷ ἡ ἀπόβασις εὐτυχής. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν ταύτην διέταξε νὰ ἄρξηται ἡ διαπεραίωσις τοῦ στρατοῦ. Ἐφαίνετο δὲ τὸ θέαμα ἐξαισίον. Ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία καὶ στίλβουσα, ἐκατέρωθεν δὲ αἱ ἀκταὶ τοῦ Ἑλλήσποντου εἶχον ἐνδυθῆ τὴν ἀνθοστόλιστον καὶ μυροδόλον ἑαρινὴν αὐτῶν ἐνδυμασίαν, τριήρεις δὲ διέσχίζον τὴν θάλασσαν κομίζουσαι μαχητὰς ποθοῦντας μάχας καὶ δόξαν κατὰ τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ. Ἡὔξανε δὲ τὴν εὐφροσύνην τῶν στρατιωτῶν καὶ ἡ ἀνάμνησις ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἄλλοτε κρατερός καὶ ἀλαζῶν ἡγεμὼν ἔβουξε τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔφερε κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἄπειρα στρατεύματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠτύχησαν νὰ ἐπανίδωσι πάλιν τὴν πατρίδα των εὐρόντα ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄδοξον τάφον.

Νῦν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἐπιβῆ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος. Διό, ἀφ' οὗ ἀπεχαιρέτισε τὴν μητέρα καὶ τὴν ἑλληνικὴν γῆν, ἦν, φεῦ, δὲν ἐπέπρωτο πάλιν νὰ ἴδῃ, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ἔπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τὸν καλούμενον τῶν Ἀχαιῶν, ἐπὶ τῆς τρωϊκῆς ἀκτῆς, ἔνθα ἀνυψοῦντο οἱ τύμβοι τοῦ Αἴαντος, τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Πατρόκλου. Ὡς δὲ προσήγγισεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἔρριψε τὸ δόρυ, ὅπερ ἐνεπήχθη εἰς τὴν γῆν καὶ ἔπειτα πρῶτος ἀπέβη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀσίας ἔνοπλος, εἰπὼν ὅτι οἱ θεοὶ δίδουσι εἰς αὐτὸν νὰ καταλάβῃ διὰ τοῦ δόρατος τὴν Ἀσίαν. Εὐθύς δὲ διέταξε νὰ ἰδρυθῶσι καὶ

ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς θρακικῆς χερσονήσου, ὅθεν ἐξέπλευσε, καὶ ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Τρωάδος, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀνέβη, βωμοὶ εἰς τὸν Δία, εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ εἰς τὸν Ἡρακλέα. Κατόπιν δὲ ἀνέβη εἰς τὴν Τροίαν, ὅπου προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς, ἀφιερῶσας εἰς αὐτὴν καὶ τὴν πανοπλίαν του. Ἐπειτα ἐπεσκέφθη τοὺς τάφους τῶν Ἑλλήνων ἡρώων, ἐφ' ὧν ἐπέθηκε στεφάνους, καὶ μάλιστα δὲ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ προγόνου, ὃν ἐμακάρισεν ὅτι ἔτυχε ζῶν μὲν φίλου πιστοῦ, τοῦ Πατρόκλου, ἀποθανὼν δὲ τοῦ μεγάλου κήρυκος τῶν ἔργων του, τοῦ Ὀμήρου. Μετὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἦλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀρισβης, ἔνθα εἶχε στρατοπεδεύσει διαπεραιωθεὶς σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ μαθὼν ὅτι οἱ Πέρσαι ἀνέμενον αὐτὸν ἐτρόπη πρὸς ἀνατολὰς πρὸς ἀναξήτησιν αὐτῶν. Τὸ πρῶτον ἀφίκετο εἰς Λάμψακον, πόλιν ἑλληνικὴν, ἣν ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ ἀπηνῶς ὡς μηδίξουσαν. Τοῦτο μαθόντες οἱ Λαμψακηνοὶ ἔστειλαν πάραυτα ἵνα καταπραῦνωσι τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, τὸν συμπολίτην αὐτῶν Ἀναξιμένην, ἄνδρα σοφὸν καὶ παλαιὸν φίλον τοῦ Φιλίππου, ὃν εἶχε γνωρίσῃ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς ἔμαθε, διατί ἦλθεν ὁ Ἀναξιμένης, πλήρης ὀργῆς, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ἀκούσῃ τι παρ' αὐτοῦ, εἶπε καὶ ἐβεβαίωσε τοῦτο μάλιστα δι' ὄρκου, ὅτι θὰ ποιήσῃ τὰ ἐναντία ἐκείνων, ὅσα ζητήσῃ. Τότε ὁ Ἀναξιμένης εὐφρῶς εἶπε·

Ταύτην τὴν χάριν ἐκτέλεσόν μοι, ὦ βασιλεῦ, νὰ ἐξανδραποδισθῶσι μὲν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τῶν Λαμψακηνῶν, νὰ κατεδαφισθῇ δὲ πᾶσα ἡ πόλις, νὰ ἐμπρησθῶσι δὲ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος καὶ σύμφωνος πρὸς τοὺς ὄρκους, οὓς εἶπε πρότερον, ἄκων συνεχώρησε τὴν πόλιν.

### § 7. Σοφὴ συμβουλὴ Παιέμωνος

Ἐκ Λαμψάκου δὲ ὁ στρατὸς χωρῶν περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὴν παραλίαν ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Πρίαπον. ἥτις ἀμαχητὶ παρεδόθη αὐτῷ. Ἐνταῦθα ἔμαθεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ περσικὸς στρατὸς εὐρίσκειται παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ εὐθύς. Οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρχεται κατ' αὐτῶν συνῆλθον εἰς συμ-

βούλιον, ἵνα σκεφθῶσι καὶ ἀποφασίσωσιν, ἂν ἔπρεπε νὰ πολεμήσωσιν εὐθύς ἢ νὰ ἀναβάλωσι τὴν μάχην ὑποχωροῦντες, μέχρις ὅτου προσέλθωσιν αὐτοῖς καὶ ἄλλαι ἐπικουρίαι. Εἶχον δὲ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς μὲν εἴκοσι χιλιάδας, πεζοὺς δὲ ἄλλους τόσους. Ἀπετελεῖτο δὲ ὁ πεζὸς στρατὸς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μισθοφόρων Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον καὶ ἀνδρείαν πολλὴν καὶ τέχνην τοῦ μάχεσθαι μεγάλην. Εἰς τὸ πλῆθος δὲ τοῦτο τοῦ στρατοῦ θαρροῦντες οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἠθέλον πάντες εὐθύς νὰ γίνῃ ἡ μάχη. Εἰς τούτους ὅμως ἀντίεπεν ὁ Μέμνων ὁ Ρόδιος, ἄριστος Ἕλληνας στρατηγός, ὅστις ἐτιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τοῦ Δαρείου, συμβουλεύσας νὰ ἀποφύγῃ τὴν μάχην.

Οἱ Μακεδόνες, εἶπεν, εἶναι διττῶς ἐπικίνδυνοι καὶ ὡς πολὺ τῶν Περσῶν ἰσχυρότεροι κατὰ τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ ὡς πολεμοῦντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν. Καὶ ἂν μὲν νικήσωμεν ἡμεῖς, ἡ ἡττα τῶν Μακεδόνων οὐδόλως θὰ βλάβῃ αὐτούς· αὕτη μᾶλλον θὰ θεωρηθῇ ὡς ἔφοδος ἀποτυχοῦσα. Ἐὰν ὅμως ἡττηθῶμεν, τότε θὰ ἀπολέσωμεν πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν ἐστάλημεν νὰ φυλάξωμεν. Διὸ συμφέρον νομίζω νὰ ἀποφύγωμεν πᾶσαν μεγάλην καὶ ἀποφασιστικὴν μάχην. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔχει ἢ ὀλίγων μόνον ἡμερῶν τροφάς. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς ὑποχωροῦντες βραδέως πυρπολῶμεν καὶ ἐρημῶμεν πᾶσαν χώραν, ἣν ἀφίνομεν ὀπισθεν ἡμῶν, οἱ ἐχθροὶ θὰ περιέλθωσιν εἰς δεινὴν θέσιν, μὴ εὐρίσκοντες οὔτε τροφὴν οὔτε στέγην. Καὶ οὕτως ἐπιβάλλοντες εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς μικρὰν τινα ζημίαν θὰ ἀποκρούσωμεν μεγάλην καὶ ἀνυπολόγιστον συμφορὰν. Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιαῦτα ἐνταῦθα θὰ πράττωμεν, ὁ στόλος ἡμῶν θὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ στρατοῦ ἀξιωμαχοῦ καὶ θὰ λεηλατῇ καὶ θὰ ὑποτάσῃ τὴν χώραν. Οὕτω θὰ ἀναγκάσωμεν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτήν.

Ἡ σοφὴ αὕτη γνώμη τοῦ Ἑλλήνος στρατηγοῦ ἀπεκρούσθη ὑπὸ πάντων τῶν Περσῶν, ὡς ἀναξία τοῦ περσικοῦ μεγάλου καὶ τῆς περσικῆς ἀνδρείας. Μάλιστα δὲ ὁ Ἀρσίτης, ὁ σατραπὴς τῆς Φρυγίας, εἶπεν·

Ὅτι δὲ καλύβῃ ἐγὼ θὰ ἀνεχθῶ νὰ καῖ ἐκ τῆς χώρας μου. Πρέπει νὰ πολεμήσωμεν, ὁ δὲ στρατὸς τοῦ μεγάλου ἡμῶν βασιλέως γινώσκει, πῶς πρέπει νὰ νικᾷ.

Οἱ δὲ ἄλλοι σατράπαι, εἴτε κινούμενοι ὑπὸ πολεμικοῦ πνεύματος εἴτε μισοῦντες τὸν Ἑλληνα Μέμνονα, ὅστις μέγας ἴσχυε παρὰ τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ, ἀπέροισαν τὴν γνώμην τοῦ Μέμνονος παμψηφεί καὶ συνεφώνησαν πρὸς τὸν Ἀρσίτην. Εὐθύς δὲ τότε διέταξαν νὰ προχωρήσῃ ὁ στρατὸς αὐτῶν καὶ τὸ ἱπικὸν καὶ τὸ πεζικὸν μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, ἔνθα κατὰ τὴν ἀπόκρημνον αὐτοῦ δεξιὰν ὄχθην παρετάχθησαν ἔμπρὸς μὲν τὸ ἱπικόν, ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω ὀπισθεν αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι. Ὡς δὲ οἱ πρόσκοποι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐπανελθόντες ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἴστατο πέραν τοῦ ποταμοῦ παρατεταγμένος εἰς μάχην, καὶ οἱ μὲν ἱππεῖς κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὰς ἀποκρήμνους καὶ πηλώδεις αὐτοῦ ὄχθας, οἱ δὲ πεζοὶ ὀλίγον μακρὰν ἰστάμενοι ὀπισθεν αὐτῶν ἐπὶ τῶν γηλόφων, ὁ Ἀλέξανδρος ἐνόησε τὸ μέγα σφάλμα τῆς παρατάξεως τοῦ ἐχθροῦ, ἰδίως διότι τὸ μὲν ἱπικόν, ὅπερ εἶναι σῶμα ἐπιθέσεως καὶ προσβολῆς, ὤρισαν πρὸς ἄμυναν, τὸ δὲ φοβερόν σῶμα τῶν μισθοφόρων, ὅπερ εἶναι σῶμα πρὸς ἄμυναν, ἀφήκαν ἀργοὺς θεατὰς τῆς μάχης. Ἐφρόνει δὲ ὅτι ἐὰν κατόρθωνε διὰ τοῦ ἀνδρειοτάτου αὐτοῦ ἱπικοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἡ νίκη ἦτο πλέον ἀσφαλής.

### § 8. Ἡ ἑτάρασις τοῦ Γρανικοῦ

Ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ παρατεταγμένου εἰς μάχην, ἔφθασε πλησίον τοῦ ποταμοῦ. Πρὸ τῆς μάχης ὅμως ἐκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγοὺς εἰς συμβούλιον καὶ ἐζήτησεν αὐτῶν τὴν γνώμην. Ὁ Παρμενίων πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον εἶπε ταῦτα:

Φρονιμώτερον θεωρῶ, βασιλεῦ, νὰ μὴ γίνῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ μάχη, ἀλλὰ νὰ ἀναβληθῇ διὰ τὴν αὔριον· διότι βλέπω ὅτι ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ εἶναι πλήρης κινδύνων, ἡ δὲ ἡμέρα κλίνει πρὸς τὴν δύσιν, ὁ δὲ ποταμὸς εἰς πολλὰ μέρη εἶναι ἀπόκρημνος. Παρατεταγμένον νὰ διαβαίῃ τοιοῦτον ποταμὸν τὸ ἱπικόν δὲν εἶναι δυνατόν. Ὡστε κατ' ἀνάγκην θὰ διαβαίῃ αὐτὸν κατὰ μοίρας εἰς διάφορα μέρη. Ἀλλὰ τότε τὸ ἱπικόν τοῦ ἐχθροῦ θὰ προσβάλλῃ καὶ θὰ κατακόπη τὸ ἡμέτερον ἱπικόν, πρὶν ἔλθῃ εἰς χεῖρας. Ἡ δὲ πρώτη ἀποτυχία θὰ ἔχῃ κακὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν ὅλην ἑκβασιν τοῦ πολέμου. Ἐν ᾧ, ἐὰν στρατοπεδεύσωμεν τώρα ἐνταῦθα, οἱ ἐχθροί, μὴ

ἔχοντες ἰσχυρὸν πεζικόν, ὅπερ νὰ φρουρῇ τὴν νύκτα, θὰ ἀναγκασθῶσι νὰ ἀποσυρθῶσι τῆς ὄχθης καὶ νὰ διανυκτερεύσωσι μακρὰν, ἡμεῖς δὲ τότε διαβαίνομεν τὸν ποταμὸν ἀνανόχλητοι, πρὶν οὗτοι προφθάσωσι νὰ παραταχθῶσι πάλιν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

“Ὅσα λέγεις, ὦ Παρμενίων, γινώσκω καὶ ἐγώ. Ἄλλ’ αἰσχύνομαι τὸν Ἑλλήσποντον, ὃν διέβην μετὰ πολλῆς εὐκολίας, ἐὰν μέλλῃ τώρα τὸ σμικρὸν τοῦτο ῥεῦμα νὰ ἐμποδίσῃ ἡμῶν τὴν διάβασιν. Καὶ τοῦτο οὔτε τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων εἶναι ἄξιον οὔτε τῆς ἐμῆς πρὸς τοὺς κινδύνους ὀρμῆς. Μάλιστα δὲ φρονῶ ὅτι οἱ Πέρσαι θέλουσιν ἀναθαρρήσῃ ὅτι εἶναι ἀξιόμαχοι πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν δὲν πάθωμεν εὐθύς ἄξιόν τι τοῦ παρόντος αὐτῶν φόβου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέστειλεν εὐθύς τὸν μὲν Παρμενίωνα ἐπὶ τὸ εὐόνυμον κέρασ, οὗτος δὲ ἦλθεν εἰς τὸ δεξιόν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐνόησαν ἐκ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ὅτι ὁ ἀπέναντι τοῦ εὐόνυμου αὐτῶν κέρατος ἰστάμενος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ὄπλων, ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ κράνουσ λευκοῦ πτεροῦ, ἐκ τοῦ βαθέος σεβασμοῦ τῶν περικυκλούντων αὐτόν, καὶ δὲν ἀμφέβαλλον ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο θὰ ἐγίνετο ἡ κυριωτάτη προσβολή. Διὸ ἔσπευσαν νὰ ἀντιτάξωσιν αὐτῷ ἐνταῦθα πρὸς τὴν ὄχθην συμπεπυκνωμένους τοὺς ἀρίστους αὐτῶν ἵππεις. Ἐνταῦθα ἐτάχθη ὁ Μέμων μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, ὁ Ἀρσαμένης, ὁ σατραπῆς τῆς Κιλικίας, μετὰ τοῦ περσικοῦ ἵππικου. Μετὰ δὲ τούτους ἐτάχθη ὁ Ἀρσίτης ἔχων τοὺς ἐκ Παφλαγονίας ἵππεις, κατόπιν ὁ Σπιθριδάτης, ὁ σατραπῆς τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας, ὅστις ἠγεῖτο τῶν Ὑρκανῶν ἵππέων. Καὶ οὕτω κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ ἐτάχθησαν εἴκοσι χιλιάδες ἐκλεκτῶν ἵππέων ἐκ διαφόρων ἐθνῶν.

Ἐπὶ τινα χρόνον ἀμφοτέρω οἱ στρατοὶ παρατεταγμένοι ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ ἤγον βαθεῖαν σιγὴν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον εἶπεν·

Ἐμπρός, γενναῖοι στρατιῶται, δείχθητε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἄνδρες ἀγαθοί, ἄξιοι τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἑλλάδος.

### § 9. Ἡ μάχη ἐν Γρανικῷ (334)

Εὐθύς τότε, ὡς ἦτο παρατεταγμένον τὸ ἀρσιτερόν κέρασ

τοῦ στρατοῦ, καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεις ἐνέβησαν εἰς τὸν ποταμόν, κατόπιν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ἄγων τὸ δεξιὸν κέρασ ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλιγγῶν καὶ τὸ θούριον ἄσμα τῶν στρατιωτῶν. Ὡς δ' ἔφθασε τὸ ἀριστερὸν κέρασ τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην, ἤρξατο ἀμέσως ἡ μάχη. Οἱ Πέρσαι μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς δυνάμεως καὶ μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας ὤρμησαν εἰς τὸ μέρος, ὅθεν ἔμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ ἀποβῶσιν εἰς τὴν ξηράν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ὄχθης, ἄλλοι δὲ ἐμβαίνοντες καὶ εἰς τὸν ποταμόν ἠκόντιζον τοὺς ἐν αὐτῷ ἀκόμη εὐρισκομένους Ἕλληνας. Φοικτὸς δὲ ἦτο ἀληθῶς τῶν ἱππέων ὁ ὀδισμὸς τῶν μὲν θελόντων νὰ ἐκβιάσῃσι τὴν εἰς τὴν γῆν ἀπόβασιν, τῶν δὲ ἐργαζομένων παντὶ σθένει νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτήν. Κατὰ τὴν φοβερὰν ταύτην συμπλοκὴν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ ρεύματι ὄντες καὶ μαχόμενοι πρὸς τὸ κράτιστον τοῦ Περσικοῦ ἱππικοῦ, μεθ' οὗ συνηγωνίζετο καὶ ὁ ἔξοχος στρατηγὸς Μένων καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί, ἤλαττοῦντο οὐ μόνον κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες ὀλιγώτεροι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τόπον τῆς μάχης, ὄντα πηλώδη καὶ ὀλισθηρὸν. Ὅθεν μετὰ μάχην πεισματώδη, καθ' ἣν ἔπεσαν πάντες, εἴτινες τὸ πρῶτον συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς Πέρσας, ἠναγκάσθησαν οἱ λοιποὶ νὰ κλίνωσι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἦδη ἤρχετο πρὸς αὐτοὺς πλησιέστερον. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μεθ' ὅλου τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ στρατοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν ὄχθην, πρῶτος ἐμβάλλει εἰς τοὺς Πέρσας, ὅπου ἦσαν πυκνότατα παρατεταγμένοι οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ ἠγεμόνες τῶν Περσῶν. Εὐθύς τότε ἤρξατο φονικὴ μάχη, ὁμοιάζουσα μᾶλλον πρὸς πεζομαχίαν· διότι συνεχόμενοι ἵπποι μεθ' ἱππων καὶ ἄνδρες μετ' ἀνδρῶν ἠγωνίζοντο οἱ μὲν, ἵνα ἐξώσωσιν ἀπὸ τῆς ὄχθης καὶ διώξωσιν εἰς τὴν πεδιάδα τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ Πέρσαι, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀπόβασιν τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐθις ἀπώσωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν ποταμόν. Ἐν ᾧ δὲ ἐνταῦθα ἐγένετο κρατερώτατος ἀγὼν, ἔδραμε τοῖς Πέρσαις ἐπικουρὸς ὁ Μιθριδάτης, γαμβρὸς τοῦ βασιλέως Δαρείου, ἀνὴρ ἀνδρειότατος, μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἱππέων, συνοδευόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τεσσαράκοντα συγγενῶν του, πάντων φιλοτίμων, καὶ πολλὴν φθορὰν ἐποίει εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἔστρεψε τὸν ἵππον αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις καὶ αὐτὸς διέκρινεν ἐκ τῶν λευκῶν πτερῶν τῆς περικεφαλαίας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη τὸν ἀγῶνα, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἐφόνευε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ οὕτω θὰ ἔλυνε

θερώσῃ ἰδίᾳ χειρὶ τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ ἐπικρεμασθέντος μεγίστου κινδύνου.

Καὶ κενθήσας τὸν ἵππον ἔδραμε μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τόσον εὐστόχως ἔβαλε κατ' αὐτοῦ τὸ ἀκόντιον, ὥστε τοῦτο διήλθε διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς δεξιᾶς ἐπωμίδος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς παρειᾶς. Ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν διὰ τῆς χειρὸς ἀπέρριψε τὸ ἀκόντιον, πλήρης δὲ ὀργῆς πλήττει αὐτὸν διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ στῆθος, μετὰ τοσαύτης ὁμοῦ ὀρμῆς, ὥστε ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος συνετρίβη προσκρούσασα εἰς τὸν ἰσχυρὸν θώρακα τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις οὐδὲν κακὸν παθὼν ἐπῆλθε μετὰ μανίας κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου σύρας τὸ ξίφος. Ὁ Ἀλέξανδρος νῦν εὐρίσκετο εἰς μέγαν κίνδυνον, τὸ τεθλασμένον θόρυ μόνον ἔχων εἰς χεῖρας καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκρούων, ὡς ἠδύνατο, τὸν Πέρσην, ὅτε ἀνῆρ Κορίνθιος, ὁ Δημάρατος, εἰς τῶν ἐταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου, προσδραμὼν προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὸ ἴδιον δόρυ, ὅπερ λαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος ὀρμᾷ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου καὶ πλήττει αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ῥίπτει κατὰ γῆς. Τοῦτο ἰδὼν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μιθριδάτου, ὀνόματι Ροισάκης, ὀρμᾷ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διὰ τοῦ ξίφους κατήνεγκεν εἰς αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς πληγὴν τοσοῦτον ἰσχυράν, ὥστε διεσχίσθη τὸ κράνος καὶ ἐλαφρῶς ἐπληγώθη καὶ τὸ δέσμα τῆς κεφαλῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον παρευθὺς ἐφόνευσεν ὁ Ἀλέξανδρος διατρυπήσας διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ στέρον. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Ἀλέξανδρος ἐμάχετο πρὸς τὸν Ροισάκην, ὁ Σπιθριδάτης, ἡγεμὼν Πέρσης, κρατῶν γυμνὸν ξίφος ἠτοιμάσθη νὰ πλήξῃ τὸν βασιλεῖα κατὰ κεφαλῆς, ἣν δὲν ἐφύλαττε πλέον ἢ ἐσχισμένη περικεφαλαία. Ἀλλὰ προλαβὼν ὁ Κλεῖτος, ἀξιωματικὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπληξε διὰ τοῦ ξίφους κατὰ τὸν ὄμων τὸν Πέρσην μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε καὶ χεῖρ καὶ ξίφος ἔπεσαν παραχρῆμα κατὰ γῆς.

## § 10. Ἡττα τῶν Περσῶν

Ὡς δὲ εἶδον τοῦτον οἱ συγγενεῖς τοῦ Σπιθριδάτου, ὥρμησαν ἀκατάσχετοι κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα φονεύσωσιν αὐτόν. Ἀλλ' οὗτος ἀτρόμητος ἴστατο μαχόμενος, εἰ καὶ εἶχε δύο μὲν πληγὰς εἰς τὸν θώρακα, μίαν δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν. Οἱ Μακεδᾶνες θαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἥρωος βα-

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος

2

σιλέως ἐμάχοντο μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας περίξ αὐτοῦ. Ἄφ' οὗ δὲ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἔπεσον οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, τότε οἱ λοιποὶ δειλιάσαντες ἐτρόπησαν εἰς φυγὴν. Ὡς δὲ ὑπεχώρησε τὸ μέσον, ὑπεχώρησαν εὐθύς καὶ τὰ ἄκρα καὶ ἡ φυγὴ τῶν Περσῶν ἐγένετο πλέον γενική. Κατὰ τὴν μάχην δὲ ταύτην ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς χιλίους μόνον ἱππεῖς, διότι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀφῆκε νὰ καταδιώξωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἐστράφη κατὰ τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, οἵτινες ἴσταντο ἐπὶ τῶν γηλόφων παρατεταγμένοι εἰς μάχην καὶ ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ μὴ καταισχύνωσι τὴν πεφημισμένην ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, ἀφ' οὗ ἀνάνδρως εἶχον ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος γινώσκων καλῶς κατὰ τίνων ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ, ὠδήγησε κατ' αὐτῶν πάντα τὰ στρατεύματα, διέταξε δὲ καὶ τὸ ἱππικὸν νὰ προσβάλῃ αὐτοὺς συγχρόνως πανταχόθεν. Ἡ μάχη ἐγένετο πεισματώδης ἐκατέρωθεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐμάχετο ἐν τοῖς προμάχοις, φονευθέντος μάλιστα καὶ τοῦ ἵππου του. Ἄλλ' ὅσον ἀνδρείως καὶ ἂν ἐπολέμησαν οἱ μισθοφόροι, ἐπὶ τέλους ἐνικήθησαν. Τροσῦτος δὲ αὐτῶν ἐγένετο φόνος, ὥστε οὐδεὶς διέφυγεν, εἰ μὴ τις διέλαθε μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ἐξωγρήθησαν δὲ καὶ περὶ τοὺς χιλίους, οὓς δεδεμένους ἐν πέδαις ἔστειλεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἐργάζωνται ὡς κακοῦργοι εἰς τὰ δημόσια ἔργα, διότι Ἕλληνες ὄντες ἐμάχοντο ὑπὲρ τῶν βαρβάρων κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἔπεσον πολλοί, εἴκοσι πέντε μὲν ἱππεῖς ἐκ τῶν πρώτων, οἵτινες ἐφονεύθησαν ἐν τῷ ποταμῷ, ἐξήκοντα δὲ ἄλλοι ἐν τῇ μάχῃ καὶ τριάκοντα πεζοί. Τούτους ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ὄπλων των καὶ τῆς στολῆς των τῆς στρατιωτικῆς. Ὄρισε δὲ οἱ γονεῖς των καὶ τὰ τέκνα των ἐν τῇ πατρίδι νὰ μὴ πληρώνωσι φόρους καὶ νὰ ᾧσιν ἀπηλλαγμένοι πάσης καταναγκαστικῆς ἐργασίας. Τῶν δὲ εἴκοσι πέντε ἱππέων, οἵτινες ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ποταμοῦ διάβασιν, διέταξε νὰ κατασκευάσῃ ὁ Λύσιππος, ὁ ἔξοχος γλύπτης, ἀνδριάντας χαλκοῦς, οὓς ἔστησε κατόπι ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας. Κατόπι ὁ βασιλεὺς ἐπεσκέφθη τοὺς τετραυματισμένους καὶ συνδιελέχθη φιλανθρωπῶς μετ' αὐτῶν, ἐρωτήσας ἕκαστον, πῶς ἐτραυματίσθη καὶ οὕτω δώσας ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ ἕκαστος τὰ κατορθώματά του. Ἀλλὰ καὶ τοὺς Πέρσας διέταξε νὰ θάψωσιν ὡς καὶ τοὺς μισθοφόρους Ἕλληνας, ὅσοι πολεμοῦντες ἀπέθανον.

Πάντες οἱ θησαυροὶ τοῦ περσικοῦ στρατοπέδου ἐγένοντο λεία τῶν Ἑλλήνων, εἰς οὓς ὁ βασιλεὺς διένειμεν αὐτούς.

Καὶ πρὸς τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα ἀπέστειλε δῶρα, πλῆθος χρυσῶν ποτηρίων, φιάλας χρυσᾶς, τάπητας πορφυροβαφεῖς καὶ ἄλλα κειμήλια, ἃ κατέλιπον οἱ Πέρσαι ἐν ταῖς σκιναῖς τῶν φεύγοντες. Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας ἔστειλε τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας, ἵνα ἀφιερωθῶσιν εἰς τὸν Παρθενῶνα μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντων.

### § 11. Σχέσιον πορείας

Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ ἢ πρὸς τὰ πρόσω πορεία τοῦ νικηφόρου στρατοῦ δὲν παρεῖχε πλέον μεγάλας δυσκολίας. Αἱ σατραπείαι τοῦ μεγάλου βασιλέως ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔσπευδον νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, μὴ τολμῶσαι νὰ κατέλθωσιν εἰς ἀγῶνα ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀφοῦ μάλιστα πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ εἶχον πέσει εἰς τὴν μάχην τοῦ Γρανικοῦ, ἰδίως δὲ ὁ σατράπης τῆς Λυδίας. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρσίτης τῆς Φρυγίας τῆς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον, ὅστις ἀπέκρουσε τὴν σοφὴν γνώμην τοῦ ἐκ Ρόδου Μέμνονος καὶ ἐγένετο παραίτιος τῆς ἥττης, βαρέως φέρων τὴν εὐθύνην τῆς ἀποτυχίας καὶ μετανοήσας δι' ὅσα συνεβούλευσεν, εἶθηκε τέλος τῆς ζωῆς του δι' αὐτοκτονίας.

Μέγα δὲ πλεονέκτημα διὰ τὸν Ἀλέξανδρον πρὸς εὐκόλον ὑποταγὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὑπῆρχεν, ὅτι πᾶσα ἡ παραλιακὴ χώρα αὐτῆς, μάλιστα δὲ ἡ συνορεύουσα πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, κατακείτο ὑπὸ Ἑλλήνων, οἵτινες δημοκρατικὰ φρονήματα ἔχοντες καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀναφαίρετον δῶρον τοῦ Θεοῦ θεωροῦντες, προθύμως θὰ συνέπραττον μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των, ἀπαλλαττόμενοι τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ καὶ τῶν περσιζόντων ὀλιγαρχικῶν.

Ἐπειδὴ δὲ μέγας στόλος περσικὸς ἐκ 400 πλοίων συγκείμενος διέπλεε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἠδύνατο νὰ βλάβῃ ὄχι μόνον τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐὰν αὗται ἐστάσιον κατὰ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Ἑλλάδα, ἥς πολὺς στρατὸς ἐμάχετο μετὰ

τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗτος ἐθεώρησε φρόνιμον, πρὶν προχωρήσει πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, νὰ καταλάβῃ πρότερον πᾶσαν τὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ οὕτω νὰ διαλύσῃ πᾶσας τὰς ἐνταῦθα ἰδρυμένας περσικὰς σατραπείας. Καὶ οἱ Ἕλληνας πάντες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐλευθερούμενοι ὑπὸ τῶν ὁμαιμόνων ἀδελφῶν των θὰ προσέδιδον εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου λαμπρότητα μεγάλην καὶ τοῦτο θὰ ἐφρονημάτιζεν ἔτι μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὅπουδήποτε γῆς καὶ ἂν κατώκουν, καὶ θὰ ἐκηρύσσοντο πάντες ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐλευθεροῦντος τοὺς ὁμοφύλους των καὶ ταπεινοῦντος τοὺς Πέρσας, τοὺς ἀσπόνδους ἐχθροὺς τῶν Ἑλλήνων.

### § 12. Ἡ κατάληψις τῶν Σάρδεων

Ἡ πρωτεύουσα τῆς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον Φρυγίας ἦτο τὸ Δασκύλιον, πόλις παράλιος τῆς Προποντίδος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρυνδάκου ποταμοῦ, παρὰ τὸ σήμερον χωρίον καλούμενον Γιασκίλι. Σατραπῆς δὲ τῆς χώρας ταύτης ἦτο ὁ Ἀρσίτης, ὅστις πρῶτος ἠναντιώθη, ὡς εἶπομεν, πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Μέμνονος, νὰ μὴ πολεμήσῃ παρὰ τὸν Γρανικόν, ἀλλὰ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ἐρημοῦντες τὴν χώραν. Ἦδη δὲ, ἀποβάσης τῆς μάχης ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ σατράπαι, ὅσοι δὲν ἐφονεύθησαν ἐν τῇ μάχῃ, ἔφυγον εὐθὺς μακρὰν ζητοῦντες σωτηρίαν, ἄλλοι δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς σατραπείας των, ἵνα παρασκευασθῶσιν εἰς ἄμυναν, ὃ δὲ Ἀρσίτης, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἀπέθανεν αὐτοκτονήσας.

Καὶ ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος ἤρchiσε νὰ καταλαμβάνῃ τὰς σατραπείας. Καὶ πρῶτον κατέλαβε τὴν παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον Φρυγίαν ἐγκαταστήσας ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῆς Ἑλληνα διοικητὴν καὶ φρουρὰν Ἑλληνικὴν. Ἐπειτα ἐχώρησε πρὸς νότον, ἵνα καταλάβῃ τὰς Σάρδεις, τὴν ἔδραν τοῦ σατράπου τῆς Λυδίας. Ἦσαν δὲ αἱ Σάρδεις περιώνυμοι, ἔχουσαι ἀρχαίαν ἀκρόπολιν, ἣτις κειμένη ἐπὶ ἀποκρήμνου λόφου καὶ περιβεβλημένη τριπλοῦν τεῖχος ἐθεωρεῖτο ἀπόρητος. Ἐνταῦθα ἐφυλάττετο καὶ μέγας θησαυρὸς τῆς πλουσίας ταύτης σατραπείας, δι' οὗ ἠδύνατο πολυάριθμος νὰ συντηρηθῇ στρατός. Εἶχε δὲ πλησιάσει πρὸς τὴν πόλιν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε αἴφνης εἶδε τὸν Πέρσην φρούραρχον τῆς πόλεως, ὀνόματι Μιθρίνην μετὰ τῶν ἐπιφανε-

στέρων πολιτῶν προσερχόμενον, ἵνα παραδώσῃ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀκροπόλιν μετὰ πάντων τῶν θησαυρῶν ἀμαχητί. Τοῦτο ἠγχαρίστηκε πολὺ τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὸν μὲν Μιθρίνην ἐτίμησε πολὺ καὶ διετήρησε παρ' ἑαυτῷ ὡς φίλον, εἰς δὲ τοὺς Σαρδιανούς καὶ πάντας τοὺς Λυδοὺς ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ πάτριον πολίτευμα, ὅπερ εἶχον στερήσει αὐτοὺς οἱ Πέρσαι ἐπὶ διακόσια ἔτη. Ἴνα δὲ τιμήσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν πόλιν, ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ ἐν τῇ ἀκροπόλει καὶ μέγαν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

### § 13. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἐφέσου

Ὁ Ἀλέξανδρος διώρισε διοικητὴν τῆς Λυδίας Ἕλληνα, ὅστις θὰ ἐφροντίζε καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας ὡς καὶ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἔχων φρουρὰν Ἑλληνικὴν. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα ἐτακτοποιήσεν, ὅσον ἦτο δυνατὸν καλλίτερα, ἵνα μένωσι καὶ οἱ Λυδοὶ εὐχαριστήμενοι, ἐτρέπη πρὸς τὴν Ἰωνίαν. Ἡ χώρα αὕτη ἑλληνικωτάτη οὔσα, εἰ καὶ ἠγωνίσθη ἀνδρειότατα κατὰ τῶν Περσῶν, ἵνα διασώσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ τοῦτο καὶ ἠττηθεῖσα ἐν ἀνίσῳ ἀγῶνι ἠναγκάσθη νὰ φέρῃ ἀπὸ μακροῦ χρόνου τὸν ζυγὸν τῶν περσικῶν φρουρῶν καὶ τῶν περσιζόντων ὀλιγαρχικῶν. Δὲν εἶχεν ὅμως λησιμονήσει τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν αὐτῆς, ἣν τώρα ἐπόθει ζωηρότερον, βλέπουσα αὐτὴν προσφερομένην ὡς ἐκ θείας χάριτος ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι, εὐθύς ὡς προσήγγιζεν ὁ ἐλευθερωτής, πανταχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων θὰ ἀνεκηρύσσετο ἡ δημοκρατία καὶ χαρὰ ἀνυπέβλητος καὶ μῖσος μέγα κατὰ τῶν τυράννων θὰ ἐξεδηλοῦτο πανταχοῦ τῆς Ἰωνίας.

Καὶ ὄντως δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ὁ λαὸς ἐστασίασε κατὰ τοῦ τυράννου τῆς πόλεως Σύεφακος, ὃν ἐβοήθει καὶ ὁ ἐνταῦθα καταφυγὼν μετὰ τοῦ ἠττημένου στρατοῦ Μέμων, ὁ Ρόδιος, ἵνα διοργανώσῃ ἀντίστασιν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ὁρμὴ τῶν στασιαστῶν, ὥστε εὐθύς ἐγένοντο κύριοι τῆς πόλεως. Καὶ ὁ μὲν τύραννος μετὰ τῶν τέκνων καὶ συγγενῶν του κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ζητῶν ἐκεῖ σωτηρίαν, ὁ δὲ Μέμων ἔφυγε πρῶτον μὲν εἰς τὴν Μίλητον, εἶτα δὲ εἰς Ἀλικαρνασσόν, οἱ δὲ ἐν τῇ πό-

λει Πέρσαι στρατιῶται ἐμβάντες ταχέως εἰς τὰ πλοῖα ἐξήτησαν νὰ σωθῶσι φεύγοντες εἰς τὸν περσικὸν στόλον, ὅστις παρέπλεε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἐφέσιοι τὴν πόλιν κενὴν τοῦ πλήθους τῶν στρατιωτῶν ἔλαβον περισσότερον θάρρος καὶ ὤρμησαν εἰς τὸν ναόν, ἐξ οὗ ἀπέσπασαν τὸν ἐκεῖ ζητήσαντα σωτηρίαν τύραννον μετὰ τῶν τέκνων καὶ συγγενῶν του, οὓς πάντας ἐφόνευσαν διὰ λίθων. Κατόπιν δὲ ἐτράπησαν εἰς ἀναζήτησιν καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως, ὅσοι συνέπραττον πρότερον μετὰ τοῦ τυράννου, ἵνα καὶ τούτους παραδώσωσιν ὡσαύτως εἰς παρόμοιον θάνατον. Ἄλλὰ τότε ἐπεφάνη εἰς τὴν πόλιν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἀμέσως διέταξε νὰ παύσωσιν αἱ σφαγαί, νὰ ἐπανέλθωσι δὲ πάντες οἱ ἐξόριστοι ὑπὸ τοῦ τυράννου δημοκρατικοί, καὶ νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῇ πόλει ἡ δημοκρατία. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν ὀλιγαρχικῶν κατηγοροῦντο, ὅτι ἤρπασαν θησαυροὺς ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἢ ἠσέβησαν ὡπωσδήποτε, νὰ δικασθῶσι καὶ νὰ τιμωρηθῶσιν. Ὁρίσε δὲ ὅτι πάντες οἱ φόροι, ὅσοι ἐτελοῦντο μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς Πέρσας, νὰ ἀποδίδωνται τοῦ λοιποῦ εἰς τὸν ναόν. Ἐπεξέτεινε δὲ καὶ τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ μέχρις ἐνὸς σταδίου ἀπὸ τῶν βαθμίδων αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ὁ ναὸς ἐφαίνετο μεγαλοπρεπέστερος ἔχων εὐρύχωρον περίβολον.

Ἐν τῷ δὲ χρόνῳ ὁ Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἐν Ἐφέσῳ, ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐκ τῶν Τράλλεων (τοῦ νῦν Αἰδινίου) καὶ τῆς Μαγνησίας τῆς παρὰ τὸν Μαίανδρον, ἵνα παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς δύο πόλεις, αἵτινες ἦσαν πόλεις σπουδαιόταται τῆς βορείου Καρίας. Καὶ ἀπεστάλη ὁ στρατηγὸς Παρμενίων μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ διακοσίων ἵππεων νὰ παραλάβῃ τὰς πόλεις.

Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον ἀπεστάλη ἐκ τῆς Ἐφέσου καὶ ὁ Ἀλκιμάχος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λυσιμάχου, πρὸς βορρᾶν εἰς τὰς Αἰολικὰς καὶ Ἴωνικὰς πόλεις, ἵνα καταλύσῃ τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ ἐγκαταστήσῃ πανταχοῦ τὴν δημοκρατίαν καὶ οὕτως ἀποδώσῃ καὶ πάλιν εἰς αὐτὰς τοὺς πατρίους νόμους, χαρίσῃ δὲ καὶ τοὺς φόρους, ὅσους ἐπλήρωνον εἰς τοὺς βαρβάρους.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἠὲ χάριστήθη πολὺ καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀκόμη ἐν τῇ ὡραίᾳ Ἐφέσῳ, τῇ πατρίδι τοῦ φιλοσόφου Ἡρακλείτου, ἀναστρεφόμενος μετὰ τοῦ Ἀπελλοῦ, τοῦ μεγίστου τῶν τότε ζωγράφων. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τούτον φαίνεται ὅτι ἐγράφη καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀλεξάνδρου κρατοῦντος ἐν χειρὶ τὸν κεραυνόν, ἣτις ἐκόσμηε ἔκτοτε τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἐνταῦθα διατριβῶν ὁ βασιλεὺς ἀνφοδοῖμῆσε τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Πριήνῃ, συνώκισε δὲ καὶ τὴν πόλιν Σμύρνην, ἣτις ἀπὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Λυδῶν βασιλέων εἶχε διαλυθῆ εἰς πολλὰς κόμας. Ἐπειτα ἤνωσε διὰ χάματος τὰς Κλαζομεγὰς μετὰ τῆς νήσου τῆς παρακειμένης εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα εὐρίσκετο καὶ ὁ λιμὴν. Ἐσχεδίασε δὲ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ μέγα ἔργον, νὰ ἐνώσῃ τὰς Κλαζομεγὰς μετὰ τῆς Τέω, πόλεως παραλίου κειμένης εἰς τὸ νότιον ἄκρον τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ διώρυγος μεγάλης, ἵνα οὕτω τὰ πλοῖα τὰ ἐρχόμενα ἐκ τῶν νοτίων μερῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἰσπλέωσιν εἰς τὸν ἐρμαϊκὸν κόλπον διὰ τῆς διώρυγος καὶ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ περιπλέωσι τὸν μακρὸν πλοῦν τὸν περὶ τὴν Μέλαιναν ἄκραν (νῦν Καραμπουρνού). Καὶ δὲν συνετελέσθη μὲν τὸ μέγα τοῦτο ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ Ἴωνες ὁμῶς ἐτίμησαν τὸν Ἀλέξανδρον τελοῦντες κατ' ἔτος ἀγῶνας, τὰ Ἀλεξάνδρεια, ἐν τινι ἄλσει τῆς Χερσονήσου καθιερωμένῳ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν εὐεργέτην καὶ ἐλευθερωτὴν. Ταῦτα ἔπραξεν ὁ Ἀλέξανδρος διατριβῶν ἐν Ἐφέσῳ. Κατὰ δὲ τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἔκαμε θυσίαν εἰς τὴν Ἄρτεμιν καὶ ἐτέλεσε μεγάλην πομπὴν μετὰ πάντων τῶν στρατευμάτων ὀπλισμένων καὶ συντεταγμένων εἰς μάχην. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀνέβη μεθ' ὄλου τοῦ στρατοῦ τοῦ τε πεζικοῦ ἐκ 14 χιλιάδων καὶ τοῦ ἵπτικοῦ ἐκ 3 χιλιάδων κατευθυνόμενος κατὰ τῆς Μιλήτου.

#### § 14. Ἄλωσις τῆς Μιλήτου

Ἡ Μίλητος ἦτο παναρχαία πόλις Ἑλληνικὴ ἐνδοξος καταστᾶσα καὶ ὡς μητρόπολις πολλῶν ἀποικιῶν, οἷον τῆς Ἀβύδου, τῆς Κυζίκου, τῆς Σινώπης, τῆς Ὀλβίας (οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῆς νῦν Ὀδησσοῦ) καὶ ἄλλων ὡς πατρίς τῶν μεγάλων φιλοσόφων τοῦ Θαλοῦ, τοῦ Ἀναξιμάνδρου καὶ τοῦ Ἀναξιμένου. Ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰόνων, ἣτις ἔφερε κατόπιν τὸν Μηδικὸν λεγόμενον πόλεμον, καθ' ὃν ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι, ἐν Πλαταιαῖς, ἡ Μίλητος εἶχε λάβει τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ αὐτὴ πρώτη ἐν ἔτει 494 κατεστράφη καὶ διηπάγη ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἐκτοτε δέ, εἰ καὶ δὲν ἀνέκτησε τὴν προτέραν αὐτῆς θέσιν, ἐν τούτοις ἀνέλαβεν ὁπωσδήποτε καὶ

ἐθεωρεῖτο μία τῶν σημαντικωτέρων παραλιακῶν πόλεων. Εἶχε εὐρυχωρότατον λιμένα, ὅπερ ἦτο σπουδαιότατον διὰ τὸν Περσικὸν στόλον, ὅστις ἠδύνατο ὅλος νὰ ἀθροισθῇ ἐνταῦθα καὶ νὰ ἔχη ὀρμητήριον τῶν κινήσεών του ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Φρούραχος δὲ τῆς πόλεως ἦτο ὁ Ἡγησίστρατος, ὅστις ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἦτο κούρηνος νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ κατόπιν μαθὼν, ὅτι ὁ περσικὸς στόλος ἦτο πλησίον μετέβαλε γνώμην καὶ ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὸν λιμένα χάριν τῶν Περσῶν. Διὸ ἀγανακτήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν διὰ τῆς βίας.

Ἡ Μίλητος ἔκειτο ἐπὶ μικρᾷ ἐξεχούσης χερσονήσου νοτίως τοῦ Λατμικοῦ κόλπου, ἀπέχουσα τρία μίλια τῆς Μυκάλης καὶ τέσσαρα μίλια τῆς Σάμου. Δηριεῖτο δὲ ἡ πόλις εἰς τὴν ἔξω πόλιν καὶ εἰς τὴν ἔσω, ὅλη δὲ περιεβάλλετο ἔξω ὑπὸ ἰσχυροῦ τείχους καὶ μιᾶς βαθείας τάφρου. Εἶχε δὲ λιμένας τέσσαρας, ὃν ὁ μέγιστος καὶ σπουδαιότατος ἦτο εἰς τὴν ὀλίγον ἀπέχουσαν ἤσον Λάδην. Καὶ πολλάκις συνέβη διὰ τὸ εὐρύχωρον τοῦ λιμένος, ὅστις ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ὀλόκληρον στόλον, νὰ συγκροτηθῶσιν ἐνταῦθα ναυμαχίαι καὶ νὰ νικήσωσιν οἱ κατέχοντες τὸν λιμένα. Οἱ δὲ ἄλλοι λιμένες τῆς Μιλήτου ἦσαν μὲν πολὺ μικροί, ἀλλ' ἀσφαλεῖς καὶ κατάλληλοι διὰ τὸ ἐμπόριον. Κύριος δὲ πάντων τῶν λιμένων ἦτο ὁ κατέχων τὸν λιμένα τῆς Λάδης. Ἡ Μίλητος δὲν ἐπιέζετο πολὺ ὑπὸ τῶν Περσῶν, διετήρει δὲ καὶ τὸ δημοκρατικὸν αὐτῆς πολίτευμα. Διὰ τοῦτο ἐνόμιζεν, ὅτι συμφέρον αὐτῆς ἦτο νὰ μείνῃ οὐδετέρα, πρὸς οὐδένα τῶν διαμαχομένων συντασσομένη, οὔτε τῶν Μακεδόνων οὔτε τῶν Περσῶν.

Ὁ Νικάνωρ, ὁ ναύαρχος τοῦ Μακεδονικοῦ στόλου, ἔχων κούρηνος 160 κατέπλευσε πρῶτος εἰς τὴν Μίλητον καὶ προσωρμίσθη εἰς τὴν νῆσον Λάδην. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἔφθινε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ κατέλαβε τὴν ἔξω πόλιν, τὴν δὲ ἔσω πόλιν περιέκλεισε διὰ χαρακώματος, διεβίβασε δὲ συγχρόνως στρατεύματα καὶ εἰς τὴν Λάδην πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς σπουδαίας ταύτης θέσεως. Παρήγγειλε δὲ εἰς τὸν Νικάνωρα νὰ ἀποκλείσῃ διὰ τοῦ στόλου ἀσπηρότατα τὴν πόλιν ἀπὸ θαλάσσης. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐν Μιλήτῳ ὅτε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς πόλεως ὁ περσικὸς στόλος ἐκ τετρακοσίων συγκείμενος νεῶν, ὅστις ἰδὼν, ὅτι ἡ Μίλητος κατεῖχετο ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ στόλου ἔπλευσε πρὸς βίον.

ρᾶν καὶ προσωρμίσθη παρὰ τὴν Μυκάλην καταντικρὺ τῆς Σάμου.

Οἱ δύο στόλοι δὲν ἀπέιχον πολὺ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐφαίνετο σύγκρουσις αὐτῶν ἀναπόφευκτος καὶ ναυμαχία κρίσιμος. Ταύτην δὲ ναυμαχίαν ἐπόθουν καὶ πολλοὶ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, μάλιστα δὲ ὁ γηραιὸς καὶ περιεσκεμμένος Παμφωνίαν. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν παρεδέχθη τὴν γνώμην ταύτην.

Θὰ ἦτο παράτολμον, εἶπε, νὰ πολεμήσωμεν ἡμεῖς ἔχοντες μόνον ἑκατὸν ἐξήκοντα ναῦς κατὰ τετρακοσίων νεῶν τοῦ ἔχθρου, ὅστις ἔχει καὶ ναύτας ἐμπειροπολέμους Φοίνικας καὶ Κυπρίους. Μία δὲ ἦττα ἡμῶν τοὺς μὲν Ἕλληνας θὰ ἀπεδάρρυνε, τοὺς δὲ Πέρσας θὰ καθίστατολμηροτέρους καθ' ἡμῶν. Καὶ οὕτω θὰ ἐκινδυνεύομεν νὰ ἀπολέσωμεν, ὅτι μέχρι τοῦδε ἐπισημαίνομεν δι' ἀγῶνων. Ἡ ἐμὴ γνώμη εἶναι νὰ προχωρήσωμεν κατὰ τὴν ξηρὰν, ὁ δὲ στόλος τῶν Περσῶν κατ' οὐδὲν δύναται νὰ μᾶς βλάψῃ. Θὰ λάβω δὲ καὶ μέτρα, ἵνα καταστήσω αὐτὸν ἐντελῶς ἀκίνδυνον.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ δὲ στόλος τῶν Μακεδόνων ἔμεινεν ἡσυχος ἐν Λάδη.

### § 18. Συνέχεια τῆς πολιορκίας τῆς Μιλήτου

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένοντο, ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Γλαύκιππος ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Μιλησίων, ἵνα ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τοῦ δήμου τῶν Μιλησίων καὶ τῶν μισθοφόρων, οἵτινες κατεῖχον τὴν πόλιν, ὅτι ἡ Μίλητος ἐπεθύμει νὰ μείνῃ οὐδετέρῃ καὶ ὅτι θὰ ἤνοιγε τὰς πύλας αὐτῆς καὶ τοὺς λιμένας καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ εἰς τοὺς Πέρσας, εἰς ὃν Ἀλέξανδρος ἠθέλει νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Ἐγὼ δὲν ἦλθον εἰς τὴν Ἀσίαν, ἵνα ἀρκεσθῶ εἰς ὅ,τι ἠθέλον νὰ παραχωρήσωσιν εἰς ἐμὲ αἱ πόλεις. Ἦλθον διὰ νὰ ἐλευθερώσω αὐτάς, ἔχω δὲ τρόπον νὰ ἐκτελέσω τὴν θέλησίν μου. Ἐπάνελθε, Γλαύκιππε, τάχιιστα εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰπέ τὴν ἀπόφασίν μου καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅτι ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων εἶναι πλέον εἰς ἐμὲ ἐμπειπιστευμένη, νὰ σώσω ἢ νὰ ἀπολέσω αὐτούς.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ δὲ Γλαύκιππος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.

Τῇ δὲ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤρχισαν τὸ ὑπαίσιον ἔργον αὐτῶν αἱ πολιορκητικαὶ μηχαναὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ φοβεροῦ πείσματος καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον μέρος τῶν τειχῶν διποράγη καὶ ἔπεσε, καὶ οἱ Μακεδόνες εἰσώρμησαν εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ὁ στόλος τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶδε τοῦτο ἀπὸ τῆς Λάδης, ἔνθα ὄρμει, ἤρχισε νὰ κωπηλατῆ πρὸς τοὺς λιμένας τῆς πόλεως καὶ ἀπέκλεισε τὸ στόμιον αὐτῶν οὕτως, ὥστε αἱ τριήρεις συμπυκνωμένοι καὶ ἀντίπροροι τεταγμένοι ἐκόλουν καὶ τὸν Περσικὸν στόλον νὰ παράσχη βοήθειαν εἰς τοὺς Μιλησίους καὶ τοὺς Μιλησίους νὰ σωθῶσι πρὸς τὸν περσικὸν στόλον. Τότε οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ μισθοφόροι στενοχωρούμενοι πανταχόθεν καὶ οὐδεμίαν ἔχοντες ἐλπίδα βοήθειας ἐζήτησαν νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Καὶ ἄλλοι μὲν τούτων κολυμβῶντες ἀπέβησαν εἰς μίαν τῶν ἐκεῖ πλησίον εὕρισκομένων βραχυδῶν νήσων τοῦ λιμένος, ἄλλοι δὲ ἠθέλησαν δι' ἀκατίων νὰ διαφύγωσι διὰ μέσου τῶν Μακεδονικῶν νεῶν καὶ νὰ σωθοῦν, ἀλλ' ἀπέτυχον γενόμενοι αἰχμάλωτοι, οἱ δὲ μείναντες ἐν τῇ πόλει ἀπέθανον μαχόμενοι. Καὶ οὕτως οἱ Μακεδόνες ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως. Εὐθύς δὲ τότε ἔπλευσαν, ἡγουμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὴν βραχυδὴ νήσον, ὅπου εἶχον καταφύγει πολλοὶ τῶν Μιλησίων καὶ τῶν μισθοφόρων. Καὶ εἶχον τεθῆ αἱ κλίμακες ἀπὸ τῶν τριήρων πρὸς τὴν ἀπότομον πλευρὰν τῆς νήσου, ὅπως οἱ Μακεδόνες ἐκδιάσωσι τὴν ἀνάβασιν, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἰδὼν πάντας καὶ τοὺς Μιλησίους καὶ τοὺς μισθοφόρους ἑτοίμους νὰ πολεμήσωσι καὶ νὰ ἀποθάνωσιν ἀνδρείως μαχόμενοι, ἐθαύμασεν αὐτοὺς καὶ ἀμέσως διέταξε τὸ στράτευμά του νὰ φεισθῆ αὐτῶν, ἐὰν οὗτοι ἐδέχοντο νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸν Μακεδονικὸν στρατὸν. Οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ μισθοφόροι ἐδέχθησαν τοῦτο προθύμως. Καὶ οὕτως ἐσώθησαν πολλοὶ Μιλήσιοι καὶ μισθοφόροι περὶ τοὺς τριακοσίους. Ὡσαύτως ἐχάρισε κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ εἰς πάντας τοὺς σωθέντας Μιλησίους ἐν τῇ πόλει καὶ εἰς τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Ὁ στρατὸς τῶν Περσῶν ἐθεῖατο τὸν ἀγῶνα τῆς Μιλήτου ἀπὸ τῆς Μυκάλης, χωρὶς νὰ δύναται νὰ πράξῃ τι πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως. Καθ' ἐκάστην πρωΐαν ἐξέπλεεν ἐκ τῆς Μυκάλης εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἐλπίζων ὅτι θὰ προσεῖλκε τὸν Μακεδονικὸν στόλον εἰς ναυμαχίαν, καὶ τὴν ἐσπέραν ἐπέστρεφεν ἄπρακτος εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Ἦτο δὲ τὸ μέρος τοῦτο δύσ-

ορμον καὶ ἄνυδρον καὶ ἐντελῶς ἀκατάλληλον διὰ μέγαν στόλον, ὅστις ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑδρευῆται διὰ νυκτὸς ἐκ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, ἀπέχοντος τρία περίπου μίλια. Ἀλλὰ καὶ τὴν ὑδρευσιν ταύτην παρεκώλυσεν ὁ Ἀλέξανδρος καταλαβὼν διὰ στρατευμάτων του τὴν ἀκτὴν. Καὶ οὕτως ἠναγκάζοντο οἱ Πέρσαι νὰ κομίζωσι τοῦ λοιποῦ ὕδωρ καὶ πάντα τὰ χρειώδη ἐκ τῆς Σάμου. Κατόπιν δὲ ἰδόντες ὅτι εἰς οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ὠφελήσῃ τὴν Μίλητον οὐδὲ νὰ συμπαρασύρῃσι τὸν Μακεδονικὸν στόλον εἰς ναυμαχίαν, ἀπέπλευσαν εἰς Σάμον, χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσωσι τι πλέον κατὰ τῆς Μιλήτου.

### § 16. Ἡ Ἄδρα νίκη τοῦ Ἀλέξανδρου

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν εἶχε χρήματα, ὥστε νὰ συντηρῇ καὶ στρατὸν τῆς ξηρᾶς καὶ στόλον συγχρόνως. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὸν στόλον, ἀφ' οὗ δὲν ἠδύνατο ὀλιγάριθμος ὢν νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ μεγάλου περσικοῦ στόλου. Ἐκράτησε δὲ μόνον ὀλίγα μεταγωγικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἦσαν χρήσιμα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Ὅπως δὲ καταστήσῃ ἀβλαβῆ τὸν Περσικὸν στόλον εἰς τὴν περαιτέρω αὐτοῦ πορείαν ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ πάντας τοὺς λιμένας τῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅσαι δὲν εἶχον ὑποταχθῆ εἰς αὐτόν. Διὸ ἐκ τῆς Μιλήτου ἐτράπη κατ' εὐθείαν κατὰ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, πόλεως τῆς Καρίας ὀχυρωτάτης, ἀποικίας τῶν Τροϊζηνίων καὶ πατρίδος τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Ἡροδότου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς. Ἐνταῦθα εἶχον συναθροισθῆ πρὸς ἀντίστασιν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Περσικοῦ στρατοῦ.

Ἡ Καρία ἀπὸ πενήντα ἐτῶν (384 π. Χ.) ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ δευτέρου, εἶχε γίνῃ σχεδὸν ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς Περσίας. Ὁ Πέρσης ναύαρχος Ἐκατόμνις, ὅστις εἶχε βοηθήσῃ τὸν Ἀρταξέρξην κατὰ τοῦ ἀποστατήσαντος Εὐαγόρου, βασιλέως τῆς Κύπρου, εἶχε διορισθῆ σατράπης τῆς Καρίας, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ κατώρθωσε νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν καὶ ἦτο ἔτοιμος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ διὰ τῶν ὄπλων. Πᾶσαι δὲ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Καρίας ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν. Πρὸς μείζονα δὲ ἀσφάλειαν ἐποίησεν ἔδραν τῆς δυναστείας του τὴν μεσογειῶς κειμένην πόλιν Μύλασα. Τοῦ Ἐκατόμνου δὲ τούτου διάδοχος ἐγένετο ὁ Μαύ-

σώλος, ὅστις κατώρθωσεν ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Περσῶν νὰ ἐνώσῃ μετὰ τῆς Καρίας καὶ τὴν ὄμορον χώραν Λυκίαν, νὰ ἀποκτήσῃ ἄφθονα πλοῦτη καὶ μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν. Πεποιδῶς δὲ εἰς τὴν δύναμιν ταύτην μετέθηκε πάλιν τὴν πρωτεύουσάν εἰς τὴν Ἀλικαρνασσόν, τὴν ὁποίαν ἐμεγέθυνε συνοικίσας ἐνταῦθα ἕξ μικρὰ χωρία. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Μανσώλου ἐν ἔτει 353 π. Χ. διεδέχθη αὐτὸν ἡ ἀδελφή του καὶ σύζυγός του Ἀρτεμισία, ἧς ἡ φιλοστοργία πρὸς τὸν ἀποθανόντα σύζυγον καὶ ἀδελφὸν ὑπῆρξε παροικιώδης, ἀνεγείρασα παμμέγιστον μνημεῖον ἐξαισίας ἑλληνικῆς τέχνης, τὸ Μανσωλεῖον.

Ἡ Ἀρτεμισία δὲν ἐπέζησε τοῦ ἀνδρός της ἢ δύο μόνον ἔτη. Ταύτην δὲ διεδέχθη ὁ ἕτερος ἀδελφός της ὁ Ὑδριεύς, ὅστις ἐπεξέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὸ κράτος του καταλαβὼν τὴν Ρόδον, τὴν Κῶν καὶ τὴν Χίον. Ἀποθνήσκων δὲ ὁ Ὑδριεύς ἀφῆκε διαδόχον τὴν ἀδελφήν του καὶ σύζυγόν του Ἄδαν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐξεθρόνισεν ὁ ἄλλος ἀδελφός της Πιξώδαρος. Οὗτος θέλων νὰ στερεώσῃ τὸν θρόνον του συνέζευξε μίαν τῶν θυγατέρων του πρὸς τινὰ εὐγενῆ Πέρσῃν ὀνόματι Ὀθοντοπάτην, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του ἐγένετο κύριος τῆς Καρικῆς δυναστείας.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς Καρίας, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ἡ Ἄδα, ἦτις ἔφερε βαρέως τὴν ἀπώλειαν τῆς δυναστείας, ἔσπευσεν εἰς προῦπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὑπεσχέθη νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸν παντοιοτρόπως εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Καρίας, λέγουσα ὅτι οἱ Κῆρες οὐδὲν ἠθέλον νὰ ἀκούσωσι περὶ Περσίας, ἀγαπῶντες πολὺ τοὺς Ἕλληνας, μεθ' ὧν ἐπὶ αἰῶνας συζῶσιν εἰρηνικῶς ὡς συμπολίται καὶ σύμμαχοι. Παρεκάλεσε δὲ τὸν βασιλέα νὰ δεχθῇ ὡς ἐγγυον τῶν εἰλικρινῶν αὐτῆς φρονημάτων νὰ κηρύξῃ αὐτὸν ὡς υἱόν της. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη εὐχαρίστως τὴν πρότασιν καὶ ἀνεκηρύχθη υἱὸς τῆς Ἄδας. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγνώσθη ἐν Καρίᾳ, οἱ Κῆρες ἠμυλλῶντο τίς πρότερον νὰ ὁμολογήσῃ πίστιν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, μάλιστα δὲ αἱ Ἕλληνικαὶ πόλεις τῆς Καρίας. Ἐπανάφερε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τὴν δημοκρατίαν εἰς πάσας τὰς πόλεις τὰς Ἕλληνικὰς καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰς αὐτονομίαν, ἀπαλλάξας παντὸς φόρου.

## § 17. Ὀχύρωσις Ἀλικαρνασσοῦ

Ὑπελείπετο δὲ μόνον ἐκ τῆς Καρίας μία πόλις, ἡ Ἀλικαρνασσός, ἐν ἣ εἶχε κλεισθῆ ὁ Ὀθοντοπάτης. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἶχε καταφύγει καὶ ὁ Μέμνων ὁ Ρόδιος, ὅστις μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀντιτάξῃ ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν οὔτε ἐν Ἐφέσῳ οὔτε ἐν Μιλήτῳ, κατέφυγεν εἰς Ἀλικαρνασσὸν καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ σατράπου τῆς Καρίας, ἐλπίζων, ὅτι ἐνταῦθα θὰ κατώρθωνε νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ διὰ τὸν Πέρσην βασιλέα τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην θέσιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἶχε δὲ ἡ Ἀλικαρνασσὸς τρία φρούρια ὀχυρά, τὴν ἀκρόπολιν πρὸς βορρᾶν, τὴν Σαλμακίδα πρὸς νότον καὶ τέλος τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως ἐπὶ τινος νησίδος παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος. Ἄλλὰ πλὴν τῶν φρουρίων τούτων περιεβάλλετο καὶ ὑπὸ ἰσχυροτάτου τείχους.

Θέλων δὲ ὁ Μέμνων νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Πέρσην βασιλέα καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ὑποψίας ὅτι δὲν πολιτεύεται εἰλικρινῶς πρὸς αὐτὸν ἕνεκα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς, ἀπέστειλεν εἰς τὰ Σούσα καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του, λόγῳ μὲν ὅπως ὑπεξαιρέσῃ αὐτὰ παντὸς κινδύνου, ἔργῳ δὲ ὅπως παράσῃ αὐτῷ τεκμήριον καὶ ἐχέγγυον τῆς ἑαυτοῦ πίστεως. Τόσον δὲ ἠγχαριστήθῃ ἐκ τῆς ἀφοσιώσεως ταύτης ὁ μέγας βασιλεὺς, ὥστε διώρισεν αὐτὸν ἀρχηγὸν τοῦ Περσικοῦ στόλου καὶ πάσης τῆς παραλίου χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἦτο δὲ ὁ Μέμνων ὄντως μεγάλη στρατηγικὴ εὐφυΐα καὶ ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀνταγωνισθῆ πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Μετὰ δραστηριότητος δὲ ἐκτάκτου προσέθηκε νέα ὀχυρωματικὰ ἔργα εἰς τὴν πόλιν, ἠνοιξεν εὐρείαν καὶ βαθεῖαν τάφρον πέριξ αὐτῆς, ἠΰξησε τὰ στρατεύματα αὐτῆς καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ τὸν Περσικὸν στόλον, ἵνα βοηθήσῃ τὴν ἄμυναν, τροφοδοτήσῃ δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἐὰν παρετείνετο ἡ πολιορκία. Ὀχύρωσε δὲ καὶ τὴν πλησίον νῆσον Ἀρκόνησον, τὴν δεσπόζουσαν τοῦ λιμένος. Ἔστειλε δὲ καὶ φρουροὺς εἰς τὰς πλησίον πόλεις Μύνδον, Καῦνον καὶ εἰς ἄλλα παραθαλάσσια μέρη. Τόσον δὲ λαμπρὰ παρεσκευάσθη ἡ ἄμυνα, ὥστε ἡ πόλις ἐθεωρήθη ἀπόρητος. Καὶ πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου κατέφυγον ἐνταῦθα πρὸς ἀσφάλειαν, ὡς ἔπραξαν οἱ δύο

Ἀθηναῖοι Ἐφιάλτης καὶ Θρασύβουλος καὶ ὁ ἐκ Μακεδονίας Νεοπτόλεμος ὁ Ἀριδαῖος, οὗ ὁ ἀδελφὸς Ἀμύντας εἶχεν αὐτομολήσει πρὸς τὸν Δαρεῖον, ἐνεχόμενος εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ βασιλέως Φιλίππου.

§ 18. Ἐναρξίς τῶν ἐχθροπραξιῶν

Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐθεώρει εὐκόλον τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ παρεσκευάσθη διὰ μακρὰν πολιορκίαν, στρατοπεδεύσας εἰς ἀπόστασιν χιλίων βημάτων ἀπὸ τῶν χαρακωμάτων τῆς πόλεως. Ἦρχισαν δὲ τὰς ἐχθροπραξίας πρῶτοι οἱ Πέρσαι δι' ἐξόδου κατὰ τῶν Μακεδόνων, ἦτις ἀπεκρούσθη ἄνευ πολλοῦ κόπου. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ὁ Ἀλέξανδρος παραλαβὸν οὐ μικρὸν μέρος τοῦ στρατοῦ του προήλασε βορειοδυτικῶς περὶ τὴν πόλιν, τὸ μὲν ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὰ τείχη, ἰδίως δὲ ὅπως καταλάβῃ τὴν πλησίον κειμένην πόλιν Μύνδον. ἥς ἡ φρουρὰ ὑπεσχέθη νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτόν, ἐὰν εὕρισκετο τὴν νύκτα πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος πιστεύσας προσῆλθεν, ἀλλ' οὐδεὶς ἤνοιξε τὰς πύλας. Ἡ ἀπάτη αὕτη ἐξώργισε τὸν βασιλέα καὶ διέταξε τοὺς ὑπ' αὐτόν ὀπίστας νὰ προχωρήσωσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ νὰ ἀρχίσωσι νὰ ὑποσκάπτωσιν αὐτά. Εἰς πύργος κατέπεσεν, ἀλλὰ τὸ ρῆγμα δὲν ὑπῆρξε τοσοῦτον εὐρύ, ὥστε νὰ δυνηθῶσιν ἐπιτυχῶς νὰ προσβάλωσι τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα, οἱ ἐν Ἀλικαρνασσῶ ἔστειλε διὰ θαλάσσης βοήθειαν εἰς τοὺς Μυνδίοους. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος στερούμενος κλιμάκων καὶ μηχανῶν, ἵνα ἐπιχειρήσῃ ἔφοδον, ἀφ' οὗ δὲν εἶχεν ἐκεῖ μεταβῆ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ παρεσκευάσθη διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ.

Καὶ πρῶτον μὲν ὑπὸ τὴν σκέπη πολλῶν λεγομένων χελωνῶν ἐπληρώθη ἡ πρὸ τῶν τειχῶν τάφρος, ἔχουσα τεσσαράκοντα πέντε ποδῶν πλάτος καὶ εἴκοσι δύο ποδῶν βάθος. Ἐπειτα προσήχθησαν εἰς τὰ τείχη οἱ πύργοι, ἐξ ὧν οἱ πολιορκουμένους ἐπιτίθενται κατὰ τῶν πολιορκουμένων καὶ προστατεύουσιν οὕτω τὰς κάτω ἐργαζομένας μηχανὰς πρὸς διάρρηξιν τοῦ τείχους. Ὅτε δὲ ἐγένετο νύξ καὶ οἱ στρατιῶται ἐκατέρωθεν ἀνεπαύοντο, οἱ Ἀλικαρνασσεῖς κρυφίως ἐξῆλθον τοῦ τείχους, ἵνα

πυρπολήσωσι τὰς μηχανάς. Τοῦτο ἀντελήφθησαν αἱ προφυλά-  
και τῶν Μακεδόνων καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Ἀλικαρνασσέ-  
ων, καθ' ὧν προσέδραμον καὶ ἄλλοι Μακεδόνες, καὶ μετὰ βρα-  
χὺν ἀγῶνα ἠναγκάσθησαν οἱ Ἀλικαρνασσεῖς νὰ ἐπανέλθωσιν  
εἰς τὴν πόλιν ἄπρακτοι. Ἔπεσαν δὲ κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύ-  
την ἑκατὸν ἐβδομήκοντα πέντε Ἀλικαρνασσεῖς, ἐν οἷς καὶ ὁ  
Νεοπτόλεμος, ὁ Ἀριδαίου, ὁ ἐνεχόμενος εἰς τὴν δολοφονίαν  
τοῦ Φιλίππου. Ἐκ δὲ τῶν Μακεδόνων δὲν ἐφρονεύθησαν μὲν  
πολλοὶ ἢ δέκα μόνον, ἐτραυματίσθησαν ὅμως τριακόσιοι· διότι  
ἐνεκα τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς δὲν ἠδύναντο νὰ προφυλάτ-  
την-  
τα ἰεραρχῶς.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο αἱ μηχαναὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ἐρ-  
γάζωνται πλέον ἀνενόχλητοι. Δύο δὲ πύργοι κατέπεσαν. τρί-  
τος δὲ ἔπαθε τοιαύτην βλάβην, ὥστε ὑποσκαπτόμενος εὐκόλως  
θὰ ἔπιπτε καὶ αὐτός. Τότε περὶ τὸ δειλινὸν τῆς ἡμέρας δύο  
στρατιῶται Μακεδόνες καθήμενοι ἐν τῇ σκηνῇ των ἔπινον καὶ  
ἐμεγαληγόρουν ἑκάτερος περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἰδικῶν του στρα-  
τιωτῶν. Τοσοῦτον δὲ ἐνεθουσιάσθησαν, ὥστε ὤμοσαν νὰ γί-  
νωσιν αὐτοὶ κύριοι τῆς ὅλης πόλεως καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀνάν-  
δρων Περσῶν. Καὶ λαβόντες τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ ὤρμησαν  
μόνοι κατὰ τῶν τειχῶν πάλλοντες τὰ δόρατα καὶ ἀναβοῶντες  
πρὸς τὰς ἐπάλξεις. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους ἀν-  
τεπεξῆλθον κατὰ τῶν δύο τούτων στρατιωτῶν. Ἄλλ' οὕτοι  
θαρραλέοι ἐχώρουν ἐμπρὸς καὶ ἐφόνευον διὰ τοῦ δόρατος, ὅν  
τινα ἐπλησίαζον, τοὺς δὲ φεύγοντας κατεδίωκον. Τότε προσῆλ-  
θον βοηθοὶ πλήθος πολεμίων καὶ οἱ δύο ἄνδρες θὰ ἐφρονεύοντο.  
Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μακεδόνες ἐκ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου ἔδρα-  
μον εὐθύς εἰς βοήθειαν τῶν συστρατιωτῶν, ἠύξησε δὲ ὡσαύ-  
τως καὶ ἡ ἐκ τῆς πόλεως συρροὴ καὶ οὕτω συνεκροτήθη κρα-  
τερὰ μάχη ὑπὸ τὰ τείχη. Ὑπερίσχυσαν δὲ οἱ Μακεδόνες καὶ  
ἀπώθησαν τοὺς πολεμίους πρὸς τὰς πύλας. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τείχη  
κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἦσαν πρὸς τὸ παρὸν γυμνά τῶν ἀμυνομέ-  
νων καὶ που εἶχον καὶ ῥήγματα, πάντες περιέμενον διαταγὴν  
τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς γενικὴν ἐπίθεσιν, ἵνα καταλάβωσι τὴν  
πόλιν. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος μὴ θέλων νὰ καταστρέψῃ ἑλληνι-  
κὴν πόλιν ἠρνήθη νὰ δώσῃ τοιαύτην διαταγὴν, ἐλπίζων, ὅτι ἡ  
πόλις θὰ συνθηκολογήσῃ καὶ οὕτω θὰ σωθῇ. Ἄλλὰ τοιοῦτόν  
τι δὲν ἐγένετο. Διὸ ἐξηκολούθησε νῦν ἔτι δραστηριώτερον ὁ

βασιλεὺς κατακρημνίζων διὰ τῶν μηχανῶν τὰ τείχη, καὶ ἐπιστατῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος.

§ 19. Ἔξοδος τῶν Ἀλικαρνασσεῶν

Βλέπων τὸ ἔργον προχωροῦν ὁ ἐντὸς τῶν τειχῶν κεκλεισμένος Μένων ὁ Ρόδιος, προτρεπόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα καταφυγόντος Ἐφιάλτου τοῦ Ἀθηναίου, διέταξε γενικὴν ἔξοδον. Καὶ μέρος μὲν τῆς φρουρᾶς, ἡγουμένου τοῦ Ἐφιάλτου, ἐξῆλθε κατὰ τὸ μᾶλλον κινδυνεῦον μέρος τοῦ τείχους, οἱ δὲ ἄλλοι ἐξῆλθον διὰ τῆς δυτικῆς πύλης τῆς λεγομένης Τριπύλου, ὅπου παρετήρησαν ὅτι δὲν ἦσαν πολλοὶ ἐχθροί. Ὁ Ἐφιάτης ἠγωνίζετο ἀνδρειότατα, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔρριπτον ἀνημίμενας δᾶδας καὶ πυρφόρα κατὰ τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν. Ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ ἐπετέθη ἐρρωμένως αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ πολιαρίθμου στρατοῦ, καὶ ἠνάγκασε τοὺς πολεμίους μετὰ κρατερὸν ἀγῶνα νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν πόλιν. Καὶ πολλοὶ μὲν τούτων, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἐφιάτης, ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, πολλοὶ δὲ ἐφρονεύθησαν φεύγοντες διὰ τοῦ καταπεσόντος τείχους καὶ διὰ τῶν στενῶν πυλῶν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἔξοδου δὲν ἐδείχθησαν οἱ Ἀλικαρνασσεῖς εὐτυχέστεροι. Εἰ καὶ ἦσαν ἐνταῦθα ὀλίγοι οἱ Μακεδόνες, ἐπιλέμησαν ὅμως ἀνδρειότατα καὶ ἐπὶ τέλους κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσωσιν τοὺς ἐχθρούς. Ὅσοι δὲ εἶχον κατορθώσει νὰ ἐξέλθωσι τοῦ τείχους, ἐν μεγάλῳ συνωστισμῷ ἔσπευσαν πρὸς τὴν γέφυραν τῆς τάφρου, ἥτις κατεργάγη, καὶ πολλοὶ κατακρημνισθέντες ἀπέθανον, ἄλλοι δὲ ἐφρονεύθησαν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Κατὰ τὴν γενικὴν δὲ ταύτην φυγὴν οἱ ἐν τῇ πόλει ὑπολειφθέντες ἔκλεισαν εὐθὺς τὰς πύλας, ἵνα μὴ μετὰ τῶν φευγόντων εἰσβιάσωσι τὰς πύλας οἱ Μακεδόνες. Ἐντρομοὶ δὲ οἱ ἐντὸς τῆς πόλεως ἀνέμενον, ἐπελθούσης τῆς νικτὸς, νὰ διαρρήξωσιν οἱ ἐχθροὶ τὰς πύλας καὶ νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὴν πόλιν. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ παύσῃ πᾶσα ἐχθροπραξία καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ ὁ στρατός. Ἐπράξε δὲ τοῦτο, διότι ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ τοῦ ἤθελε νὰ σώσῃ τὴν πόλιν οἰκειοθελῶς καὶ νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὸν παρὰ φύσιν ἀγῶνα Ἑλλήνων ἐναντίον Ἑλλήνων.

Ἐντὸς δὲ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ οἱ δύο ἀρχηγοί, ὁ Μένων, ὁ

Ρόδιος καὶ ὁ Ὄθοντοπάτης ὁ Πέρσης διεβουλευόντο περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐγίνωσκον δὲ ὅτι μέρος μὲν τοῦ τείχους εἶχε καταπέσει, ἄλλο δὲ ἦτο ἐτοιμόρροπον, ἢ δὲ φρουρὰ ἔνεκα τῶν πολλῶν νεκρῶν καὶ τῶν πολλῶν τραυματιῶν εἶχε σπουδαίως ἔξασθενήσει καὶ διὰ τοῦτο ἢ πῶσις τῆς πόλεως ἦτο ἐγγύς. Διὸ ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν, ἀφ' οὗ πρῶτον καύσωσι τὰ ἐν ταῖς ἀποθήκαις ὄπλα ὡς καὶ τὴν πόλιν ὀλόκληρον, οὔτοι δὲ νὰ σωθῶσιν εἰς τὴν Σαλμακίδα, τὸ φρούριον τῆς πόλεως, καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ ὄντως κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἶδον οἱ σκοποὶ τῶν Μακεδόνων τὰς φλόγας ὑψουμένας ὑπὲρ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, φυγάδες δὲ Ἀλικαρνασσεῖς ἀνήγγειλαν, ὅτι ἡ πόλις ἐγκατελείφθη καὶ πυρπολεῖται. Τότε διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ καὶ ἦτο νύξ, νὰ καταλάβῃ ὁ στρατὸς τὴν καιομένην πόλιν καὶ ὃν εὗρισκον τῶν κατοίκων ἀσχολούμενον περὶ τὸν ἐμπρησμόν ἐφόρευον, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους κατοίκους, οἵτινες οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἐδείκνυον, ἐφέροντο φιλανθρώπως.

Ὡς δ' ἐγένετο ἡμέρα, εἶδον ὅτι οἱ ἐχθροὶ εἶχον ὑποχωρήσει εἰς τὴν Σαλμακίδα καὶ εἰς τὴν πρὸ τοῦ λιμένος κειμένην νῆσον, ὁπόθεν ἐδέσποζον τοῦ λιμένος. Μὴ θέλων δὲ ὁ βασιλεὺς νὰ χρονοτριβήσῃ περισσότερον περὶ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου, ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ. Καὶ τοὺς μὲν σωθέντας Ἀλικαρνασσεῖς ἀπόκισε πάλιν εἰς τὰς ἑξ κώμας, ὁπόθεν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ὁ Μαύσωλος συνώκισεν εἰς Ἀλικαρνασσόν, τὰς δὲ πολιορκητικὰς μηχανὰς διέταξε νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Τράλλεις, ὅπου εἶχε προαποστείλει καὶ πολλὰ στρατεύματα. Ἴνα δὲ μὴ δύνανται οἱ ἐχθροὶ νὰ χρησιμοποιήσωσι πάλιν τὴν πόλιν, ὅσαι οἰκίαι δὲν εἶχον καῖ, διέταξε νὰ κατεδαφισθῶσιν ἐκ θεμελίων. Καὶ οὕτως κατεστράφη ἡ Ἀλικαρνασσός, πόλις Ἑλληνική, ἀντιστάσα ἐπιμόνως παρὰ τὰ κοινὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων καὶ μὴ ἐνωθεῖσα εὐθὺς μετὰ τῶν ὁμοφύλων τῆς.

Ἡ Ἄδα ἔλαβε πάλιν τὴν σατραπείαν τῆς Καρίας, πᾶσαι δὲ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Καρίας ἐκηρύχθησαν αὐτόνομοι καὶ παντὸς φόρου πρὸς τὴν σατραπείαν ἀπηλλαγμένοι, οἱ δὲ φόροι τῆς ἄλλης χώρας ὠρίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίδος Ἄδας. Κατέλιπε δὲ καὶ στρατὸν ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς φύλαξιν τῆς χώρας καὶ πρὸς ἐκδιώξιν πάντων τῶν πολεμίων, ὅσοι κατεῖχον καὶ τὰ φρούρια τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ ἄλλα παρὰ τὰ μέρη τῆς Καρίας.

## § 20. Αἱ ἄδειαι τῶν στρατιωτῶν

\* Ἦτο ἤδη χειμῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνωσι μεγάλαι στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις. Ὑπελείπετο δὲ πρὸς κατάκτησιν ἡ μεσημβρινὴ παραλία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὰ μεσόγεια μέρη αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν προέβλεπε μεγάλην ἀντίστασιν, ἐθεώρησε περιττὸν νὰ συμπαραλάβῃ ὅλον τὸν στρατόν του. Μάλιστα δὲ διανοήθη νὰ δώσῃ ἀδείας εἰς τοὺς στρατιώτας, ὅσοι εἶχον νεωστὶ νυμφευθῆ, νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ διέλθωσι τὸν χειμῶνα μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ συγγενῶν των. Ὡς ἀρχηγούς δὲ τῶν ἀδειούχων στρατιωτῶν ἐξέλεξεν ὁ Ἀλέξανδρος τρεῖς στρατηγούς νεογάμους καὶ τούτους τὸν Πτολεμαῖον τὸν Σελεύκου, τὸν Κοῖνον τὸν γαμβρὸν τοῦ γηραιοῦ στρατηγοῦ Παρμενίωνος, καὶ τὸν Μελέαγρον. Διέταξε δὲ αὐτούς, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐπιστροφῆς, νὰ συμπαραλάβωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ νέους στρατιώτας, ὅσον δυνηθῶσι περισσοτέρους, καὶ κατὰ τὸ ἕαρ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ Γόρδιον, πόλιν τῆς Μεγάλης Φρυγίας, ὅπου θὰ εὕρισκετο ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλα τὰ στρατεύματά του. Αἱ ἄδειαι αὗται ἐγένοντο δεκταὶ μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες παρασκευασθέντες ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πατρίδα των. Ὡς δὲ ἔφθασαν ἐκεῖ, διηγοῦντο πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῶν τὰ μεγάλα κατορθώματά των καὶ τὰ περὶ τῶν ὀρειῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῶν πολλῶν λαφύρων καὶ τὸν ἥρωισμόν τοῦ βασιλέως των, τὰ ὁποῖα πάντα μετὰ χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας ἤκουον οἱ ἄνθρωποι, ἐνθουσιασμός δὲ ἀκράτητος κατέλαβε τοὺς νέους Ἕλληνας νὰ μετάσχωσι καὶ αὐτοὶ τῆς ἐκστρατείας ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον.

## § 21. Ἡ ὑποταγὴ τῆς Λυδίας

Ὁ Ἀλέξανδρος ὅσα στρατεύματα ὑπελείφθησαν μετὰ τὴν ἐπ' ἀδείᾳ ἀναχώρησιν τῶν νεογάμων εἰς τὴν Μακεδονίαν καθὼς καὶ μετὰ τὴν τοποθέτησιν φρουρῶν εἰς τὰς κυριευθείσας χώρας, διήρθεσεν εἰς δύο σώματα. Καὶ τὸ μὲν ἐν ἀπέστειλε διὰ Τράλλεων εἰς τὰς Σάρδεις, ἵνα διαχειμάσῃ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Λυδίας, κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἕαρος προχωρήσῃ εἰς τὴν πόλιν Γόρδιον,

ἔπου καὶ θὰ σταθμεύσῃ ἀναμένον τὸν βασιλέα. Τὸ δὲ ἄλλο σῶμα, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ μεγαλείτερον, ἀνέβησεν, ἡγουμένου τοῦ Ἀλέξανδρου, καὶ ἐστράτη πρὸς νότον, ἵνα καταλάβῃ τὰς παραλίους πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰς κειμένας πρὸς μεσημβρίαν. Καὶ πρῶτον μὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ὁμορον τῆς Καρίας ἐπαρχίαν Λυκίαν. Ἦτο δὲ ἡ Λυκία ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κύρου ἡνωμένη μετὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐπλήρωσεν ὠρισμένον φόρον, διατηροῦσα κατὰ τὰ ἄλλα τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Τοῦτο ὅμως διήρκεσε μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πέρσου Ὀθοντοπάτου, ὅστις κατώρθωσεν ὄχι μόνον τῆς Καρίας νὰ γίνῃ σατραπεία, ἀλλὰ προσέθηκεν εἰς τὸ κράτος του καὶ τὴν Λυκίαν, ὡς καὶ τὴν ὄρεινὴν χώραν Μιλυάδα, τὴν πρὸς τὴν Μεγάλην Φρυγίαν συνορεύουσαν. Ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχον ἐν Λυκίᾳ φρουραὶ περσικαί, οὐδὲν πρόσκομμα συνήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἣτις ἔδειξε διὰ τὰς πολλὰς πόλεις καὶ τοὺς πολλοὺς λιμένας. Ἡ Τελμισσὸς (Μάκρη) καὶ πέραν τοῦ Εἰάνθου ποταμοῦ αἱ πόλεις Εἰάνθος, τὰ Πάταρα, τὰ Μύρα, καὶ τριάκοντα ἄλλα μικρότερα χωρία τῆς Λυκίας, παρεδόθησαν ἀμαχητὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ὄρεινὴν χώραν Μιλυάδα, ὅπου εὐρίσκεται ἡ πόλις καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ Εἰάνθου. Ἐνταῦθα ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις τῶν Φασηλιτῶν, οἵτινες Ἕλληνας ὄντες ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα χρυσοῦν στέφανον. Ἐνταῦθα ἦλθον καὶ ἄλλοι πρέσβεις πόλεων τῆς κάτω Λυκίας ζητοῦντες εἰρήνην καὶ φιλίαν. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς Φασηλίτας, ὧν συμπολίτης ὑπῆρχεν ὁ φίλος αὐτοῦ ποιητῆς Θεοδέκτης, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει ἐν Ἀθήναις, ὑπεσχέθη νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τὴν πόλιν των τὴν Φάσηλιν, ἵνα εὐχαριστήσῃ αὐτοὺς καὶ ἀναπαυθῇ ἐκεῖ ὀλίγον χρόνον. Πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πρέσβεις τῶν Λυκίων, οὓς ὡσαύτως ἐδέχθη πολὺ φιλικῶς, παρήγγειλε νὰ παραδώσωσι τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ σταλησομένους στρατηγούς. Ἐπειτα διώρισε διοικητὴν τῆς Λυκίας καὶ τῆς Μιλυάδος τὸν Νέαρχον τὸν Ἀμφιπολίτην καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Φάσηλιν.

## § 22. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Φασήλειτι

Ἡ Φάσηλις, πόλις ἑλληνική, ἀποικία τῶν Δωριέων, ἔκειτο εἰς τὸ Παμφυλιακὸν πέλαγος, ἀριστερὰ εἰς τὸν πλέοντα πρὸς τὴν νῦν πόλιν Ἀττάλειαν. Ἐκειτο δὲ εἰς ἐξέχουσαν γλῶσσαν

γῆς τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ἀνυψουμένου ὄρους τῶν Σολύμων, οὗ ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ φθάνει μέχρι 2400 μέτρων ὕψους. Τὸ ὄρος τοῦτο, ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς πόλεως Πέργης, καταπίπτει οὕτως ἀποτόμως παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης, ὥστε ἡ ὁδὸς ἀπὸ Φασήλιδος μέχρι Πέργης καλύπτεται συνήθως ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἐκτὸς ἐὰν πνέη βόρειος ἄνεμος, ὅστις τότε ἀποδιώκει τὰ ὕδατα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς εἰς τὸ πέλαγος. Ὅστις ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὴν πολὺ ἐχληρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ταύτην ὁδόν, ἐτρέπετο ἄλλην ὁδόν, τὴν διὰ τῶν ὄρεων, ἧτις ὅμως ἦτο πολὺ μακροτέρα καὶ ἐπιπικνωτέρα. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ ὁδὸς αὕτη κατείχετο καὶ ὑπὸ φυλῆς Πισιδικῆς ληστρικῆς, ἧτις κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὄρους εἶχεν οἰκοδομήσει φρούριον καὶ ποικιλοτρόπως ἠνώχλει τοὺς Φασηλίτας δι' ἐπιδρομῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν πάντα ταῦτα ἐσκέφθη νὰ καθαρῶσιν τὸν τόπον ἀπὸ τὴν φάλαγγα τῶν ληστῶν καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Φασηλιτῶν προσέβαλε καὶ κατέστρεψεν αὐτούς. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ πανηγυρισθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ ἐπίσκεψις τοῦ βασιλέως εἰς τὴν πόλιν διὰ παντοίων θεαμάτων καὶ εὐωχιῶν. Οἱ Φασηλίται ἦσαν εὐτυχεῖς βλέποντες, Ἕλληνας αὐτοί, Ἕλληνικὰ στρατεύματα ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ ἄρχοντα τῶν Ἕλληνικῶν στρατευμάτων τὸν ἥρωα Ἕλληνα βασιλέα. Ἀλλὰ καὶ οἱ Μακεδόνες καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὰ ἄλλα Ἕλληνικὰ στρατεύματα δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον τῶν ἐντοπίων εὐτυχεῖς, μάλιστα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνθουσιάζομενος ὅτι ἦτο ἐν τῇ πατρίδι τοῦ ἀποθανόντος φίλου του ποιητοῦ, τοῦ Θεοδόκτου, ὅπου ὑπῆρχεν αὐτοῦ ἀνδριᾶς ἐστημένους ἐν τῇ ἀγορᾷ. Τὸν ἀνδριάντα δὲ τοῦτον ἐτίμησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπισκεφθεὶς μετὰ τῶν φίλων του καὶ ἐκόσμησε διὰ πολλῶν στεφάνων.

### § 23. Πορεία διὰ μέσου τῶν κυμάτων

Ἐκ Φασήλιδος ὁ Ἀλέξανδρος ἀναξεύξας ἐτρόπη πρὸς τὴν Πέργην τῆς Παμφυλίας. Ἐκεῖσε δὲ ἡ πόλις αὕτη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Παμφυλιακοῦ πελάγους ἢ, ὡς λέγομεν σήμερον, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης δύο ἡμέρας περιόου παρὰ τὸν ποταμὸν Κέστρον. Ἦτο δὲ ἡ Παμφυλία στενὴ παραθαλασσία χώρα μεταξὺ Λυκίας καὶ Κιλικίας,

ὀριζομένη πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὄρέων φερόντων τὸ ὄνομα Ταῦρος, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται πολὺ πρὸς ἀνατολὰς, ἀφίνοντα πρὸς νότον ἐκτὸς τῆς Παμφυλίας καὶ τὴν μεγαλειτέραν ταύτης χώραν τὴν καλουμένην Κιλικίαν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, μιγάδες, ἦτοι αὐτόχθονες, καὶ ἄλλοι ἄποικοι Κίλικες καὶ Ἕλληνες. Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπορεύθη διὰ τῆς μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ὁδοῦ τῆς διὰ τῶν ὄρέων, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἱππέων καὶ μέρους τῶν βαρέως ὀπλισμένων πεζῶν ἐβάδισε διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ, ἣτις ὅλη ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν κυμάτων. Καὶ ἦσαν ὅλοι ἠναγκασμένοι νὰ βαδίζωσιν ἐν τῷ ὕδατι βυθίζόμενοι πολλάκις μέχρι τῆς ὀσφύος. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα καὶ ἡ παρουσία τοῦ βασιλέως, ὅστις δὲν ἐγίνωσκε τί πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατον, ἐκίνησεν εἰς ἀμίλλαν τοὺς στρατιώτας, οἵτινες εὐθυμοὶ ἠγωνίζοντο νὰ διαβῶσι τὴν θάλασσαν καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Πέργην. Καὶ τέλος μετὰ πολλὰς κακοπαθείας ἔφθασαν ἐκεῖ. Ὡς δὲ ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς τὰ ἀφρίζοντα κύματα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα διεπέρασαν, ἔστησαν ἔκθαμβοι καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ κατορθῶμα καὶ ἐνόησαν, ὅτι τοῦτο συνετελέσθη μόνον διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ, ὅστις συνέτρεχεν ἐν παντὶ ἔργῳ τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ ὁ θαυμασμός των πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἡ ἀγάπη των ἐγένετο μεγαλειτέρα καὶ ἡ πεποίθησίς των, ὅτι τὰ πάντα δύναται οὗτος νὰ κατορθώσῃ, ἐγένετο ἀκλόνητος. Τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς διαβάσεως τῆς θαλάσσης ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ διεδόθη πανταχοῦ, διεδόθη δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τὸ μυθικώτερον, διότι ἔλεγον, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ θάλασσα ἐτρέπη πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡς εἶδε τὸν Ἀλέξανδρον, ἵνα ὑποδεχθῆ αὐτὸν καὶ προσκυνήσῃ, καὶ οὕτω τὰ στρατεύματα διῆλθον τὴν ὁδὸν ὅλην ἀπὸ Φασίλιδος μέχρι Πέργης ἀβρόχοις ποσίν.

#### § 24. Ἡ ποταγὴ τῶν πόλεων τῆς Παμφυλίας

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὴν Πέργην, οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὑπέδεχθησαν αὐτὸν ὡς φίλον καὶ παρέδωκαν τὴν πόλιν ἀμαχητῶς. Τοῦτο ὑπῆρξε διὰ τὸν βασιλέα πολὺ εὐχάριστον, διότι ἡ Πέργη ἦτο ἡ κλεις, δι' ἣς ἠδύνατο νὰ ὑπερβῆ τὰ ὄρη πρὸς βορ-

ρᾶν καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐκ τῆς Πέρσης ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη πρὸς τὴν Σίδην, πόλιν ὡσαύτως τῆς Παμφυλίας παράλιον. Ἦτο δὲ ἡ Σίδη πόλις ἑλληνικὴ ἔχουσα ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τελοῦσα κατὰ τετραετίαν ἀγῶνας Ὀλυμπιακοῦς. Τὰ δὲ νομίματα αὐτῆς ἔφερον τὴν Ἀθηνᾶν ἔχουσαν ἐν χειρὶ καρπὸν ροιάς, ὅστις ἐκαλεῖτο πάλαι καὶ σίδη. Περιέργον δὲ ὅτι οἱ Σιδῆται, εἰ καὶ ἦσαν ἀποικοι τῶν Κυμαίων τῆς Αἰολίας, ὁμίλουν ὅμως τόσον παρεφθαρμένην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσιν αὐτὴν ἄλλοι Ἕλληνες εὐκόλως. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῆς Σίδης οὐχὶ πολὺ μακρὰν αὐτῆς ῥεεὶ ὁ ποταμὸς Μέλας, ὅστις εἶναι τὸ ὄριον Παμφυλίας καὶ Κιλικίας.

Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἐν τῇ Πέρσῃ, ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐκ τῆς μεσογειότερον κειμένης Ἀσπένδου, πόλεως Ἑλληνικῆς ἀποικίας τῶν Ἀργείων παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν, ἵνα ὁμολογήσωσιν αὐτῷ πίστιν καὶ ὑποταγὴν. Παρεκάλεσαν δὲ αὐτὸν νὰ μὴ στείλῃ πρὸς αὐτοὺς φρουρὰν Μακεδονικὴν, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ αὐτοὺς ἐλευθέρους, ὑπισχνούμενοι νὰ δίδωσιν αὐτῷ ὅσους ἵππους ἔδιδον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας καὶ 50 τάλαντα κατ' ἔτος. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πάντα ταῦτα, ὅσα ἐζήτησαν οἱ Ἀσπένδιοι. Ἄλλ' οὗτοι κατόπιν μαθόντες ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν ἐκ Πέρσης πορευόμενος εἰς Σίδην, μετενόησαν καὶ δὲν ἠθέλον νὰ ἐκτελέσωσι τὰ συμπεφωνημένα, παρεσκευάζοντο δὲ καὶ νὰ ἀντισταθῶσι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ βασιλεὺς, ἀνευ ἀναβολῆς ἐπορεύθη κατὰ τῶν Ἀσπενδίων, οἵτινες ἰδόντες αὐτὸν καταφθάσαντα ἔντρομοι ὑπέσχοντο νὰ ἐκτελέσωσιν ὅσα πρότερον εἶχον ὑποσχεθῆ. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος τιμωρῶν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν ἐδιπλασίασε τὸν φόρον εἰς 100 τάλαντα, ἐγκατέστησε δὲ καὶ φρουρὰν Ἑλληνικὴν. Τὴν δὲ διοίκησιν τῆς Παμφυλίας ἤνωσε μετὰ τῆς Λυκίας, ἧς διοικητὴν εἶχε τάξει Νέαρχον τὸν Ἀμφιπόλιτην.

### § 28. Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Γερμανισοῦ

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑποτάξας τὴν Καρίαν, Λυκίαν καὶ Παμφυλίαν δὲν ἠθέλησε νὰ χωρήσῃ περαιτέρω, ἀλλ' ἐστράφη πρὸς

βορρᾶν ἐπειγόμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Γόρδιον. Διὸ ἀνεχώρησεν ἐκ Πέργης διευθυνόμενος εἰς τὴν Πισιδίαν. Εἶναι δὲ ἡ Πισιδία χώρα ὄρεινὴ, ἔχουσα χιονοσκεπὴ ὄρη καὶ φάραγγας καὶ χαράδρας, δι' ὧν διέρχεται ἡ ὁδὸς καὶ δι' ὧν εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διέλθῃ πολυάριθμος στρατός. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ὄρεινοι καὶ ἐσκληραγωγημένοι ἐφημίζοντο ὡς ἄνδρες πολεμικοὶ καὶ γενναῖοι.

Καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ διέλθῃ τὴν χώραν ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος μαχόμενος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐμπόδιον ἔδοκίμασε κατὰ τὴν ὑπέρβασιν τοῦ ὄρους, οὐ μακρὰν τῆς Πέργης, παρὰ τὴν πόλιν Τερμησσόν. Ἐκεῖτο δὲ ἡ πόλις αὕτη ὀπισθεν ὄρους τινός, ἡ δὲ ὁδὸς ἄγει πρὸς αὐτὴν διὰ στενῆς κλεισωρείας, ἣν εὗρεν ὁ Ἀλέξανδρος κατειλημμένην ὑπὸ πάντων τῶν Τερμησσέων ἐξεληθόντων πρὸς φρουρήσιν τῆς ὁδοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ παραμείνωσιν ἐπὶ τῶν ὄρέων καθ' ὅλην τὴν νύκτα πάντες οἱ κάτοικοι φρουροῦντες, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στρατοπεδεύσῃ ὁ στρατός του πρὸ τῆς κλεισωρείας εἰς ἀναπεπταμένον τόπον καὶ νὰ ἀναπαυθῇ. Τοῦτο εἶδον οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐλείσθησαν, ὅτι ἡ μάχη ἀνεβλήθη διὰ τὴν αὐριον ἡμέραν. Καὶ νυκτὸς ἐπελθούσης οἱ πλεῖστοι τῶν Τερμησσέων ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκόν του ἕκαστος, ἵνα ἀναπαυθῶσιν, ἔμειναν δὲ εἰς τὰ στενὰ ὀλίγοι φρουροὶ καὶ οὔτοι ἡσυχοὶ, μὴ ὑποπτόμενοι εἰ δὲν κακόν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν πάντα ταῦτα λαμβάνει τὸ εὐζωνικόν του τάγμα καὶ ἐπιπίπτει ἀφηνιδίως κατὰ τῶν φρουρούντων Τερμησσέων, οἵτινες ἔντρομοὶ ἐγκατέλιπον τὴν δίοδον φεύγοντες, ἵνα σωθῶσι. Καὶ τότε οἱ Μακεδόνες ἔτοιμοι ὄντες διέρχονται ἀσφαλεῖς τὴν δίοδον καὶ ἐμφανίζονται ἔμπροσθεν τῆς Τερμησσοῦ, ἣτις ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ συνθηκολογήσασα.

## § 26 Ἀλωσις τῆς Σαγαλασσοῦ

Ὡς δὲ ἐγνώσθη εἰς τὴν Πισιδίαν, ὅτι ἡ Τερμησσός, πόλις ὄχυρά, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῇ πρὸς τὴν ὄρειν τῶν Μακεδόνων, ἔσπευσαν πολλαὶ πόλεις αὐτῆς νὰ ὁμολογήσωσι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον πίστιν καὶ ὑποταγὴν. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἄλλαι πόλεις, αἵτινες κατ' οὐδένα τρόπον ἐνόουν νὰ ὑποταχθῶσι. Μία δὲ τούτων ἦτο καὶ ἡ Σαγαλασσοῦ, ἣς οἱ κάτοικοι ἐθεωροῦντο ὡς οἱ μαχμώτατοι πάντων τῶν Πισιδῶν. Ἐκεῖτο δὲ ἡ Σαγα-

λασσός πρὸς νότον τῆς σήμερον καλουμένης Σπάρτης τῆς Πισιδίας, ἧς οἱ κάτοικοι, Ἕλληνες μέχρι σήμερον ὄντες, ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἐκ τῆς Σπάρτης τῆς Λακεδαιμόνος. Οἱ Σαγαλασσεῖς δὲ οὗτοι μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ αὐτῶν οὐδὲν ἤθελον νὰ ἀκούσωσι περὶ ὑποταγῆς καὶ παρετάχθησαν πάντες εἰς τὴν κλιτὴν ὄρους, δι' οὗ διέρχεται ἡ ὁδός, ἔτοιμοι ὄντες εἰς μάχην. Τοῦτο ἔπραξαν καὶ οἱ Μακεδόνες παραταχθέντες εἰς τὴν αὐτὴν κλιτὴν κατωτέρω τῶν Πισιδῶν. Καὶ εὐθὺς οἱ Σαγαλασσεῖς ὤρμησαν κατὰ τῶν Μακεδόνων μὲ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν, ὥστε ἡ μὲν πτέρυξ τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ ἐκάμφθη καὶ οἱ Σαγαλασσεῖς ἐφαίνοντο ἐνταῦθα ἐπικρατοῦντες, ἀφ' οὗ εἶχον φονευθῆ πολλοὶ Μακεδόνες, ἐν οἷς καὶ ὁ στρατηγὸς τῆς πτέρυγος. Τοῦτο ἀντελήφθη ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐμάχετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῶν ἡττηθέντων. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης, καθ' ἣν ἔπεσε τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ τῶν Σαγαλασσεῶν, οἵτινες τέλος ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσι καὶ νὰ συνθηκολογήσωσιν. Ἡ μάχη αὕτη καὶ ἡ μεγάλη τῶν Σαγαλασσεῶν ἦτα ἔπεισαν καὶ τοὺς ἄλλοις Πισιδας, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Γόρδιον, δὲν ἐπέμεινε νὰ ὑποτάξῃ πάσας τὰς πόλεις τῆς Πισιδίας, ἀλλ' ἀφῆκε τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τοὺς διοικητὰς τῆς Καρίας, τῆς Λυκίας καὶ Παμφυλίας καὶ διεληθὼν ταχέως τὴν ὑπόλοιπον Πισιδίαν ἐφθασε καὶ εἰσηλθεν εἰς τὴν Μεγάλην Φρυγίαν.

### § 27. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Κελαιναῖς

Ὁ Ἀλέξανδρος ἠπείγετο νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Γόρδιον, πόλιν τῆς Μεγάλης Φρυγίας, ἧτις ἔκειτο πρὸς τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς παρὰ τὸν Σαγγάριον ποταμὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῇ κληθείσῃ κατόπιν Γαλατία. Ἐνταῦθα εἶχον συμφωνήσει νὰ συνέλθωσι πάντα τὰ στρατεύματα τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ ἔαρ καὶ ὅσα εἶχε στείλῃ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ὑπὸ τὸν Παρμενίωνα καὶ ὅσα εἶχε στείλει μὲ ἄδειαν νὰ διέλθωσι τὸν χειμῶνα ἐν Μακεδονίᾳ, καθὼς καὶ τὰ στρατεύματα, ὅσα ἔλαβον ἐντολὴν οἱ στρατηγοὶ νὰ συμπαραλάβωσιν ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς

ἄλλης Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀσίαν. Διὸ ἐγκατέλιπε τὴν Πισιδίαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μεγάλην Φρυγίαν. Καὶ πρῶτον ἔφθασεν εἰς τὰ στενά, δι' ὧν εἰσέρχεται τις εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου. Ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ πόλις Κελαιναί, ὅπου ἄλλοτε ὁ Ξέρξης, ἡττηθεὶς ἐν Ἑλλάδι, ὠκοδόμησεν ἰσχυρὰν ἀκρόπολιν, ὅπως ἀνακόψῃ τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτοτε αἱ Κελαιναὶ ἦσαν τὸ κέντρον τῆς Φρυγικῆς σατραπείας καὶ ἡ ἔδρα τοῦ σατραπόου. Ὁ Ἀλέξανδρος φθάσας πρὸ τῆς πόλεως ἐστρατοπέδευσεν ἐνταῦθα καὶ ἐζήτησε τὴν παράδοσιν αὐτῆς. Ὁ Σατράπης, ὀνόματι Ἀτιζύης, εἶχε φύγει, ἡ δὲ ἀκρόπολις κατείχετο ὑπὸ χιλίων Καρῶν καὶ ἑκατὸν Ἑλλήνων μισθοφόρων. Οὗτοι βλέποντες τὸ ἀδύνατον τῆς ἀντιστάσεως παρέδωκαν τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος κατέλιπε φρουρὰν ἐκ χιλίων πεντακοσίων ἀνδρῶν, διώρισε διοικητὴν τῆς ὅλης σατραπείας τὸν Ἀντίγονον τοῦ Φιλίππου καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὸ Γόρδιον, ὅθεν ὤρματο ἡ μεγάλη ὁδός, ἣτις, ὑπερβάσα τὸν Ἄλυν ποταμὸν, ἦγε διὰ τῆς Καπαδοκίας εἰς τὰ Σοῦσα.

## 28. Ὁ Μέμων ἀρχιστράτηγος τῶν Περσῶν

Ὡς δὲ ἔφθασεν εἰς τὰ Σοῦσα ἡ ἀγγελία τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης καὶ καταστροφῆς, οἱ Πέρσαι μεγιστάνες ἐν τῇ ἀλαζονείᾳ τῶν μᾶλλον ἠγανάκτησαν. Ἐνόμισαν ὅτι ἡ νίκη τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἔργον τύχης ἐνὸς παραβόλου ἀνθρώπου καὶ προῆλθε μᾶλλον ἀπὸ τὰ σφάλματα τῶν στρατηγῶν τῶν Περσῶν. Τώρα πάντες ὠμολόγουν ὅτι τοῦ Μέμνονος ἡ συμβουλή ἦτο ἀρίστη καὶ αὐτὸς ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Περσῶν. Διὸ ὁ Δαρεῖος διώρισεν αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀπόλυτον πασῶν τῶν Περσικῶν δυνάμεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν κατὰ γῆν καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν.

Καὶ ἦτο πράγματι ὁ Μέμων ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων. Ἡ πεισματώδης ἀμυνα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ἦτο τοῦ Μέμνονος ἔργον. Ἐπειτα δέ, καὶ ἀφ' οὗ ἐξεδιόχθη ἀπὸ πάσης τῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διὰ τῶν εὐφυῶν στρατηγημάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου, σπεύσαντος νὰ καταλάβῃ πάσας τὰς παραλίους πόλεις αὐτῆς, οὗτος δὲν ἀπληρίσθη. Ἰδὼν δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διέλυσε τὸν στόλον του, σπένελαβε τὸ μέγα σχέδιον νὰ ἀποκόψῃ τὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλ-

λάδα καὶ οὕτω νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα σώσῃ αὐτὴν κινδυνεύουσαν. Εἶχε δὲ ὁ Μένων ἰσχυρὸν στόλον ἐκ 400 πλοίων τῆς Φοινίκης, τῆς Κύπρου, τῆς Λυκίας, τῆς Ρόδου, τῆς Μαλλοῦ καὶ τῶν Σόλων, τῆς Κιλικίας, κατεῖχε δὲ ἀκόμη καὶ τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον τῆς Ἀλικαρνασσοῦ. Ἡ Ρόδος, ἡ Κῶς καὶ πᾶσαι αἱ Σποράδες νῆσοι συνετάσσοντο μὲ αὐτόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κληροῦχοι οἱ κατέχοντες τὴν Σάμον ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μένωνος. Οἱ δὲ ὀλιγαρχικοὶ καὶ οἱ τύραννοι τῆς Χίου καὶ τῆς Λέσβου περιέμενον τὴν βοήθειαν τοῦ Μένωνος, ἵνα καταλύσωσι τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν μετὰ τῆς Μακεδονίας συμμαχίαν. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ φιλελεύθεροι τῆς Ἑλλάδος ἠλπίζον παρὰ τοῦ Μένωνος τὴν ἀνάσῃ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Διὸ ἔθεσεν εὐθύς εἰς ἐνέργειαν τὸ σχέδιόν του ὁ Μένων, ἀρχιστράτηγος νῦν τῶν Περσῶν γενόμενος. Ἐκ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ἔπλευσεν εἰς Χίον, ἣν κατέλαβε καὶ ἠνώρθωσε πάλιν τὴν ὀλιγαρχίαν. Ἐντεῦθεν ἔπλευσεν εἰς τὴν Λέσβον, ἧς αἱ πόλεις ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην παρεδόθησαν, μὴ δυνάμεναι νὰ ἀντισταθῶσι. Μόνον ἡ Μιτυλήνη, πιστὴ εἰς τὴν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πεποithυῖα εἰς τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, ἦν εἶχε δεχθῆ, ἀπέρριψε τὴν πρότασιν περὶ παραδόσεως. Διὸ ὁ Μένων ἐπολιορκήσῃ τὴν πόλιν, ἥμεις ἐκ ττοῦ αὐστηροῦ ἀποκλεισμοῦ περιήλθεν εἰς τὰ ἔσχατα. Ἄλλ' ἐσώθη ἐπὶ τοῦ παρόντος, τελευτήσαντος τοῦ Μένωνος.

### § 29. Θάνατος τοῦ Χαριδῆμου

Ὡς δὲ ἦλθεν ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Μένωνος εἰς τὸν Δαρεῖον, συνεκάλεσεν οὗτος πολεμικὸν συμβούλιον, ἵνα σκεφθῶσι τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ ἀπαύστως προελαύνοντος ἐχθροῦ, νὰ πέμψῃ κατ' αὐτοῦ τοὺς πλησιεστέρους σατράπας ἢ νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, ἠγούμενος τοῦ στρατοῦ ὅλου τῆς μοναρχίας. Καὶ οἱ μὲν Πέρσαι μεγιστᾶνες συνεβούλευσαν τὸν βασιλέα νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸς τὸν μέγαν αὐτοῦ στρατόν, ὅστις πολεμῶν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ βασιλέως θὰ εὔρη τρόπον νὰ νικήσῃ, μία δὲ μάχη καὶ μόνη ἀρκεῖ νὰ ἀφανίσῃ

τὸν Ἀλέξανδρον. Ἔτυχε δὲ εἰς τὸ συμβούλιον τοῦτο νὰ παρ-  
ρίστανται καὶ ὁ Χαρίδημος ἐκ τοῦ Ὁρεοῦ τῆς Εὐβοίας, ὅστις  
εἶχε ζητηθῆ νὰ παραδοθῆ ὑπὸ πᾶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Ἀλέξαν-  
δρον, ὡς ἐχθρὸς τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Οἱ Ἀθηναῖοι  
ὁμῶς δὲν τὸν παρέδωκαν, ἀλλὰ τὸν ἐξώρισαν. Ἴνα δὲ σωθῆ  
ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον εἶχε καταφύγει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περ-  
σίας, ὅστις ἐδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως, ἵνα τὸν ἔχη ὄδηγόν κα-  
τὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Χαρίδημος λοιπὸν οὕτως, ὡς ἤκουσε τὰς  
μεγαλαυχίας τῶν Περσῶν μεγιστάνων, δὲν ἐσιώπησεν, ἀλλ'  
εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· «Δὲν εἶναι φρόνιμον, βασιλεῦ, νὰ θέσῃς  
εἰς κίνδυνον καὶ τὴν Ἀσίαν ὅλην καὶ τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα  
αὐτῆς διὰ μιᾶς μάχης. Ἐγὼ ἀναλαμβάνω νὰ ἐξολοθρεύσω τὸν  
Ἀλέξανδρον ἔχων ἑκατὸν χιλιάδας στρατοῦ, οὗ τὸ τρίτον ὁ-  
μοῦς νὰ εἶναι Ἕλληνας.

Ὡς ἤκουσαν τοῦτο οἱ Πέρσαι ἐταράχθησαν καὶ εἶπον·

Ἔσα εἶπεν ὁ ξένος, βασιλεῦ, εἶναι ἀνάξια τοῦ περσικοῦ  
ὀνόματος καὶ φανερὰ ὕβρις πρὸς τὴν πεφημισμένην ἀνδρείαν  
τῶν Περσῶν. Σὲ ἐξορκίζομεν εἰς τοὺς Θεοὺς τῶν Περσῶν νὰ  
μὴ ἐμπιστευθῆς τὸ κράτος σου εἰς τὸν ξένον τοῦτον, ὅστις οὐ-  
δὲν ἄλλο ποθεῖ ὡς Ἕλληνα ἢ νὰ προδώσῃ, ἀρχηγὸς τῶν Περ-  
σῶν γινόμενος, τὸ κράτος τοῦ Κύρου εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Χαρίδημος ὠργίσθη σφόδρα καὶ ἀνα-  
πηδήσας ἐκ τῆς θέσεώς του εἶπε·

Δὲν βλέπετε ποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ Μακεδονικοῦ  
στρατοῦ καὶ περσικοῦ; Δὲν βλέπετε, πῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐν βρα-  
χεὶ χρόνῳ ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας; Ἡ συμ-  
βουλή σας θὰ ἐμβάλῃ εἰς ὄλεθρον τὸ κράτος τοῦ Κύρου, ἐὰν  
ἢ σύνεσις τοῦ μεγάλου βασιλέως δὲν σώσῃ τοῦτο, ἀποδεχομέ-  
νου τὴν ἐμὴν γνώμην.

Τοὺς λόγους τούτους ἐθεώρησεν ὁ βασιλεὺς προσβλητι-  
κοὺς τοῦ περσικοῦ μεγαλείου καὶ πλησιάζας τὸν Χαρίδημον  
ἤγγισε τὴν ζώνην αὐτοῦ, σημεῖον ὅτι οἱ δορυφόροι τοῦ βασι-  
λέως ἔπρεπε νὰ ἀπαγάγωσι τὸν ξένον καὶ στραγγαλίσωσιν αὐ-  
τόν, ὅπερ καὶ ἐγένετο εὐθύς. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Χαρίδημος ἀπα-  
γόμενος εἰς τὸν θάνατον εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα·

Τὴν ἀξίαν μου θὰ μαρτυρήσῃ ἢ μετάνοιά σου, ὁ δὲ ἐκδι-  
κητῆς μου δὲν εἶναι μακρὰν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χαριδήμου ἀπεφασίσθη νὰ ἀντε-  
πεξέλθῃ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ περσικὸς στρατὸς σύμπας,

ήγουμένου τοῦ Δαρείου, νὰ ἐνισχυθῆ δὲ ὁ στρατὸς οὗτος καὶ δι' ὅσων ἐνδέχεται πλειότερων Ἑλλήνων μισθοφόρων. Τοῦτους διετάχθη νὰ ἀποστείλῃ, ὡς τάχιστα, ὁ Φαρνάβαζος διὰ πλοίων εἰς τὴν Τρίπολιν τῆς Φοινίκης. Ἐνταῦθα θὰ παρελάβανεν αὐτοὺς ὁ Θυμῶνδας ὁ Ρόδιος καὶ θὰ ὠδήγει, ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τῶν περσικῶν στρατευμάτων. Ἐν τῷ συμβουλίῳ δὲ τούτῳ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ διάδοχος τοῦ Μέμνονος ὁ Φαρνάβαζος, εἰς ὃν περιήρχετο ὅλη ἡ ἐξουσία τοῦ ἀποθανόντος ἀρχιστρατήγου. Καὶ ταῦτα ἐγένοντο ἐν Σούσις.

### § 30. Μισταίωσις σχεδίων τοῦ Φαρναβάζου

Ἡ δὲ πολιορκία τῆς Μιτυλήνης, ἣν εἶχεν ἀρχίσει ὁ Μέμνων, ἐξηκολούθει μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσθηρότητος καὶ ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Μέμνονος, τοῦ Φαρναβάζου καὶ τοῦ Αὐταφραδάτου. Διὸ ἠναγκάσθη ἡ πόλις, μὴ δυναμένη πλέον νὰ ὑπομείνῃ, νὰ παραδοθῆ ὑπὸ τὸν ὄρον ἢ μὲν Μακεδονικῆ φρουρᾶ νὰ ἀπέλθῃ ἐλευθέρᾳ, ἢ δὲ πόλις νὰ εἶναι σύμμαχος κατὰ τοὺς ὄρους τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης. Ἄλλ' οἱ Πέρσαι, ἅμα καταλαβόντες τὴν πόλιν, οὐδεμίαν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης. Κατέστησαν τύραννον τῆς πόλεως τὸν Διογένην καὶ ἐπέβαλον βαρείας εἰσφορὰς καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἰδιώτας, εἰσέπραξαν δὲ αὐτὰς ἀπανθρωπότατα, ὥστε εὐθύς ἡ Μιτυλήνη ἠσθάνθη τὸ βάρος τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ.

Τὸ σχέδιον τοῦ Μέμνονος ἦτο νὰ μεταθέσῃ τὸν πόλεμον τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὁρμὴν του καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ. Τοῦτο ἐγένωσκε καὶ ὁ Φαρναβάζος καὶ ἐνέκρινεν. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ ἐκτελέσῃ, ἀφ' οὗ ὁ μέγας βασιλεὺς τοῦ ἀφήρεσε τοὺς Ἕλληνας μισθοφόρους, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ κάλλιστον μέρος τῶν στρατευμάτων του ; Ἐν τούτοις καὶ μὲ τὴν ἔλλειψιν ταύτην δὲν ἔμεινε καὶ ἐντελῶς ἀδρανῆς. Ἐστειλε τὸν Πέρσην Δατάμην μετὰ δέκα τριήρων εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ Πέρσου Αὐταφραδάτου ἔχων ἑκατὸν ναῦς ἔπλευσεν εἰς Τένεδον καὶ κατέλαβεν αὐτήν. Τοῦτο μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ φοβούμενος, μήπως οἱ Πέρσαι διακόψωσι πᾶσαν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἔστειλε τὸν Ἡ-

γέλοχον εἰς τὴν Προποντίδα νὰ σχηματίσῃ στόλον, καταλαμβάνων πάντα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου καταπλέοντα πλοῖα καὶ διασκευάζων αὐτὰ εἰς πολεμικά. Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας ἐστάλη ὁ Ἀλκίμαχος, ἵνα καλέσῃ τὴν πόλιν δυνάμει τῆς συμμαχίας νὰ συνεισφέρῃ πλοῖα καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ ἐντὸς τῶν Ἀττικῶν λιμένων νὰ ἐξοπλισθῶσι τριήρεις χάριν τοῦ Μακεδονικοῦ στόλου. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἠρηγήθησαν νὰ ὑπακούσωσιν.

Ὁ δὲ Ἀντίπατρος, ὃν εἶχεν ἀφήσει ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιβασιλέα ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξε τὸν Πρωτέα νὰ συναθροίσῃ ναῦς ἐκ τῆς Εὐβοίας καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ ἐπιτηρῇ τὰ πλοῖα τοῦ Δατάμου, τὰ ὁποῖα τῶρα ἐναυλόχουν ἐν Σίφνῳ.

Τόσον δὲ καλῶς ἐξετέλεσε τὸ ἔργον τοῦ ὁ Πρωτεύς, ὥστε δι' αἰφνιδίας ἐπιθέσεως εἰς τὸν λιμένα ἐκ τῶν δέκα περσικῶν πλοίων τὰ ὀκτὼ ἔπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ μετ' ὄλων τῶν πληρωμάτων καὶ μόνον τὰ δύο κατόρθωσαν νὰ σωθῶσι μετὰ τοῦ Δατάμου φυγόντα εἰς τὸν περσικὸν στόλον, ὅστις ἔπλεε περὶ τὴν Χίον καὶ Μίλητον καὶ ἐλεηλάτει τὰ παράλια.

Τὸ κατόρθωμα τοῦτο τοῦ Πρωτέως ἐματαιώσε τὸν κίνδυνον, ὃν ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ τὸ σχέδιον τοῦ Μέμνονος.

### § 31. Ὁ Γόρδιος δεσμός

Ἦρχιζεν ἤδη τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 333 π.Χ., ὅτε συνῆλθον εἰς τὴν πόλιν Γόρδιον τὰ διάφορα τμήματα τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ. Καὶ νοτιόθεν μὲν ἐκ τῶν Κελαινῶν προσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν στρατευμάτων του· ἐκ δὲ τῶν Σάρδεων ἔφθασεν ὁ Παρμενίων ἠγούμενος τῶν ἰππέων καὶ τῶν σκευφόρων τῆς μεγάλης στρατιᾶς· ἐκ δὲ τῆς Μακεδονίας ἐπανῆλθον οἱ ἐπ' ἀδεία ἐκεῖ μεταβάντες καὶ μετ' αὐτῶν σημαντικὸς ἀριθμὸς νεοσυλλέκτων, Μακεδόνες μὲν 3000 πεζοὶ καὶ 300 ἰππεῖς Θεσσαλοὶ δὲ 200 ἰππεῖς καὶ Ἡλεῖοι 150 ὡσαύτως ἰππεῖς. Πάντα δὲ τὰ στρατεύματα ἦσαν ὑπερήφανα διὰ τὰς μέχρι τοῦδε νίκας των καὶ μετὰ πίστεως προσέβλεπον πρὸς τὸν ἥρωα βασιλέα των, ὃν ὁ Θεὸς προώρτισε βασιλέα τοῦ περσικοῦ Κράτους.

Ἦτο δὲ τὸ Γόρδιον παναρχαία πόλις, ἔδρα τῶν βασιλέων ἄλλοτε τῆς Φρυγίας. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἦσαν τὰ ἀνά-

κτορα τοῦ πρώτου βασιλέως Γορδίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μίδα. Ἐνταῦθα ἐφυλάσσετε καὶ ἄμαξα, ἧς ὁ ρυμὸς μετὰ τοῦ ζυγοῦ ἦτο δεδεμένος διὰ φλοιοῦ κρανέας, ἀλλὰ τόσον τεχνιέντως, ὥστε δὲν ἐφαίνετο οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος τοῦ δεσμοῦ. Ὑπῆρχε δὲ καὶ χρησμός, καθ' ὃν ὅστις λύσῃ τὸν δεσμόν τοῦτον, μέλλει νὰ ἄρξῃ τῆς Ἀσίας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναβὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἵνα ἴδῃ τὰ ἀνάκτορα καὶ τὴν ἄμαξαν, ἤκουσε καὶ τὰ τοῦ χρησμοῦ καὶ ἐδοκίμασε νὰ λύσῃ τὸν δεσμόν. Μάτην ὁμως ἐταλαιπωρεῖτο ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἄκρα τοῦ φλοιοῦ, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν πάντες διετέλειον ἐν ἀμηχανίᾳ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἔσυρε τὸ ξίφος του καὶ ἐκοψε τὸν δεσμόν. Καὶ ὁ κόσμος ἐπεισθη, ὅτι ἡ λύσις αὕτη ἦτο ὀρθὴ καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος προωρῖζετο κύριος τῆς Ἀσίας, ἀφ' οὗ μάλιστα τὴν νύκτα ταύτην ἐγένετο βροχὴ ραγδαία μετ' ἀστραπῶν καὶ βροντῶν, σημεῖον ὅτι ὁ Θεὸς ἐπεδοκίμαζε τὴν λύσιν.

### § 32. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Ἀγκύρᾳ

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἀνέβηξεν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ πάντων τῶν ἐνταῦθα συγκεντρωθέντων στρατευμάτων του, σκοπὸν ἔχων, ἀφ' οὗ συμπληρώσῃ τὴν ὑποταγὴν καὶ τῶν ὑπολειφθεισῶν πρὸς βορρᾶν σατραπειῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, νὰ διευθυνθῇ κατόπιν πρὸς νότον καὶ ὑποτάσσῃ τὴν Καπαδοκίαν, Λυκαονίαν, Κιλικίαν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Συρίαν, ἔτοιμος ὡς πάντοτε νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τὰ περσικὰ στρατεύματα, ὅπουδήποτε καὶ ἂν ἤθελε συναντήσῃ ταῦτα. Καὶ πρῶτον ἔφθασε πορευόμενος παρὰ τὴν μεσημβρινὴν κλιτὴν τῶν Παφλαγονικῶν ὄρεων εἰς τὴν πόλιν Ἀγκυραν. Ἐταῦθα ἦλθον πρέσβεις τῶν Παφλαγόνων, οἵτινες ὠμολόγουν πίστιν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἀνεγνώριζον τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ πάσης τῆς Παφλαγονίας ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ ἔλθῃσι Μακεδονικὰ στρατεύματα εἰς τὴν χώραν των. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη τὸν ὄρον τοῦτον καὶ οὕτως ἡ Παφλαγονία διέμεινεν ὑπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς δυνάστας, ὑποταχθεῖσα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ διοικητοῦ τῆς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον Φρυγίας. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθη διὰ τῆς Καπαδοκίας καὶ διαβάς τὸν Ἄλυν ποταμὸν διήλθεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὰς μέχρι τοῦ Ἰριδοῦ ποταμοῦ ἐκτεινόμενάς χώρας τῆς μεγάλης ταύτης σα-

τραπείας, ἥτις ὅλη παρεδόθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τοῦ Πόντου, ἡ Ἡράκλεια, ἡ Σινώπη, ἡ Ἀμισός, ἡ Τραπεζοῦς καὶ ἄλλαι ἔστειλαν πρέσβεις παρακαλοῦσαι τὸν Ἀλέξανδρον νὰ εἰσαγάγῃ εἰς αὐτὰς τὴν δημοκρατίαν καὶ νὰ καταλύσῃ τὰς ὀλιγαρχίας, αἵτινες ἐπέρσειζον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ πράξῃ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνέβαλεν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν.

### § 33. Σπουδαία νόσος τοῦ Ἀλεξάνδρου

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ ὑπέταξε τὰ βόρεια μέρη τῆς Μ. Ἀσίας ἐτρέπη πρὸς νότον καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται πρὸς νότον τῶν Τυάνων, ὅπου ὑπάρχει ἡ μόνη διάβασις διὰ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τοῦ Ταύρου. Τὰ στενὰ ταῦτα εἶχον καταλάβει οἱ Πέρσαι καὶ ἐφρούρουσαν δι' ἰσχυροῦ στρατοῦ. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στρατοπεδεύσῃ πρὸ τῶν πυλῶν τούτων, ἀναβάλλων δι' ἄλλον καιρὸν τὴν διάβασιν. Τὴν νύκτα ὁμοῦ λαμβάνει τοὺς ὑπασπιστάς του, τοὺς τοξότας καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ ἐπιπίπτει ἐν τῷ σκότει κατὰ τῶν πολεμίων. Ὡς δὲ οἱ φύλακες ἤκουσαν αὐτὸν ἐπερχόμενον κατέλιπον τὸ στενόν, τραπέντες εἰς φυγὴν. Τότε εὐθύς, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν τοὺς ἵππους καὶ τῶν ψιλῶν τοὺς ἐλαφροτέρους διέρχεται τάχιστα τὰ στενὰ καὶ ἐπιπίπτει κατὰ τῆς πόλεως Ταρσοῦ, ἣν καὶ παραχρῆμα ἐκυρίευσεν. Ἐνταῦθα κατάκοπος ὢν ὑπὸ τῶν ἀγρυπνιῶν καὶ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τοῦ καύσωνος μεσημβρινοῦ ἡλίου θερμῆς ἡμέρας θερινῆς, ἠθέλησε νὰ λουσθῇ εἰς τὰ διαυγῆ καὶ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ Κύνου ποταμοῦ, ὅστις διαρρέει τὴν Ταρσόν. Καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἀπέβαλε ταχέως τὸ κράνος, ἐξεδύθη τὸν θώρακα καὶ τὰ ἱμάτια καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν. Ἀλλ' εὐθύς ἠσθάνθη ῥίγος σφοδρὸν, καὶ σκοτοδίνῃ κατέλαβεν αὐτὸν καὶ ἤρχισε νὰ βυθίζηται εἰς τὸν ποταμὸν. Τοῦτο ἰδόντες οἱ σωματοφύλακες του ἔπεσαν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ τὸν ἀνέσυραν, καὶ ἀναίσθητον ἐκόμισαν αὐτὸν εἰς τὴν σπηρὴν του, ὅπου τὸν κατέλαβον σπασμοὶ καὶ ἰσχυρὸς πυρετός. Πάντες δὲ ἔβλεπον, ὅτι ἡ θέσις τοῦ βασιλέως ἦτο δαινὴ, οἱ δὲ ἰατροὶ πάντες ἦσαν ἀπηλπισμένοι περὶ τῆς σωτηρίας του. Μετ' οὗ πολὺ δὲ συνήλθεν εἰς ἑαυτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ ἠσθάνετο καὶ ὁ ἴδιος τὴν θέσιν του πολὺ κρίσιμον. Διήρχετο τὰς νύκτας ὅλας ἄπνους καὶ ὀδυ-

νη κατείχεν αὐτὸν διὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ὅπερ κατέτριβεν ἔτι μᾶλλον τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Οἱ φίλοι του παρίσταντο τεθλιμμένοι, ὁ δὲ στρατὸς διετέλει ἄπελπις. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ἐπλησίαζε καὶ οὐδαμῶθεν ἐφαίνετο σωτηρία. Κατὰ τὴν δεινὴν δὲ ταύτην στιγμήν ἐνεφανίσθη ὁ Φίλιππος Ἀκαρνάν, ὅστις ἐγνώριζε τὸν βασιλέα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἀναλαμβάνει αὐτὸς νὰ σώσῃ τὸν βασιλέα διὰ φαρμάκου, ὅπερ εὐθὺς θὰ κατεσκεύαζε. Τοῦτο ἐξήτει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ παρεκάλεσε τὸν ἰατρὸν νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ ἰατρὸς παρεσκεύαζε τὸ φάρμακον, κομίζεται πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴ τοῦ Παρμενίωνος, δι' ἧς ἐρίσται τὴν προσοχὴν τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Φίλιππον τὸν ἰατρὸν, περὶ οὗ ἔμαθεν, ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Δαρείου χίλια τάλαντα καὶ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὡς γυναῖκα μίαν τῶν θυγατέρων του, ἐὰν ἐδήλητηρίαζε τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀνέμενε τὸν ἰατρὸν του νὰ φέρῃ τὸ φάρμακον. Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ ἰατρὸς, ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς του τὸ φάρμακον καὶ ἤρχισε νὰ πίνῃ κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, συγχρόνως δὲ ἔτεινε διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς τὴν ἐπιστολὴν ἀνοικτὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Φιλίππου, ἵνα ἀναγνώσῃ αὐτήν. Ἡρεμὸς ὁ ἰατρὸς ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολήν, διότι εἶχε τὴν συνείδησίν του καθαρὰν παντὸς ἐγκλήματος. Καὶ ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως, ἐξώρκισε τὸν βασιλέα νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἰατρὸν του καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς του καὶ ὅτι ἡ νόσος ταχέως θὰ παρέλθῃ. Ἴνα δὲ δείξῃ εἰς τὸν βασιλέα ὅτι οὐδεὶς κίνδυνος ὑπῆρχε, δὲν ὠμίλει πλέον πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς νόσου, ἀλλὰ περὶ τῆς πατρίδος του Μακεδονίας, περὶ τῆς μητρὸς του, περὶ τῶν προσεχῶν νικῶν του καὶ τῶν θαυμασιῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ ὄντως ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας νὰ βελτιοῦται μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἰάθη ἐντελῶς ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ στρατεύματά του.

### § 34. Ὑποταγὴ Λυκαονίας

Ὁ Ἀλέξανδρος καταλαβὼν τὰς Κιλικίας πύλας κατείχεν ἰσχυροτάτην θέσιν ἀμυντικὴν κατὰ τοῦ περσικοῦ κράτους. Καὶ τὴν θέσιν ταύτην ὄφειλε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἔτι περισσότερον καταλαμβάνων τὰς χώρας ὅσαι ἔκειντο καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Ταρσοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε τὸν Παρμε-

νίωνα πρὸς ἀνατολάς, ἵνα καταλάβῃ τὰ στενὰ τοῦ Ταύρου, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ νὰ εἰσέλθωσι στρατεύματα πρὸς τὴν Ἄνω Ἀσίαν. Αὐτὸς δὲ ἐπορεύθη πρὸς δυσμὰς, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸ τὰ Λάρανα (νῦν Καραμάν) καὶ τὸ Ἰκόνιον, ὑποτάσσωσιν τοὺς κατοικοὺς τῆς ὀρεινῆς Λυκαονίας, ἧς οἱ κάτοικοι ληστρικῶν βίον διέκοντες ἠδύνατο εὐκόλως ὡς καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν Πισίδαί. νὰ διαταράξωσι τὴν μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συγκοινωνίαν.

Ἄφ' οὗ δὲ ὑπέταξε τοὺς Λυκάονας καὶ ἐτακτοποίησε τὰ τῆς χώρας ταύτης, ἐπανῆλθεν εἰς Ταρσὸν καὶ ἐκείθεν ἐπορεύθη πρὸς νότον εἰς τὴν παράλιον πόλιν Ἀγχιάλην, ἧτις ἔκειτο πλησίον τῆς σημερινῆς πόλεως Μερσίνης. Τὴν Ἀγχιάλην εἶχε κτίσει πάλαι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σαρδανάπαλος, ἔνθα εἶχε καὶ τὸ μνήμα του ἀνεγείρει, φέρον τὸ ἐξῆς παράδοξον ἐπίγραμμα:

Σαρδανάπαλος ὁ Ἀνακταράξου ἔκτισε Ταρσὸν καὶ Ἀγχιάλην εἰς μίαν ἡμέραν. Σὺ δὲ τρώγε καὶ πίνε καὶ ἀπόλαυε, διότι πάντα τὰ ἄλλα τὰ ἀνθρώπινα δὲν ἀξίζουσι τίποτε.

Τοῦ Σαρδαναπάλου ἡ συμβουλή αὕτη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ φροντίζουσι περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἢ πῶς νὰ καλοφάγουσι καὶ καλοπίουσι καὶ νὰ καλοπεράσωσι εἶναι γνώμη γνησία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἣν σήμερον ἔχουσι καὶ ἐφαρμόζουσι οἱ Τούρκοι, ὄντες καὶ αὐτοὶ ἀνατολίται. Πόσον διαφόρως σκέπτονται οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι λέγοντες, ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν ζῆ διὰ τὴν τρώγην, ἀλλὰ τρώγει διὰ τὴν ζῆ καὶ ἐκτελεῖ ἔργα τιμῶντα καὶ αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα του καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον.

Ἐκ δὲ τῆς Ἀγχιάλης ἐπορεύθη πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν πόλιν Σόλους, ἀποικίαν Ἀθηναίων καὶ Ροδίων. Οἱ Σολεῖς δὲ οὗτοι, εἰ καὶ ἦσαν ἐλληνικῆς καταγωγῆς, ὁμίλουσι τὴν ἐλληνικὴν κάκιστα καὶ διὰ τοῦτο ἔκτοτε ἢ παραφθορὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καλεῖται σολοικισμός. Ἄλλα καὶ ἄλλο εἶχον κακόν, ὅτι ἐπέρσιζον. Διὸ ἠγανάκτησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατέλιπεν εἰς τὴν πόλιν φρουρὰν μακεδονικὴν καὶ πρόστιμον ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς διακόσια τάλαντα ἀργυρίου. Διατρίβων δὲ ἐν Σόλοις ἐσκέφθη νὰ ὑποτάξῃ καὶ τοὺς ὀρεινοὺς τῆς Κιλικίας κατοικοὺς. Διὸ λαβὼν ἱκανὸν στρατὸν ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν καὶ ἐντὸς ἐπτὰ ἡμερῶν ἐπεράτωσε τὸ ἔργον του, ὑποταγέντων ἄλλων μὲν οἰκειοθελῶς, ἄλλων δὲ διὰ τῆς βίας. Ἐἶτα δὲ ἐπέστρεψεν εἰς Σόλους.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

4

### 35. Ἑορταὶ ἐν Σόλοις.

Ἐνταῦθα δὲ ἦλθεν ἀγγελία εὐχάριστος παρὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Καρίας, ὅτι ὁ Πέρσης Ὀθοντοπάτης, ὅστις εἶχε καταλάβει τὴν Σαλμακίδα, ἐπιθαλάσσιον φρούριον τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ κατεῖχε τοῦτο, κατετροπώθη ἐν κρατερῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐφονεύθησαν, ὑπὲρ τοὺς χιλίους δὲ ἠχμαλωτίσθησαν. Καὶ διὰ τὸ γεγονός τοῦτο καὶ διὰ τῆς αἰσίαν ἔκβασιν τοῦ πολέμου μέχρι τοῦδε ὡς καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν του ἐκ τῆς νόσου διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ γίνῃ μεγάλη θυσία εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ μεγάλη παρέλασις τοῦ στρατοῦ, ἀγῶνες δὲ γυμναστικοὶ καὶ μουσικοὶ καὶ λαμπαδηφορία ἰνὰ τελεσθῶσιν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα διασκεδάσῃ ὁ στρατός, διασκεδάσῃ δὲ καὶ οἱ ἀποβαρβαρωθέντες κάτοικοι τῆς πόλεως, οἵτινες εἶχον λησμονήσει τὴν καταγωγὴν των καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τὰ ἑλληνικά. Ἦθελε δὲ καὶ νὰ πεισθῇ ὁ κόσμος ὅτι ὁ καιρὸς τῶν βαρβάρων παρῆλθε πλέον καὶ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς θὰ ἄρχῃ καὶ θὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν κόσμον. Μετὰ τὰς ἐορτὰς ἐτακτοποίησε τὰ τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως εἰσαγαγὼν τὴν δημοκρατίαν. Ἐπειτα εἰσέπραξε μέρος τοῦ προστίμου, ἔλαβε δὲ καὶ ὀμήρους πρὸς ἐγγύησιν καὶ ἀνεχώρησεν ἐπιστρέψας εἰς Ταρσόν. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ τοῦ προστίμου ἐχάρισε κατόπιν εἰς τοὺς Σολεῖς μετὰ τὴν νίκην του ἐν Ἴσσω, ἀπέδωκε δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ὀμήρους.

### 36. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλούς.

Φθάσας δὲ εἰς τὴν Ταρσὸν διέταξε τὸ ἵπικὸν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Φιλώτου νὰ προχωρήσῃ πρὸς ἀνατολὰς καὶ νὰ προκαταλάβῃ τὰ στενά, ἅτινα κείμενα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἴσαιοῦ κόλπου ἢ ὡς λέγουσι σήμερον τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέτας, δεσπόζουσι τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Ἴσσόν, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ ἐπορεύθη διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ πρῶτον μὲν εἰς τὴν Μαγαρσόν, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Μαλλόν. Ἀμφότεραι αἱ πόλεις αὗται διέσωζον τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν, ἣν ἠσθάνθησαν τώρα ζωηρότερον ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνος βασιλέως. Μάλιστα δὲ ἡ ἐν Μαλ-

ἡ δημοκρατικὴ μερὶς ἐστάσιασε κατὰ τῶν δυναστῶν αὐτῆς καὶ ἤρξατο ἐν τῇ πόλει ἀγῶν αἱματηρὸς, ὃν κατέπαυσεν ὁ Ἀλέξανδρος παρεμβάς.

Ἦσαν δὲ οἱ Μαλλῶται ἄποικοι Ἀργεῖοι ἐλθόντες ἐνταῦθα ὑπὸ τὸν Ἀμφίλοχον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμφιαράου. Ἡ δὲ Μάγασος ἦτο πολίχη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πυράμιου ποταμοῦ, χρησιμεύουσα ὡς λιμὴν τῆς μεσογειότερον κειμένης Μαλλοῦ. Εἶχε δὲ ἡ Μάγασος καὶ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς ὃν προσέφερε θυσίαν ὁ βασιλεὺς. Τοὺς Μαλλώτας ὁ βασιλεὺς ἐδεώρησεν ὡς ἰδιαιτέρους συμπολίτας του, διότι καὶ ὁ βασιλικὸς οἶκος αὐτοῦ εἶχε τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ Ἄργους, ἐκ τοῦ γένους τῶν Τημενιδῶν, ἀπογόνων τοῦ Τημένου, βασιλέως τοῦ Ἄργους. Διὸ καὶ ἐπεδαψίλευσε πρὸς αὐτοὺς πᾶσαν τὴν εὐνοίαν του. Ἀπήλλαξε τὴν πόλιν παντὸς φόρου, ὃν μέχρι τοῦδε ἐτέλει πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν πᾶσαν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν καὶ εἰσήγαγε τὴν δημοκρατίαν. Καὶ πρὸς τὸν οἰκιστὴν αὐτῆς Ἀμφίλοχον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμφιαράου ἀπέδωκε μεγάλας τιμὰς, προσεγγκῶν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐναγίματα ἐπὶ τοῦ τάφου του.

### 37. Ἡστρατεία κατὰ τοῦ Ἀραβίου.

Διέτριβεν ἀκόμη ἐν Μαλλῶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ἀνήγγειλαν εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀγῶν πολυάριθμα στρατεύματα διέβη τὸν Εὐφράτην καὶ εἶχε στρατοπεδεύσεις εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων, ἧτις δὲν ἀπέειχε πολὺ ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Πάραυτα συνεκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον, ὅπου πάντες συνεφώνησαν νὰ ἀναζεύξωσι τάχιστα καὶ διαβάντες τὰ στενά, ἅτινα εἶχε προκαταλάβει ὁ Φιλώτας, προσβάλωσι τοὺς Πέρσας, ὅπου συναντήσωσιν αὐτοὺς. Καὶ ὄντως τὴν ἐπιούσαν πρωΐαν ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς Μαλλοῦ καὶ προὐχώρησαν ἀκολουθοῦντες τὴν παραλιακὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τὴν Ἴσσον, ὅπου καὶ ἔφθασαν.

Ἐκ τῆς Ἴσσοῦ δύο ὁδοὶ φέρουσιν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων. Καὶ ἡ μὲν μία διέρχεται διὰ τῶν φαράγγων καὶ τῶν πυλῶν τῶν λεγομένων Ἀμανικῶν ἐπὶ τῶν ὄρέων τῆς Συρίας, τὰ ὅποια εἶναι συνέχεια τῶν ὄρέων τοῦ Ταύρου. Ἡ δὲ ἄλλη ὁδὸς ἀκολουθεῖ τὴν παραλίαν καὶ εἶναι πολὺ ὀμαλὴ καὶ κατάλληλος διὰ περσίαν στρατιωτικὴν. Καὶ ταύτην προὔτιμησεν ὁ Ἀλέ-

Ξάνδρος, μὴ θέλων νὰ ταλαιπωρήσῃ τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν διὰ τῶν ὄρεων ὁδόν, ἀλλὰ νὰ διατηρήσῃ αὐτὰ ἀκμαῖα καὶ ἔτοιμα πρὸς μάχην.

Ἀφῆκε δὲ εἰς Ἴσδὸν τοὺς νοσοῦντας στρατιώτας, ὅπου ἐνόμισεν αὐτοὺς ἀσφαλεστάτους καὶ ἐτράπη πρὸς νότον τὴν συνήθη παραλιακὴν ὁδὸν καὶ διαβὰς τὰς λεγομένας Συριακὰς πύλας ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Μυσιάνδρον. Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσεν, ἵνα ἀναπαυθῇ ὁ στρατός του, ἐσκέπτετο δὲ τῇ ἐπιούσῃ πρῶτα νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων, ὅπου ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἦτο καὶ ὁ στρατός τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐπέσκηψε θύελλα μεγάλη μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ ὕδωρ πολὺ ἔπιπτεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀναζεύξῃ ὁ στρατός, ὅστις διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐνταῦθα ἐπὶ τινας εἰσέτι ἡμέρας.

### ΒΒ. Ἐστρατεία Δαρείου κατὰ Ἀλεξάνδρου.

Καθ' ὃν χρόνον αἱ χώραι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλῃ ὑπετάσσοντο ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἄλλαι μὲν ἐκουσίως, ἄλλαι δὲ διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων, ὥστε ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους ἀνεγνώριζεν αὐτὸν ἄρχοντα πᾶσα ἡ Μικρὰ Ἀσία, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, οὗ τὸ κράτος ἤρχισε νὰ καταρρέῃ, συνήθροισε μέγαν στρατὸν ἐκ τῆς ἀπεράντου αὐτοῦ χώρας ἕξ ἑξακοσίων χιλιάδων πεζῶν καὶ ἑκατὸν χιλιάδων ἵππων καὶ ἀρίστα παρεσκευασμένος ἐστράτευσεν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, ἵνα ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς χώρας του τὸν τολμηρὸν ξένον. Ὁ Δαρεῖος ἐφρόνει ὅτι πάντως θὰ ἐνίκα ἔχων πολυάριθμον στρατὸν, μάλιστα δὲ μισθοφόρους Ἕλληνας περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας καὶ ἄλλας ἑκατὸν χιλιάδας τακτικῶν στρατοῦ ἕξ Ἀσιανῶν ἐξησκημένον εἰς τὰς μάχας. Τὴν ἐλπίδα δὲ ταύτην ἐνίσχουν εἰς αὐτὸν καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ αἱ ἀλαζονικαὶ καυχῆσεις ὡς καὶ ὄνειρον, ὅπερ οἱ Χαλδαῖοι ἐξήγησαν εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Ἐφάνη δηλαδὴ αὐτῷ καθ' ὕπνον τὸ μὲν στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς μεγάλη πυρκαϊά, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐν στολῇ διερχόμενος ἐπιπὸς τὰς ὁδοὺς τῆς Βαβυλώνος καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀφανισθεῖς.

Βέβαιος λοιπὸν ὢν περὶ τῆς νίκης ὁ Δαρεῖος ἐστράτευσεν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν πάσῃ τῇ Ἀσιατικῇ λαμπρότητι, μετὰ τῶν γυναικῶν του, μετὰ τοῦ σμήνου τῶν εὐνούχων, καὶ δια-

βάς τὸν Εὐφράτην ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ εὐρυτάτῃ πεδιάδι τῶν Σώχων. Ἐνταῦθα ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο μακρὰν καὶ ὅτι ὡς ἀστραπὴ διέρχεται τὴν Ἀσίαν, ὑποτάσσον τοὺς λαοὺς τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐτάραξεν αὐτὸν καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν περιέμενε νὰ ἴδῃ ἐκ δυσμῶν ἀναφαινόμενον τὸν κοινοστὸν τῶν στρατευμάτων τοῦ Μακεδόνοιο κατακτητοῦ. Ἄλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐφαίνετο. Οἱ δὲ Πέρσαι ἀνεθάρρησαν καὶ ἤρχισαν νὰ ὀμιλῶσι χλευαστικῶς περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, λέγοντες ὅτι δὲν τολμᾷ νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς παραλίας, διότι γινώσκει ὅτι αἱ ὅπλαι τῶν ἑκατοντακισχιλίων περσικῶν ἵππων ἀρκούσι νὰ καταπατήσωσι τῶν Μακεδόνοιο τὴν στρατιάν.

### 39. Αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Ἀμύντα τοῦ Μακεδόνοιο.

Οἱ λόγοι οὗτοι τῶν μεγιστάνων Περσῶν ἠύφρανον τὸν Δαρεῖον, ὅστις παραπεισθεὶς ἐδέχθη τὴν μωρὰν αὐτὴν γνώμην νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν πεδιάδα τῶν Σώχων καὶ νὰ ἀπέλθῃ μετ' ὅλου τοῦ στρατοῦ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃν ἤλιπε τάχιστα νὰ ἐξαφανίσῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὅμως τοῦ Δαρείου εὐρίσκειτο ὁ Ἀμύντας ὁ Ἀντιόχου, ὅστις μισῶν τὸν Ἀλέξανδρον ἐνόμισεν ὅτι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μισεῖ αὐτόν. Διὸ φοβηθεὶς εἶχε φύγει πρὸς τὸν Δαρεῖον χωρὶς νὰ πάθῃ τι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Ἀμύντας οἰπὸν οὗτος ἀκούσας τῶν μεγιστάνων τὰς μεγαλαυχίας προσῆλθε πρὸς τὸν Δαρεῖον καὶ εἶπεν· Ὁ Ἀλέξανδρος, βασιλεῦ, δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐμφανισθῇ. Αὐτὸς θὰ σπεύσῃ νὰ ἔλθῃ, εὐθὺς ὡς μάθῃ ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶναι ἐνταῦθα. Ἡ φαινόμενη αὕτη βραδύτης δηλοῖ μέγαν κίνδυνον. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει δι' οὐδένα λόγον νὰ ἀφήσῃς τὴν κατάλληλον ταύτην διὰ τοὺς Πέρσας θέσιν, ἔνθα δύνασαι καὶ τὸν μέγαν στρατὸν καὶ τὸ μέγα ἵππικὸν νὰ μεταχειρισθῇς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις δὲν ἔχει οὐδὲ τὸ πολλοστημόριον τῶν στρατευμάτων σου. Καὶ εἴαν, ὃ μὴ γένοιτο, ἢ τύχῃ δὲν φανῇ σοι εὐμενῆς, τότε δύνασαι νὰ ὑποχωρήσῃς διασώζων τὸν στρατόν. Ἐνῶ εἴαν πράξις ὡς συμβουλεύουσιν αἱ μεγιστᾶνες, καὶ εἰσέλθῃς εἰς τὰς στενὰς κοιλάδας τῆς Κιλικίας, φοβοῦμαι, βασιλεῦ, μὴν ἀπολέσῃς καὶ τὴν νίκην καὶ τὸν στρατόν.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀμύντας. Ἄλλ' ὁ Δαρεῖος, δυσπιστῶν πρὸς τὸν ξένον, δὲν ἤκουσε τοὺς φρονίμους τούτου λόγους, ἀλλ' ἐπαιρόμενος διὰ τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων του καὶ παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵτινες ἀπὸ τοῦδε ἐμακάριζον αὐτὸν ὡς τὸν ἔνδοξον νικητὴν, θέλων δὲ καὶ αὐτὸς νὰ φανῆ ἄξιος τῶν κολακειῶν, οἵτινες καταστρέφουσι συνήθως τοὺς βασιλεῖς, ἀπεφάσισε νὰ καταλίπῃ τὴν θέσιν ταύτην καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὃν ἐνόμιζε κρυπτόμενον ὑπὸ φόβου. Διὸ ἀφοῦ ἔστειλεν εἰς Δαμασκὸν τὰς περιττὰς ἀποσκευὰς τοῦ στρατοῦ, τὰς γυναῖκας τῶν σατραπῶν καὶ ἡγεμόνων, τὸ μέγιστον μέρος τοῦ θησαυροῦ του, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πορείαν τῶν στρατευμάτων του, εἰσῆλθε διὰ τῶν Ἀμανικῶν πυλῶν καὶ ἔφθασεν εἰς Ἰσσόν, ἔνθα εὔρε τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὓς πάντας ἀπανθρώπως ἐφόνευσε.

#### 40. Μία ἀπίστευτος εἰδήσις.

Διέτριβεν ἀκόμη ἐν Μυριάνδρῳ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε κομίζεται αὐτῷ ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ Δαρεῖος ὑπερβὰς τὰς Ἀμανικὰς πύλας ἔφθασεν εἰς Ἰσσόν, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐφόνευσαν ἀπανθρώπως τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οὓς εὔρον ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῆς πόλεως, βασανίσαντες αὐτοὺς λίαν σκληρῶς, ὅτι οἱ βάρβαροι ἤρχοντο νὰ συλλάβωσι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀγαλλόμενοι ὅτι διέκοψαν πᾶσαν συγκοινωνίαν πρὸς τὰς κατακτηθείσας χώρας καὶ ὅτι ἐθεώρουν τὸν ὄλεθρον τῶν Ἑλλήνων ἀναπόφευκτον. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐφάνη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπίστευτος· διότι οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι οἱ Πέρσαι θὰ ἐδεικνύοντο τόσον μαροῖ, ὥστε νὰ ἀποφασίσωσι νὰ πολεμήσωσιν ἐν στενῷ χώρῳ, ἔνθα ἡ ἦττα αὐτῶν ἦτο βεβαία. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε πλοῖα καὶ ἄνδρας ἐκ τῶν πιστοτάτων εἰς αὐτὸν, ἵνα ἴδωσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τί συμβαίνει.

Ὅλος δ' ἐναντίαν ἐντύπωσιν ἐποίησεν ἡ ἀγγελία αὕτη εἰς τοὺς στρατιώτας. Ἡμεῖς, ἔλεγον, ἠλπίζομεν νὰ προσβάλωμεν τὸν ἐχθρὸν μετὰ τινος ἡμέρας εἰς τὴν εὐρείαν πεδιάδα τῶν Σώχων. Τώρα ὅμως τὰ πάντα ἀπροσδοκῆτως ἠλλαξαν. Τώρα ὁ ἐχθρὸς ἰσταται ὀπισθεν ἡμῶν καὶ αὔριον ὀφείλομεν νὰ πολεμήσωμεν. Διὰ τῆς μάχης δὲ πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὅ,τι πρότερον κατείχομεν ἡμεῖς ἀσφαλῶς. Πᾶν βῆμα

ἡμῶν πρὸς τὰ ὀπίσω ὀφείλομεν τώρα δι' αἵματος νὰ ἐξαγοράσωμεν. Ἴσως δὲ καὶ αἱ πύλαι νὰ εἶναι κατελιημμένα ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ κεκλεισμένα. Ἴσως τώρα ἀναγκασθῶμεν, ὡς ἄλλοτε οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος μύριοι, νὰ διέλθωμεν διὰ μέσου τῆς Ἀσίας πολεμοῦντες καὶ ἀντὶ λείας καὶ δόξης μόλις δυνηθῶμεν νὰ φέρωμεν τὸ γυμνὸν ἡμῶν σῶμα ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα. Καὶ πάντα ταῦτα πάσχομεν, διότι ἀπερισκέπτως χωροῦμεν εἰς τὰ πρόσω. Εἰς οὐδὲν οἱ μεγάλοι λογιζονται τὸν στρατιώτην καὶ παραδίδουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τύχην καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὅταν τραυματίας μένη ὀπίσω.

Οὕτως ἐγόγγυζον οἱ στρατιῶται, ἐνῶ ἐκαθάριζον τὰ ὄπλα αὐτῶν παρασκευαζόμενοι εἰς μάχην, καὶ ὠργίζοντο, διότι τὰ πράγματα ἦλθον ἄλλως ἢ ὡς προσεδόκων. Ἦθειλον δὲ καὶ διὰ τοιούτων λόγων νὰ ἀποβάλωσι τὸ ἀναπόφευκτον ἐκεῖνο τῆς δειλίας αἰσθημα, ὅπερ ἀείποτε καταλαμβάνει καὶ τὸν γενναϊότατον στρατὸν κατὰ τὴν παραμονὴν μεγάλης μάχης.

#### 41. Ἀλεξάνδρου λόγος.

Ὅς δὲ ἐπανῆλθε τὸ ἀποσταλὲν πλοῖον πρὸς κατασκόπευσιν καὶ οἱ ἄνδρες διηγοῦντο ὅτι πᾶσα ἡ πεδιάς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πινάρου ποταμοῦ μέχρις Ἰσοῦ ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ σκηπῶν, τότε ὁ Ἀλέξανδρος συνεκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἰλάρχους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμάχων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἡ παροῦσα θέσις, ἣν ἐξέλεξεν ὁ ἐχθρὸς, ἵνα πολεμήσῃ, παρέχει ἡμῖν ἀσφαλεστάτην τὴν νίκην. Ἡ γνώμη ὅτι περιεκυκλώθημεν εἶναι ἐσφαλμένη. Εἰς ἄνδρας οἷοι ἐδειχθήτε ἡμεῖς πάντες καθ' ὅλην τὴν νικηφόρον ἡμῶν πορείαν, πολεμήσαντες κατὰ τοὺς μεγίστους κινδύνους μετὰ θάρρους καὶ τόλμης ἀνυπερβλήτου, τίς δύναται νὰ φράξῃ τὴν ὁδόν; Μὴ λησμονεῖτε, ὅτι εἶσθε ἀείποτε νικηταὶ καὶ ὅτι ἐπέρχεσθε κατὰ ἀείποτε νικημένων. Ἐπειτα ἡμεῖς ἔχομεν σύμμαχον καὶ τὸν θεόν, ὅστις, ὡς βλέπετε, τυφλώσας τὸν Δαρεῖον, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς πεδιάδος τῶν Σώχων καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς φαράγγας τῆς Κιλικίας, ἵνα εὐκολώτερον αὐτὸν νικήσωμεν. Ἐχετε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι πολεμοῦμεν Ἕλληνας κατὰ Περσῶν καὶ Μήδων, μαχηταὶ γηράσαντες εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τρυφηλῶν ἀνθρώπων τῆς Ἀσίας, ἐλεύθεροι ἄνδρες κατὰ

δούλων, φιλοπόλιδες ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ ἐξη-  
 χρευομένων Ἑλλήνων, οἵτινες ἕνεκα εὐτελοῦς μισθοῦ προδι-  
 δουσι τὴν πατρίδα καὶ τὴν δόξαν τῶν προγόνων αὐτῶν, οἱ εὐ-  
 ρωστότατοι καὶ μαχιμώτατοι τέλος τῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώ-  
 πης κατ' ἀνάνδρων καὶ θηλυπραπῶν ὄχλων τῆς Ἀσίας. Ἐπὶ  
 πᾶσι δὲ μὴ λησιμονεῖτε, ὅτι τὴν μάχην παρ' ἡμῖν διευθύνει ἡ  
 στρατιωτικὴ ἐπιστήμη, ἣτις γινώσκει νὰ ἐκλέγη τὰ πλεονεκτή-  
 ματα τῶν τόπων καὶ νὰ κάμνη ὀρθὴν χοῆσιν τῶν μέσων, ἃ  
 ἔχει, ἵνα πάντοτε νικᾷ τὰς ὀρθὰς ταύτας, ὅσον πολυάριθμοι  
 καὶ ἂν ᾖσιν. Ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους εἶναι δυνατὸν ν' ἀμφιβάλ-  
 λη τις περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης; Ἐπειτα ἀναλογί-  
 σθητι, ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ μιᾶς ἢ δύο σατραπειῶν,  
 ἀλλὰ περὶ ὅλου τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους, ὅπερ θὰ πε-  
 ριέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην καὶ θὰ ἀ-  
 ποζημιωθῶμεν ἀφθόως διὰ πάσας τὰς τολαιπωρίας, ἃς κοι-  
 νῇ πάντες ὑποφέρομεν. Πρὸς τοὺς γενναίους στρατηγούς μου  
 καὶ τοὺς γενναίους στρατιώτας μου θὰ εἶμαι πάντοτε εὐγνώ-  
 μων. Εὐχαριστῶ τὸν γέροντα Παρμενίωνα διὰ τὴν πίστιν αὐ-  
 τοῦ, τὸν γενναῖον Φιλώταν διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ἐν τῇ μάχῃ  
 τοῦ Γρανικοῦ, τὸν ἀνδρείον Περδίκκαν διὰ τὴν πρώτην ἔφοδον  
 κατὰ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, τὸν Ἀρταλον διὰ τὰ ἀνδραγαθή-  
 ματα αὐτοῦ κατὰ τὴν Σαγαλασσόν, εὐχομαι ὁ Ἀντίοχος καὶ  
 οἱ τοξῆται αὐτοῦ νὰ δειχθῶσι καὶ ἐνταῦθα ἀνδρείοι, ὡς ἐδεί-  
 χθησαν πάντοτε, καὶ ᾧν τὴν τόλμην μαρτυρεῖ ὁ θάνατος ἐν  
 ἐνὶ ἔτει δύο ἀρχηγῶν τοῦ τάγματος. Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ὑπὲρ  
 ἔμαντοῦ θερμότερον εὐχομαι ἢ νὰ δειχθῶ ἄξιος τῶν στρατη-  
 γῶν μου καὶ τῶν στρατιωτῶν μου. Σᾶς διαβεβαίω δὲ ὅτι μάλ-  
 λον εἶμαι ὑπερήφανος διὰ τὰς πληγὰς μου ἢ διὰ τὸ βασιλικὸν  
 μου διάδημα.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὕψους.  
 Εὐθὺς δὲ πάντες οἱ στρατηγοὶ μᾶ φωνῇ παρεκάλεσαν τὸν βα-  
 σιλέα των νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς τάχιστα εἰς μάχην. Ὁ Ἀλέξαν-  
 δρος διέλυσε τὸν σύλλογον παραγγείλας νὰ γευματίσῃ ὁ στρα-  
 τὸς ἀφθόως. Κατόπιν περὶ τὴν δειλὴν ἐχώρησεν ἡ στρατιὰ  
 πᾶσα πρὸς τὰς Συρίας πύλας, ἃς κατέλαβεν, ἀφυλάκτους οὖ-  
 σασ. Ἦτο δὲ περίπου μεσονύκτιον, ὅτε διέταξε νὰ ἀναπαυθῇ  
 ὁ στρατὸς μέχρι πρωΐας. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη ἡ ἡμέρα,  
 ὁ μὲν στρατὸς διετάχθη νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς ἀναχώρησιν, ὁ δὲ  
 Ἀλέξανδρος προσέφερεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους θυσίαν

εἰς τὸν θεόν, ἐπικαλούμενος αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν βαρβάρων.

#### 42. Παράταξις Περσῶν.

Ὁ στρατὸς σύμπας κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα, ἥτις ἐκτείνεται μέχρι τῆς πόλεως Ἴσσοῦ. Καὶ πρὸς δυσμὰς μὲν ὀρίζεται αὕτη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, πρὸς ἀνατολὰς δὲ περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρεων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῆς ῥεῖ ποταμὸς μικρὸς, ὁ Πίναρος. Ἐνταῦθα βορείως τοῦ Πινάρου εἶχε στρατοπεδεύσει ὁ Δαρεῖος, πρὸς ὃν ἤδη ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος δρομαίως, παρεσκευασμένος εἰς μάχην. Ὡς δ' ἤκουσε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, διάταξε νὰ παραταχθῶσιν εὐθὺς τὰ στρατεύματά του. Ὅπως δὲ ἐν ἡσυχίᾳ γένηται ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ, διεβίβασε πέραν τοῦ Πινάρου τρισμυρίους ἵππους καὶ δισμυρίους πεζοὺς, διατάξας αὐτοὺς νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐκεῖθεν, εὐθὺς ὡς ἤθελον μετὰ ταῦτα διαταχθῆ, καὶ νὰ ἔλθωσι νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ λοιποῦ στρατοῦ κατὰ τὸ ἀριστερὸν κέρασ. Ἐγένετο δὲ ἡ παράταξις τῶν στρατευμάτων τοῦ Δαρείου ὡς ἐξῆς. Ἐν τῷ μέσῳ ἔταξε τρισμυρίους Ἑλληνας μισθοφόρους, ἡγουμένου αὐτῶν τοῦ Θυμῶνδου. Ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῶν ἔταξεν ἑξακισμυρίους γενναίους Πέρσας, καλουμένους Κάρδοκας. Ἐπὶ δὲ τῶν ὄρεων πρὸς ἀριστεράν, κατὰ τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔταξε δισμυρίους ὀπλίτας βαρβάρους ὑπὸ τὸν Φεραῖον Ἀριστομήδη. Τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος τῶν ψιλῶν καὶ τῶν ὀπλιτῶν ἕνεκα τῆς δυσχωρίας ἐτάχθη ὀπισθεν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡ παράταξις αὕτη, ὁ Δαρεῖος ἀνεκάλεσε τὸ ἱπικόν, ὅπερ εἶχε τάξει ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ, ἵνα γίνῃ, ὡς εἶπομεν, ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ ἀσφαλῶς, καὶ παρέταξεν αὐτὸ ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρασ πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ ἀπέναντι τοῦ Παρμενίωνος· διότι ἐνταῦθα ὁ τόπος ἦτο κυρίως ἱππασίμος. Αὐτὸς δὲ ὁ Δαρεῖος κατ' ἔθος περσικὸν ἔμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρατάξεως περικυκλούμενος ὑπὸ σώματος ἐκλεκτῶν ἱππέων Περσῶν, ὃν ἤρχεν ὁ Ὁξάθρης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου. Τὸ σχέδιον δὲ τῆς μάχης ἦτο ὁ μὲν πεζὸς στρατὸς νὰ τηρῇ τὴν θέσιν τῶν ἀμυνόμενων ὀπισθεν τῶν ὄχθων τοῦ Πινάρου, τὸ ἱπικὸν ὁμῶς τὸ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς ἀριστερᾶς τῶν Μακεδόνων, ὅτε ταυτοχρόνως θὰ προσέβαλλε

τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ὀρέων τεταγμένος στρατός.

#### 43. Φυγὴ Δαρείου.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθε πλησίον καὶ εἶδε τὴν παράταξιν τῶν Περσῶν, ἐνόησεν εὐθύς ὅτι τὴν προσβολὴν ἔπρεπε νὰ κάμῃ εἰς τὸ μέσον, ὅπου ἦτο ὁ ἰσχυρότατος μισθοφορικὸς στρατός καὶ ὅπου ἔμενε καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος. Ἐὰν ἐνταῦθα ἐνικῶντο οἱ Πέρσαι, καὶ θὰ ἦτο τοῦτο δυνατὸν δι' ἰσχυρᾶς ἐπιθέσεως γινομένης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, τότε ἡ νίκη ἦτο βεβαία. Διό, ἀφ' οὗ ἐνίσχυσε καὶ τὰς δύο πτέρυγας τοῦ στρατοῦ του διὰ γενναίων σωματῶν ἰππέων, φροντίσας νὰ μὴ γίνῃ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κύκλωσις, ἐπετέθη αὐτὸς κατὰ τοῦ κέντρου τῶν Περσῶν μετὰ ταχύτητος θανμαστικῆς διαβάς τὸν ποταμὸν. Ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ ἐνταῦθα ἦλθον τάχιστα εἰς χεῖρας. Ἀλλ' ὅσον γενναίως καὶ ἂν ἐμάχοντο οἱ Πέρσαι, δὲν ἠδυνήθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ἀντισταθῶσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν ἀκατάσχετον ὀρμὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τὸ κέντρον ἤρχισε νὰ ἐνδίδῃ. Ἀλλ' ἐνῶ τὸ κέντρον τῶν Περσῶν γενναϊότατα μαχόμενον ὑπεχώρει, ὁ Ἀλέξανδρος διέκρινεν ἐκεῖ που πολυτελέστατον ἄρμα καὶ ὑποπτεύσας ὅτι ἐνταῦθα θὰ ἔμενεν ὁ Δαρεῖος διευθύνει τὸν ἵππον του ἐκεῖσε παρακολουθούμενος ὑπ' ὅλης τῆς φάλαγγος. Δεινὸς ἐνταῦθα συνέστη ἀγὼν. Οἱ Πέρσαι ἠγεμόνες προμαχοῦντες τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἐμάχοντο γενναίως καὶ οὐδεὶς ὑπεχώρει. Πολλοὶ σατράπαι ἔπεσον κατὰ τὴν φονικωτάτην ταύτην συμπλοκὴν, οἷον ὁ Ἀρσάμης, ὁ Ῥεομίθρης, ὁ Ἀτιζύης, ὁ Σάβαξης καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐτραυματίσθη εἰς τὸ σκέλος. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μακεδόνες ἐξηγγιώθησαν ἔτι μᾶλλον καὶ διέσχισον τὰς φάλαγγας τῶν Περσῶν χωροῦντες ὀλον ἐγγύτερον εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Δαρείου. Ὡς δὲ ὁ Δαρεῖος ἐνόησε τὸν κίνδυνον, στρέψας τὸ ἄρμα ἔφυγε πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτὸς τῆς συμπλοκῆς. Ἀλλὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Δαρείου ἠκολούθησαν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀγωνιζόμενοι. Πέρσαι κατὰ πρῶτον, κατόπιν δὲ καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα. Ἐνῶ δὲ ὁ ἀγὼν ἐν τῷ μέσῳ ἐμαίνετο, ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ ἰπτεῖς καὶ πεζοί, ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν Περσῶν τῶν ἀντικρὺ αὐτῶν ἰσταμένων καὶ συνταράττουσι τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ νίκη ἔκλινε πρὸς τοὺς Ἕλλη-

νας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κέντρου καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὅτε μετεβλήθησαν αἴφνης τὰ πράγματα ὑπὲρ τῶν Περσῶν. Οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι τοῦ Δαρείου, ἰδόντες ὅτι ἡ φάλαγξ τῶν Μακεδόνων διερράγη εἰς ἓν μέρος, τοῦτο μὲν ἕνεκα τῆς ταχίστης τοῦ Ἀλεξάνδρου προσβολῆς, τοῦτο δὲ ἕνεκα τῶν πολλαχοῦ ἀποκρήμων ὄχθων τοῦ ποταμοῦ, ἐμβάλλουσι μακροδῶς εἰς αὐτὴν καὶ προσπαθοῦσι παντὶ σθένει νὰ ἀπωθήσωσι τοὺς Μακεδόνας πάλιν πέραν τοῦ ποταμοῦ. Ἄλλ' οἱ Μακεδόνες, αἰσχυρόμενοι διὰ δειλίαν νὰ ἀφήσωσι νὰ ἀπολεσθῇ ἡ νίκη, ἐμάχοντο μετὰ θαυμαστοῦ ἡρωϊσμοῦ. Ἦδη ἔκαιτο νεκροὶ ἑκατὸν εἴκοσι ἐπίσημοι Μακεδόνες, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φάλαγγος, Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου. Ἐν τούτοις ἡ φάλαγξ ἠγωνίζετο καρτερικῶς καὶ ἠμφισβήτει εἰς τοὺς μισθοφόρους τὴν νίκην. Ἄλλ' ἐνῶ ἐνταῦθα ἡ νίκη ἦτο ἀμφίβολος, παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐφαίνετο ἀποκλίνουσα εἰς τοὺς Πέρσας. Ἐνταῦθα τὸ ἰπικὸν τῶν Περσῶν ἐπετέθη μετὰ τοσαύτης βίας κατὰ τῶν Θεσσαλῶν ἰπέων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥστε μία ἴλη αὐτῶν κατεκόπη ὀλοτελῶς, αἱ δὲ λοιπαὶ διὰ τῆς ταχύτητος μόνον καὶ δεξιότητος τῶν ἰπέων, πότε μὲν ἐδῶ, πότε δὲ ἐκεῖ συσσωματούμεναι καὶ ἐκ νέου ἐπιτιθέμεναι ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε νὰ ὑπομείνωσιν. Ἄλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῶσι περισσότερον χρόνον, διότι οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἀσυγκρίτως πολυαριθμότεροι. Εὐτυχῶς ὅμως τὸ κέντρον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, κατακοπὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ, ὁ δὲ Δαρεῖος ἀπελπισθεὶς ἐγκατέλιπε τὴν μάχην καὶ τοὺς γενναίους του στρατιώτας καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν ζητῶν ἀνάδρωσ τὴν σωτηρίαν του.

#### 44. Καταδίωξις Δαρείου.

Ὡς διεδόθη εἰς τοὺς Πέρσας ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔφυγε, τότε ἐδειλίασαν πάντες καὶ ἕκαστος ἐζήτει νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος δὲν ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ καταδίωξις τῶν φευγόντων, ἀλλὰ διέταξε νὰ ἐπιστρέψωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ ὑπερφαλαγγίσωσι τοὺς μισθοφόρους, οἵτινες ἐμάχοντο ἀκόμη, ὡς καὶ τοὺς ἰπτεῖς τοὺς Πέρσας τοὺς μαχομένους κατὰ τὴν ἀκτὴν. Ἐνταῦθα ἡ σφαγὴ ἐγένετο μεγάλη καὶ ἕκαστος τῶν Περσῶν ἐγκαταλιπὼν τὴν τάξιν του ἐζήτει νὰ φύγῃ ὡς ἠδύνατο. Ἡ πεδιάς, αἱ χαράδραι τῶν ὀρέων ἐπλη-

ρώθησαν νεκρῶν. Μετὰ τὴν γενικὴν φυγὴν τῶν Περσῶν ὁ Ἀλέξανδρος εὐθύς ἐχώρησεν εἰς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου, ὃν ἤθελε νὰ συλλάβῃ ζῶντα. Ὁ Δαρείος, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων του, ἔφυγε δρομαίως ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ἐν ὧσφ ὑπῆρχον ὁδοὶ ὀμαλαί. Ὅτε ὁμοῦς ἔφθασεν εἰς φάραγγας καὶ τόπους ἀνωμάλους, ἐπήδησεν ἔξω τοῦ ἄρματος ὑπὸ τοῦ τροῦμου, μὴ προφθάσας νὰ λάβῃ οὔτε τὴν ἀσπίδα του, οὔτε τὸ τόξον του, οὔδὲ αὐτὸν τὸν κίνδυν, καὶ ἀναβάς ἐπὶ ἵππου ἔφυγεν εἰς τὰ ὄρη. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἐν ὧσφ μὲν ἦτο ἡμέρα, ἐδίωκεν αὐτόν, θεωρῶν τὴν σύλληψίν του ὡς τὸ ἄθλον τῆς νίκης. Ἄλλ' ὅτε ἐγένετο νύξ καὶ ὁ Δαρείος οὐδαμοῦ ἐφαινετο, τότε ἠναγκάσθη ἀπρακτος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ στρατόπεδον φέρων καὶ τὸ ἄρμα τοῦ Δαρείου, ὡς καὶ τὰ ὄπλα αὐτοῦ καὶ τὸν κίνδυν. Φθάσας δὲ ἐνταῦθα ἔμαθεν ὅτι ἠχημαλωτίσθησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ τὰ τέκνα τοῦ Δαρείου, αἵτινες ὁμοῦ μὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἄλλων εὐγενῶν Περσῶν ἦσαν ἐντὸς τῆς σκηνῆς τοῦ Δαρείου. Ἐνῶ δὲ εἰσηλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν σκηνὴν του, ἦτις ἦτο πλησίον τῆς σκηνῆς τοῦ Δαρείου, μετ' ὀλίγον ἤκουσε θρήνους τῶν γυναικῶν· διότι αὐταὶ μαθοῦσαι ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανῆλθε φέρων τὰ ὄπλα καὶ τὸν κίνδυν τοῦ βασιλέως ἐνόμισαν ὅτι ὁ Δαρείος ἐφονεύθη καὶ ἤρχισαν νὰ ὀδύρωνται διὰ τὸ μέγα κακόν. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθε τὴν αἰτίαν τῶν θρήνων ἔστειλε τὸν ὑπασπιστὴν του Λεοννάτον νὰ καθησυχάσῃ αὐτὰς λέγων ὅτι ζῆ ὁ Δαρείος καὶ ὅτι τὰ ὄπλα του καὶ τὸν κίνδυν φεύγων ἀφήκεν ἐντὸς τοῦ ἄρματος, ὅτι ἐπιτρέπει εἰς αὐτὰς νὰ ἔχωσι πᾶσαν τὴν βασιλευγίαν των θεραπειάν καὶ νὰ λέγωνται βασίλισσαι χωρὶς νὰ φοβῶνται μηδὲν παρ' αὐτοῦ· διότι αὐτὸς δὲν ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Δαρείου ὡς ἔχων πρὸς αὐτὸν ἔχθραν, ἀλλὰ χάριν τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας.

Οἱ φιλόανθρωποι οὗτοι λόγοι παρηγόρησαν τὰς δυστυχεῖς γυναῖκας, ἡ δὲ εὐγένεια καὶ ὁ σεβασμὸς, ὃν ἐπεδείξατο κατόπιν πρὸς αὐτὰς, ἐκίνησε πάντων τὸν θαυμασμόν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ μετὰ τοῦ φίλου του Ἡφαιστίωνος, οὗ ἄλλον οὐδένα εἶχε προσφιλέστερον ἐν τῷ κόσμῳ, ἐπεσκόφη τὰς γυναῖκας ἐν τῇ σκηνῇ, ἵνα μετριάσῃ αὐτῶν τὴν θλίψιν. Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Δαρείου μὴ γινώσκουσα τὸν Ἀλέξανδρον, μηδὲ δυναμένη ἐκ τῆς περιβολῆς νὰ εἰκάσῃ, τίς ἐκ τῶν δύο ἦτο, διότι εἶχον ἀμφότεροι τὴν αὐτὴν στολήν, προσῆλθεν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ προσεκίνησεν αὐτόν ὡς βασιλέα, διότι ἐφάνη οὗτος εἰς

αὐτὴν μεγαλύτερος. Ὁ Ἡφαιστίων νοήσας τὴν πλάνην ὑπεχώρησε, δείξας εἰς αὐτὴν τὸν βασιλέα. Ἡ δὲ γυνὴ ἐταράχθη σφόδρα διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἤξευρε, τί νὰ εἶπῃ. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος καθισύχασεν αὐτὴν εἰπὼν·

Οὐδὲν ἄτοπον ἐποίησας, βασίλισσα, καὶ ἐκεῖνος εἶναι Ἀλέξανδρος.

Ἐπειτα ἔλαβε τὸν ἐξαετῆ υἱὸν τοῦ Δαρείου εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ θωπεύσας ἠσπάσθη αὐτόν. Ἡ τιμὴ αὐτῆ πρὸς τὰς Περσίδας αἰχμαλώτους καὶ ἡ φιλοφροσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς αὐτὰς δὲν ἐδείχθησαν μόνον τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον, ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ Ἀλέξανδρος. Ὡστε καὶ Πέρσαι καὶ Ἕλληνες δὲν ἔπαυον καὶ τώρα καὶ κατόπιν νὰ ἐξυμνῶσι τοῦ νέου ἡρώος τὴν ἀρετὴν.

#### ἘΣ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕἰΡΗΝΗΣ.

Μετὰ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, εἰ καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς πληγὴν εἰς τὸν μηρὸν διὰ ξίφους, ἐν τούτοις ἐπεσκέφθη πάντας τοὺς στρατιώτας του, ὅσοι ἦσαν τετραυματισμένοι, καὶ ἠγάπησεν αὐτοὺς διὰ τὴν μεγάλην ἀνδρείαν καὶ ἀφοσίωσιν, ἣν ἔδειξαν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως των κατὰ τὴν μάχην, τιμήσαντες οὕτω καὶ ἑαυτοὺς ὡς Ἕλληνας καὶ τὴν πατρίδα των. Ἐπειτα συναθροίσας τοὺς νεκροὺς ἔθαψεν αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς, ὅλου τοῦ στρατοῦ παρατεταγμένου λαμπρότατα ὡς εἰς μάχην. Ἐνταῦθα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πινάρου διέταξε νὰ κατασκευασθῶσι τρεῖς μεγάλοι βωμοὶ ὡς μνημεῖα τῶν ἀποθανόντων. Ὡσαύτως συνήγαγε καὶ τοὺς πεσόντας κατὰ τὴν μάχην ταύτην Πέρσας, οἵτινες ἦσαν πολυάριθμοι, περὶ τὰς ἑπτὰ μὲν χιλιάδας πεζοί, περὶ τοὺς χιλίους δ' ἵππεις, καὶ ἔθαψε καὶ αὐτοὺς πάντας ἐν τῇ πεδιάδι. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τῆς μεγάλης ταύτης νίκης ἔκτισε κατὰ τὰς Συρίας πύλας πόλιν κληθεῖσαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρειαν.

Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν στρατευμάτων τοῦ Δαρείου ἐσώθησαν διεσκοπίσθησαν τῆδε κάκεισε φεύγοντες. Καὶ οἱ μὲν μισθοφόροι Ἕλληνες κατήλθον εἰς τὴν Τρίπολιν τῆς Συρίας καὶ ἐπιβάντες πλοίων διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Κύπρον. Τῶν δὲ Περσῶν ἄλλοι μὲν διαβάντες τὸν Εὐφράτην ἐπανῆλθον ἕκαστος εἰς τὴν πατρίδα του, ἄλλοι δὲ ὑπερβάντες τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας εἰσῆλθον εἰς τὴν Καπαδοκίαν καὶ Μεγάλην Τρουγίαν, ὅπου ἀ-

πωλέσθησαν πάντες προσβληθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ὃν εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος καταστήσῃ σατραπίην τῆς Φρυγίας. Ὁ δὲ Δαρειὸς συναγαγὼν περὶ τὰς τέσσαρας χιλιάδας στρατιωτῶν διέβη τὸν Εὐφράτην, ὅπου ἐθεώρει ἑαυτὸν πλέον ἐν ἀσφαλείᾳ. Καὶ ἐλύπει μὲν αὐτὸν ἡ αἰσχρὰ ἥττα, ἣν ὑπέστη, ἀλλὰ περισσότερον ἐλύπει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἡ ἀπώλεια τῶν φιλάτων, μητρὸς, γυναικὸς καὶ παιδῶν. Καὶ ἔνθεν μὲν ἡ θλίψις ἐπὶ τῇ οἰκιακῇ ταύτῃ συμφορᾷ, ἔνθεν δὲ ἡ ἀσιατικὴ ἀλαζονεία νὰ θεωρῆ ἑαυτὸν καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ καταπτώσει καὶ ἀδυναμίᾳ ὡς τι ὑπέροχον πρόσωπον, τοσοῦτον ἀπεμώρανεν αὐτόν, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι, ἐὰν ἔκαμνε παραχωρήσεις εἰς τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀντίπαλον, ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτόν. Διὸ ἔστειλε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ταύτην τὴν ἐπιστολήν·

«Φίλιππος ὁ πατήρ σου ἦτο τοῦ μεγάλου Ἀρταξέρξου φίλος καὶ σύμμαχος. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀρσῆ, ἡμετέρου δὲ προκατόχου, ἤρξατο ὁ πατήρ σου πρῶτος νὰ ἀδικῇ ἡμᾶς ἐπιτιθέμενος κατὰ τῶν ἡμετέρων σατραπῶν παρὰ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, χωρὶς νὰ πάθῃ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀδικον. Καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας, ἀφ' ὅτου παρεδόθη αὕτη ἡμῖν ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ σὺ ὄχι μόνον ἡμέλησες νὰ στείλῃς πρὸς ἡμᾶς πρέσβεις εἰς βεβαίωσιν τῆς παλαιᾶς φιλίας καὶ συμμαχίας, ἀλλὰ καὶ ἐποίησες πρὸς ἡμᾶς πολλὰ κακά, διαβὰς εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πολλῶν στρατευμάτων. Τούτου ἕνεκα μετέβημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν ἡμετέρων λαῶν, ἵνα ὑπερασπίσωμεν τὴν χώραν ἡμῶν καὶ διασώσωμεν τὴν πατρῴαν ἀρχήν. Ἄλλ' ἡ μάχη ἐκρίθη, ὡς ἠθέλησαν οἱ θεοί. Νομίζω ὅτι καλὸν εἶναι νὰ εἰρηνεύσωμεν πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ συνάψωμεν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Πρὸς τοῦτο στέλλω πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις, ἵνα γνωστοποιήσωσιν ὑμῖν τὴν ἡμετέραν ἐπιθυμίαν, καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ στείλητε καὶ σεῖς τοὺς ὑμετέρους πρέσβεις ἐνταῦθα, ἵνα κλείσωμεν τὴν εἰρήνην. Ὡς βασιλεὺς δ' ἐν τέλει ζητοῦμεν παρὰ βασιλέως νὰ ἀποδώσῃ ἡμῖν τὴν μητέρα, τὴν γυναῖκα ἡμῶν καὶ τοὺς παῖδας, οἵτινες τηροῦνται παρ' ὑμῖν αἰχμάλωτοι.»

## 46. Ἀποκρούσεις τῆς εἰρήνης.

Οἱ πρόσβεις τοῦ Δαρείου, ἐλθόντες εἰς Ἴσσον, ἐνεχείρισαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δαρείου, πολλὰ δὲ καὶ προφορικῶς ὑπέσχοντο εἰς αὐτόν, καὶ παντοιοτρόπως προσεπάθουν νὰ πείσωσιν αὐτὸν νὰ δεχθῆ τὴν εἰρήνην. Πρὸς πάντα ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίθη γράψας τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν, ἣν ἔστειλεν εἰς τὸν Δαρεῖον διὰ τοῦ Θερόσιππου, εἰς τὸν ὁποῖον παρήγγειλε νὰ ἐγχειρίσῃ αὐτὴν εἰς τὸν Πέρσῃν, χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς μηδεμίαν ἄλλην πρὸς αὐτὸν συνδιάλεξιν. Ἔχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὡς ἑξῆς:

«Οἱ πρόγονοί σας ἐλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἔβλαψαν ἡμᾶς, χωρὶς νὰ ἔχωμεν αὐτοὺς πρότερον μηδὲ κατ' ἐλάχιστον βλάβει. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγώ, ἀφ' οὗ κατεστάθην ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, διέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, ἵνα τιμωρήσω τοὺς Πέρσας δι' ὅσα κακὰ ἔπραξαν αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς πρῶτοι. Βασιλεῖς Πέρσαι ἐβοήθησαν τοὺς Περσινθίους, οἵτινες ἠδίκουν τὸν πατέρα μου, βασιλεῖς Πέρσαι ἔστειλαν στρατὸν νὰ βοηθήσῃ τοὺς Θούκας κατ' ἡμῶν, οἵτινες ἡμεῖς ἑκείνων κύριοι. Ἀλλὰ καὶ σύ, ἀφοῦ παρὰ νόμον ἔγεινες τῶν Περσῶν βασιλεὺς, φονεύσας τὸν νόμιμον βασιλεῖα αὐτῶν Ἀρσῆν, δὲν προσηνέχθης πρὸς ἡμᾶς καλλίτερον τῶν ἄλλων. Διότι ὄχι μόνον γράμματα ἔστειλες πρὸς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος προτρέπων αὐτὰς νὰ πολεμῶσιν ἐμέ, ἀλλὰ καὶ χρήματα ἔδωκες, τὰ ὅποια αἱ μὲν ἄλλαι πόλεις ἀπέκρουσαν, ἐδέχθησαν ὅμως οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες ἐργάζονται κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου νὰ διαλύσωσι τὴν εἰρήνην, ἣν ἡμεῖς διὰ πολλῶν κόπων κατωρθώσαμεν νὰ φέρωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀφ' οὗ λοιπὸν σὺ ἔκαμες ἀρχὴν τῆς ἔχθρας, ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ μένω ἥσυχος καὶ ἐστράτευσα ἐναντίον σου, ἵνα σὲ τιμωρήσω. Τὴν χώραν, ἣν κατεῖχες σὺ πρότερον, τὴν ἔδωκαν εἰς ἐμέ οἱ θεοί, ἀφ' οὗ τῆ βοηθεία αὐτῶν καὶ τοὺς στρατηγούς σου καὶ τοὺς σατράπεις σου πάντας ἐνίκησα, καὶ σὲ αὐτὸν καὶ πάντα τὰ στρατεύματά σου κατετρόπωσα. Καὶ ὅσοι ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν διασωθέντες ἐκ τῆς μάχης κατέφυγον πρὸς ἐμέ, οὗτοι ἀπολαύουσι πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ μένωσι παρ' ἐμοὶ καὶ νὰ μάχονται μετ' ἐμοῦ κατ' ἄλλων. Καὶ σὺ δύνασαι νὰ ἔλθῃς πρὸς ἐμέ, ὅστις εἶμαι κύριος ἐπάσης τῆς Ἀσίας, χωρὶς νὰ φοβηθῆς ὅτι θὰ πάθῃς τι. Ἐὰν δὲ ἔλθῃς

καὶ ζητήσης νὰ σοὶ δώσω τὴν μητέρα σου καὶ τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰ τέκνα σου, προθύμως θὰ λάβῃς καὶ ταῦτα καὶ ὅ,τι ἄλλο θελήσης, ἀρκεῖ νὰ μὲ πείσης ὅτι πρέπει νὰ σοῦ τὰ δώσω. Καὶ τοῦ λοιποῦ, ὅταν στέλλῃς πρὸς ἐμὲ ἢ πρέσβεις ἢ ἐπιστολάς, νὰ ἡξεύρης ὅτι δὲν εἴμεθα ἴσοι καὶ ὅτι ἐγὼ εἶμαι κύριος πάντων, ὅσα εἶχε μέχρι τοῦδε. Ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ ἀναγνωρίσης τοῦτο, τότε ἐγὼ θὰ σκεφθῶ, τί πρέπει νὰ πράξω, ἵνα σὲ κάμω νὰ τὸ ἀναγνωρίσης. Ἐὰν ἀκόμη ἀμφισβητῇς τὴν βασιλείαν τῆς Περσίας, τότε μὴ φεῦγε, ἀλλὰ μένε καὶ πολέμησον. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μείνῃ, ἐγὼ θὰ ἔλθω νὰ σὲ εὔρω ὅπου καὶ ἂν εἶσαι.

#### 47. Λόγοι ὑπὲρ ἀλώσεως τῆς Τύρου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Φοινίκη, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Κύπρος, ἡ Αἴγυπτος ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς Πέρσας, ἐσκέφθη ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, ἀφίνων ὀπισθεν αὐτοῦ λαοὺς ἀνίκοντας εἰς τὸν καταδιωκόμενον βασιλέα τῆς Περσίας. Διὸ ἀπεφασίσθη πρῶτον νὰ ὑποταχθῶσι πᾶσαι αἱ χῶραι αὗται, καὶ ἔπειτα νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ Δαρείου. Τοῦ σχεδίου τούτου δεκτοῦ γενομένου ὑπὸ πάντων τῶν στρατηγῶν, ἐξηκολούθησε τώρα ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης. Οἱ Φοίνικες, ἀρχαῖος ναυτικὸς καὶ ἐμπορικὸς λαός, βαρέως ἔφερον τὴν εἰς τοὺς Πέρσας ὑποταγήν. Διὸ, ὡς ἤκουσαν ὅτι προελαίνει κατ' αὐτῶν ὁ νικητὴς τῆς Ἰσσοῦ, ἀνδρόμητοι παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν αἱ πρωτεύουσαι πόλεις τῆς Φοινίκης, ἡ Σιδῶν, ἡ Βίβλος, ἡ Ἄραδος. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο κατὰ τῆς Τύρου, ἐξῆλθον οἱ πλουσιώτατοι καὶ ἐπιφανέστατοι πολῖται, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου, ὅπως χαιρετίσωσι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἶπωσιν ὅτι ἡ πόλις εἶναι πρόθυμος νὰ πράξῃ ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήνεσε τὴν πόλιν διὰ τὴν προθυμίαν καὶ εἶπεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν νέαν Τύρον, ἵνα θυσιάσῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Τυρίου. Ἀλλ' οἱ Τύριοι, ἐν νῶ ἔχοντες νὰ περιποιηθῶσι μὲν τὸν Ἀλέξανδρον, ὄχι ὅμως καὶ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν, παρεκάλεσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάμῃ τὴν θυσίαν ταύτην εἰς τὴν παλαιὰν πόλιν, ἣτις ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἡπείρου, λέγοντες ὅτι ἡ νέα πόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ μείνῃ κλειστὴ καὶ εἰς τοὺς

Μακεδόνας, ὡς ἔμεινε κλειστή καὶ εἰς τοὺς Πέρσας. Ὡς δ' ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, διέκοψε πᾶσαν περαιτέρω συζήτησιν καὶ ἀπεφάσισεν ὅτι διανοεῖτο νὰ ἐκτελέσῃ διὰ τῆς βίας. Πρὸς τοῦτο συνεκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγοὺς ὡς καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἡ Τύρος, ὡς βλέπετε, δὲν παραδίδεται ἐκουσίως, νὰ ἀφήσωμεν δὲ αὐτὴν ἐλευθέραν, δὲν εὐρίσκω φρόνιμον. Ἐν ὅσῳ οἱ Πέρσαι ἔχουν ἀκόμη ναυτικὴν δύναμιν, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, μηδὲ νὰ καταδιώξωμεν τὸν βασιλεῆ Δαρεῖον, ἀφίνοντες ὀπισθεν ἡμῶν τὴν μὲν πόλιν Τύρον προδήλως ἐχθρικῶς διακειμένην, τὴν δὲ Αἴγυπτον καὶ Κύπρον εἰς τοὺς Πέρσας ἔτι ὑποχειρίους. Μάλιστα δὲ νομίζω ὅτι ἡ Τύρος πρέπει ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ κυριευθῇ· διότι ἐὰν δὲν κυριευθῇ, τότε διὰ τῆς βοηθείας τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις ἔχει πολυάριθμον ναυτικόν, δύνανται οἱ Πέρσαι νὰ γίνωσι πάλιν κύριοι τῶν παραλίων χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ νὰ μεταγάγωσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθ' ὃν χρόνον ἡμεῖς ἐπερχόμεθα κατὰ τῆς Βαβυλῶνος. Ἐὰν δὲ τοῦναντίον κυριευθῇ ὑφ' ἡμῶν ἡ Τύρος, τότε κατέχομεν ὅλην τὴν Φοινίκην καὶ ὁ Φοινικὸς στόλος, τὸ μέγιστον καὶ κράτιστον μέρος τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Περσῶν, θὰ εἶναι ἐξ ἀνάγκης μεθ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων· διότι οὔτε οἱ ναῦται οὔτε οἱ ἐπιβάται τῶν φοινικικῶν πλοίων θὰ ἔχωσιν ὄρεξιν νὰ ἀγωνίζωνται καθ' ἡμῶν κατὰ θάλασσαν, ἐν ὅσῳ βλέπουσιν ὅτι κατέχονται ὑφ' ἡμῶν αἱ πόλεις αὐτῶν. Ἡ δὲ Κύπρος, ἑλληνικὴ οὖσα, ἀφορμὴν ζητεῖ ἵνα συνταχθῇ μεθ' ἡμῶν. Ἐχοντες δὲ ἡμεῖς τὰ πλοῖα τὰ φοινικικά, τὰ πλοῖα τῆς Κύπρου μετὰ τῶν ἡμετέρων συνηνωμένα, ἀποτελοῦμεν μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης εἶναι πλέον ἡμῖν ἐξησφαλισμένον καὶ ἡ πρὸς τὴν Αἴγυπτον ἐκστρατεία ἡμῶν ἀποβαίνει ἀσφαλὴς καὶ ἡ ἐπιτυχία βεβαία. Ἀφοῦ δὲ ὑποτάξωμεν καὶ τὴν Αἴγυπτον, τότε δυνάμεθα πλέον ἀμέριμοι νὰ ἀναλάβωμεν τὸν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος ἀγῶνα μετὰ μεγάλων ἐλπίδων, διότι ἠξέυρομεν ὅτι οἱ Πέρσαι οὐδεμίαν δύνανται πλέον νὰ ἀναμένωσι βοήθειαν οὔτε ἐκ τῶν παραλίων μερῶν, οὔτε ἐκ τῆς χώρας τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου, ἣτις θὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

5

## 48. Πυρπόλησις μηχανημάτων.

Οἱ λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔκαμον ἐντύπωσιν εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ πάντες ὁμολόγησαν ὅτι πρέπει ἡ Τύρος νὰ ὑποταχθῆ. Ἀλλὰ πῶς νὰ κατορθωθῆ τοῦτο ἄνευ στόλου ; Τοῦτο ἐφαίνετο ἀδύνατον. Καὶ ὅμως τὸ ἀδύνατον τοῦτο ἐγένετο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον δυνατὸν δι' ἔργου μεγαλεπηβόλου, κινουῦντος τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου.

Ἡ νέα Τύρος ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ μικρᾶς νησίδος, ἣτις ἐχώριζετο ἀπὸ τῆς στερεᾶς διὰ πορθμοῦ, ὅστις εἶχε πλάτος μὲν περὶ τὰ χίλια βήματα ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, βάθος δὲ μέχρι τριῶν ὀργυιῶν πλησίον τῆς νήσου, παρὰ τὴν στερεὰν ὅμως ἦτο ὅλως ἀβαθῆς καὶ τεναγώδης. Τοῦτον τὸν πορθμὸν ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ προσχώσῃ, ἐμπήγων σκόλοπας, οἰπτῶν κορμούς δένδρων καὶ ὄλον τὸ ὑλικὸν τῶν οἰκοδομῶν τῆς παλαιᾶς Τύρου, ἃς εἶχον ἐγκαταλείψει οἱ κάτοικοι φεύγοντες, ἵνα σωθῶσι. Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο μετὰ μεγάλης προθυμίας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ἀφ' οὗ ἔβλεπον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐργάζετο, δίδων τὸ καλὸν παράδειγμα, μάλιστα δὲ διότι ἐπήνει καὶ ἐβράβευε τοὺς ἐργαζομένους.

Οἱ δὲ Τύριοι, πεπειθότες εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν καὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ στερεὰ αὐτῶν τείχη, ἐθεῶντο ἀπαθῶς τὰ συμβαίνοντα. Ὅτε ὅμως εἶδον ὅτι τὸ χῶμα ἤρχισε νὰ σκεπάσῃ τὴν θάλασσαν τότε πλέον ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι μέτρα ἀμύνης, συνήγαγον εἰς τὸ πρὸς τὴν ἡπειρον τεταμένον μέρος τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ τείχους ὅσους ἠδύνατο περισσοτέρους μαχητὰς καὶ ἤρχισαν δι' αὐτῶν νὰ ἐκσφενδονίζωσι βέλη καὶ λίθους κατὰ τῶν ἐργατῶν, οἵτινες συγχρόνως προσεβλήθησαν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπὸ τῶν πλοίων τῶν Τυρίων. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐματαιώσασκε τὴν σφοδρὰν ταύτην ἐπίθεσιν τῶν Τυρίων, κατασκευάσας προκαλύμματα μὲ διφθέρας, καθ' ὧν προσέκρουον τὰ βέλη καὶ ἀπετύγγανον. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Τύριοι ἐμμηχανεύθησαν νὰ καύσωσι τὰ ξύλα καὶ τὰ μηχανήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς καὶ τὰ προκαλύμματα, δι' ὧν προεφυλάττοντο οἱ στρατιῶταί του ἀπὸ τῶν βελῶν καὶ τῶν λίθων τῶν βαλλομένων ἀπὸ τοῦ τείχους. Πρὸς τοῦτο ἐπλήρωσαν τριήρη εὐφλέκτων ὑλῶν καὶ φυλάξαντες τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἔπνεεν ἄνεμος εὐνοϊκὸς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν, ἔφερον λάθρα τῶν Ἑλλήνων

μίαν ἡμέραν τὸ πυρπολικὸν εἰς τὸ χῶμα καὶ ἐνέβαλον πῦρ. Εὐ-  
θύς ἐξερράγη μεγάλη φλόξ, ἣτις ἀναρριπιζομένη ὑπὸ τοῦ ἀ-  
νέμου, κατέκαυσε πάντα τὰ μηχανήματα τοῦ μεγάλου Ἀλε-  
ξάνδρου καὶ πᾶσαν τὴν συνηγμένην ξυλείαν καὶ τὸ μέχρι τοῦ-  
δε συντελεσθὲν ἔργον κατὰ τὸ πλείστον κατέστρεψε. Τὰ δὲ  
πλοῖα τῶν Τυρίων ἐπωφεληθέντα τῶν μεγάλων τούτων τα-  
ραχῶν προσήγγισαν εἰς τὸ κατασκευάσμα καὶ ἀπεγύμνωσαν  
αὐτὸ τῶν ἐσχαρῶν, αἵτινες συνεκράτουν αὐτό, ὥστε τὰ κύ-  
ματα ἠδύνατο πλέον ἐλεύθερα νὰ συμπαρασύρωσι μακρὰν  
τὸ συσσωρευθὲν χῶμα.

#### 49. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀθροίζει στέλον.

Εἰς τοιαύτην στενόχωρον θέσιν εὕρισκοντο τὰ πράγματα  
τόρα, ὅτε ὁ Δαρεῖος ἔστειλε καὶ δευτέραν ἐπιστολὴν εἰς τὸν  
Ἀλέξανδρον, δι' ἣς προσέφερεν εἰς αὐτὸν δεκαμισχίλια τά-  
λαντα, λύτρα τῆς μητρὸς, τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παιδῶν, ὑπέ-  
σχετο δὲ αὐτῷ καὶ τὴν θυγατέρα του σύζυγον, ἐὰν συνήνει νὰ  
κλείσῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ συμμαχίαν, παρεχώρει δὲ καὶ  
πᾶσαν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς Μεσογείου μέχρι τοῦ Εὐφράτου.  
Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ οἱ  
ἡγεμόνες τῶν συμμάχων, ἠὲχαριστήθησαν, ὁ δὲ Παρμενίων  
μάλιστα συνεβούλευσε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀποδεχθῆ εὐθύς  
τοιαύτας λαμπρὰς προτάσεις καὶ νὰ παύσῃ τὸν πόλεμον, περὶ  
οὗ δὲν ἤξευρον, τίνα ἐν τῷ μέλλοντι ἠδύνατο νὰ λάβῃ τροπὴν.  
Ἐγὼ τοῦλάχιστον, εἶπεν, ἐὰν ἤμην Ἀλέξανδρος θὰ ἐποίουν  
οὕτω.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Καὶ ἐγώ, Παρμενίων, θὰ ἐποίουν οὕτως, ἐὰν ἤμην Παρμε-  
νίων. Ἐπειδὴ ὁμως εἶμαι Ἀλέξανδρος, ἀποκρίνομαι εἰς τὸν  
Δαρεῖον ταῦτα·

Οὔτε τῶν χρημάτων σου ἔχω ἀνάγκην οὔτε ἀρκοῦμαι εἰς  
τὸ μέρος τῆς χώρας, ἦν μοι παραχωρεῖς, ἀφ' οὗ ἔχω εἰς τὴν  
ἐξουσίαν μου ὅλην. Ὁ Δαρεῖος δὲν ἔχει πλέον τίποτε. Καὶ τὰ  
χρήματα αὐτὰ καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ εἶναι πλέον ἐμά. Θυγατέρα  
δὲ τοῦ Δαρεῖου, ἐὰν θέλω, δύναμαι νὰ νυμφευθῶ, χωρὶς νὰ  
ἐρωτήσω αὐτόν. Ἐὰν δὲ ὁ Δαρεῖος θέλῃ νὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ  
χάριν, ἄς ἔλθῃ νὰ μὲ παρακαλέσῃ.

Ταῦτα ἔγραψε πρὸς τὸν Δαρεῖον ὡς κύριος πλέον καὶ τοῦ

Δαρείου καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης.

Ὡσαύτως ἀπέκρουσε καὶ τὰς προτάσεις τῶν Τυρίων καὶ ἐξήτησεν αὐτῶν πλήρη ὑποταγὴν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Τύριοι δὲν ἐδέχθησαν τοῦτο, διέταξε νὰ ἐπαναληφθῆ ἡ πρόσχωσις τῆς θαλάσσης μετὰ μείζονος δραστηριότητος, νὰ στήσῃσι δὲ καὶ μηχανὰς πρὸς διάρρηξιν τοῦ τείχους. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ στρατοῦ ἀπῆλθεν εἰς Σιδῶνα, ἵνα ἐνταῦθα συγκροτήσῃ στόλον, καὶ οὕτω δυνηθῆ νὰ πολιορκήσῃ τὴν Τύρον καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ἦρχιζεν ἤδη τὸ ἔαρ, ὅτε τὰ πλοῖα τῆς Ἀράβου, τῆς Βύβλου καὶ τῆς Σιδῶνος, περὶ τὰ 80, εἶχον ἐπανακάμψαι οἴκαδε. Ταῦτα πάντα ἐτέθησαν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπεμψε δὲ καὶ ἡ Ρόδος δέκα πλοῖα. Κατόπιν δὲ εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Σιδῶνος καὶ μεγάλη μοῖρα τῆς Κύπρου ἐξ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι πλοίων συγκειμένη καὶ ἄλλα πλοῖα ἐκ Λυκίας καὶ Κιλικίας, τὰ ὅποια ἀνεγνώρισαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὴν ἀρχήν.

Τὰ πλοῖα ταῦτα περὶ τὰ διακόσια πενήκοντα διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐξοπλισθῶσι καλῶς καὶ νὰ ᾧσιν ἔτοιμα εἰς ἀπόπλουν. Μέχρις οὗ δὲ γίνῃ τοῦτο, αὐτὸς ἐπεχείρησεν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν ἀραβικῶν φυλῶν τοῦ Ἀντιλιβάνου, τὰς ὁποίας ἐντὸς ἑνδεκα ἡμερῶν ὑπέταξε. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς Σιδῶνα. ἔνθα πληροφορηθεὶς ὅτι ἦσαν ἔτοιμα πάντα τὰ μηχανήματα, ἵνα ἀρχίσῃ ἡ πολιορκία τῆς Τύρου κατὰ ξηράν, ἔπλευσεν ἐκεῖ μετ' ὄλου τοῦ στόλου. Ὅτε δὲ προσήγγισεν εἰς τὴν Τύρον, παρέταξε τὰ πλοῖα εἰς μάχην καὶ οὕτω παρατεταγμένα ἐπήρχοντο κατὰ τῆς Τύρου. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου καὶ τῆς Φοινίκης ἠγείτο τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὁ δὲ Κράτερος καὶ ὁ Πυθαγόρας τῆς ἀριστερᾶς. Ἐσκόπει δὲ, ἀφ' οὗ διασκορπίσῃ τὸν στόλον τῶν Τυρίων διὰ μιᾶς ναυμαχίας, νὰ ἐπιτεθῆ τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ παραδοθῆ.

### ΒΟ. Γενναῖα ἄμυνα Τυρίων.

Ἐχει δὲ ἡ Τύρος δύο λιμένας, τὸν πρὸς βορρᾶν κείμενον, ὅστις ἐκαλεῖτο Σιδῶνιος, καὶ τὸν πρὸς νότον, ὅστις ἐκαλεῖτο Αἰγύπτιος. Οἱ δὲ Τύριοι, μὴ γινώσκοντες ὅτι ἦσαν σύμπαντα τὰ πλοῖα τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Κυπρίων ἠνωμένα μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶχον ἀπόφασιν νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος

καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν. Ὅτε ὅμως ἐφάνη ὁ στόλος καὶ ἐκάλυψε διὰ τοῦ πλήθους τῶν πλοίων τὴν θάλασσαν, αὐτοὶ δὲ δὲν εἶχον ἢ τὸ τρίτον μόνον τῶν πλοίων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐθεώρησαν φρόνιμον νὰ μὴ ἐκπλεύσωσι τοῦ λιμένος, νὰ φραξῶσι δὲ καὶ τὸ στόμιον τοῦ βορείου λιμένος, ὅστις ἦτο ὁ μᾶλλον ἐκτεθειμένος εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ, διὰ πολλῶν ἀντιπρώρων πλοίων, ὥστε πᾶσαν ἀπόπειρα πρὸς διέκπλουν νὰ εἶναι ἀδύνατος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἶδεν ὅτι οὐδὲν πολέμιον πλοῖον ἀντεπεξῆλθεν, καὶ διέταξε νὰ ἐμπλεύσωσι κατὰ τῆς πόλεως διὰ συντόνου κοπιηλασίας, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἠδύνατο ἐξ ἐφόδου νὰ καταλάβῃ τὸν λιμένα. Ἀλλ' ἡ ὀρμὴ αὕτη οὐδὲν κατώρθωσεν ἀπέναντι τῆς πυκνῆς σειρᾶς τῶν ἐχθρικών πλοίων, τὰ ὁποῖα μετὰ γενναιότητος ἐματαίωσαν τὴν ἐφοδον. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ στόλος τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ προσορμισθῇ πλησίον τῆς ξηρᾶς εἰς μέρος ὑψηλόν καὶ ἐνταῦθα νὰ διανυκτερεύσῃ. Τὴν δ' ἐπιούσαν ἡμέραν διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀρχίσῃ ὁ ἀποκλεισμός τῆς πόλεως. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα τῶν Κυπρίων ἀπέκλεισαν τὸν βόρειον λιμένα, τὰ δὲ φοινικικὰ, μεθ' ὧν ἔπλεε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὠρμίσθησαν ἔμπροσθεν τοῦ Αἰγυπτίου λιμένος. Εἶχον δὲ σκοπὸν νὰ ἐπαγάγῃσι τὰς μηχανὰς οὕτω πλησίον εἰς τὰ τεῖχη, ὥστε νὰ προσπαθῆσωσι δι' αὐτῶν νὰ ἀνοίξῃσι ρήγματα ἢ νὰ στήσωσι κλίμακας καὶ νὰ ἀναβῶσι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ εἰς τὸ χῶμα ἐτέθησαν πλῆθος μηχανῶν, ἵνα προσβάλωσιν ἐκεῖθεν τὸ τεῖχος, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ τείχους ἐτοποθετήθησαν τριήρεις ἐντέχνως διασκευασθεῖσαι, φέρουσαι παντοῖα πολιορκητικὰ μηχανήματα, ἵνα διατρήσωσι τὸ τεῖχος. Ἀλλ' εἰ καὶ ὑπερανθρώπως εἰργάζοντο, ἦτο ἀδύνατον νὰ κρημνισθῇ τὸ στερεὸν τεῖχος, ὅπερ ἦτο ἐκτισμένον ἐκ μεγάλων τετραγώνων λίθων, οὐδὲ ἡ ἀνάβασις ἦτο δυνατὴ, διότι τὸ τεῖχος εἶχεν ὕψος ἑκατὸν πενήκοντα ποδῶν, ἄνωθεν δὲ τοῦ τείχους ἦσαν ἄγρυπνοι οἱ Τύριοι, βάλλοντες ἀσφαλῶς ἀπὸ τῶν ξυλίνων πύργων, οὓς ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, κατὰ τῶν πολεμίων.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὑπῆρχε καὶ ἄλλη δυσκολία, ὅτι τὰ πλοῖα ἦτο ἀδύνατον νὰ πλεύσωσιν ἐγγὺς τοῦ τείχους· διότι οἱ Τύριοι εἶχον πληρώσει τὴν θάλασσαν πέριξ διὰ μεγάλων ὀγκολίθων, οὓς ἔπρεπεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν. Καὶ διέταξε πολλὰ πλοῖα νὰ ἐργασθῶσιν ἀνέλκοντα τοὺς λίθους καὶ ἀποκομίζοντα μακρὰν. Ἀλλ' οἱ Τύριοι ἐματαίουν τὸ ἔργον

τοῦτο ἐπερχόμενοι διὰ καταφράκτων πλοίων καὶ ἀποκόπτοντες τὰ σχοινία τῶν ἀγκυρῶν τῶν ἐργαζομένων πλοίων, τὰ ὁποῖα οὕτω παρεδίδοντο εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων καὶ τῶν ἀνέμων. Καὶ ἠθέλησε μὲν νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος τοποθετήσας πρὸ τῶν ἀγκυρῶν κατάφρακτα ὡσαύτως πλοῖα πρὸς φύλαξιν, ἀλλ' οὐδὲν καὶ τώρα κατώρθωσε· διότι οἱ Τύριοι δύναιτο ὑποβρυχίως κολυμβῶντες ἔφθανον εἰς τὰς ἀγκύρας καὶ ἀπέκοπτον πάλιν τὰ σχοινία αὐτῶν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ θέσωσιν ἀντὶ σχοινίων σιδηρᾶς ἀλύσεις, ἃς δὲν ἠδύναντο πλέον οἱ Τύριοι νὰ ἀποκόψωσι. Τώρα ἠδύναντο τὰ πλοῖα νὰ ἐργάζωνται ἀκινδύνως. Οἱ πολλοὶ λίθοι ἀνελκόμενοι ἐκ τῆς θαλάσσης ἀπεκομίζοντο μακρὰν καὶ οὕτως ἐκαθαρίσθη ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης καὶ τὰ πλοῖα ἠδύναντο πλέον νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ τεῖχος. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες πλήρεις πολεμικοῦ μένους καὶ ὁρμῆς νὰ καταλάβωσι τὴν πόλιν καὶ νὰ τιμωρήσωσι τοὺς Τυρίους, οἵτινες ἔμπροσθεν τῶν ὁρμῶν αὐτῶν ἔσφαξαν ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τοῦ τεύχους τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας αἰχμαλώτους, οὓς εἶχον κατὰ τὰς συμπλοκάς συλλάβει, καὶ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Οἱ Τύριοι ἔβλεπον ὅτι ὁ κίνδυνος ὁσημέραι ἠϋξανε καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας ὑπέσχεον, ἐὰν δὲν ἐπεκράτουσιν κατὰ θάλασσαν. Πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ μεταχειρισθῶσι δόλον. Ἐξώπλισαν λάθρα τῶν Ἑλλήνων 13 πλοῖα, εἰς ἃ ἐτοποθέτησαν ἀνδρειοτάτους μαχητάς, καὶ καιροφυλακτῆσαντες ἐπέτεθησαν κατὰ τῶν πλοίων τῶν Κυπρίων κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅταν ὁ μὲν Ἀλέξανδρος συνήθιζε νὰ ἀναπαύηται ἐν τῇ σαρκῇ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἡπείρου, τὰ δὲ πληρώματα τῶν πλοίων ἦσαν διεσπασμένα ἐκτὸς αὐτῶν πρὸς ὕδρευσιν καὶ ἐπισιτισμόν. Καὶ τρία μὲν πλοῖα τῶν Κυπρίων ἐβύθισαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξώθησαν εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ ἤρχισαν νὰ συντριβῶσιν αὐτά. Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ Ἀλέξανδρος ταύτην τὴν ἡμέραν ἐπανῆλθε προῖμώτερον τοῦ εἰωθότος εἰς τὰ πλοῖά του, ἃ ἦσαν ἔμπροσθεν τοῦ ἄλλου λιμένος, καὶ ἰδὼν τὰ συμβαίνοντα παρεσκεύασε τάχιστα τὸν στόλον του καὶ διέταξε τὰ πλείστα μὲν τῶν πλοίων νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἵνα προλάβωσι τὴν ἔξοδον τῶν Τυρίων, αὐτὸς δὲ λαβὼν τὰ λοιπὰ ἐπλευσε τάχιστα πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ἦσαν τὰ νικηφόρα πλοῖα τῶν Κυπρίων. Οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον ἐπερχόμενον καὶ ἀνεβῶον εἰς τοὺς ἰδικούς των νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ ἀποφύγωσι τὸν κίνδυνον.

Ἄλλ' ἐν τῷ θορόβῳ τοῦ διαρκούντος ἀγῶνος δὲν ἤκουον τίποτε οἱ μαχόμενοι, ὅτε αἴφνης ἐπεφάνη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐπετέθη κατ' αὐτῶν. Τότε οἱ Τύριοι στραφέντες ἐκωπηλάτουν μετὰ πάσης σπουδῆς πρὸς τὸν λιμένα, ἀλλ' ὀλίγα πλοῖα ἠδυνήθησαν νὰ πλεύσωσιν ἐκεῖ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐβυθίσθησαν, δύο δὲ συνελήφθησαν, ἀλλὰ τὸ πλήρωμα ἐσώθη κολυμβῶν.

### Β Η. Ἄλωσις τῆς Τύρου.

Οἱ Τύριοι εἶδον ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ ὅτι εἶναι ἀνίσχυροι κατὰ θάλασσαν καὶ τῷ λοιποῦ τὰ πλοῖα αὐτῶν ὄρμουν πλέον νεκρὰ ἐντὸς ἀμφοτέρων τῶν λιμένων, τὰ ὁποῖα ἐσφίξεν ἄλυσις ἰσχυρὰ ἐμποδίζουσα τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς πολεμίους. Τώρα ἤρχισε πλέον μετὰ λύσεως ἢ πολιορκία τῆς πόλεως. Εἰ καὶ οἱ Τύριοι ἐφημίζοντο ὡς ἄριστοι μηχανικοί, ὑπερέβαλον ὅμως αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες. Πολλαχοῦ τῶν τειχῶν ἐστήθησαν ἄρισται μηχαναί, ἵνα διαρρήξωσι τὸ τεῖχος, ἀλλὰ μάτην, διότι τοῦτο ἦτο παχύτατον καὶ στερεώτατον. Μόνον εἰς ἓν μέρος πρὸς νότον κατωρθώθη νὰ κρημισθῇ μέρος, ὅπου καὶ συνεκροτήθη κρατερώτατος ἀγῶν, τῶν μὲν Ἑλλήνων ζητούντων νὰ εἰσέλθωσι διὰ τοῦ ῥήγματος εἰς τὴν πόλιν, τῶν δὲ Τυρίων ἀμυνομένων μετὰ λύσεως πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου. Φοβερὰ ἦσαν τὰ μηχανήματα, τὰ ὁποῖα ἐκατέρωθεν οἱ στρατοὶ μετεχειρίσθησαν, ἀλλ' οἱ Τύριοι πολέμουσιντες ἀπὸ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐπεκράτησαν καὶ ἡ ἄλωσις τῆς πόλεως ἐματαιώθη.

Τοῦτο ἐξώργισε τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις περιέμενε νὰ ἐπέλθῃ ἐν τῇ θαλάσῃ γαλήνη, ἵνα ἐπιπέσῃ πάλιν κατὰ τῆς θρασείας πόλεως καὶ κυριεύσῃ αὐτήν. Τρεῖς ἡμέρας ἀκριβῶς μετὰ τὴν ματαιωθεῖσαν ἐπίδειξιν ἐπεκράτησεν ἄκρα γαλήνη ἐν τῇ θαλάσῃ, ὁ αἴρ ἦτο καθαρὸς, ὁ ὄριζων ἀνέφελος, ὡς ἐπεθύμει ὁ Ἀλέξανδρος. Τότε διέταξε νὰ γίνῃ γενικὴ ἔφοδος κατὰ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ καταλάβωσιν οἱ Τύριοι ποῦ κυρίως ἐσκόπει νὰ κάμῃ τὸ ῥήγμα τοῦ τείχους. Εἶχε δὲ ἔτοιμον γενναῖον στρατὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔφοδον εὐθύς ὡς ἐγένετο τὸ ῥήγμα. Καὶ ὄντως τὸ νότιον μέρος τοῦ τείχους, ὅπου εἶχε γείνει τὸ πρῶτον ῥήγμα, τώρα ἐγένετο μεγαλύτερον. Εὐθύς τὸ τάγμα τὸ προορισθὲν διὰ τὴν ἔφοδον ἔθεσε τὰς γαφύρας καὶ ὄρμησεν εἰς τὴν

πόλιν. Μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ἠττῶνται οἱ Τύριοι καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες.

Ἄλλὰ καὶ τὰ πλοῖα τῆς Σιδῶνος, τῆς Βύβλου καὶ Ἀράδου διασπάσαντα τὰς ἀλύσεις εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τὸν νότιον καὶ τὰ ἐκεῖ Τύρια πλοῖα ἄλλα μὲν ἐβύθισαν, ἄλλα δὲ ἐξώθησαν εἰς τὴν ξηράν. Ἐπίσης καὶ τὰ πλοῖα τῶν Κυπρίων εἰσέπλευσαν εἰς τὸν βόρειον λιμένα καὶ κατέλαβον τὰ ὄχυράματα τοῦ λιμένος. Οἱ Τύριοι πανταχόθεν ὑποχωρήσαντες συνηθροίσθησαν εἰς ἓν μέρος πάντες, ἵνα συνταχθῶσι πρὸς ἀμυναν. Ἄλλὰ κατὰ τούτων ἐπῆλθε λάβρος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατέκοψεν αὐτούς. Ὀκτακισχίλιοι Τύριοι εὔρον τὸν θάνατον, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν κατοίκων, ὅσοι δὲν ἀπέθανον, περὶ τοὺς τρισμυρίους ἀνθρώπους, ἐπωλήθησαν ὡς δούλοι.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐώρτασε τὴν νίκην, θυσιάσας εἰς τὸν Ἡρακλέα τὴν θυσίαν ἐν τῇ νέᾳ Τύρῳ, ἣν δὲν ἐπέτρεψαν ἄλλοτε οἱ Τύριοι, τελέσας δὲ καὶ πομπήν, παντὸς τοῦ στρατοῦ ὀπλισμένου καὶ παντὸς τοῦ στόλου παρελαύνοντος καὶ ἐορτασίμως κεκοσμημένου. Ἐτελέσθησαν δὲ καὶ ἀγῶνες γυμνικοὶ καὶ λαμπαδηφορία, ἣ δὲ μηχανή, ἣ διασεισάσα τὸ τεῖχος, περιήχθη διὰ τῆς πόλεως καὶ ἀνετέθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους.

## 32. Ἄλωσις Γάζης

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέβηκεν ἐκ τῆς Τύρου περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 332 καὶ διηυδύνθη πρὸς νότον. Πᾶσαι αἱ πόλεις παρεδίδοντο εἰς αὐτὸν ἀμαχητί, μόνον δὲ ἡ Γάζα, ἔχουσα ἰσχυρότατον φρούριον, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποταχθῇ ἐκουσίως. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐστρατοπέδευσε εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς πόλεως, ὅπου τὸ τεῖχος ἐφαίνετο ἐπιμαχώτατον. Ἐνταῦθα ἔστησε τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς καὶ ἀφ' οὗ προσηγήθη εἰς τὸν θεὸν ἤρχισε τὴν πολιορκίαν. Οἱ Ἕλληνες προσεπάθουν διὰ τῶν μηχανῶν νὰ κρημνίσωσι τὸ τεῖχος, ἀλλὰ μάτην διότι τοῦτο ἦτο ἰσχυρὸν καὶ ἀκαθαίρετον. Ἐκ τούτου θαρρυνθέντες οἱ πολιορκούμενοι ἔκαμον ἔφοδον κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ καύσαντες αὐτῶν καὶ τὰς τοξευτικὰς μηχανὰς καὶ τὰ προκαλύμματα, ὅσα εἶχον κατασκευάσει, ἵνα προφυλάττωνται ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἠνάγκασαν αὐτοὺς εἰς ὑποχώρησιν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις κατὰ συμβουλήν τοῦ

μάντεως ἴστατο μακρὰν τῆς μάχης, ἰδὼν τοῦτο δὲν ὑπέμεινε πλέον, ἀλλ' ἠγούμενος τῶν ἠπασπιστῶν ἐπέπεσεν, ὅπου ἦτο ὁ μέγιστος κίνδυνος, καὶ ἐπανήγαγε τοὺς Ἑλληνας εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἀλλὰ βέλος καταπαλτικὸν διετρούπησεν αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα καὶ ἐνεπήχθη εἰς τὸν ὄμον, ὥστε ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν μάχην. Διὸ οἱ Γαζαῖοι ἐξεδίωξαν ἐκ τοῦ χαρακώματος καθ' ὀλοκληρίαν τοὺς Ἑλληνας. Τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως ἦτο ὀδυνηρὸν, ὅχι ὅμως καὶ ἐπικίνδυνον. Καὶ τὴν νίκην ταύτην δὲν ἐχάρησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ Γαζαῖοι. Διότι, ὅτε ἔφθασαν αἱ μεγάλαι μηχαναί, αἵτινες εἶχον διαρρήξει τὰ τεῖχη τῆς Τύρου, τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε κύκλῳ τῶν τειχῶν νὰ ἐπισωρεύσῃσι χώματα χιλίων διακοσίων ποδῶν πλάτους καὶ διακοσίων πεντήκοντα ποδῶν ὕψους καὶ ἐπὶ τῶν χωμάτων τούτων νὰ στήσῃσι τὰς μηχανὰς καὶ νὰ προσβάλλῃσι τὰ τεῖχη. Τούτου δὲ γενομένου, αἱ μηχαναὶ ἤνοιξαν ῥήγμα εἰς τὸ τεῖχος καὶ οἱ Ἕλληνες ὤρμησαν νὰ εἰσέλθῃσιν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν γενναϊοτάτων Γαζαίων. Ἐπαναληφθείσης δὲ τῆς ἐφόδου καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον καὶ πολλῶν Γαζαίων φονευθέντων, ἐγένετο δυνατὸν κατὰ τὴν τετάρτην ἐφοδὸν διὰ κλιμάκων νὰ εἰσέλθῃσιν εἰς τὴν πόλιν οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ βασιλέως, οἵτινες ἤνοιξαν τὰς πύλας καὶ εἰσῆλθεν ἅπας ὁ στρατὸς εἰς τὴν πόλιν. Τότε δὲ ἤρχισε πολὺ ἀγριώτερος ἀγὼν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Οἱ ἀνδρεῖοι Γαζαῖοι ἠμύνοντο μέχρι θανάτου, φρικώδης δ' αἱματοχυσία ἐπεσφράγισε τὴν καυματοῦδὴ ἡμέραν. Δεκακισχίλιοι Γαζαῖοι ἔκειντο νεκροί, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐξηνδραποδίσθησαν, πλούσια δὲ λάφυρα περιῆλθον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, ἰδίως δὲ ἀραβικὰ ἀρώματα, ὧν ἀποθήρη ἦτο ἡ Γάζα. Ὁ Ἀλέξανδρος συνώκισεν εἰς τὴν πόλιν τοὺς κατοικοὺς τῶν πέριξ χωρίων καὶ κατέστησεν αὐτὴν ὀρμητήριον σπουδαῖον ἐπὶ τε τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Γάζης ἐστράτευσεν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείτιδος. Ὅτε δ' ἔφθασε πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐξῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν ἱερέων καὶ πολλοῦ πλήθους ἐν ἐορτασίμῳ στολῇ καὶ ἐχαιρέτισαν αὐτὸν ὡς ἐκείνον, περὶ οὗ εἶναι γεγραμμένον ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν βιβλίοις, ὅτι μέλλει νὰ καταλύσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέδειξε πρὸς πάντας εὐμένειαν, ἀφῆκε τοὺς νόμους τῶν καὶ ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς ἀτέλειαν ἀνὰ πᾶν ἔβδομον

ἔτος Ἐπειτα εἰσήλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἰεχωβά καὶ ἐτέλεσε πάνδημον θυσίαν. Οὕτω δὲ ἀμαχητὶ ὑπετάγησαν καὶ αἱ γῶραι αὐται.

### 33. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Αἰγύπτῳ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 332 ἀνέβη εἰς τὴν Αἰγύπτου, ἥτις ἦτο ἡ μόνη ὑπολειφθεῖσα παρὰ τὴν μεσόγειον θάλασσαν ἐπαρχία τοῦ μεγάλου βασιλέως. Μετὰ ἑπτὰ ἡμερῶν πορείαν ἔφθασεν εἰς τὸ Πηλούσιον, ἔνθα ἐνεφανίσθη ὁ σατράπης τῆς Αἰγύπτου, ὀνόματι Μαζάκης καὶ παρέδωκε τὴν χώραν ἀμαχητὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν μὲν στόλον αὐτοῦ νὰ ἀναπλεύσῃ τὸν Νεῖλον καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Μέμφιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐπορεύθη κατὰ ξηρὸν πρῶτον μὲν εἰς Ἡλιούπολιν, εἶτα δὲ εἰς Μέμφιν. Ἀπασαὶ δὲ αἱ πόλεις, δι' ὧν διήρχετο, παρεδίδοντο προθύμως. Ἡ δὲ Μέμφις, ἡ μεγάλη αὕτη πρωτεύουσα πόλις τῆς χώρας τοῦ Νεῖλου, ἤνοιξεν αὐτῷ ἀμέσως τὰς πύλας αὐτῆς, ἡ δὲ κατοχὴ τῆς πόλεως ταύτης ἐδίηλον ἀδιαφιλονικήτως πλέον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Αἰγύπτου. Θέλων δὲ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ὑποτασσομένους πρὸς αὐτὸν λαοὺς ὅτι δὲν ἔρχεται νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς δούλους, ἀλλὰ τοῦναντίον ἵνα ἀνορθώσῃ καὶ ἀνθρωπίσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅτι τιμᾷ ὅ,τι ἔχουσιν οἱ λαοὶ ἱερὸν, ἐθυσίασεν εἰς τε τοὺς ἄλλους θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων καὶ εἰς τὸν Ἄπιν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Φθᾶ ἐν Μέμφιδι. Μέγαν δὲ Σεβασμὸν ἔδειξε καὶ πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους ἱερεῖς, οἵτινες ἐγοητεύθησαν διὰ τοῦτο, βλέποντες ποία διαφορὰ ὑπάρχει μετὰ τοῦ Ἑλληνος βασιλέως καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις ὕβρισε τὰ ἱερὰ αὐτῶν, φονεύσας μάλιστα τὸν ἱερὸν βούν.

Ἐκ τῆς Μέμφιδος μετὰ στρατοῦ κατέπλευσε τὸν δυτικὸν βραχίονα τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἀκτῆς, ὅπερ κεῖται ἀπέναντι τῆς πολυθρῦλτου νήσου Φάρου τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν. Ἐνταῦθα ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῦθῃ πόλις καὶ ἰδρῦθῃ τοιαύτη φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς, ἥτις καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους εἶναι

τὸ κέντρον τοῦ ἔμπορίου καὶ ἡ πατρις τοῦ ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν συρρέοντος παγκοσμίου πολιτισμοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ λαμπρότατον καὶ διαρκέστατον μνημεῖον τοῦ μεγάλου αὐτῆς οἰκιστοῦ.

#### §4. Μαντεῖον Ἄμμωνος Διός.

Ἐκ τοῦ χώρου τούτου, ἀφ' οὗ ἐτακτοποιήσε τὰ τῆς θεμελιώσεως τῆς νέας πόλεως, ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἄμμωνος Διός. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης ἐρήμου τῆς Λιβύης, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὁποίας ἴστατο τὸ ὑπερφυές καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου παρεφθαρμένον ἄγαλμα τῆς φρουρούσης Σφιγγῆς καὶ αἱ πανάρχαιοι, κατὰ τὸ ἥμισυ ἀμμόχωστοι, πυραμίδες τοῦ Φαραώ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μονήρους ταύτης καὶ νεκρωμένης ἐρήμου, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου καὶ ἐκτείνεται πρὸς δυσμὰς εἰς ἀπέραντον ἀπόστασιν, ὅπου φλογερὸς νότιος ἄνεμος ἐξεγείρων νέφη καυστικῆς ἄμμου ἀφανίζει καὶ αὐτὰ τὰ κοπιώδη τῆς καμῆλου ἵχνη, κεῖται ὡς ἐν μέσῳ θαλάσσης χλοερὰ νῆσος ὑπὸ ὑψηλῶν φοινίκων σκιαζομένη, ὑπὸ πηγῶν καὶ ῥευμάτων καὶ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ποτιζομένη, τὸ τελευταῖον καταφύγιον τῆς ζωῆς ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὴν θησκούσης φύσεως καὶ ὁ τελευταῖος τόπος ἀναπαύσεως τοῦ ὁδοπόρου τῆς ἐρήμου. Ὑπὸ τοὺς φοίνικας τῆς ὁάσεως ταύτης ἀνορθοῦται ὁ ναὸς τοῦ μυστηριώδους θεοῦ, ὅστις κατῆλθέ ποτε ἐπὶ ἱεροῦ ἀκατίου ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Αἰθιοπῶν εἰς τὰς ἑκατομπίλους Θήβας, καὶ ἐντεῦθεν διελθὼν τὴν ἐρημον ἔφθασεν εἰς τὴν ὄασιν, ἵνα ἡσυχάσῃ καὶ φανερωθῆ ὑπὸ μυστηριώδη μορφῆν εἰς τὸν ἀναζητοῦνατ αὐτὸν υἱόν. Εὐσεβὲς νέος ἱερέων κατώκει περὶ τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ μακρὰν τοῦ κόσμου ἐν μοναξίᾳ, αἰσθανόμενον τὴν παρουσίαν τοῦ Διὸς Ἄμμωνος, τοῦ θεοῦ τῆς ζωῆς. Διῆγε δὲ τὸν βίον αὐτοῦ λατρεῦον τὸν θεὸν καὶ ἐξαγγέλλον τοὺς χρησιμὸς αὐτοῦ, οὓς πανταχόθεν ἐπεζήτησαν οἱ ἄνθρωποι, πέμποντες θεοφροῦς καὶ δῶρα. Πρὸς τοῦτον τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ θεὸν ἀπεράσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ πορευθῆ, ἵνα ἐρωτήσῃ τὸν θεὸν περὶ μεγάλων πραγμάτων.

Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐτράπησαν κατὰ πρῶτον ὁδεύοντες παρὰ τὴν ἀκτὴν, πρὸς τὸ Παρατόνιον, τὸ πρῶτον χωρίον τῶν Κυρηναίων, οἵτινες ἐπεμψαν πρὸς τὸν βασιλέα πρόσβεις καὶ δῶρα τριακοσίους μαχίμους ἵππους καὶ πέντε τέθριππα, ζητοῦντες συμμαχίαν, ἥτις καὶ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς προθύμως, ὡς

ὄντας Ἑλληνας. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς φέρει δι' ἐρήμων ἀμμοῶδων ἐκτάσεων, καθ' ἃς οὐδὲν δένδρον, οὐδεὶς λόφος ἀνυψοῦται ὑπὲρ τὸν μονότονον ὀρίζοντα. Ὁ ἀήρ κατὰ τὴν ἡμέραν εἶναι θερμώτατος καὶ ἀνάπλευς λεπτοτάτου κονιορτοῦ, ἡ δὲ ἄμμος ὑπὸ τοὺς πόδας πολλάκις οὕτω χαλαρά, ὥστε πᾶν βῆμα εἶναι ἐπισφαλές. Οὐδαμοῦ ὑπάρχει τόπος χλοερὸς πρὸς ἀνάπαισιν, οὐδαμοῦ κρήνη ἢ πηγὴ, ἵνα σβέσῃ τὴν ἄσβεστον δίψαν τοῦ ὁδοιπόρου. Ἐνῶ δὲ πάντες τότε εὐρίσκοντο εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν καὶ στενοχωρίαν, αἴφνης κατέπεσε βροχὴ ἀφθονος καὶ ἐδρόσισε τοὺς ἀποκαμόντας στρατιώτας, οἵτινες ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς σημεῖον φανερὸν τῆς εὐνοίας τοῦ θεοῦ. Ὑδρευσάμενοι δὲ ὕδωρ, ὅσον ἠδύναντο. Ἐκ τινος αὐτοσχεδίου κοιλάδος, ἐχώρησαν εἰς τὰ πρόσω. Ἄλλ' οὐδαμοῦ διεκρίνετο ὁδός, οἱ δὲ χθαμαλοὶ σωροὶ τῆς ἄμμου, οἵτινες ἐν τῷ ἀπεράντῳ τούτῳ ἀμμόωδει ὠκεανῷ ἀλλάσσουσι θέσιν καὶ σχῆμα κατὰ πᾶσαν τοῦ ἀνέμου πνοήν, ἠῤῥξανον ἔτι μᾶλλον τὴν πλάνην τῶν ὁδηγῶν, οἵτινες νῦν ὀλοτελῶς ἠγνόουν ποῦ νὰ τραπῶσιν, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὴν ὄασιν. Αἴφνης τότε ἀνεφάνησαν ἔμπροσθεν τῆς φάλαγγος δύο κόρακες, οὓς διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀκολουθήσωσι. Κρῶζοντες δὲ οἱ κόρακες προηγούντο, ἀναπαυόμενοι μὲν μετὰ τῆς φάλαγγος, πετῶντες δὲ ἐπὶ τὰ πρόσω, εὐθύς ὡς ἐκινεῖτο ὁ στρατὸς πρὸς τὰ ἔμπρός. Τέλος δ' ἐφάνησαν μακρόθεν αἱ κορυφαὶ τῶν φοινίκων τῆς ὄσεως, εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ ἔφθασεν ὑγιὴς σύμπασα ἡ ἀκολουθία τοῦ βασιλέως.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεπλάγη διὰ τὴν θαλερότητα τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὅστις πλήρης ἐλαιῶν καὶ φοινίκων καὶ ὀρυκτοῦ ἄλλοτος καὶ ἰαματικῶν πηγῶν ἐφαίνετο ἐκ φύσεως προωρισμένος εἰς τὴν εὐσεβῆ λατρείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὸν ἥσυχον βίον τῶν ἱερέων αὐτοῦ. Εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος ἐζήτησε νὰ προσκυνήσῃ τὸν θεόν. Τότε ὁ πρεσβύτατος τῶν ἱερέων ἐχαιρέτισε τὸν βασιλέα κατὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ, παραγγείλας εἰς πάντας τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῦ νὰ μείνωσιν ἔξω, αὐτὸν δὲ ὠδήγησεν ἐντὸς εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ. Μετ' ὀλίγον χρόνον ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ ὁ Ἀλέξανδρος φαιδρὸν ἔχων τὸ πρόσωπον· διότι ὁ θεὸς ἐφάνη αὐτῷ λίαν εὐμενὴς καὶ προσνήγγειλεν εἰς αὐτὸν μεγάλα γεγονότα εὐφρόσυνα. Τῆς χαρᾶς δὲ ταύτης κοινωνὸν κατέστησε καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, πρὸς ἣν ἔγραψεν ἐπιστολήν, λέγων ὅτι ὁ θεὸς ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ μεγάλα πράγματα, ἃ θέλει διηγηθῆναι εἰς αὐτήν, ὅταν σὺν θεῷ περατώσας τὸν πόλεμον ἐπανεέλθῃ εἰς

Μακεδονίαν. Διεδόθη δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν θεόν, ἂν ἐφρονεύθησαν πάντες οἱ ἔνοχοι τῆς δολοφονίας τοῦ πατρὸς του.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ προφήτης· Εὐφήμει, ὦ βασιλεῦ, οὐδεὶς δύναται νὰ βλάβῃ τὸν σὸν πατέρα, ὅστις εἶνε θεός. Τοῦ δὲ Φιλίππου οἱ φονεῖς ἐτιμωρήθησαν πάντες. Ἐπειτα ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἂν μέλλῃ νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Πρὸς τοῦτο ἀπεκρίθη ὁ θεός·

Εἰς σέ, ὦ βασιλεῦ, εἶναι προωρισμένη ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκουμένης. Θὰ νικᾷς πάντοτε, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃς εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἀφ' οὗ δ' ὁ βασιλεὺς ἐφιλοδώρησε βασιλικῶς καὶ τὸν ναὸν καὶ τοὺς φιλοξένους κατοίκους τῆς ὁάσεως, ἐπανεκάμψεν εἰς τὴν Μέμφιν. Ἐνταῦθα ἐκανόνισα τὰ τῆς διοικήσεως τῆς πλουσίας ταύτης χώρας, ἐτέλεσε λαμπρὰς ἐορτὰς καὶ κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς Τύρον, ἔνθα διέτριψεν ὀλίγον χρόνον ἐν τῷ μέσῳ μεγάλων ἐορτῶν, κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα. Μετὰ τὰς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡρακλέους θυσίας ὁ στρατὸς ἐτέλεσε παντοίους ἀγῶνας. Οἱ ἐνδοξότατοι δὲ ἠθοποιοὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων προσεκληθήσαν, ἵνα λαμπρύνωσι τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων εὐφροσύνης καὶ εὐτυχίας, οἱ δὲ Κύπριοι βασιλεῖς, οἵτινες κατὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα διεκόσμησαν τοὺς χορούς, ἐφιλοτιμήθησαν πρὸς ἀλλήλους νὰ δείξωσι μεγάλην πολυτέλειαν καὶ φιλοκαλίαν. Καὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἦλθεν ἐπίτηδες ἡ ἱερὰ τριῆρης φέρουσα πρεσβείαν, ἵνα συγχαρῇ τὸν βασιλέα διὰ τὰς νίκας. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐγένοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Νῦν δὲ ἃς ἐξιστορήσωμεν τί ἐπραττεν ὁ Δαρεῖος.

#### ΒΒ. Νέα συμφορὰ τοῦ Δαρεῖου.

Ὁ δυστυχὴς τῶν Περσῶν βασιλεὺς Δαρεῖος ἠσθάνετο ἐαυτὸν καιριώτατα προσβεβλημένον, πρῶτον μὲν διότι ἠττηθεὶς ἐν Ἰσσοῦ ἀπώλεσε πλουσιωτάτας σατραπείας, δεύτερον δὲ διότι ἀπώλεσε καὶ ὅ,τι ἦτο εἰς αὐτὸν φίλτατον ἐπὶ τῆς γῆς, μητέρα, σύζυγον καὶ τέκνα. Χάριν αὐτῶν προσήνεγκεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ ἥμισυ τῆς βασιλείας καὶ θησαυροὺς ἀπείρους, ἀλλ' ὁ ἀγέρωχος νικητὴς ἀπήτησεν ὑποταγὴν εἰς αὐτὸν πλήρη ἢ ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Τότε ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἀνεμνήσθη ἔτι ἅπαξ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τοῦ μεγαλείου

τοῦ περσικοῦ θρόνου, τῆς προτέρας πολεμικῆς αὐτοῦ δόξης, ἣτις ὄντως ἦτο μεγάλη, πρὶν ἐμφανισθῆ ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἀπεφάσισε νὰ καλέσῃ εἰς νέον πόλεμον τοὺς γενναίους λαοὺς τοῦ Ἰράν καὶ τοῦ Τουράν. Διὸ ἔστειλεν ἀγγέλους εἰς πάσας τῆς ἀπεράντου μοναρχίας τὰς σατραπείας, ἵνα σπεύσωσι πανταχόθεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ἔνθα θὰ ἐπολέμουν ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς Περσίας. Εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐνεπιστεύετο ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν καὶ τὸ μέλλον του. Οἱ οὖν Ἕλληνας οὔτε στρατιώτης μισθοφόρος οὔτε στρατηγὸς ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ μέρος. Οἱ καθαροὶ καὶ ἀμιγεῖς Ἀσιανοὶ στρατιῶται ὠρίσθησαν νὰ ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐνώπιον τῶν πυλῶν τῆς ἐνδόξου χώρας τοῦ Ἰράν. Οὕτω κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 331 συνήχθησαν ἐν Βαβυλῶνι πεζοὶ μὲν ἑκατὸν μυριάδες, ἵππεις δὲ τετρακισμύρια καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, παρὰ τὸ σῆθηδες, νῦν ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ στρατοῦ τούτου καὶ ἰδίως τοῦ ἵππικοῦ. Μετὰ πολλῆς δὲ περισκέψεως ἐξέλεξεν ὁ βασιλεὺς ὡς κατάλληλον τόπον πρὸς μάχην τὴν πεδιάδα τῶν Γαγγαμήλων, ἣτις ἐκτείνεται μέχρι τῆς πόλεως, ἣτις ἐκαλεῖτο Ἀρβηλα.

Ἐνῶ ὁ Δαρειὸς κατεγίνετο παρασκευαζόμενος εἰς νέαν μάχην, ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον, νέα συμφορὰ ἐπέσηκεν εἰς αὐτόν. Ὁ πιστὸς αὐτοῦ θαλαμηπόλος Τίρεως, ἀποδράσας ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοπέδου, κομίζει αὐτῷ τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ Στάτειρα, ἡ ὠραιότατη πασῶν τῶν γυναικῶν τῆς Ἀσίας, ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν. Ὡς δὲ ἤκουσε τοῦτο ὁ Δαρειὸς, ἤρchiσε νὰ τύπῃ τὴν κεφαλὴν του καὶ νὰ θρηνῇ μεγαλοφώνως λέγων·

Δὲν ἦρκει ἡ συμφορὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ ἀποθάνῃ στερηθεῖσα βασιλικῆς ταφῆς.

Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ θαλαμηπόλος·

Οὐδενὸς ἐστερήθη, ὦ βασιλεῦ, καὶ ζῶσα καὶ ἀποθανοῦσα καὶ τιμῆς ἀπέλαυσε μεγάλης καὶ ταφῆς ἡξιώθη βασιλικῆς. Οἱ ἐχθροὶ ἔχυσαν καὶ δάκρυα διὰ τὸν θάνατόν της. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι χρηστότατος ἄνθρωπος, ὅταν νικήσῃ, ὡς εἶναι καὶ δεινὸς μαχητὴς ἐν τῷ πολέμῳ. Τοσοῦτον ἐνάρετον καὶ ἐγκρατῆ ἄνδρα ἐγὼ δὲν εἶδον, βασιλεῦ, αὐτὸς εἶναι ὃν ἀνωτέρας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἦτο ἐπόμενον καὶ σὺ νὰ νικηθῆς ὑπ' αὐτοῦ ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἄνθρωπος. Ἡ φροντίς, ἦν δεικνύει

πρὸς τὰς αἰχμαλώτους, ὥστε νὰ ἔχωσι πάντα ἐν ἀφθονίᾳ, αἱ περιποιήσεις, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀρετὴ του εἶναι ἀνώτερα παντὸς λόγου.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Δαρκεῖος, συγκεκινημένος ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἠυχῆθη ταῦτα:

Δότε μοι, ὦ θεοί, νὰ ἐπανορθώσω τὴν συμφορὰν τῶν Περσῶν καὶ νὰ δυνηθῶ νὰ ἀνταμείψω τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὰς χάριτας, ἃς ἐποίησε πρὸς τὰ φίλτατά μου. Ἐὰν ὅμως ἀπεφασίσατε νὰ ἀπολεσθῇ ἡ βασιλεία τῶν Ἀχαιμενιδῶν, τότε μηδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἅς καθίσῃ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κύρου.

### § 6. Προέλασις Ἑλλήνων.

Τοιαῦτα ἠυχῆθη εἰς τοὺς θεοὺς ὁ Δαρκεῖος καὶ οἱ θεοὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν δευτέραν αὐτοῦ παράκλησιν. Ὁ Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἀκόμη ἐν Συρίᾳ, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρκεῖος συναθροίσας πάλιν μέγαν στρατὸν ἠτοιμάζετο καὶ πάλιν νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὄπλων του καὶ ἐν δευτέρᾳ μάχῃ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἀνέξευξε καὶ ἐπορεύθη μετὰ σπουδῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἦτο μὴν Αὐγούστος, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Εὐφράτην παρὰ τὴν Θάψακον πόλιν. Κατόπιν, μαθὼν ὅτι ὁ Δαρκεῖος ἠτοιμάζετο δι' ἀπείρων στρατευμάτων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ Τίγρητος παρὰ τὴν Νινευὶ πόλιν, ἐβάδισε βορειότερον καὶ διέβη τὸν ποταμὸν, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τοῦτο ὁ Δαρκεῖος. Ἐν ταῦτα παρὰ τὰς ὠραίας ὄχθας τοῦ Τίγρητος ἀνέπασσε τὸν στρατὸν ἐπὶ μίαν ἡμέραν. Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως τῆς 20 Σεπτεμβρίου, ἐνῶ οἱ στρατιῶται ἔχαιρον θανατοῦσαν τὴν ὠραίαν ἐνταῦθα φύσιν, ὁμοιάζουσαν κατὰ πολλὰ πρὸς τὰ ὄρη τῆς πατρίδος των Ἑλλάδος, αἴφνης ὁ δίσκος τῆς σελήνης ἐσκοτίσθη. Ἡ ἔκλειψις αὕτη τῆς σελήνης ἐθεωρήθη ὑπὸ πάντων ὡς σημεῖον τῶν θεῶν μέγα καὶ περιδεεῖς οἱ στρατιῶται συνηθροῦζοντο ζητοῦντες νὰ μάθωσι, τί τοῦτο σημαίνει. Ἄλλ' ὀπόσῃ ἀγαλλίασιν ἠσθάνθησαν μαθόντες παρὰ τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου, ὅτι οἱ θεοὶ ἐκάλυψαν τὸ ἄστρον τῶν Περσῶν, σημαίνοντες διὰ τούτου τὴν μετ' ὀλίγον καταστροφὴν αὐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος εὐθύς ἐτέλεσε θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τῇ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας διέταξε τὸν στρατὸν νὰ βαδίσῃ ἐμπρὸς

πρὸς συνάντησιν τοῦ ἔχθρου. Διὸ συσκευασθέντες ἀπῆλθον ἐντεῦθεν διευθυνόμενοι πρὸς νότον καὶ ἔχοντες ἀριστερᾷ μὲν τὰ Γορδυαῖα ὄρη, δεξιᾷ δὲ τὸν Τίγρητα ποταμὸν. Εἶχον δὲ βαδίσει δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας, ὅτε πῆ 24ῃ Σεπτεμβρίου πρόσκοποι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπανῆλθον ἀγγέλλοντες ὅτι εἶδον ἵππικὸν τοῦ Δαρείου κατέχον τὴν πλησίον πεδιάδα. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος παρέταξε τὸν στρατὸν εἰς μάχην καὶ διέταξε νὰ προχωρήσῃ οὕτω παρατεταγμένος. Ὡς δὲ ἦλθον πλησιέστερον, εἶδον ὅτι οἱ ἵππεις οὗτοι δὲν ἦσαν πλειότεροι τῶν χιλιῶν. Τούτους ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος ζῶντα καὶ λαβὰν δύο ἵλας ἵππικῶ ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν μετὰ τσοαύτης ταχύτητος, ὥστε τινὲς αὐτῶν, εἰ καὶ ἐτράπησαν τινεὶς ἀμέσως εἰς φυγὴν, ἵνα μὴ συλληφθῶσιν ἀποκαμώντων τῶν ἵππων των, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Παρὰ τούτων ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ Δαρείος εὐρίσκεται πλησίον εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Γαυγαμήλων καὶ ὅτι ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὅλος φθάνει μέχρι τοῦ ἑκατομμυρίου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐνταῦθα ὁ στρατὸς ἐπὶ τινας ἡμέρας, ἵνα καλῶς ἀναπαυθῇ ἐκ τῆς μακρινῆς πορείας. Κατὰ τὸν χρόνον τούτον, ἀφ' οὗ ἐξώπλισε θαυμασίως τὸν στρατὸν τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος, κατέλιπεν ἐνταῦθα τὰ σκευοφόρα καὶ τοὺς στρατιώτας, ὅσοι ἦσαν ἀπόμαχοι, καὶ παραλαβὼν μόνον τοὺς μαχητικούς ἐπορεύθη κατὰ τοῦ Δαρείου. Ἦτο ἡ τριακοστὴ Σεπτεμβρίου, ὅτε ὁ στρατὸς ἔφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν σειρὰν τῶν γηλόφων, ὁπόθεν ἐφαίνοντο μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τὰ μέλανα στίφη τοῦ ἀπείρου στρατοῦ τῆς Ἀσίας. Ἐνταῦθα ἔστη ὁ στρατὸς πρὸς ἀνάπαυσιν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς πάντας εἰς συμβούλιον καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ, τι φρονοῦσι, νὰ πορευθῇ εὐθύς τώρα ὁ στρατὸς κατὰ τοῦ Δαρείου ἢ νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐνταῦθα, ἵνα οὕτω δυνηθῶσι πρῶτον μὲν νὰ κατασκοπεύσωσι τὸν χῶρον, ἔνθα θὰ ἐγίνετο ἡ μάχη, μὴ ἦσαν τάφροι κατεσκευασμένοι, ἢ σκόλοπες ἐμπεπηγμένοι, δεύτερον δὲ νὰ μάθωσι καὶ τῶν ἐχθρῶν τὴν παράταξιν. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν στρατηγῶν ἠθελον νὰ πορευθῶσιν εὐθύς κατὰ τοῦ ἔχθρου, ὁ Παρμενίων ὅμως ἠναντιώθη πρὸς τούτους καὶ συνεβούλευσε νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐνταῦθα ἐπὶ τινὰ χρόνον. Τὴν γνώμην ταύτην ἐδέχθη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ στρατὸς ἐστρατοπέδευσεν ἐνταῦθα.

27. Ἐτοιμασίαι εἰς μάχην.

Ὁ δὲ Δαρεῖος, εἰ καὶ εἶχε μάθει πρὸ πολλοῦ ὅτι ἐπύροχετο κατ' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμήν ἀνέμενε νὰ ἴδῃ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, ἐν τοίτοις. ὅτ' εἶδεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀπέναντι γηλόφους ἐταράχθη. Οἱ μεγιστάνες ὁμως αὐτοῦ πλήρεις ἀλαζονείας καὶ μεγαλαυχίας, ἔλεγον·

Ἡ νίκη τώρα, βασιλεῦ, εἶναι ἡμετέρα. Τώρα ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ μάθῃ ὁ τολμηρὸς καὶ αὐθάδης Ἕλληρ, τί εἶναι στρατὸς τῆς Ἀσίας καθαρὸς καὶ ἀμιγῆς. Ἐν Ἴσσω δὲν ἐνίκησεν ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς, ἀλλ' ὁ χῶρος ὁ στενὸς καὶ περιορισμένος. Ἀλλὰ τὰ ἔργα ἐνταῦθα εἶναι διαφορετικά. Τώρα ἔχομεν μεγάλην πεδιάδα, ἐνθα πάντα τὰ ἄπειρα ἡμῶν στρατεύματα θὰ δυνηθῶσι νὰ μετάσχωσι συγχρόνως τῆς μάχης, τὰ δὲ κοπτερὰ δρέπανα τῶν ἀρμάτων ἡμῶν θὰ θερίσωσιν ὡς στάχυν τοὺς ὀλιγαριθμοὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατιώτας.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἠγαρίστησαν τὸν Δαρεῖον καὶ μετ' ἐλπίδων ἀπέβλεπεν εἰς τὸ μέλλον. Ἀλλ' ἐνῶ περιέμενον νὰ γίνῃ ἡ μάχη, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, βλέπουσιν αἴφνης τὸν Ἀλέξανδρον νὰ στρατοπεδεύῃ ἐκεῖ πλησίον. Διὸ ἐφοβήθησαν μὴ γίνῃ τὴν νύκτα αἰφνίδιος τῶν Ἑλλήνων προσβολή. Καὶ διὰ τοῦτο ὄλην τὴν νύκτα ἔμεινεν ὅλος ὁ στρατὸς παρατεταγμένος καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος παριππεύων τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἐνεθάρρουνεν αὐτοὺς εἰς τὴν μάχην. Εἶχε δὲ τὸν στρατὸν ὁ Δαρεῖος ὡς ἐξῆς παρατεταγμένον· τὸ ἀριστερὸν κέραν κατεῖχον οἱ Βάκτροι ἱππεῖς καὶ ἄλλοι, κατόπιν τούτων ἤρχοντο οἱ Πέρσαι, ἱππεῖς ὁμοῦ καὶ πεζοὶ ἀναμεμιγμένοι, μετὰ δὲ τούτους ἤρχοντο οἱ Σούσιοι, Μῆδοι, Πάρθοι, Σάκαι, Τάπουροι, Ὑρκάνιοι, Ἀλβανοὶ καὶ Σακεσίνοι, κατὰ δὲ τὸ μέσον, ὅπου ἦτο αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, ἐτάχθησαν οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, οἱ Πέρσαι, οἱ μηλοφόροι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Κᾶρες, οἱ Μάρδοι, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἄλλοι. Εἶχε δὲ ὁ Δαρεῖος καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα περὶ τὰ διακόσια, τῶν ὁποίων ἑκατὸν μὲν ἴσταντο εἰς τὸ δεξιὸν κέραν καὶ ἄλλα τόσα εἰς τὸ ἀριστερὸν. Ἡ νύξ παρήλθεν ἐν ἡσυχίᾳ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμως εἶχεν ἔλθει κατὰ τὴν νύκτα πλησίον

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος

τοῦ περσικοῦ στρατοπέδου καὶ παρετήρησε τὴν ὄλην παράταξιν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ στρατόπεδόν του συνεκάλεσε πάλιν τοὺς στρατηγοὺς εἰς συμβούλιον καὶ εἶπε·

Αὔριον ὀριστικῶς ἄρχεται ἡ μάχη. Ἡμεῖς θὰ ἐπιτεθῶμεν πρῶται κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἴδ' ἀνδρείων σας καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν σας γινώσκω ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διὰ πολλαπλῶν καὶ θαυμαστῶν ἔργων, ἃ ἐξετελέσατε.

Καὶ διὰ τοῦτο θεωρῶ περιττὸν νὰ σᾶς παροτρύνω νὰ φωνῆτε ἄνδρες γενναῖοι καὶ ἐν τῇ μάχῃ τῆς αὔριον ἡμέρας. Τοῦτο ὁμῶς ἀξιώσασθε ὑμῶν. Ὡς εἶδτε σεῖς γενναῖοι, οὕτω νὰ καταστήσητε γενναίους καὶ τοὺς στρατιώτας σας ἕκαστος, ὅπου εἶναι τεταγμένος. Διότι ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ δὲν θὰ πολεμήσωμεν περὶ Συρίας ἢ Φοινίκης ἢ Αἰγύπτου, ἀλλὰ περὶ ἀπάσης τῆς Ἀσίας. Ἐνταῦθα θὰ κριθῆ, τίς ἔσται ὁ κύριος τῆς Ἀσίας, ὁ Ἕλληνας ἢ ὁ Πέρσης. Συνιστῶ δὲ ὑμῖν, ἵνα φροντίσητε νὰ τηρῆται μὲν βαθεῖα σιγή, ὁπότε εἶναι ἀνάγκη νὰ προχωρῶσιν οἱ στρατιῶται σιγῶντες, νὰ γίνηται δὲ λαμπρὰ ἢ βοή, ὁπότε εἶναι ἀνάγκη νὰ βοήσωσι, καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς αὐτῶν νὰ γίνηται φοβερός, ὅτε εἶναι καιρὸς νὰ ἀλαλάξωσι. Σπουδαιότατον δὲ θεωρῶ νὰ ἀκούωνται εὐκρινῶς τὰ παραγγέλματα καὶ εὐκρινῶς νὰ μεταδίδωνται καὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ νὰ ἐκτελῶνται πᾶσαι αἱ κινήσεις ταχέως καὶ ἀκριβῶς. Ἐχετε δὲ πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἐκ τῆς ἐπιμελείας ἐνὸς ἐκάστου ἐξαρτᾶται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιούσης μεγάλης ἡμέρας.

Οἱ στρατηγοὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους καὶ ἕκαστος ἀπῆλθεν, ἵνα δειπνήσῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἀναπαυθῆ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἐν τῇ σκηνῇ του καὶ ἀπ' οὗ ἐδεῖπτησε, παρεσκευάζετο νὰ κατακλιθῆ, ὅτε βλέπει εἰσερχόμενον τὸν στρατηγὸν Παρμενίωνα. Οὗτος ἰδὼν τὴν νύκτα τὰ ἄπειρα τῶν Περσῶν πυρὰ καθ' ὄλον τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἀκούσας δὲ καὶ τὸν ὑπόκωφον θροῦν τῶν ἀπείρων ἀσιανῶν στρατευμάτων, ὃν καθίστα συγκεχυμένον καὶ φοβερὸν καὶ ἡ σιγὴ τῆς νυκτός, ἐφοβήθη καὶ ἀνησιγῶν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης τῆς αὔριον ἦλθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ προέτρπευεν αὐτὸν νὰ ἐπιτεθῆ τὴν νύκτα κατὰ τῶν Περσῶν ἀπροσδοκῆτως, ὅτε ἠλπίζεν ὅτι θὰ νικήσῃ.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἀίσχρὸν θεωρῶ νὰ κλέψω τὴν νύκταν, Παρμενίων. Ὁ Ἀλέ-

Ξανδρος πρέπει νὰ νικᾷ μαχόμενος φανερώς καὶ ἄνευ πανουργίας.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ δὲ Παρμενίων ἀπῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του, ἵνα κοιμηθῆ, κατεκλίθη δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη ἡ ἡμέρα, οἱ στρατηγοὶ ἠγέρθησαν καὶ διέταξαν τὸν στρατὸν νὰ ἐγερθῆ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ προγευματίσῃ. Μετὰ πολλῆς ὁμῶς ἀπορίας ἔβλεπον πάντες ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἄλλοτε συνήθιζε νὰ ἐγείρηται πρῶτος τῶν ἄλλων, κατ' αὐτὴν τὴν μάχην ἐκοιμάτο ὑπνὸν βαθύν, χωρὶς νὰ διακόπτῃ τὸν ὑπνὸν του ἀνησυχία τις περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐπικειμένης μάχης. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Παρμενίων, ἐπειδὴ ἡ ὥρα προεχώρει, νὰ μεταβῆ εἰς τὴν σκηνὴν του καὶ νὰ ἐγείρῃ τὸν Ἀλέξανδρον, καλέσας αὐτὸν ὀνομαστὶ τρίς.

Ὡς δὲ ἐξύπνησεν, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Παρμενίων.

Κοιμᾶσαι ὑπνὸν νικητοῦ, βασιλεῦ, καὶ οὐχὶ μέλλοντος νὰ ἀγωνισθῆ τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων.

Ὁ Ἀλέξανδρος τοῦτο ἀκούσας ἐμειδίασε καὶ εἶπε.

Καὶ φρονεῖς ὅτι δὲν ἔχομεν ἤδη νικήσει, ἀφ' οὗ ὁ Δαρεῖος εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ σταθῆ ἐνταῦθα καὶ νὰ πολεμήσῃ, ἀπαλλάξας οὕτως ἡμᾶς ἀπείρων δρόμων καὶ κόπων, μέχρις ὅτου ἀνεύρωμεν αὐτὸν καὶ μέχρις ὅτου συλλάβωμεν αὐτὸν εἰς γῶραν ἀπέραντον καὶ κατεστραμμένην ;

Μὲ τοιαύτην πεποιθήσειν καὶ ἀταραξίαν ὠμίλησεν ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τῆς ἐπικειμένης μάχης. Κατόπιν ἠγέρθη καὶ ἐνδυθεὶς τὰ ὄπλα του ἦλθεν εἰς τὸν στρατὸν, ὅστις ἀνέμενεν αὐτόν, ἵνα κινήσῃ εἰς τὴν μάχην.

### § 8. Πεισιματώδης μάχη ἐν Γαυγαμήλοις.

Τῇ πρωΐᾳ τῆς πρώτης Ὀκτωβρίου ἐξῆλθεν ὁ στρατὸς ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ κατέβη ἀπὸ τῶν γηλόφων εἰς τὴν πεδιάδα, καταλιπὼν σῶμά τι ψιλῶν Θρακῶν πρὸς φύλαξιν αὐτοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἦτο ἅπας ὁ στρατὸς παρατεταγμένος εἰς μάχην κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν. Τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον οἱ ἑταῖροι ἱππεῖς, ὧν ἤρχεν ὁ Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος. Εἰς τοὺς δὲ προσετέθη καὶ ἡ βασιλικὴ ἰλη, ἧς ἤρχεν ὁ Κλείτος ὁ Δροπίδου. Ἐπειτα ἐτέθη ἡ φάλαγξ, διηρημένη κατὰ τάξεις.

ὄν οἱ ἀρχηγοὶ ἦσαν Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους, Περδίκκας ὁ Ὀρόντου, Μελέαγρος ὁ Νεοπολέμου, Πολυσπέρχων ὁ Σιμίμου, Κράτερος ὁ Ἀλεξάνδρου. Τὸ δὲ ἀριστερὸν κέρασ ἀπετέλουν οἱ σύμμαχοι ἱππεῖς, ὄν πάντων ἀνώτατος ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος. Τοιαύτη ἦτο ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ κατὰ μέτωπον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἀναρίθμητοι καὶ εὐκόλως ἠδύναντο νὰ περικυκλώσωσι τοὺς ἡμετέρους, ὁ Ἀλέξανδρος ἔθεσεν ὀπισθεν τῆς φάλαγγος καὶ δευτέραν τάξιν, παραγγείλας εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν στρατευμάτων τούτων, ὅταν ἴδωσι μεταβολὴν νὰ δεχθῶσι τοὺς βαρβάρους, γινομένης οὕτω τῆς φάλαγγος ἀμφοστόμου.

Ἀφοῦ δὲ οὕτω παρετάχθη ὁ στρατός, τότε ἤρξατο νὰ βαδίξῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατεῖχε θέσιν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἀπέναντι τῶν ἐλεφάντων τῶν Ἰνδῶν καὶ τοῦ κέντρου τῶν πολεμίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι, πολυαριθμότεροι ὄντες, ἠδύναντο νὰ ὑπερφαλαγγίσωσι τοὺς Ἕλληνας, τὸ δεξιὸν κέρασ ἐβάδιζε λοξῶς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Πέρσαι δὲν ἔμειναν ἀκίνητοι εἰς τὴν ἐπίθεσιν. Ὡς δὲ ἐπλησίασαν ἀλλήλους οἱ στρατοί, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος μίαν ἴλην ἱππικοῦ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Περσῶν ἱππέων, οἵτινες ἦσαν προτεταγμένοι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Περσικῶν στρατευμάτων. Καὶ νῦν ἤρξατο ἀγὼν δεινός. Εἰς τοὺς μαχομένους Πέρσας ἀποστέλλονται πολλαὶ ἐπικουρίαι καὶ ἀνακόπτουσι τὸν δρόμον τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἀντιληφθεὶς ταχέως τοῦτο, στέλλει εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐπικουρίαν καὶ οἱ βάρβαροι ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ὡς δὲ εἶδε τὴν ὑποχώρησιν ὁ Δαρεῖος, διατάττει νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ὑποχωρούντων πολλαὶ ἴλαι ἱππικοῦ, αἵτινες ἐπαναφέρουσι τοὺς ὑποχωροῦντας εἰς τὴν μάχην, ἥτις ἤδη γίνεται μετὰ μείζονος ὀρμῆς. Ἐνταῦθα ἔπесον πολλοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν βαρβάρων συνθλιβόμενοι, οὓς προεφύλαττεν ἐκ τοῦ θανάτου ὁ σιδηρόφρακτος θώραξ, ὃν εἶχον καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν.

Καὶ ὡς νὰ μὴ ἤρκει τὸ πλῆθος τῶν μαχομένων ἐνταῦθα Περσῶν καὶ ὁ τέλειος αὐτῶν ὀπλισμὸς, ἔθεσαν εἰς χρῆσιν καὶ τὰ φοβερὰ θρεπανηφόρα ἄρματα, δι' ὧν ἠλπίζον ὅτι θὰ ἐκέρδαινον πάντως τὴν νίκην. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἵνα ματαιώσῃ τὴν ἐπέλασιν τῶν θρεπανηφόρων ἀρμάτων, διέταξεν ἀρίστους μὲν ἀκοντιστὰς νὰ καταγίνωνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἀκον-

τισμὸν τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπὶ τῶν ἀρμάτων, στρατιώτας δὲ ἀνδρείους νὰ ὀρμῶσι καὶ νὰ ἀρπάζωσιν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἠνιούχων τοὺς ρυτῆρας τῶν ἄρμάτων καὶ νὰ φονεύωσι καὶ ἠνιόχους καὶ ἵππους. Ὅπου δὲ ἄρμα τι κατῴθη νὰ διατηρηθῆ σφῶν καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων, διέταξεν αὐτῆς νὰ διίστανται τὰ στρατεύματα, μέχρις οὗ διέλθῃ τὸ ἄρμα, καὶ νὰ ἐνοῦνται πάλιν. Ταῦτα πάντα ἀκριβῶς ἐξετελέσθησαν, ὡς διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα, ἐφ' ὧν οἱ Πέρσαι ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας τῶν, ἀπέβησαν ἀνωφελῆ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Δαρεῖος διέταξε πάντα τὰ στρατεύματα νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν μαχομένων εἰς τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ κέρας. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἐξηκολούθει νὰ χωρῇ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τηρῶν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ του πάντοτε λοξῆν. Ὡς δὲ ἦλθον οἱ στρατοὶ λίαν πλησίον μέχρι βολῆς βέλους, τότε διέταξεν ἵλην ἵππικου νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Περσῶν. Εὐθύς τότε ὁ Ἀλέξανδρος σημάτι, καὶ τὸ ἵππικὸν αὐτοῦ καὶ τὴν φάλαγγα ὡς σύμβολον καὶ ἐνσφηνοῦται εἰς τὸ διέχον τῆς περσικῆς φάλαγγος, διατάξας πάντας νὰ ἐπιπέσωσιν ἀλαλάζοντες κατ' αὐτοῦ τοῦ Δαρείου. Μετὰ τοσαύτης δὲ ἀνδρείας καὶ τέχνης ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες, ὥστε οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀνακόψῃ τὴν ὀρμὴν αὐτῶν. Χιλιάδες Περσῶν ἔκειντο κατὰ γῆς, ἔχοντες τὰ πρόσωπα αὐτῶν δεινῶς τετμημένα καὶ διεσχισμένα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς σπάθης καὶ τῶν μακρῶν τῆς φάλαγγος δοράτων. Ὁ Δαρεῖος παριστάμενος πρὸ τοιοῦτου φοβεροῦ θεάματος, ὅπερ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐγένετο φρικωδέστερον, κατελήφθη ὑπὸ δειλίας μεγάλῃς καὶ ὑπολαβὼν τὰ πάντα ἤδη ἀπολωλότα ἔφυγεν ἐκ τῆς μάχης. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Πέρσαι τὸν βασιλέα αὐτῶν φεύγοντα, ἐτράπησαν καὶ αὐτοὶ εἰς φυγὴν. Ἡ φυγὴ αὕτη τοῦ βασιλέως καὶ τῶν περὶ αὐτόν, ἢ ἀταξία ἢ ἔνεκα τούτου γενομένη καὶ ὁ μέγας θόρυβος ὁ ἐπακολουθήσας συμπαρέσυρε καὶ τὴν δευτέραν περσικὴν φάλαγγα, ἣτις ἐτράπη καὶ αὕτη εἰς φυγὴν. Τὸ δὲ ἵππικὸν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ἐπέπεσε κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Περσῶν, ὥστε αὕτη μετὰ κρατερὰν ἀντίστασιν διελύθη σύμπασα καὶ κατεστράφη.

### 89. Ἐνδοξος νίκη τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλως ὅμως εἶχε τὸ πρῶγμα κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Περσῶν. Ἐνταῦθα οἱ Ἴνδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἰππεῖς κατώρθωσαν νὰ διασχίσωσι τὴν φάλαγγα τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ὅπερ διήρπασαν φρονεύσαντες τοὺς ἀνδρείως ὑπερασπιζοντας τοῦτο ὀλίγους φύλακας τοῦ στρατοπέδου.

Ὡς ἔμαθε τοῦτο ὁ Παρμενίων, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀριστερᾶς φάλαγγος, κατέστησε πάραυτα γνωστὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, παρ' οὗ ἐζήτησε καὶ βοήθειαν, διότι εἶχε περικυκλωθῆ ὑπὸ ἀπειρῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ εὗρισκετο ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μαθὼν τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ κατὰ τὸν Παρμενίωνα, ἐγκατέλιπε τὴν περαιτέρω καταδίωξιν τῶν φευγόντων Περσῶν καὶ ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ Παρμενίωνος. Ἐνταῦθα συνκεροτήθη φοβερὰ μάχη τοῦ ἰπποκοῦ ἐκ τοῦ συστάδην, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι ἐπολέμησαν μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας. Ἐκ τῶν ἐταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφρονεύθησαν ἐξήκοντα, ἐτρώθη ὁ Ἡφαιστίων, ὁ ἐπιστήμιος φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐτρώθησαν δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ Κοίνοσ καὶ Μενίδασ. Τέλος ὅμως κατεβλήθησαν οἱ Πέρσαι καὶ ὅσοι ἐπέζησαν ἐξ αὐτῶν ἐζήτησαν σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς. Οὕτω διελύθη καὶ κατεστράφη καὶ ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν Περσῶν. Τὸ δὲ ἔργον τῶν Ἑλλήνων ἦτο νῦν ἡ καταδίωξις τῶν φευγόντων βαρβάρων. Ὁ Παρμενίων κατέλαβε τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ πάντα τὰ σκευοφόρα καὶ τὰς καμήλους αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ποθῶν νὰ συλλάβῃ τὸν Δαρεῖον, κατεδίωκεν αὐτὸν μέχρις ἐσπέρας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ ἵπποι ἀπέκαμον, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ σταματήσωσι καὶ νὰ ἀναπαυθῶσι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Εὐθύς δὲ μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐξηκολούθησε πάλιν τὴν καταδίωξιν, χωρῶν μετὰ σπουδῆς, ἵνα καταλάβῃ τὸν φεύγοντα βασιλέα. Τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ εἰσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ Ἀρβηλα τὴν πόλιν, ἐλπίζων ὅτι ἐν αὐτῇ θὰ εὗρισκε τὸν Δαρεῖον, ἀλλ' οὗτος εἶχε φεύγει, ἐγκαταλιπὼν τὸ ἄρμα του, τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ τόξον του. Ἐφρευγε δὲ ὁ ἡττημένος βασιλεὺς μετὰ τριῶν χιλιάδων ἰππέων καὶ ἐξ χιλιάδων πεζῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναπαύσεως, διευθυνόμενος πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῶν παρόδων τῆς Μηδίας εἰς τὰ Ἐκβάτανα. Ἐνταῦθα εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μείνῃ ὅπως ἴδῃ, ἀν

ὁ φοβερός αὐτοῦ ἐχθρός ἔμελλε νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τοὺς ἀπείρους θησαυροὺς τῶν Σούσων καὶ τῆς Βαβυλῶνος ὡς καὶ εἰς πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦδε κατακτηθεῖσαν χώραν ἢ ἤθελε νὰ χωρήσῃ προσωτέρω πορθῶν καὶ τὴν ἀρχαίαν Περσίαν. Ἐὰν συνέβαινε τὸ δεύτερον, τότε εἶχεν ἀπόφασιν νὰ φύγῃ μακρὰν εἰς τὸ Τουρῶνον, ὅπερ ἦτο τὸ τελευταῖον ἄσυλον τοῦ τρισημέστου αὐτοῦ βασιλείου. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, χωρὶς νὰ δίδῃ πλέον προσοχὴν εἰς τὸν δραπέτην βασιλέα, ἐξ Ἀρβήλων, ἔνθα συνήχθη ὄλος ὁ στρατός, κατηυθύνθη ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

### 60. Ἱστορία Βαβυλῶνος.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε μάθει ὅτι ὁ Μαζαῖος, στρατηγὸς τοῦ Δαρείου, πολεμήσας ἀνδρείως καὶ δεξιῶς ἐν Γαυγαμήλοις, εἶχε φεύγων κλεισθῆ μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐν Βαβυλῶνι, προσεδόκα παρὰ τοιούτου στρατηγοῦ δικαίως ἀντίστασιν. Καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν, διέταξε νὰ χωρῇ ὁ στρατὸς παρατεταγμένος εἰς μάχην. Ἀλλά, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, ἀντὶ ἀντιστάσεως ἠνοιχθήσαν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, καὶ ὁ Μαζαῖος αὐτὸς μετὰ τῶν προϋχόντων τῆς πόλεως, οἵτινες πάντες ἐκράτουν στεφάνους καὶ δῶρα, ἦλθον εἰς προϋπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ παρέδωκαν εἰς αὐτὸν ἀμαχητὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς θησαυροὺς. Ἄπειροι δὲ θησαυροὶ ἦσαν ἐνταῦθα συσσωρευμένοι, ὡς καὶ ἐν Σούσοις. Καὶ ἡ πόλις αὕτη ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι ὑποτάσσεται εἰς αὐτὸν ἀμαχητί, ὡς καὶ ἡ Βαβυλῶν.

Ἐν Βαβυλῶνι ἀνέπαυσε τὸν νικηφόρον στρατὸν του ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας. Αὕτη ἦτο ἀληθῶς ἡ πρώτη μεγαλοπρεπῆς ἀνατολικῆ πόλις. Ἡ ἄπειρος αὐτῆς ἔκτασις, τὸ πλῆθος τῶν θαυμασίων οἰκοδομημάτων, τὰ γιγάντεια αὐτῆς τείχη, οἱ κρεμαστοὶ κῆποι, ὁ πύργος τοῦ Βήλου, τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες συνέρρεον εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς Συρίας, ἡ πολυτέλεια καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου ἀπέτέλουν γοητεῖαν καὶ ὁ στρατός, ὅστις τόσας εἶχε διέλθει ταλαιπωρίας καὶ στερήσεις, εὗρισκεν ἐνταῦθα ἀμοιβὴν πλουσιωτάτην τῶν πολλῶν μόχθων καὶ τῶν ἐνδόξων νικῶν. Ἐνταῦθα ὁ ἀδιάφορος καὶ ἀνδρείος Μακεδὼν, ὁ ἀτίδασος Θραῦξ, ὁ ἀγαπῶν τὰς διασκεδάσεις Ἕλληνας, ἐξεκένωσαν πάντες μέχρι τῆς

τελευταίας ῥανίδος τὸ χρυσοῦν ποτήριον τοῦ νέου τούτου ἀπολαυστικοῦ βίου, ἐξηπλωμένοι ἐπὶ χρυσοῦφάντων βαβυλωνιακῶν ταπήτων, καὶ πλήρεις ἐλπίδων ἠτένιζον εἰς τὸ μέλλον. ὅπερ θὰ ἔφερον αὐτοῖς νέους θησαυροὺς καὶ νέας νίκας καὶ ἀπολαύσεις. Οὕτως ἤρχισεν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἐξοικειοῦται πρὸς τὸν βίον τῆς Ἀσίας καὶ νὰ συνδιαλλάσσηται πρὸς ἐκείνους, οὓς ἀπ' αἰῶνων ἐμίσει καὶ κατεφρόνει καὶ ἀπεκάλει βαρβάρους. Ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις, ἀρχίσασαι ἤδη νὰ γνωρίζωσιν ἀλλήλας ἐκ τοῦ πλησίον, παρεσκευάζοντο νὰ συζήσωσι καὶ νὰ συνεργασθῶσι πρὸς κοινὴν εὐημερίαν, καθιστάμεναι διὰ τῶν ἐλληνικῶν γρομμμάτων καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀδελφαὶ κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τοὺς μεγάλους ἠθικοὺς σκοποὺς.

### 61. Αἱ Περσίδες πόλις.

Ἐνα μῆνα ὀλόκληρον διέτριψεν ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἐν Βαβυλῶνι, ἔνθα ἀνεπαύθη καὶ διεσκέδασεν ὅσον ἠδύνατο καλλίτερον. Μετὰ ταῦτα ἀπεφάσισεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ χωρήσῃ προσωτέρω, ἵνα ὑποτάξῃ καὶ τὴν λοιπὴν Περσίαν ὡς καὶ τὰς Ἰνδίας καὶ ὀλόκληρον τὴν Ἀσίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἀνεχώρησεν ἐκ Βαβυλῶνος διευθυνόμενος εἰς Σοῦσα, ἔνθα ἔφθασε μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν πορείαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις αὕτη εἶχεν, ὡς εἶπομέν πρότερον, παραδοθῆ ἀμαχητὶ εἰς τὸν σταλέντα πρὸς τοῦτο στρατὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εὐθὺς εἰς αὐτὴν καὶ παρέλαβε τοὺς ἀπείρους αὐτῆς θησαυροὺς, οἵτινες ἐτηροῦντο ἄθικτοι ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Σούσων τῇ καλουμένῃ Μεμνόνειον. Ἐνταῦθα εὐρέθησαν καὶ πολλὰ ἔργα ἐλληνικὰ ἀναρπασθέντα ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς καὶ οἱ δύο χαλκοὶ ἀνδριάντες τοῦ Ἀρμόδιου καὶ Ἀριστογείτονος, οὓς ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὅτε διέτριβεν ἐν Σούσις, ἦλθον ἐξ Ἑλλάδος καὶ νέα πρὸς αὐτὸν στρατεύματα καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς Θράκης, δέκα τρεῖς μὲν χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι πεζοί, δύο δὲ χιλιάδες καὶ διακόσιοι ἵππεις. Διὰ τῶν παλαιῶν δὲ καὶ τῶν νέων τούτων στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ὅλα συνεποσοῦντο εἰς πενήκοντα τρεῖς μὲν χιλιάδας πεζῶν, εἰς ἑννέα δὲ χιλιάδας ἵππεων,

ἀπεφάσιεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ Σούσων νὰ χωρήσῃ προσωπέρω εἰς τὰς δύο ἱερὰς πόλεις τῆς Περσίας, εἰς τὰς Πασαργάδας καὶ εἰς τὴν Περσέπολιν, ἔνθα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας καὶ ὁ θρόνος ὁ βασιλικός. Ἐνταῦθα ἐσκόπει ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐκδώσῃ προκήρυξιν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας ὅτι καταλύεται πλέον ἢ δυναστεία τῶν Ἀχαμενιδῶν καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔσται Ἕλλην, Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου ἐκ Μακεδονίας.

Ἡ ὁδὸς ἢ φέρουσα εἰς τὰς ἱερὰς ταύτας πόλεις διέρχεται κατ' ἀρχὰς μὲν δι' ὠραίων πεδιάδων τῆς Σουσιανῆς, ἀλλὰ κατόπιν φθάνει εἰς στενὴν τινα φάραγγα, τὰς καλουμένας Περσίδας πύλας, αἵτινες εἶναι οὕτω στεναὶ καὶ ἀπότομοι, ὥστε μικρὸν σῶμα ἀνδρείων στρατιωτῶν δύναται νὰ κωλύσῃ τὴν διάβασιν εἰς ὀλόκληρον στρατιάν. Χιῶν πυκνὴ ἔπιπτεν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἢ χειμερινὴ ἡμέρα ἦτο μικρά, ἢ δὲ μακρὰ καὶ ψυχροτάτη νύξ καθίστα πᾶσαν νυκτερινὴν πορείαν καὶ ἐπίθεσιν δυσχερεστάτην. Ταῦτα πάντα ἐγίνωσκεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὅμως ἀπεφάσισε νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσκολίας ταύτας. Διὸ ἄνευ χρονοτριβῆς ἀνεχώρησεν ἐκ Σούσων καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὰς Περσίδας πύλας, ἃς εὗρεν ὠχυρωμένας καὶ φυλαττομένας ὑπὸ τοῦ σατραποῦ Ἀριοβαρζάνου μετὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων πεζῶν καὶ ἑπτακοσίων ἰππέων. Ἐνταῦθα ἀνέπαυσε τὸν στρατὸν ὁ Ἀλέξανδρος, τῇ δ' ἐπιούσῃ διέταξε νὰ κυριευθῶσιν αἱ πύλαι ἐξ ἐφόδου. Ἄλλ' ὡς ὁ στρατὸς ἐπιησίασεν εἰς τὴν πάροδον, ἀναρίθμητοι πέτραι, βράχοι ὅλοι, βέλη ὡς βροχή, ἐρρίφθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν. Μάτην ὁ στρατὸς ἐπανάλαβε τὴν ἔφοδον, ἢ διάβασις ἦτο ἀδύνατος, οὐδεμίᾳ στρατιωτικῇ τέχνῃ, οὐδεμίᾳ ἀνδρείαᾳ ἢ δύνατο νὰ ἐκδιᾶσῃ τὴν πάροδον. Καὶ ὅμως ἐξηρτάτο τὸ πᾶν ἐκ τῆς ἀλώσεως τῶν πυλῶν τούτων. Ἄλλη ὁδὸς φέρουσα ἀμέσως εἰς τὰς ἱερὰς ταύτας πόλεις δὲν ὑπῆρχεν. Ὁ Ἀλέξανδρος εὐρέθη νῦν πρὸ τοῦ ἀδυνάτου καὶ διετέλει ἐν ἄκρᾳ ἀμηχανία. Παρὰ τῶν ἐγχωριῶν αἰχμαλώτων μανθάνει ὅτι ὑπάρχουσι μὲν στενωτάται καὶ λίαν ἐπικίνδυνοι ἄτραποι διὰ τῶν ὄρεων, ἀλλ' ὅτι αὐταὶ κατὰ τὴν ὄραν ταύτην τὴν χειμερινὴν κεκαλυμμένα ὑπὸ βαθείας χιόνος καθίστανται παντάπασιν ἄβατοι. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν ἄκρᾳ ἀπορίας γενόμενος ἀπεφάσισε νὰ τολμήσῃ τὴν διάβασιν εἰς τῶν ἀτραπῶν, ὅπερ εἶναι τὸ κινδυνωδέστατον πάντων τῶν

στρατιωτικῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων. Ὅτε ἐπῆλθεν ἡ νύξ, κατέλιπε πρῶτων πυλῶν τούτων τὸν Κρότερον μεθ' ἱκανῶν στρατευμάτων, ἵνα ἀπασχολῇ τὸν ἐχθρόν, διατάξας αὐτὸν, ὁπότεν ἀκούσῃ σάλπιγγας ἑλληνικὰς πέραν τῶν ὄρεων, νὰ ἐφορμήσῃ μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν πυλῶν καὶ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἴσοδον. Αὐτὸς δὲ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ τάγματα τοῦ Ἀμύντου, τοῦ Περδίκου, τοῦ Κοίνου καὶ Πολυσπέρχοντος, πάντας τοὺς ὑπασπιστάς, ἐξ ἴλας ἰππικοῦ μετὰ τοῦ Φιλώτα καὶ μέρος τῶν τοξοτῶν, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃαι τοῦτο οἱ ἐχθροί, διῆλθε καθ' ὄλην τὴν νύκτα τὸ ὄρος ὑπὸ ἀτραπῶν κρημνωδῶν, ὑπὸ χαραδρῶν καὶ φαράγγων πολλῶν διακοπτόμενον. Καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἦτο πέραν τοῦ ὄρους ἔχων δεξιὰ μὲν τὰ ὄρη, ἔνθα ἦσαν αἱ Περσίδες πύλαι, ἔμπροσθεν δὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ, ὅστις ῥεῖ κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Περσέπολιν, ὅπισθεν δὲ τὰ φοβερὰ ὄρη, ἅτινα ὑπερέβη τὴν νύκτα διὰ κόπων ὑπερανθρώπων καὶ ἅτινα ἐν ἀποτυχίᾳ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερβῇ πάλιν ὀπίσω χωρῶν. Ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ἀνέπαυσεν ὀλίγον τὸν καταπεπονημένον ἐκ τῆς νυκτερινῆς πορείας στρατόν, διήρσεσεν αὐτὸν εἰς δύο μέρη. Καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Ἀμύνταν, Πολυσπέρχοντα, Κοῖνον καὶ Φιλώταν μέρος τοῦ στρατοῦ ἀπέστειλε κάτω εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπως γεφυρώσῃαι τὸν ποταμὸν καὶ παρακολύσῃαι τὴν εἰς τὴν Περσέπολιν ὑποχώρησιν τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ τοῦ φυλάττοντος τὰς Περσίδας πύλας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς, τὴν φάλαγγα τοῦ Περδίκου, δύο ἴλας ἰππικοῦ καὶ τοὺς τοξότας ἐβάδιξε μετὰ σπουδῆς κατὰ τῶν πυλῶν. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνατεῖλει ὁ ἥλιος, ὅτε ὁ ἀνδρείος στρατός, ὃν ἐκάλυπτε τὸ δάσος δι' οὗ διέρχεται ἡ ὁδὸς, συνήντησε τὴν πρώτην φυλακὴν τῶν Περσῶν, ἧτις ἐν ἀκαρδίᾳ κατεκόπη. Μετ' οὗ πολὺ δὲ ἔφθασε καὶ τὴν δευτέραν, ἐξ ἧς ὀλίγοι διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη.

Ἐν τῷ περσικῷ στρατοπέδῳ οὐδὲν ἐκ τῶν γιγνομένων ἐπίνωσκον. Ἐνόμιζον ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον στρατοπεδεύσει πρὸ τῶν πυλῶν καὶ οὐδεμίαν ἐφοβοῦντο ἐφοδὸν κατὰ τοῦ τείχους, ἐφ' ὅσον ὁ καιρὸς ἦτο χιονώδης. Διὸ ἔμενον ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν θερμαινόμενοι. Ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν ταύτην ἐτάραξαν αἱ σάλπιγγες τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες αἴφνης ἤχησαν πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῶν, καὶ ὁ φοβερός τῆς ἐφόδου ἀλαλαγμός, ὅστις ἠκούσθη εὐθύς ἐκ τῶν ὄρεων. Εἶχεν ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ καταλάβει τὰ χαρακώματα τῶν Περσῶν, 3<sup>τε</sup>

καὶ ὁ Κράτερος, ἅμα τῷ πρώτῳ σαλπίσματι τῶν σαλπίγγων, ἐφόρησεν, ὡς εἶχε διαταχθῆ, κατὰ τῶν πυλῶν, ὡς κατέλαβε κακῶς φυλασσομένας διὰ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν σύγχυσιν καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν Περσῶν ὀλίγοι ἐσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀριοβαρζάνης, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐφρονεύθησαν.

## 62. Ὁ Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἕλης τῆς Περσίας.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Περσίδων πυλῶν ὁ Ἀλέξανδρος ἐβάδισεν ἄνευ χρονοτριβῆς πρὸς τὰς Πασαργάδας καὶ τὴν Περσέπολιν. Ὡς δ' ἐφάνη ἔμπροσθεν τῶν ἱερῶν τούτων πύλων, τρόμος κατέλαβε τοὺς κατοίκους, οἵτινες οὐδέποτε ἐφαντάζοντο ὅτι ἠδύνατο ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ στρατὸς νὰ διέλθῃ ἐν καιρῷ δομιυτάτου χειμῶνος χιονοσκαπῆ ὄρη καὶ νὰ ἐκβιάσῃ ἀποροθήτους πύλας ὑπὸ ἰσχυροῦ στρατοῦ φυλαττομένας. Διὸ παρέδωκαν ἀμαχητὶ τὴν πόλιν καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως. Τόσος δὲ πολὺς χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς ἦτο ἐνταῦθα συσσωρευμένος, ὥστε ἐχρειάσθησαν ἡμίονοι μὲν περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας, κάμηλοι δὲ περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας, ἵνα μεταφέρωσι τοὺς θησαυροὺς τούτους εἰς Σοῦσα, ἔνθα ὠρίσθη νὰ συναγῶνται τοῦ λοιποῦ πάντες οἱ θησαυροί.

Ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τῶν Πασαργαδῶν, ἔνθα ἄλλοτε ὁ Κύρος, ὁ μέγας βασιλεὺς τῶν Περσῶν, εἶχε νικήσει τοὺς Μήδους, ὑπῆρχον τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κύρου τούτου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ, ὅστις ἦτο ἀπλούστατον λίθινον οἰκοδόμημα, ἔνθα οἱ εὐσεβεῖς Μάγοι, καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἔθυσον καὶ προσηύχοντο. Πετρῶδης ὁδὸς πλήρης ἀγαλμάτων ἔφερε πρὸς μεσημβρίαν εἰς τὴν λαμπρὰν κοιλάδα τῆς Περσεπόλεως. Ἐνταῦθα ἀνήγειρε τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἄλλος ὡσαύτως μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας, ὁ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους, ὅστις διενοήθη νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα πέμψας εἰς αὐτὴν πρέσβεις καὶ αἰτήσας γῆν καὶ ὕδωρ, τὰ σύμβολα τῆς ὑποταγῆς. Ὑπὸ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ Δαρείου ἐτι μᾶλλον ἐκοσμήθη ἡ βραχυόδης αὕτη κοιλάς. Ὁ ἱερὸς οὗτος γῶρος, ὃν πάντες οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἐσέβοντο ὡς τὸ κοιμητήριον τοῦ περσικοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου, περιῆλθε νῦν εἰς ξένας χεῖρας καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ξέρξου, ὅστις μετ' ἀναριθμητῶν στρατευμάτων ἐστράτευσε κατὰ

τῶν Ἑλλήνων καύσας τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ κατασκάψας τοὺς ἱεροὺς τῶν προγόνων των τάφους, ἐκάθητο νῦν Ἑλλην βασιλεὺς, ἐκδικητὴς τῶν θεῶν καὶ τῆς πατρίδος.

Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασε πρὸ τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλείων ἐκείνων, οἵτινες μυρία κακὰ ἐποίησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἰσθημα μεγάλης ἀγανακτήσεως κατέλαβε τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν του καὶ διέταξε νὰ πυρπολήσωσι τὰ ἀνάκτορα, θέλων οὕτω νὰ λάβῃ ἱκανοποιήσιν ἀνθ' ὧν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλάσαντες τὰς τε Ἀθήνας κατέσκαψαν καὶ τὰ ἱερὰ ἐνέπρησαν καὶ ἄλλα κακὰ τοῖς Ἑλλήσιν εἰργάσαντο. Οὕτω δὲ ἐκάη μέρος τι τῶν βασιλείων τῆς Περσεπόλεως. Αἴαν δὲ συγκλητικὴ ὑπῆρξεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὁ Ἀλέξανδρος πανηγυρικῶς ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Περσῶν, καταλύσας τὴν δυναστείαν τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ ἀνακηρυχθεὶς βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἀπάσης. Ὁ γέρον Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, παρυστὰς κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην, ἐδάκρυσεν καὶ εἶπε·

Πόσον μεγάλης ἡδονῆς ἐστερήθησαν οἱ ἀποθανόντες ἐκ τῶν Ἑλλήνων, διότι δὲν εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον καθήμενον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Δαρείου !

### 63. Συνωμοσία κατὰ τοῦ Δαρείου.

Ἐκ τῆς Περσεπόλεως ὁ βασιλεὺς ἐπορεύθη εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ἔνθα ἔμαθεν ὅτι διέτριβεν ὁ Δαρεῖος, ὃν ἤθελεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ συλλάβῃ ζῶντα. Ὡς ἔμαθε τοῦτο ὁ Δαρεῖος, ἔφυγε τάχιστα ἐκ τῆς πόλεως, δεισθυνόμενος πρὸς τὰς Κασπίας πύλας, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἔτι πορρωτέρω, εἰς τὴν Βακτριανήν, ἔνθα ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε καιρὸν νὰ συναθροίσῃ ἱκανὰ στρατεύματα καὶ νὰ δοκιμάσῃ καὶ τρίτην φορὰν τὴν τύχην τῶν ὀπλων ἐν μεγάλῃ μάχῃ. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα καὶ ἔμαθε παρ' αὐτομόλων Περσῶν, τί διενεοίτο ὁ Δαρεῖος, χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ καιρὸν ἐξηκολούθησε μετὰ ταχύτητος τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ. Μετ' ἑνδεκα δὲ ἡμερῶν ἀδιάκοπον καὶ ἐπιπονωτάτην πορείαν, καθ' ἣν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐκ τοῦ κόπου ἀπέθανον καὶ πολλοὶ ἵπποι ἔπεσον νεκροί, ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Ῥαγάς, ὅφ' ὧν αἱ Κασπίαι πύλαι δὲν ἀπέιχον ἢ μίαν μόνον ἡμέραν. Ἐνταῦθα ὅμως ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος δὲν ἔμεινεν ἐν ταῖς Κασπίαις πύλαις, ἀλλ' ἔφυγεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Βακτριανῆς. Διὸ ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐν

Ραγαῖς ὀλίγας ἡμέρας, ἵνα ἀναπαυθῆ ὁ κεκμηκὸς αὐτοῦ στρατός.

Φεύγων δὲ ὁ Δαρεῖος ἔβλεπεν ὅτι δὲν θὰ ἐσώζετο, διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο κατὰ πόδας μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε ἐξ ἅπαντος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θὰ ἐγίνετο αἰχμάλωτος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔβλεπεν ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἠύτομόλουν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ φόβος ὑπῆρχε, μὴ κατὰ τὴν περαιτέρω φυγὴν αὐτομολήσωσι καὶ ἄλλοι. Διὸ ἐστρατοπέδευσεν οὐχὶ μακρὰν τῶν Κασπίων πυλῶν, ἐνθα συνεκάλεσε πάντας τοὺς μεγιστᾶνας τῶν Περσῶν εἰς συμβούλιον, εἰς οὓς προέτεινεν ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ φεύγωσιν, ἀλλὰ νὰ μείνωσι καὶ νὰ πολεμήσωσιν. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ βασιλέως ἔκαμε βραδείαν ἐντύπωσιν εἰς πάντας. Αἱ συμφοραὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι κατέστησαν αὐτοὺς δειλοτάτους καὶ νέαν μάχην μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου υπελάμβανεν ὡς βεβαίαν νέαν συμφορὰν. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἐσιώπησαν, ὁ χιλιάρχος ὅμως Ναβαρζάνης ἐγερωθεὶς εἶπε·

Λυποῦμαι ὅτι εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ εἶπω πικρὸν τινα λόγον. Ἄλλ' ἢ συμφορὰ τῆς πατρίδος μου, ἣν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω περισσότερον δυστυχοῦσαν, μὲ ἀναγκάζει νὰ ὀμιλήσω μετὰ παρηρησίας. Νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα καὶ νὰ πολεμήσωμεν εἶναι τὸ αὐτό, ὡς νὰ θέλωμεν τελειῶς νὰ καταστραφῶμεν. Μίαν μόνον ἐγὼ βλέπω ἐλπίδα σωτηρίας, νὰ φύγωμεν τάχιστα εἰς Τουράν καὶ ἐκεῖ νὰ συναθροίσωμεν νέον στρατὸν καὶ νὰ παρασκευασθῶμεν πρὸς νέαν μεγάλην μάχην. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ λαοὶ οὐδεμίαν πλέον ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν τύχην τοῦ βασιλέως. Μία δὲ μόνη ὑπάρχει σωτηρία. Ὁ Βῆσσος μέγα ἰσχύει παρὰ τοῖς λαοῖς τοῦ Τουράν. Οἱ Σκύθαι καὶ οἱ Ἰνδοὶ εἶναι αὐτοῦ σύμμαχοι, αὐτὸς δὲ εἶναι συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν, μέχρις οὗ καταβληθῆ ὁ ἔχθρος, ἅς παραχωρήσῃ αὐτῷ τὴν τιάραν.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἔσπευεν εὐθὺς τὸ ξίφος, ἵνα φωνεύσῃ τὸν ἀνθάδη σατράπην, ὅστις ἐσώθη διὰ ταχείας φυγῆς. Τοῦτο ἠκολούθησε καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ Βῆσσος μετὰ τῶν Βακτριανῶν ἰππέων. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ ἐγκατέλειπον ἤδη τὸν βασιλέα, ἐὰν δὲν ἐπενέβαινεν ὁ γέρον Ἀρτάβαζος καὶ ἔπειθε τὸν βασιλέα νὰ συγχωρήσῃ καὶ τὸν ἀπερίσκεπτον λόγον τοῦ Ναβαρζάνου καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Βῆσσου. Ἀμφότεροι δὲ οὗτοι οἱ ἀποστάται, εἰς οὓς ἀνεκοινώθη

τοῦ βασιλέως ἢ χάρις, ἔσπευσαν προσλίπτοντες εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως νὰ ζητήσωσι συγγνώμην, ὁμολογοῦντες τὸ σφάλμα αὐτῶν καὶ ὑποκρινόμενοι μεταμέλειαν.

#### 64. Δολοφονία τοῦ Δαρείου.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὁ στρατὸς ἐχώρησε περαιτέρω διενθινόμενος πρὸς τὰ Θάρα. Ἡ ἐπικρατοῦσα δὲ πανταχοῦ ἀσυνήθης σιγή, οἱ ὑπόκωφοι ψιθυρισμοὶ καὶ ἡ ὑποπτος ἀνησυχία ἐμαρτύρουν περὶ ἐπιχειμένου τινὸς κινδύνου. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων ἐζήτησε νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ ἄρμα τοῦ βασιλέως, ὅπερ περιεστοίχιζεν ὁ Βῆσσος μετὰ τῶν ἰππέων του. Καὶ μετὰ πολλοὺς κόπους κατήρθωσεν ὁ πιστὸς ξένος νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν βασιλέα, ὃν ἐξώρμησε νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ μέσον τῶν Ἑλλήνων, διότι πλησίον τεύτων μόνον ἠδύνατο ἡ ζωὴ του νὰ εἶναι ἀσφαλής. Ὁ Δαρεῖος ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους τοῦ Ἑλληνοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔδειξεν ὅτι ἐταράχθη. Ὁ Βῆσσος δὲν ἐνόησε μὲν τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἐκ τῶν σχημάτων καὶ ἐκ τῆς φωνῆς τοῦ Ἑλληνοῦ ἐπίεσθη ὅτι κακὸν τι προεμήνυεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὅτι ἡ συνωμοσία αὐτῶν, νὰ καθαιρέσωσι τὸν βασιλέα, ἀπεκαλύφθη. Διὸ ἀπεφύρισε νὰ προβῇ τάχιστα εἰς τὸ ἔργον. Τὴν νύκτα, ἐνῶ πάντες ἐκοιμῶντο, ὁ Βῆσσος, ὁ Ναβαρζάνης καὶ ἄλλοι εἰσχωρήσαντες κρυφίως εἰς τὴν σπηνὴν τοῦ βασιλέως ἔδεσαν αὐτὸν καὶ ῥύψαντες ἐντὸς ἀμάξης ὠδήγουν αὐτὸν εἰς τὴν Βακτριανὴν, σκοπὸν ἔχοντες νὰ παραδώσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Τὸ φοβερόν τοῦτο γεγονός διεδόθη εὐθύς εἰς τὸν στρατὸν, ὅστις ἤρχισεν εὐθύς πλέον νὰ διαλύηται, ὁ Ἀρταβάτης καὶ οἱ μισθοφόροι Ἑλληνες ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὄρη, ὁ δὲ Ἀρτάβηλος, ὁ υἱὸς τοῦ Μαζαίου, καὶ ὁ Βαγισθένης τῆς Βαβυλῶνος ἔσπευσαν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εὐρίσκατο νῦν πλησίον τῆς Ἐκατοντύλου τῆς Παρθίας. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἀρταβήλου τὰ τοῦ Δαρείου καὶ τὴν σύλληψιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βῆσσου, κατέλιπεν ἐνταῦθα τὴν Κράτερον μετὰ τοῦ πλείστου στρατοῦ, διατάξας ν' ἀκολουθῇ αὐτὸν κατὰ πόδα, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς ἐταίρους ἰππεῖς καὶ τοὺς προδρομοὺς καὶ τοὺς ἀκμαιοτάτους τῶν στρατιωτῶν ὤρμησεν εἰς καταδίωξιν τοῦ

Βήσσου. Μετὰ δύο ἡμερῶν καὶ δύο νυκτῶν ὁδοιπορίαν σύντονον ἔφθασεν εἰς Θάρα, ἔνθα ἰγένετο πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἢ σύλληψις τοῦ Δαρείου ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν. Ἐνταῦθα ἔμαθε παρὰ τοῦ διερμηνέως τοῦ Δαρείου Μύλωνος, ὅτι ὁ Βήσσος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ Δαρείου, ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ ἀποσυρῆ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ κλείσῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, παραδίδων τὸν Δαρεῖον, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως νὰ ἀναγνωρισθῆ ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν. Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος, ἀνεπαίθῃ ἐνταῦθα βραχύτατον χρόνον, εἰ καὶ ἡ ἡμέρα ἦτο καιμισθηρά, καὶ ἐξηκολούθησε περαιτέρω τὴν καταδίωξιν. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἐπορεύετο ἀπαύστως διὰ νὰ φθάσῃ τοὺς συνωμότας. Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἔφθασεν εἰς θέσιν, ἔνθα οἱ συνωμόται εἶχον στρατοπεδεύσει τὴν προτεραίαν, καὶ ὄθεν περὶ τὴν ἑσπέραν ἀνεχώρησαν, ἵνα ἐξακολουθήσωσι διὰ νυκτὸς τὴν περαιτέρω αὐτῶν ποδείαν. Οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ὑπῆρχεν ὅτι οἱ συνωμόται δὲν ἀπείχον πολὺ, καὶ ὅτι ἠδύναντο νὰ συλληφθῶσι τὴν ἐπομένην ἡμέραν διὰ πορείας ταχυτάτης. Ἄλλ' οἱ ἵπποι ἦσαν ἐξητλημένοι, οἱ δὲ στρατιῶται καταβεβλημένοι, ὁ δὲ καύσων ἀφόρητος. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τοὺς περὶοίκους, μὴ οὗτοι ἐγίνωσκον ἄλλαν τιὰ συντομοτέραν ὁδὸν πρὸς καταδίωξιν τῶν φευγόντων. Ἐμαθε δὲ ὅτι ὑπάρχει μὲν τοιαύτη ὁδός, ἀλλὰ διέρχεται διὰ χώρας ἐρήμου καὶ ἀνύδρου. Καὶ τὴν ὁδὸν ταύτην ἀπεφάσισε νὰ τηρήῃ ὁ βασιλεὺς. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐξέλεξε πεντακοσίους ἵππους καὶ τοὺς ἀρίστους τῶν ἑταίρων καὶ διέταξε νὰ ἱππεύσωσι καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶται, οὓς ἐξέλεξεν ἐκ τοῦ στρατεύματος ὡς τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ τολμηροτάτους, μετὰ πάντων τῶν ὄπλων αὐτῶν. Πρὸς δὲ τὸν ἄλλον στρατὸν εἶπε νὰ βαίῃ περαιτέρω διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ. Ὅλην δὲ τὴν νύκτα ἐβάδιζεν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς ἐρήμου. Πολλοὶ ἀπέκαμον ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ κόπου καὶ ἔπεσον νεκροὶ κατὰ τὴν πορείαν. Ὅτε δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκῃ ἡ ἡμέρα, ἐφάνη μακρὰν ὁ στρατὸς τῶν συνωμοτῶν διεσκορπισμένως καὶ ἀσύντακτος. Τότε ἤρμησεν ἀπὸ ῥυτῆρος κατ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος. Πανικὸς δὲ φόβος κατέλαβε τοὺς βαρβάρους, οἵτινες δὲν προσεδόκων τοιαύτην ἐπίθεσιν. Τινὲς πειραθέντες νὰ ἀντισταθῶσι κατεκόπησαν εὐθύς, οἱ δὲ λοιποὶ ἔτρεχον ὅσον ἠδύναντο, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ ἄμαξα ἢ ἔχουσα τὸν Δαρεῖον. Ἀλλὰ νῦν ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο πλησίον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ

ἄμαξα παρεκώλυεν αὐτούς, μὴ θέλοντες δὲ καὶ νὰ σωθῇ ὁ Δαρεῖος, ἐφόρευσαν αὐτὸν διὰ τῶν Ξιφῶν αὐτῶν καὶ ἔφυγον. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκάλειψε τὸ λείψανον διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χλαμύδος καὶ ἀπέστειλεν εἰς Περσέπολιν, ἵνα ταφῇ ὡς βασιλεὺς εἰς τοὺς τάφους τῶν προγόνων αὐτοῦ βασιλέων.

### 65. Ἐποταγὴ τῆς Σογδιανῆς.

Ἐνταῦθα περιέμενε καὶ τὸν ἄλλον στρατόν, μεθ' οὗ ἐχώρησε περαιτέρω πρὸς ὑπόταξιν τῶν χωρῶν καὶ σύλληψιν τῶν δολοφόνων τοῦ βασιλέως. Βλέποντες δὲ οἱ ἠγεμόνες τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν τὸ ἀδύνατον τῆς ἀντιστάσεως προσῆλθον πρὸς αὐτὸν καὶ παρεδόθησαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σογδιανὴν χώραν, δὲν ἤρκειτο εἰς τὴν σύλληψιν μόνον τοῦ Ζήσσου, ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὄρια τοῦ Κράτους του μέχρι τῆς Κυρουπόλεως, ἣτις ἔκειτο ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Τανάϊδος, ὃν οἱ ἰθαγενεῖς ἐκάλουν Ἰαξάρτην ἢ μέγαν ποταμὸν. Πρωτεύουσα πόλις τῆς Σογδιανῆς ἦσαν τὰ Μαράκανδα, τανῦν Σαμαρκάνδη. Ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς ἢ ἄγουσα εἰς Κυρούπλιν διέρχεται διὰ παρόδων ὑψηλῶν ὄρέων τῶν καλουμένων Ὀξίων. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς Μαράκανδα, ἐχώρησε περαιτέρω. Ἐχὼν δὲ ἀνάγκην τροφῶν ἐξέπεμψεν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν πρὸς συλλογὴν τροφῶν. Ἐὐὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἀπεπλανήθη καὶ περιέπεσεν εἰς χεῖρας ληστρικῶν λαῶν οἰκούντων ἐπὶ τῶν ὄρέων, οἵτινες ἄλλους μὲν ἐφόρευσαν, ἄλλους δὲ ἠχμαλώτισαν. Ὡς δὲ ἀνηγγέλθη τοῦτο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐθύς ἔλαβε τοὺς μᾶλλον εὐζόνους ἐκ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἐπέπεσε κατὰ τῶν βαρβάρων, οἵτινες φοβηθέντες κατέφυγον εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, ἐνθα ἦσαν συνηγμένοι. Ἄγῶν πεισματώδης συνήφθη ἐκατέρωθεν, τῶν μὲν θελόντων νὰ καταλάβωσι τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, τῶν δὲ ἀποκρουόντων μετὰ γενναιότητος τὰς ἐφόδους. Ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ πολλοὶ ἐκατέρωθεν ἐπιπτον, ἐτραυματίσθη δὲ σοβαρῶς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, οὗ τὴν κνήμην διεσπύτησε διαμπὰξ βέλος θραῦσαν μάλιστα καὶ τὴν περόνην. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ Ἕλληνες κατελήφθησαν ὑπὸ μεγίστης ἀγανακτήσεως καὶ οὐδὲν

πλέον τὸν θάνατον λογιζόμενοι ὠρῆσαν ἀκατάσχετοι καὶ κατέλαβον τὸ ὄρος. Οἱ πλείστοι τῶν βαρβάρων ἐσφάγησαν, πολλοὶ ὅμως ἀπέθανον ῥίψαντες ἑαυτοὺς κατὰ τῶν βράχων. Ἐκ τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἐσώθησαν μόνον ὀκτὼ χιλιάδες.

Κατόπιν ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀκωλύτως, μέχρις ὅτου ἔφθασεν εἰς τὴν Κυρούπολιν. Ἐνταῦθα οἱ Σκύθαι ἔστειλαν πρέσβεις αἰτοῦντες παρ' αὐτοῦ φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη τὰς προτάσεις αὐτῶν καὶ τοὺς πρέσβεις τῶν Σκυθῶν ἐτίμησεν ἀποστείλας αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια ἐν συνοδείᾳ Μακεδόνων. Ἐπραττε δὲ τοῦτο, διότι ἤθελεν ὑπὸ τὴν πρόφασιν ταύτην νὰ γνωρίσῃ καὶ τοῦ λαοῦ τούτου τὸν πληθυσμὸν, τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ὄπλισμὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων. Ἀλλ' ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον εἰς τὸ βορειότατον τῆς Σογδιανῆς σημεῖον, ὅπισθεν καθ' ἅπασαν τὴν Σογδιανὴν ἐξεροβήγη/φοβερὰ ἐπανάστασις κατὰ τοῦ ξένου κατακτητοῦ, ἣν ὑπεδαύλιζον ἰθαγενεῖς ἡγεμόνες. Αἱ φρουραὶ τῶν πόλεων ἐπολιορκεῖντο ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ φόβος ὑπῆρχε σφαγῆς αὐτῶν. Ὡς δὲ τοῦτο ἠγγέλθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐθύς ἐνόησεν ὅτι ὤφειλε διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ξίφους νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ἐπαναστάτας. Καὶ τοῦτο δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ. Ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐκυρίευσεν ἑπτὰ ὀχυρὰς πόλεις τῆς Σογδιανῆς, ὧν οἱ μὲν κῆτοικοι κατεσφάγησαν, αἱ δὲ οἰκίαι παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ. Ὡς δὲ εἶδον τὴν φοβερὰν ταύτην καταστροφὴν οἱ βάρβαροι, πλήρεις μετανοίας παρεδόθησαν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ νικητοῦ.

Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς κατέγινετο εἰς τὴν ὑποταγὴν τῶν βορείων πόλεων τῆς Σογδιανῆς δὲν ἠμέλησε νὰ στείλῃ καὶ ἐπικουρίαν σημαντικὴν ἐκ χιλίων ἑκατὸν ἰππέων καὶ χιλίων ἑπτακοσίων ὀπλιτῶν ὑπὸ τοὺς στρατηγούς Ἀνδρόμαχον, Κάρανον καὶ Φαρνούχην εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Μαρακάνδων, ἧτις δεινῶς ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Σπιταμένου καὶ ἄλλων ἐντοπίων ἡγεμόνων. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Σπιταμένης, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῶν Μαρακάνδων καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Σογδιανῆς. Ὅτε δὲ ἔφθασαν τὰ ἐπικουρικὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Μαρακάνδα καὶ εὗρον τὴν πόλιν ἐγκαταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σπιταμένου, ἀπεφάσισαν νὰ καταδιώξωσιν αὐτὸν καὶ νὰ τιμωρήσωσι καὶ τοὺς Σκύθας ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἵτινες ἔδωκαν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας

καταφύγιον. Ἡ ἀπερίσκεπτος αὕτη κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐπίθεσις ὠφέλησε πολὺ τὸν Σπιταμένη, διότι οἱ Σκύθαι συνετάχθησαν ἀναφανδὸν πλέον μετ' αὐτοῦ, ὄν ἐνίσχυσαν καὶ δι' ἐξακοσίων ἀνδρείων καὶ ἀδαμάστων ἰπέων, οἳ μόνον ἐν ἐρήμοις ἀναφαίνονται. Ὡς δὲ ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἔφθασεν εἰς τὰς ἐρήμους, ὁ Σπιταμένης ἀπέφευγε πᾶσαν μετ' αὐτῶν μάχην, ἐπέπιπτεν ὁμως κατὰ τῶν Ἑλλήνων αἴφνης καὶ πάλιν ἔφευγεν, ὥστε ἐκράτει αὐτοὺς ἀείποτα ἐπὶ ποδός. Ἀλλὰ τοῦτο κατεπόνησε καὶ τοὺς ἀνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οἵτινες μάλιστα στερούμενοι τροφῆς ἀπέθνησκον. Ἀπῆλπισμένοι δὲ οἱ Ἕλληνες στρατηγοὶ δὲν ἤξευρον τί νὰ πράξωσι. Διὸ ἀπεφάσισαν νὰ περάσωσι πέραν τοῦ ποταμοῦ Πολυτιμήτου, ἵνα εὕρωσιν ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἀσφάλειαν. Ἀλλὰ καθὼς οἱ Ἕλληνες ὀπλίται εἰσῆλθον εἰς τὸν ποταμόν, οἱ Σκύθα ἵππεις ἔδραμον κατ' αὐτῶν καὶ ἄλλους μὲν ἐτόξευον, ἄλλους δὲ συνελάμβανον αἰχμαλώτους. Ἐκ τοῦ ὄλου Ἑλληνικοῦ στρατεύματος ὑπὸ τοὺς τρεῖς στρατηγούς διεσώθησαν μόνον τεσσαράκοντα ἵππεις καὶ διακόσιοι ὀπλίται. Ὁ δὲ Σπιταμένης, ἀναθαρρήσας ἐκ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπιτυχίας ἐπανήλθεν εἰς Μαράκανδα καὶ ἐπανελάβε τὴν πολιτείαν.

Ὡς δὲ ἔφθασεν ἡ ἀγγελία αὕτη τῆς καταστροφῆς τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τῆς πολιορκίας πάλιν τῶν Μαράκανδων ὑπὸ τοῦ Σπιταμένου, εὐθὺς ἔλαβε μέρος τοῦ στρατοῦ καὶ διὰ ταχείας πορείας ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς Μαράκανδα, ὁ δὲ λοιπὸς διετόχθη νὰ βαδίσῃ βραδύτερον ἐν τάξει ὑπὸ τὸν Κράτερον.

Ἄλλ' ὁ Σπιταμένης μαθὼν τὴν προσέλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔφυγεν εὐθὺς εἰς τὴν ἐρημον ζιπτῶν σωτηρίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα κατεδίωξεν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς βαρβάρους, οἵτινες ὁμως τώρα δὲν ἔμειναν ὡς πρότερον, ἀλλ' ἔφευγον ἀεὶ μακρὰν ἐντὸς τῆς ἐρήμου. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μαράκανδα.

#### 66. Ἡ Σογδιανὴ πέτρα.

Ἡ Σογδιανὴ νῦν ἀπῆλλάγη τοῦ Σπιταμένου καὶ παρεδόθη εἰς τὴν ἔξουσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὑπῆρχον ὁμως καὶ πολλοὶ τῶν Σογδιανῶν καὶ τῶν Βακτριανῶν, οἵτινες κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ἵνα διαφύγῃσι τὴν δεινὴν τιμωρίαν. Εἰς δὲ τούτων ἦτο

καὶ ὁ Βακτριανὸς Ἀριμάξης, ὅστις πολυειδῶς εἶχεν ἀναμιχθῆ  
εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σογδιανῆς. Οὗτος εἶχε καταφύγει εἰς  
εὐρυχωρότατον σπήλαιον, τὸ ὅπερ ὑπῆρχεν εἰς τὸ μέσον ἀπο-  
τόμου βράχου καλουμένου Σογδιανὴ πέτρα, εἰς ὃ ἠδύνατό τις  
νὰ φθάσῃ μόνον διὰ μιᾶς στενωπότης ἀτραποῦ ἐκ μιᾶς μόνον  
πλευρῶς· διότι πᾶσαι αἱ ἄλλαι πλευραὶ τοῦ ὄρους εἶναι ἀπότο-  
μοι, σχηματίζουσαι βαθυτάτας χαράδρας. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξαν-  
δρος ἐφθασεν εἰς τὴν Σογδιανὴν πέτραν, ἔστειλε Πέρσην με-  
γιστᾶνα, ἵνα ζητήσῃ τὴν παράδοσιν τοῦ σπηλαίου τούτου, ὑπο-  
σχεθεὶς εἰς πάντας ἐλευθέραν ἔξοδον. Εἰς ταῦτα οἱ βάρβαροι  
ἀπεκρίθησαν μετὰ γελώτων καὶ χ'εῖης.

Ἄν θέλῃ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ καταλάβῃ τὸ σπήλαιον, πρέπει  
νὰ εὕρῃ πτερωτοὺς ἀνθρώπους, διότι οἱ συνήθεις ἀνθρωποὶ δὲν  
δύνανται νὰ ἀναβῶσιν εἰς τοιαῦτα ὕψη.

Ὡς δὲ ἠγγέλθη τοῦτο εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὠργίσθη σφό-  
δρα καὶ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον εἶπεν αὐ-  
τοῖς ὅτι θέλει ἐξ ἅπαντος νὰ καταλάβῃ τὸ σπήλαιον. Ὅθεν διέ-  
ταξε νὰ ἐκλέξῃ ἕκαστος ἐκ τῶν στρατιωτῶν του τῶν ἐξησηκη-  
μένων ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν ἀνάβασιν τῶν ὀρέων, ἐξ ἐκεί-  
νων, οἵτινες ἐν τῇ πατρίδι των ὀδήγουν ποίμνια εἰς ἀτραποὺς  
καὶ εἰς ἀποτόμους κλιτύας, καὶ τούτους περὶ τοὺς τριακοσίους  
νὰ στείλωσι τάχιστα πρὸς αὐτόν. Οἱ στρατηγοὶ ἐξετέλεσαν τά-  
χιστα τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως. Ὡς δὲ ἦλθον οἱ ἐκλεκτοὶ οὗτοι  
νέοι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, βλέπων αὐτοὺς πλήρεις ζωῆς καὶ  
φιλοτιμίας εἶπε·

Μεθ' ὑμῶν, νέοι στρατιῶται, ἐβίσα ἀπόρρητα φρουρία,  
μεθ' ὑμῶν διήλθον ὄρη ὑπὸ αἰωνίας χιόνος κεκαλυμμένα, μεθ'  
ὑμῶν εἰσῆλθον εἰς τὰς ἐπικινδύνους παρόδους τῆς Κιλικίας.  
Πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ ἐδώκαμεν δείγματα  
ἀνδρείας καὶ δεξιότητος. Ὁ βράχος οὗτος, ὃν βλέπετε ἔμπροσθεν  
ὑμῶν ὑψούμενον, ἐξ ἑνὸς μόνου μέρους εἶναι προσίτος, καὶ μόν-  
ον τὸ μέρος τοῦτο, ὡς βλέπετε, φρουροῦσιν οἱ βάρβαροι, τὰ  
δὲ ἄλλα μέρη πάντα ἀφίνουσιν ἀφροσύνητα, διότι πιστεύουσιν  
ὅτι δὲν δύναται δι' αὐτῶν νὰ ἀναβῇ ἀνθρώπος. Ἀλλὰ σεῖς, πι-  
στεύω, θὰ εὕρητε τρόπον νὰ ἀναβῆτε εἰς τὴν κορυφήν. Ἡ σο-  
φία καὶ ἡ τόλμη τοῦ ἀνθρώπου κατορθοῖ νὰ ὑπερνικᾷ πάσας  
τὰς δυσκολίας. Τί ἄλλο κατέστησεν ἡμᾶς κυρίους ἀπάσης τῆς  
Ἀσίας ἢ αἱ ἀπαυστοὶ ἡμῶν ἀπόπειραι, καταπονήσασαι καὶ ἀ-  
πελίσασαι τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ; Προσπαθήσατε, ὦ γενναῖοι

μου στρατιῶται, νὰ ἀναβῆτε εἰς τὴν κορυφήν. Ὅταν δὲ φθάσητε ἐκεῖ, δεῖξατε ἡμῖν τοῦτο διὰ λευκῶν σημαῖων. Τότε ἐγὼ θὰ διατάξω νὰ κινηθῇ ὁ στρατός, ἵνα μὴ ἐννοήσῃ ἡμᾶς ὁ ἐχθρός. Δίδω δὲ ἀμοιβὴν δέκα μὲν τάλαντα εἰς τὸν πρῶτον ἀναβάντα, ἑννέα δὲ εἰς τὸν δεύτερον, ὀκτὼ δὲ εἰς τὸν τρίτον καὶ οὕτω ἐφεξῆς μέχρι τοῦ δεκάτου. Ἄλλὰ πιστεύω ὅτι σεῖς προπέχετε μᾶλλον νὰ εὐχαριστήσητε ἐμὲ ἢ εἰς τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς δώσω.

Οἱ στρατιῶται μετὰ χαρᾶς ἀπεφάσισαν πάντες νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως· διὸ παραλαβόντες ἕκαστος σκόλοπα σιδηροῦν καὶ ὅσα ἄλλα ἐνόμιζον ἀναγκαῖα εἰς τὸν σκοπὸν των ἀνέμενον νὰ ἔλθῃ ἢ νύξ, ἵνα ἀναβῶσιν εἰς τὸ ὄρος. Καὶ ὄντως καθ' ὅλην τὴν νύκτα μετὰ μεγάλης φιλοτιμίας κατώρθωσαν διακόσιοι ἐβδομήκοντα ἐκ τῶν ἀτρομήτων τούτων στρατιωτῶν νὰ ἀναρριχηθῶσιν εἰς τὸ ὄρος, χωρὶς νὰ ἐννοήσωσιν τι οἱ ἐν τῷ σπηλαίῳ, οἱ δὲ λοιποὶ τριάκοντα κατεκρημνίσθησαν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὰς φάραγγας τοῦ ὄρους καὶ ἀπέθανον, χωρὶς νὰ εὐρεθῶσιν οὐδὲ τὰ σώματα αὐτῶν πρὸς ταφήν. Ὡς δὲ ὑπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, ὁ Ἀλέξανδρος διέκρινεν εἰς τὴν κορυφήν τοῦ ὄρους ἄνδρας, οἵτινες ἐκίνουν σινδόνα, καθὼς εἶχε διατάξει αὐτοὺς τὴν προτεραίαν. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐχάρη πολὺ, διότι οἱ στρατιῶται κατώρθωσαν νὰ ἀναβῶσι, καὶ εὐθύς ἔστειλε πρὸς τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ δεύτερον ἀπεσταλμένον λέγων νὰ παραδοθῶσιν, ἀφ' οὗ τὸ ὄρος κατελήμφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τοῦτο ἐφάνη ἀπίστευτον εἰς τοὺς βαρβάρους. Ὡς δὲ ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν ἐξεληθὼν τοῦ σπηλαίου παρετήρησεν Ἕλληνας στρατιώτας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ πόσοι ἦσαν οὗτοι, παρέκωδε τὸ σπήλαιον καὶ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸ καταφυγόντας καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ὡς καὶ πάντας τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους εἶχον ἐκεῖ συσσωρεύσει πρὸς ἀσφάλειαν.

Μεταξὺ δὲ τῶν γυναικῶν ἦτο καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος Ὁξυάρτου Ῥωξάνη τὸ ὄνομα, γυνὴ θαυμασίου κάλλους, καλουμένη ὁ μαργαρίτης τῆς Ἀνατολῆς. Ταύτην ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐθαύμασε διὰ τὸ ἐξαίσιον κάλλος καὶ ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐτὴν σύζυγον. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγνώσθη, προσήλθε καὶ ὁ ἀποστάτης πατὴρ τῆς Ῥωξάνης καὶ προσέπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀλεξάνδρου ζητῶν αὐτοῦ τὴν χάριν, ἣν δὲν ἠρνήθη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς.

Μεταξὺ δὲ τῶν παραδοθέντων ἦτο καὶ ὁ γέρον Ἀρτάβαζος μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη καὶ τὸν πατέρα καὶ τοὺς υἱοὺς λίαν φιλοφρόνως, τιμῶν τὴν πίστιν αὐτῶν πρὸς τὸν ἀτυχῆ Δαρεῖον, ἐνθυμούμενος δὲ μεθ' ἡδονῆς τὸν χρόνον ὅτε ἔζη ὁ γέρον Ἀρτάβαζος ἐν Πέλλῃ ξενιζόμενος παρὰ τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ, τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ πατήρ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔλαβον σπουδαιότατα ἀξιώματα ἐν τῷ στρατῷ, τιμώμενοι ὡς οἱ ἐντιμώτατοι τῶν Μακεδόνων. Μετὰ τοῦ Ἀρταβάζου ἦλθον καὶ οἱ πρέσβεις τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων τῶν μετὰ τοῦ Δαρείου πολεμούντων, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀφ' οὗ πρότερον συνθηκολογήσωσι. Πρὸς τούτους ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος·

Οὐδεμία δύναται νὰ γίνῃ συνθήκη μετ' ἀνθρώπων, οἵτινες ἐτέθησαν ἐκτὸς τοῦ νόμου· διότι πολεμοῦσι μετὰ βαρβάρων ἐναντίον τῆς κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ἑλλήνων. Διὸ ὀφείλουσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἄνευ ὄρων ἢ νὰ σωθῶσιν, ὅπως δύνανται.

Πρὸς ταῦτα οἱ πρέσβεις ἀπεκρίθησαν ὅτι παραδίδονται εἰς τὸν βασιλέα πάντες ἄνευ ὄρων καὶ παρακαλοῦσι νὰ πέμψῃ τινὰ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἵνα ὀδηγήσῃ αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀσφαλῶς. Ὁ βασιλεὺς ἔστειλε τὸν Ἀρτάβαζον, ὅστις ὀδήγησεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, παρ' οὗ ἔτυχον ὅμως συγγνώμης καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

### 67. Φύνος τοῦ Βῆσσοῦ.

Ἀφ' οὗ δὲ ὑπετάγησαν αἱ ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι τοῦ περσικοῦ κράτους, ἄλλαι μὲν ἐκουσίως, ἄλλα ἰδὲ διὰ τῆς βίας, ὑπελείπετο ἀκόμη ἡ Βακτριανή, εἰς ἣν εἶχε καταφύγει καὶ ὁ φονεὺς τοῦ Δαρείου Βῆσσος. Οὗτος ἐνταῦθα εἶχεν ἀνακηρυχθῆ βασιλεὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρταξέρξης καὶ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἀντιταχθῆ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Πρὸς τοῦτο παρεσκευάζετο δραστηρίως ὠφροῖζων ὅσον ἠδύνατο περισσότερον στρατὸν ἐκ πάντων τῶν μερῶν. Ταῦτα πάντα ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀπεφάσισεν, εἰ καὶ ἦτο χειμῶν καὶ τὰ ὄρη ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ χιόνος, νὰ περατώσῃ καὶ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Ὡς δὲ ὁ Βῆσσος ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθε μετὰ κοπιώδη πο-

ρείαν ὄντως εἰς τὴν Βακτριανήν, δὲν ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ σταθῆ καὶ νὰ πολεμήσῃ, ἀλλὰ παραλαβὼν τὸν στρατὸν τοῦ δι-  
 πρσιώθη πάραυτα πέραν τοῦ Ὠξοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν Σογδια-  
 νήν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος καταδιώκων  
 αὐτόν. Βλέποντες δὲ οἱ περὶ τὸν Βῆσσον ἡγεμόνες ὅτι ἐντὸς ὀλί-  
 γου θὰ περιήρχοντο εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου πάντες, ἀγα-  
 νακτοῦντες δὲ καὶ διὰ τὴν ἐπαίσχυντον τοῦ Βῆσσου δειλίαν, ὅ-  
 τις ἀείποτε ἔφευγε πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, συνεφώνησαν πρὸς  
 ἀλλήλους νὰ δέσωσι τὸν Ψευδοαρταξέρξην τοῦτον καὶ παρα-  
 δώσωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ τὴν ἀπόφασίν των ταύτην  
 ἐμήνυσαν καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἀλέ-  
 ξανδρος, ἔστειλεν ἕξ χιλιάδας ἄνδρας ὑπὸ τὸν Πτολεμαῖον καὶ  
 παρέλαβε τὸν δολοφόνον τοῦ Δαρείου, χωρὶς νὰ τολμήσῃ μηδεὶς  
 τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ νὰ τὸν ὑπερασπίσῃ. Ὡς δὲ ὁ Πτολε-  
 μαῖος καὶ ὁ στρατὸς ἐπανῆλθον φέροντες καὶ τὸν Βῆσσον, ἠρώ-  
 τησαν τὸν Ἀλέξανδρον, πῶς ἔπρεπε νὰ παρουσιάσωσι τὸν Βῆσ-  
 σον ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίθη·

Γυμνόν, ἐν κλοιῷ δεδεμένον.

Τότε ὁ Πτολεμαῖος γυμνώσας καὶ δέσας αὐτὸν ἔστησε δεξιὰ  
 τῆς ὁδοῦ, ὅθεν ἔμελλε νὰ παρελάσῃ ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ στρατεύ-  
 ματα. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸν Βῆσσον ἐκράτησε τὸ ἄρμα  
 του καὶ ἠρώτησεν αὐτόν·

Διατί τὸν βασιλέα σου καὶ συγγενῆ σου καὶ εὐεργέτην σου  
 Δαρεῖον πρῶτον μὲν συνέλαβες καὶ δέσας περιῆγες, ἔπειτα δὲ  
 ἐφόνευσας ;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Βῆσσος·

Ταῦτα δὲν ἀπεφάσισα καὶ ἐξετέλεσα ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ πάν-  
 τες οἱ στρατηγοὶ τοῦ Δαρείου, διὰ νὰ εὐρωμεν παρὰ σοὶ χάριν  
 καὶ σωτηρίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρον ταῦτα ἀκούσας ἠγανάκτησεν ἔτι περισσό-  
 τερον διὰ τὴν ἀπάνθρωπον τοῦ Βῆσσου πρὸς τὸν Δαρεῖον δια-  
 γωγὴν, καὶ διέταξε νὰ μαστιγώσωσιν αὐτόν. Κατόπιν δὲ συνε-  
 κάλεσεν εἰς Ζαρίασπα, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βακτριανῆς, δι-  
 καστήριον ἐκ πάντων τῶν μεγιστάνων τῆς Περσίας, ἐνώπιον  
 τῶν ὁποίων προσήκη νὰ δικασθῆ ὁ φονεὺς τοῦ Δαρείου. Ἐν  
 τῇ δίκῃ ταύτῃ παρέστη καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις μάλι-  
 στα διετύπωσε τὴν κατηγορίαν, τὸ δὲ δικαστήριον κατεδίκασε  
 τὸν Βῆσσον πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῆς ρινὸς καὶ τῶν  
 ὠτων, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον, ὅστις

ἔξετελέσθη ἐν Ἐκβατάνοις ἐνώπιον τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν.

68. Φόνος τοῦ Κλεΐτου.

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγένετο κύριος τῆς Σογδιανῆς ἄκρας, ἐπέστρεψεν εἰς Μαράκανδα, σκοπῶν νὰ καταδιώξῃ καὶ ὑποτάξῃ πάντας τοὺς ἐπαναστάτας καὶ τῆς Σογδιανῆς καὶ τῆς Βακτριανῆς, ὅσοι εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ὄρη ζητοῦντες σωτηρίαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡφαιστίων εἶχε σταλῆ εἰς ἄλλας χώρας, ἀπεφάσισε νὰ ἀναμείνῃ καὶ τοῦτον ἐνταῦθα, ἵνα ἠνωμένος ὁ στρατὸς κάμῃ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Ἀλλὰ μέχρις οὗτου ἔλθῃ ὁ Ἡφαιστίων, ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ διασκεδάσῃ τελῶν μεγάλα κυνηγέσια καὶ συμπόσια. Εἰς ἓν δὲ τῶν συμποσίων τούτων εἶχε προσκληθῆ καὶ ὁ Κλεΐτος ὁ σώσας τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως ἄλλοτε παρὰ τὸν Γρανικὸν ἀποκόψας διὰ τοῦ ξίφους τὴν χεῖρα τοῦ Πέρσου, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἠτοιμάζετο νὰ κατενέγκῃ ταύτην κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, ἐπεδόθησαν εἰς παντὸς εἶδους διασκεδάσεις. Ποιητὴς Ἕλλην, ὁ Πράνιχος, εἶχε ποιήσει ἄσματα σατυρίζοντα τοὺς τρεῖς στρατηγούς τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὓς πρὸ μικροῦ εἶχον νικήσει ἐν Σογδιανῇ οἱ βάρβαροι καὶ τὰ ἄσματα ταῦτα ἤδοντο ἐν τῇ συμπόσιῳ ἐν τῇ μέσῳ ἀσβέστων γελῶτων. Τοῦτο οἱ πρεσβύτεροι ἐθεώρησαν λίαν ἄτοπον καὶ ἤροχισαν νὰ κατακρίνωσι καὶ τὸν ποιητὴν καὶ τοὺς ἄδοντας. Ὁ Κλεΐτος, ὅστις δυστυχῶς εἶχε πίνει οἶνον περισσότερον τοῦ δέοντος, ὦν δὲ καὶ φύσει τραχὺς καὶ αὐθάδης, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ καὶ ἐν ἀγανακτήσει·

Εἶναι κάκιστον πράγμα νὰ ὑβρίζονται μεταξὺ τῶν βαρβάρων Ἕλληνες, οἵτινες εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῶν γελῶτων, εἰ καὶ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ περιπέσωσιν εἰς συμφορὰν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος διατάσσων ἅμα τοὺς ἄδοντας νὰ ἐξακολουθῶσιν:

Ὁ Κλεΐτος συνηγορεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀποφαίνων ἀτυχίαν τὴν δειλίαν.

Ὡς δὲ ἤκουσε τοῦτο ὁ Κλεΐτος, ἐγένετο ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἀναστάς εἶπεν·

Ἡ δειλία αὕτη ἔσωσέ σε, ὅστις κατάγεσαι ἐκ θεῶν, ὅταν τὸ

Ξίφος τοῦ Σπιθριδάτου ἦτο ἔτοιμον νὰ σοῦ διαρρήξῃ τὴν κεφαλὴν ἐκ τῶν ὀπισθεν. Τὸ αἷμα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Μακεδόνων καὶ τὰ τραύματα αὐτῶν ἀνέδειξαν σε μέγαν, ὥστε νὰ λέγῃς ὅτι κατάγεται ἐκ θεῶν, ἀρνούμενος τὸν πατέρα σου Φίλιππον.

Ἡ αὐθάδεια αὕτη ἐξώργισε σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εἶπε·

Ἀληθῆ λοιπόν, ὦ κακὴ κεφαλὴ, εἶναι ὅσα ἀκούω περὶ σοῦ, ὅτι ὑβρίζεις ἡμᾶς ἐκάστοτε καὶ κινεῖς εἰς στάσιν τοὺς Μακεδόνας! Ἀλλὰ σοὶ λέγω ὅτι δὲν θὰ χαρῆς ἀκόμη πολὺν χρόνον διὰ τὴν διαγωγὴν σου ταύτην.

— Ἄλλ' οὐδὲ τώρα χαίρομεν, ὦ Ἀλέξανδρε, ἀπεκρίθη ὁ Κλεῖτος, τοιαύτην λαμβάνοντες ἀμοιβὴν τῶν κόπων μας. Μακαρίζομεν δὲ ἐκείνους, ὅσοι ἠτύχησαν νὰ ἀποθάνωσι καὶ δὲν ἐπέζησαν νὰ ἴδωσι τοὺς Μακεδόνας δερομένους ἀνηλεῶς μὲ μηδικὰς ῥάβδους, νὰ ἴδωσιν ἡμᾶς παρακαλοῦντας τοὺς Πέρσας, ἵνα μεσολαβήσωσι νὰ προσέλθωμεν πρὸς τὸν βασιλέα.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κλεΐτου ἐκίνησαν τὴν ἀγανάκτησιν πάντων τῶν παρισταμένων, οἵτινες ἐμέμφοντο τὸν Κλεῖτον καὶ ἐπειρῶντο παντοιοτρόπως νὰ παύσωσι τὴν ἔριν ταύτην. Ὁ Ἀλέξανδρος διετήρει πως ἀταραξίαν καὶ εἶπεν ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ξενοδόχον τὸν Καρδιανὸν καὶ Ἀρτέμιον τὸν Κολοφώνιον·

Δὲν σᾶς φαίνονται οἱ Ἕλληνες μεταξὺ τῶν Μακεδόνων ὡς ἡμίθεοι περιπατοῦντες μεταξὺ ἄρκτων ;

Ἐν τούτοις ὁ Κλεῖτος ἐξηκολούθει νὰ θορυβῇ καὶ μὲ φωνὴν μεγάλην εἶπεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον·

Εἰπέ φανερὰ ὅ,τι θέλεις νὰ εἴπῃς. Δὲν πρέπει νὰ καλῆς εἰς δεῖπνον ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ ἔχοντας παρρησίαν, μηδὲ νὰ συναναστρέφῃσαι μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ κάλλιον εἶναι νὰ ζῆς μετὰ βαρβάρων καὶ ἀνδραπόδων, ἵνα προσκυνῶσι τὴν περσικὴν σου ζώνην καὶ τὸν διάλευκον χιτῶνά σου.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξώργισαν εἰς ὑπερβολὴν τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις λαβὼν μῆλον ἐκ τῆς τραπέζης ἐσφενδόνησε κατὰ τοῦ Κλεΐτου καὶ ἐζήτησε νὰ λάβῃ τὸ ἐγχειρίδιον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ σωματοφύλακες ἐκρούσαν τούτο, οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐκράτησαν αὐτὸν χωροῦντα πρὸς τὸν Κλεῖτον, διέταξε τὸν σαλιγκτήν νὰ σημάνῃ καὶ διὰ λακτίσματος ἐκτύπησεν αὐτόν, διότι δὲν ἐσάλπιζεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κλεῖτος δὲν ὑπεχώρει καὶ μετὰ δυσκολίας οἱ φίλοι ἐξή-

γαγον αὐτὸν τῆς αἰθούσης. Ἄλλ' ἐνῶ τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο ὅτι παρηλθεν, αἴφνης ἀναφαίνεται ὁ Κλείτος ἐξ ἄλλης θύρας, ὅστις εἰσελθὼν εἰς τὴν αἰθουσαν ἔλεγε τοὺς ἐξῆς στίχους τοῦ Εὐριπίδου·

Ὅταν τρόπαια πολεμίων στήσῃ στρατός,  
οὐ τῶν πονούντων τοῦργον ἠγοῦνται τόδε,  
ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τὴν δόκησιν ἄρνηται. (1)

Ταῦτα εἶπεν ὁ Κλείτος καὶ ἐχώρει εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὃν συνείχον οἱ φίλοι. Ὡς δὲ ἤλθε πλησίον, ὁ Ἀλέξανδρος ἔξω ἑαυτοῦ γενόμενος διὰ τὴν αὐθάδειαν τοῦ Κλείτου, ἀρπάζει ἐκ τινος τῶν δορυφόρων αἰχμὴν καὶ ἐμπηγνύει αὐτὴν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, ὅστις εὐθὺς ἔπεσε νεκρὸς βαρὺ στενάξας. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Κλείτου ἐνόησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι μέγα κακὸν ἔκαμε καὶ μετανοῶν ἠθέλησε νὰ φονεύσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἰδίας λόγῃς, ἀλλ' ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν φίλων, οἵτινες διὰ τῆς βίας ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου καθ' ὄλην τὴν νύκτα διέτελεσεν ἄγρυπνος καὶ κλαίων. Μάτην οἱ φίλοι, μάτην εἰτελίς φιλόσοφοι προσεπάθουν νὰ πείσωσιν αὐτὸν ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ πράττωσιν, ὅ,τι ἂν θέλωσι καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται μὲ τὰς περὶ δικαίου καὶ θεμιτοῦ ιδέας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ταῦτα δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ παρηγορήσωσι τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἀνεμνήσκατο τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς φιλίας τοῦ Κλείτου καὶ τῆς παρὰ τὸν Γρανικὸν εὐεργεσίας. Ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας διέτελεσε κλαίων καὶ πενθῶν σφόδρα ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ φίλου. Ὅτε δὲ ἀνηγγέλθη αὐτῷ ὅτι ἡ κατὰ τῶν Σαγδιανῶν ἐπαναστατῶν ἐκστρατεία ἦτο καθ' ὅλα ἐτοιμῆ, ἀπεδόθη πάλιν εἰς τὸν στρατὸν του καὶ οἱ νέοι οὗτοι πόλεμοι παρηγόρησαν τὴν ψυχὴν του περισσότερο πάντων τῶν λόγων τῶν ψευδοφιλοσόφων. Ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον ἔτος διέτριψεν ἐν Σαγδιανῇ, μέχρις ὅτου ἐντελῶς ὑπετάγησαν πάντες οἱ ἐπαναστάται καὶ οὕτω ἡ χώρα αὕτη ἠνώθη μὲ τὸ λοιπὸν ἀπέραντον κράτος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

(1) Ὅταν ὁ στρατὸς νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς, τὸ κοτόρθωμα τοῦτο δὲν τὸ ἀποδίδουν εἰς τοὺς κοπιάσαντας στρατιώτας, ἀλλὰ λαμβάνει τὴν δόξαν ὁ στρατηγός.

### 39. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Ἰνδικῇ.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὴν Περσίαν, τὴν Βακτριανὴν καὶ Σογδιανὴν, ἐτρόπη πρὸς νότον σκοπὸν ἔχων νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὴν Ἰνδικήν. Εἶναι δὲ ἡ Ἰνδικὴ χώρα μεγίστη, χωρίζομένη τῆς ἄλλης Ἀσίας πρὸς βορρῶν δι' ὀρέων οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῆς γῆς ἐχόντων τοιοῦτον ὕψος. Πολλοὶ ποταμοὶ διαρρέουσι τὴν χώραν, ὧν οἱ μέγιστοι εἶναι πρῶτον μὲν ὁ Ἰνδός, εἰς ὃν εἰσβάλλουσι καὶ πολλοὶ ποταμοί, ὁ Κωρήν ἐξ ἀνατολῶν καὶ ὁ Ὑδάσπης, ὁ Ἀκεσίνης, ὁ Ὑδοαώτης, ὁ Ὑφασις καὶ ὁ Ζαδάδρης ἐκ δυσμῶν ἔπειτα δὲ ὁ Γάγγης, μεγαλιήτερος τοῦ Ἰνδοῦ, εἰς ὃν εἰσβάλλουσι δώδεκα ἄλλοι μεγάλοι ποταμοί. Ἀπασα ἡ περὶ τὸν Γάγγην χώρα θεωρεῖται ἱερά. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι αἱ ἱεραὶ τῶν Ἰνδῶν πόλεις, εἰς ἃς ἀπο τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον μεταβαίνουνσι οἱ πιστοί, ἵνα λατρεύσωσι τοὺς θεοὺς τῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τούτους τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἡ Ἰνδικὴ πλουσία καὶ εὐδαίμων. Ἦτο δημομένη εἰς πολλὰ μεγάλα βασίλεια, ἃ εἶχον στρατοὺς μεγάλους, ἐξησκημένους εἰς πολέμους καὶ ἀνδρείως μαχομένους. Ταῦτα πάντα εἶχε μάθει ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ καρδίᾳ του ἐπόθει νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὄπλων του καὶ πρὸς τοὺς ἀνδρείους λαοὺς τῆς Ἰνδικῆς. Ἀφορμὴν δὲ πρὸς τοῦτο ἔδωκε βασιλεύς τις Ἰνδοῦ Ταξίλης καλούμενος, ὅστις ἐρίων πρὸς τοὺς ἄλλους Ἰνδοὺς ἡγεμόνας καὶ ἐπιθυμῶν τὴν αὐξήσιν τοῦ βασιλείου του ἐξήτησε τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν βοήθειαν. ὑποσχόμενος συμμαχίαν κατὰ πάντων ὅσοι ἠθέλον ἀντισταθῆ εἰς αὐτόν. Διό, ἀφ' οὗ παρεσκεύασεν ἀξιώλογον στρατὸν, περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 327 π. Χ. ἀνέβησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Βακτριανῆς, καὶ μετὰ δέκα ἡμερῶν πορείαν ἔφθασεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῶν Παροπαμισσαδῶν, κειμένην εἰς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὺν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου. Ἐντεῦθεν, ἀφ' οὗ ἀνεπαύθη ἐπὶ τινος ἡμέρας ὁ στρατός, ἐκίνησε πορευόμενος εἰς τὴν Ἰνδικήν. Ὡς δὲ ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα αὐτῆς, προαπέστειλεν εἰς τὴν Ἰνδικὴν πρέσβεις προσκαλῶν τοὺς λαοὺς αὐτῆς νὰ ἔλθωσιν εἰς ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ὁμολογήσωσιν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ὑποταγὴν. Ἐν τοῖς πρώτοις ἦλθεν εἰς προὔπαντησίν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Ταξίλης καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες ἐκ τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰν-

δοῦ χώρας μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυπληθοῦς ἀναλουθίας, κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ἰνδῶν, ἐπὶ χρυσοστολίσιτων ἐλεφάντων ἐποχούμενοι καὶ φέροντες πλεῖστα δῶρα, ὅσα ἐνομίζοντο μέγιστα παρ' Ἰνδοῖς. Ἐδωρήσαντο δὲ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰκοσιπέντε ἐλέφαντας, ἵνα μετοχειρισθῇ αὐτοῦς κατὰ βούλησιν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πάντας τοὺς ἡγεμόνας φιλοφρόνως, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ἐν καιρῷ ἀνταμείψει αὐτοὺς διὰ τὴν πίστιν τῶν ταύτην, τοὺς δὲ μὴ δόντας προσοχὴν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ θέλει ἐντὸς τοῦ ἔτους ἀγαγκάσει εἰς ὑποταγὴν. Κατόπιν δὲ διαιρέσας τὸν στρατὸν τοῦ εἰς δύο μοίρας παρέδωκε τὴν μὲν μίαν εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ Περδίκκαν, διατάξας νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν Κωφῆνα ποταμὸν (τῶν Καβούλ) καὶ νὰ ὑποτάξωσι πᾶσαν τὴν χώραν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, νὰ ζεύξωσιν ἐπ' αὐτοῦ γέφυραν, ἵνα διαπεραιωθῇ ὁ στρατὸς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἰνδικῆς. Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς λαβὼν τὴν ἄλλην μοῖραν τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησε πρὸς βορρᾶν, θέλων οὕτω νὰ ὑποτάξῃ τοὺς ὄρεινους τῆς Ἰνδικῆς λαοὺς καὶ εἶτα νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς ἄλλης μοίρας. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἡ ὄρεινὴ ἦτο ἐπιπονωτάτη, πρῶτον μὲν διὰ τὰς δυσχωρίας, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ μάχιμον τῶν κατοίκων. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὰς ἀκροπόλεις ταύτας τῆς Ἰνδικῆς εἶχον καταφύγει χιλιάδες Ἰνδῶν, ἵνα ἀποφύγωσι τὴν αἰχμαλωσίαν, ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ μέχρι θανάτου μᾶλλον ἢ νὰ παραδοθῶσι. Διὸ καὶ ὁ ὄρεινός οὗτος πόλεμος ὑπῆρξε συνεχῆς σειρά ριζοκινδύνων μαχῶν. Χιλιάδες ἀνδρῶν μετὰ αἱματηρᾶς μάχας ἠχμαλωτίσθησαν, ἄπειρα ποίμνια, ἀναρίθμητοι ἀγέλαι βοῶν ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Ἐκ τούτων τῶν βοῶν ἐκλέξας τοὺς καλλίστους ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλεν εἰς Μακεδονίαν, ἵνα ἐργάζωνται τὴν γῆν. Ὅτε δὲ εὗρισκετο ἐπὶ τῶν ὄρεων ὁ βασιλεὺς, ἦλθον οἱ προεστῶτες λαοῦ τινος τῶν Γουραίων καλουμένων, ἵνα προσενέγκωσιν αὐτῷ τὴν ὑποταγὴν τῶν. Ὡς δὲ εἰσῆλθον οἱ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εἶδον αὐτὸν ἐν τῇ λαμπρότητι τῆς πανοπλίας αὐτοῦ, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς λόγχης καὶ φέροντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγάλην καὶ ἀπαστρόπτουσαν περικεφαλαίαν, ἐξεπλάγησαν καὶ πεσόντες εἰς τὰ γόνατα ἐσιήκον. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτοῖς φιλοφρόνως νὰ ἐγερθῶσι καὶ νὰ εἰπωσι τί θέλουσιν. Ἀναστάντες δὲ εἶπον ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν κολεῖται Νῦσα, ὅτι δὲν εἶναι Ἰνδοί, ἀλλ' Ἕλληνες ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα ἀπὸ πα-

λαιοτάτων χρόνων καὶ ὅτι διοικούνται ὀριστοκρατικῶς, ὑπακούοντες εἰς τριάκοντα ἄρχοντας. Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ χαρᾶς ἤκουσε τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ διοικῶνται κατὰ τὸ πάτριον αὐτῶν πολιτεύμα. Εἶναι δὲ ἡ χώρα αὕτη τῶν Νυσαίων ἀνθηρὰ καὶ ἐπίχαρις, κατὰφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἀμυγδαλεῶν, καὶ παρεμφερῆς πρὸς τὴν ὠραιάν τῆς Ἑλλάδος φύσιν. Ὁ δὲ λόγος οὗτος περὶ λαοῦ συγγενοῦς οἰκοῦντος ἐνταῦθα ἠνυχαρίστησε σφόδρα τὸν στρατὸν, ὅστις ἀνεμνήσθη τῆς προσφιλοῦς πατρίδος, ἣν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχεν ἴδει.

### 70. Ἄοργος ἄκρα.

Πᾶσαι αἱ πόλεις τῆς ὄρεινῆς Ἰνδικῆς εἶχον καταληφθῆ ἤτληθαι, πάντα τὰ ὄχυρὰ μέρη εἶχον κυριεύθῃ διὰ τῆς στρατηγικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, μόνον μία ὄχυρὰ θέσις παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ὑπελείπετο ἀκόμη, ἣτις ἐκαλεῖτο Ἄοργος ἄκρα, διότι οὐδὲ τὰ ὄρνεα ἠδύναντο νὰ ὑψωθῶσι πετῶντα μέχρις αὐτῆς. Κεῖται δὲ αὕτη ἐπὶ ὄρους ἔχοντος πέντε χιλιάδων ποδῶν ὕψος, τετειχισμένη πανταχόθεν δι' ὑψηλοῦ τείχους καὶ ἔχουσα ἔφθνον ξυλείαν καὶ ὕδωρ. Εἰς ταύτην κατέφυγον ἐκ τῶν πεδιάδων πολλοὶ τῶν Ἰνδῶν, διότι ἐφρόνουν ὅτι ἐνταῦθα ἦσαν ἐν μεγίστῃ ἀσφαλείᾳ. Τὴν ἀκρόπολιν ταύτην ἐπρεπε πάντως νὰ καταλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος διότι πρῶτον μὲν τοῦτο θὰ ἐποίει μεγάλην αἰσθησιν εἰς τοὺς Ἰνδοὺς, οἵτινες ἐθεώρουν αὐτὴν ἀπόρητον, καὶ θὰ ἔπειθεν αὐτοὺς ὅτι πᾶσα αὐτῶν ἀντίστασις εἶναι ματαία· ἔπειτα δὲν ἦτο καὶ φρόνιμον νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ νῶτα αὐτοῦ ἰσχυρὸν φρούριον κατεχόμενον ὑπὸ ἐχθροῦ, ὅστις ἠδύνατο ποιηλοτρόπως νὰ βλάπτῃ αὐτὸν χωροῦντα εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδικῆς. Διὸ ὁ βασιλεὺς ἤρξατο τῆς πολιορκίας τῆς Ἀράνου ἄκρας. Πανταχόθεν τὸ φρούριον ἦτο ἀπρόσιτον, μία δὲ μόνη ὁδὸς ἔφερεν εἰς αὐτό, ἀλλ' ἡ ὁδὸς αὕτη εἶχε κατὰ διαστήματα κατασκευασθῆ τοιαύτη ὥστε διὰ μάχης ὤφειλεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κυριεύῃ ἕκαστον σημεῖον αὐτῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμελέτησε μετὰ προσοχῆς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν τέχνην τῆς ὄχυρώσεως καὶ εἶδεν ὅτι διὰ πολλοῦ αἵματος θὰ κατώρθωνε τὴν ἄλωσιν τοῦ φοβεροῦ τούτου φρουρίου. Ἐγὼ ἐσκέπτετο νὰ ἐξεύρη τρόπον ἀλώσεως

τοῦ φρουρίου προσφορώτερον, ἐμφανίζεται εἰς αὐτὸν γέρον  
 Ἰνδός, ὅστις πενέστατος ὢν ἔζη ἐν τῷ ὄρει μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ  
 τέκνων καὶ ἐγένωσκε κάλλιστα τοὺς τόπους τούτους. Ὁ Ἰνδός  
 οὗτος ἐδήλωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσῃ  
 τὸν στρατὸν δι' ἄλλης ὁδοῦ καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν ἀμέσως ὑποκά-  
 τω τοῦ φρουρίου. Ὁ βασιλεὺς εὐθύς ἔστειλεν εἰς τὸν Πτολε-  
 μαῖον σῶμα εὐζώνων στρατιωτῶν, ἵνα τῇ ὀδηγίᾳ τοῦ γέροντος  
 Ἰνδοῦ φθάσῃ εἰς τὸ φρούριον καὶ καταλάβῃ θέσιν παρ' αὐτὸ  
 ἐπίκαιρον, διατάξας νὰ σημάνη τοῦτο διὰ πυρῶν, εὐθύς ὡς ἤ-  
 θελε κατορθώσει τοῦτο. Δι' ἀτραπῶν ἀνάντων καὶ δυσβάτων  
 πορευόμενοι ἔφθασαν ἀπαρατήρητοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων εἰς τὸν  
 τόπον, ὃν καταλαβόντες καὶ ὀχυρώσαντες κύκλῳ διὰ τάφρου  
 καὶ χάρακος ἀνήψαν πυρά, ἵνα δηλώσωσιν εἰς τὸν βασιλέα τὴν  
 εἰς τὸ ὄρος ἀνάβασιν. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξε  
 τὸν στρατὸν του νὰ προχωρήσῃ ἀναβαίνων εἰς τὸ ὄρος, ἠλπίζε  
 δὲ ὅτι ἡ ἀνάβασις θὰ ἐγένετο εὐκολωτέρα, διότι οἱ ἐχθροὶ θὰ  
 ἐκωλύμουν καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους στρατὸν τοῦ Πτολεμαίου.  
 Ἄλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἐπολέμουν ἀνδρειότατα ἀποκλείοντες τὴν ὁδόν,  
 ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδὲν κατώρθω-  
 σε καὶ διέταξε τὸν στρατὸν νὰ ὑποχωρήσῃ. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο  
 οἱ βάρβαροι, προσέβαλον τώρα πάντες τὸ στρατόπεδον τοῦ Πτο-  
 λεμαίου, ὅπερ ὑπερήσπιζον οἱ Ἕλληνες, μαχόμενοι ἀνδρειότατα.  
 Ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτὸς, ὑπεχώρησαν οἱ Ἰνδοὶ εἰς τὸ φρού-  
 ριον, ἵνα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἐπαναλάβωσι τὴν ἐπίθεσιν. Ἀλλὰ  
 κατὰ τὴν νύκτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραψεν εἰς τὸν Πτολεμαῖον  
 ἐπιστολήν, ἣν ἐκόμισε πιστὸς Ἰνδός, ὅτι σκοτὸν εἶχε τῇ ἐπομένῃ  
 ἡμέρᾳ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ἀνάβασιν καὶ διέταπτεν αὐτὸν νὰ ἐπιτεθῇ  
 κατὰ τῶν Ἰνδῶν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐνω-  
 θῶσιν οἱ δύο στρατοί, ὡς καὶ πράγματι συνέβη· διότι, ὡς ἐγένε-  
 νετο ἡμέρα, ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν ἐν μέρος ἐκλεκτοῦ στρατοῦ  
 ὤρμησε νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ ὄρος ἀκολουθῶν τὴν ὁδόν, ἣν ἠκολού-  
 θησε καὶ ὁ Πτολεμαῖος. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ βάρβαροι, ἔδρα-  
 μον, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀνοδον. Ἀλλὰ τότε ἐπετέθη ἐκ τῶν  
 ὀπισθεν ὁ Πτολεμαῖος καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην οἱ Ἰνδοὶ νι-  
 κηθέντες ἔδραμον νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον. Τούτους κα-  
 τεδίωξεν ὁ στρατὸς ἐνωθεὶς, ἀλλ' οἱ βάρβαροι προλαβόντες  
 εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ  
 διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πτολεμαίου, ὅπερ ἐκει-  
 πο χαμηλότερον τοῦ φρουρίου τῶν Ἰνδῶν, χωριζόμενον ἐξ αὐ-

τοῦ δι' εὐθείας καὶ βαθείας φάραγγος. Ἐνταῦθα δὲ μένων καὶ σκεπτόμενος, πῶς νὰ γίνῃ κύριος τοῦ φρουρίου, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ γιγάντειον καὶ παράτολμον σχέδιον, νὰ χώσῃ τὴν μεγάλην φάραγγα, ἣτις εἶχε τεσσάρων χιλιάδων ποδῶν πλάτος, καὶ αὐτῶ νὰ ἔλθῃ πλησίον τοῦ φρουρίου, ἕπερ ἔπειτα ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ διὰ μηχανῶν. Καὶ εὐθὺς τῇ πρωΐᾳ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐτέθη εἰς ἔργον. Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἦτο πανταχοῦ παρῶν, οὐχὶ ἀπλοῦς θεατῆς τῶν ἐργαζομένων, ἀλλὰ καὶ μετέχων τῆς ἐργασίας κυλίων πέτρας, κόπτων δένδρα καὶ ῥίπτων εἰς τὴν φάραγγα. Τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως ἐκίνησε πάντων τὴν προθυμίαν καὶ ἤδη κατ' τὴν πρώτην ἡμέραν ἐχώσθη χωρὸς τριακοσίων βημάτων. Οἱ δὲ Ἴνδοὶ ἐθεώρουν τοῦτο παραφροσύνην καὶ ἐχλεύαζον τοὺς ἐργαζομένους, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου τὸ χῶμα προὔχωρησε μέχρι τοσοῦτου, ὥστε οἱ βάρβαροι δὲν ἠδύνατο νὰ πλησιάσωσι, βαλλόμενοι διὰ τῶν ἀπὸ τῶν μηχανῶν βελῶν, τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἔφθασε μέχρι μεμονωμένου τινὸς βράχου. ὃν κατεῖχον οἱ βάρβαροι, καὶ ὃν οἱ Ἕλληνες, ἡγουμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου, φονεύσαντες ἐν πεισματῶδει συμπλοκῇ τοὺς φυλάσσοντας τοῦτον Ἰνδοῦς. Ὁ δὲ εἶδον τὰ καταπληκτικὰ ταῦτα ἔργα τοῦ βασιλέως οἱ βάρβαροι, τὴν ὁποῖον οὔτε κρημοὶ οὔτε ἄβυσσοι ἐκόλυον νὰ ἐκτελήσῃ ἐμὸβήθησαν σφόδρα καὶ πέμψαντες κήρυκας ἐζήτησαν νὰ παραδοθῶσιν ὑπὸ ἐντίμους ὄρους. Κυρίως ὁμοῦ ἐσκόπουν νὰ δραπέτεύσωσι τὴν νύκτα δι' ἀτραπῶν, ὡς οἱ τοὶ ἐγίνωσκον. Τοῦτο ἐνόησε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφῆκε μέρος τοῦ φρουρίου ἀφύλακτον. Καὶ πράγματι τὴν νύκτα οἱ βάρβαροι ἔφυγον ἐγκαταλιπόντες τὸ φρούριον, ὅπερ κατέλαβον οἱ ἡμέτεροι. Μεγάλαι δὲ θυσίαι καὶ εὐφρόσυνοι διασκεδάσεις ἐτελέσθησαν διὰ τὴν αἰσίαν ἐκβασιν ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ τόλμη καὶ τῶν γενναίων αὐτοῦ στρατιωτῶν ἢ ἀκαταμάχητος ἀνδρεία κατέστησαν κατορθωτήν. Τὸ φρούριον τοῦτο ὠχυρώθη καλλίτερον καὶ ἐδόθη πρὸς φύλαξιν εἰς φρουρὴν Ἑλλήνων.

§ 1. Παράδοσις Ταξίλων.

Ἄφ' οὗ δὲ ὑπέταξε πᾶσαν τὴν ὄρεινὴν χώραν ὁ Ἀλέξανδρος, κατέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τοὺς λειμῶνας τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ἵνα συλλάβῃ τοὺς ἐκεῖ νεμομένους ἐλέφαντας. Ἡ θήρα αὕτη τῶν ἐλεφάντων, ὧν πολλοὺς συνέλαβε ζῶντας, εἶχε τι τὸ ἀσύνηθες καὶ ἔκτακτον, καὶ τοῦτο κυρίως ἠγάπα ὁ Ἀλέξανδρος, γινώσκων πόσον ἐνθουσιᾷ τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας ἡ ἀνδρεία καὶ τὸ ῥιψοκίνδυνον, καὶ πόσῃν αἰσθησὶν ποιεῖ τοῦτο εἰς τοὺς λαοὺς, ὧν ἤθελε νὰ εἶναι βασιλεὺς. Ἰδὼν δὲ παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν δάση ἀπέραντα μὲ δένδρα τρισμέγιστα, ἠθέλησε νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτῶν πλοῖα. Δὲν παρήλθε δὲ πολὺς καιρὸς καὶ στόλος ποτάμιος κατασκευάσθη τοιοῦτος, οἷον οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδεν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς. Εἰς τὰ πλοῖα ταῦτα ἐμβὰς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ κατέπλευσε τὸν Ἰνδόν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου πυκνότεται ἦσαν μεγάλαι πόλεις καὶ κῶμαι. Μετὰ δέκα δὲ ἡμερῶν πλοῦν ἔφθασε παρὰ τὴν Πευκαλιώτιδα πόλιν, ἐνθα ὁ Ἡφαιστίων καὶ ὁ Περδίκκας πρὸ πολλοῦ εἶχον γεφυρώσει τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, ὡς εἶχε διατάξει αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἦσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 326 ὅτε ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, ὅστις ἐνισχύθη καὶ διὰ πολλῶν ἐπικουριῶν τῶν ἡγεμόνων τῶν οἰκούντων ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, παρεσκευάσθη νὰ περαιωθῇ εἰς τὴν ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἀφίκοντο καὶ πρέσβεις τοῦ ἡγεμόνου Ταξίλου, οἵτινες ἐβεβαίωσαν ἐκ νέου πρὸς τὸν βασιλέα τὴν πίστιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, ἔφερον δὲ εἰς αὐτὸν πλούσια δῶρα, τρεῖς χιλιάδας βοῶν, δέκαχιλιάδας προβάτων, τριάκοντα ἐλέφαντας, διακόσαι τάλαντα ἀργυρίου, ἑπτακοσίους Ἰνδοὺς ἵππεις καὶ πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν τοῦ ἡγεμόνος, προσέφερον δὲ ὡς δῶρον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἡγεμονίας ὀνόματι Τάξιλα, πόλιν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην, κειμένην μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἰνδοῦ καὶ Ὑδάσπου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἠύχαριστήθη ἐκ τῆς πίστεως τοῦ φίλου αὐτοῦ βασιλέως καὶ ἀπεφάσισε νὰ πορευθῇ εἰς τὰ Τάξιλα πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἡγεμόνος. Τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐπανηγύρισε διὰ θυσιῶν εἰς τοὺς θεοὺς, δι' ἀγῶνων γυμνικῶν καὶ ἵππικῶν. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τούτων ἤρξατο ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἐν μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ διέβαιναν ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἄλλο δὲ

ἐπὶ τῶν ποταμίων πλοίων, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ δύο πολυτελῶν τριήρων, ἅς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐναυπήγησεν. Ἄφ' οὗ δὲ σύμπας ὁ μέγας στρατὸς διέβη τὸν ποταμὸν, ἐχώρησε κατ' εὐθείαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὰ Τάξιλα. Πρὸς βορρᾶν μὲν ἐφαίνοντο τὰ ὑψηλότατα ὄρη τοῦ κόσμου, τὰ Ἰμαλαΐα, κεκαλυμμένα ὑπὸ αἰωνίας χιόνος, πρὸς νότον δὲ ἐξετείνοντο εὐρύταται πεδιάδες ἀρδευόμεναι ὑπὸ τῶν ποταμῶν καὶ οὔσαι εὐφορώταται καὶ κάλλιστα. Πανταχοῦ δέ, ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφες τὸ ὄμμα, ἐνεφανίζοντο μεγαλοπρεπεῖς τῆς χώρας μορφαί, βλάστησις γιγαντιαία, ποταμοὶ μέγιστοι, ὄρη οὐρανόμηκη, ἐνδυμασίαι τῶν κατοίκων παράδοξοι, ἔθιμα αὐτῶν ἀλλόκοτα. Μίαν δὲ ὥραν μακρὰν τῆς πρωτευούσης εἶδεν ὁ στρατὸς ἑκθαμβος καὶ τοὺς Ἰνδοὺς ἀσκητάς, οἵτινες, γυμνοί, μεμωμένοι ἐκάθηντο ἀκίνητοι ἡμέραν καὶ νύκτα προσευχόμενοι ὑπὸ τὰς καυστικωτάτας ἀκτῖνας τῆς μεσημβρίας καὶ ὑπὸ τὴν ψυχρὰν δρόσον τῶν καταστέρων νυκτῶν.

Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἤλθε πλησίον τῆς πόλεως, ὁ ἡγεμὼν Ταξίλης μετὰ στρατιωτικῆς μουσικῆς καὶ μετ' ἐλεφάντων πολυτελέστατα κεκοσμημένων ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ βασιλέως, ὃν ἠσπάσατο μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ, παραδοὺς καὶ ἑαυτὸν καὶ ὅλον τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀμφότεροι οἱ ἡγεμόνες εἰσήλασαν ὁμοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα ἐτελέσθησαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου μεγάλα ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις, ὧν ἡ λαμπρότης καὶ ἡ πολυτέλεια ἠὲξήθη ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς παρουσίας καὶ πολλῶν ἄλλων Ἰνδῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἤλθον ἐνταῦθα, ἵνα ὁμόσωσι πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξέφρασε πρὸς πάντας τοὺς ἡγεμόνας τὴν μεγάλην αὐτοῦ εὐχαρίστησιν διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ ἀφῆκεν ἐπ' ὀνόματί του νὰ κατέχωσι τὰς χώρας, ἅς καὶ πρότερον κατεῖχον. Τινῶν δὲ μάλιστα ἐξέτεινε καὶ τὰ ὄρια διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσίας αὐτῶν. Ἰδίως δὲ μεγαλοδωρότατος ἐδείχθη πρὸς τὸν Ταξίλην, πρὸς ὃν ἔδωκε στολὰς μηδικὰς πολυτελεστάτας, εἴκοσιν ἵππους ἑλληνικοὺς πολεμικοὺς, χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς φιάλας θαυμασίας ἑλληνικῆς τέχνης καὶ χίλια τάλαντα.

## 72. Πύρου ἀγτίστασις.

Ἐκ Ταξιῶν ἐπεμφεν ὁ Ἀλέξανδρος διαταγὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα Πύρον, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὰ ὄρια τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ καὶ ἀκούσῃ τὴν βασιλικὴν ἀπόφασιν περὶ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ταξιῶν. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πύρος·

Εἰς τὰ ὄρια τῆς ἐπικρατείας μου θὰ ἔλθω πάντως, ἀλλὰ τίς θὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ ἡ σχέσις μου πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Ταξιῶν, τοῦτο θὰ κρίνῃ ὁ πόλεμος. ὄν ἀναλαμβάνω ὑποστηρίζω τὴν ἐλευθερίαν τῆς χώρας μου.

Ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πύρος καὶ εὐθύς συνέλεξε πάντα τὰ στρατεύματά του καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ποταμὸν Ὑδάσπην, ὅστις ἦτο τὸ ὄριον τοῦ κράτους του, ἀπόφασιν ἔχων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἐκάλει δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τῆς Ἰνδικῆς εἰς βοήθειαν. Ὡς δὲ ἔμαθε ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος, εὐθύς ἔστειλε τὸν στρατηγὸν Κοῖνον εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, διατάξας νὰ διαλύσῃ τάχιστα τὰ πλοῖα καὶ μετενέγκῃ τὸ ὑλικὸν ὄλον εἰς τὸν Ὑδάσπην. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τὸν στρατὸν πάντα καὶ πέντε ἀκόμη χιλιάδας Ἰνδούς, οὓς ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Ταξιῶν καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι ἡγεμόνες, ἐκίνησε διευθυνόμενος εἰς τὸν Ὑδάσπην. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἐκρήγνυνται ἐν τῇ Ἰνδικῇ βροχαὶ ῥαγδαῖαι, ἐξ ὧν οἱ ποταμοὶ πλημμυροῦσι καὶ αἱ ὁδοὶ καθίστανται ἄβατοι. Καὶ ὅμως ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐβάδιζε, πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος τὰς κακουχίας καὶ πρόθυμος νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Μετὰ δύο ἡμερῶν ἐπίπνον πορείαν ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν Ὑδάσπην, ὅστις ἤρχισε νὰ πλημμυρῇ, ἔχων περὶ τὰ χίλια διακόσια βήματα πλάτος. Ἐν τῇ ἀντιπέραν ὄχθῃ ἐφαίνετο τὸ μέγα στρατόπεδον τοῦ Πύρου καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ αὐτοῦ παρεσκευασμένη εἰς μάχην, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ὡσπερ πύργοι φρουρίου ἴσαντο παρατεταγμένοι τριακόσιοι ἐλέφαντες. Ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ ἐφάνη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ τοιούτους ὄρους δύσκολος καὶ διὰ τοῦτο ἔστρατοπέδευσε παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Σκεπτόμενος ὅμως εὗρισκεν ὅτι ἡ μάχην δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναβληθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον, καθ' ὅσον τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρου θὰ ἠδύσαντο διὰ συμμαχικῶν στρατευμάτων, περὶ ὧν εἶχε πληροφορίας ὅτι ἦσαν καθ' ὁδόν. Διὸ ἀπεφάσισεν ἐν καιρῷ νυκτὸς νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ δώσῃ μεγάλην ἀποφασιστικὴν μάχην. Ἴνα δὲ δια-

λάθη τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ, πότε θὰ γίνῃ ἡ διάβασις καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ ποταμοῦ, διέταξε περὶ τὸ μεσονύκτιον νὰ σαλπίσωσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πάντες οἱ σαλπικταί, νὰ βοήσῃ δὲ καὶ νὰ ἀλαλάξῃ ὁ στρατός, τὸ δὲ ἵπικόν νὰ διατρέχῃ ἄνω κάτω τὴν ὄχθην, τὰ δὲ πλοῖα νὰ ἀναπλέωσιν, αἱ δὲ φάλαγγες τοῦ στρατοῦ ὑπὸ μεγάλα καὶ λαμπρὰ πυρὰ νὰ χωρῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν ὡς θέλουσαι δῆθεν νὰ διαβῶσιν αὐτόν. Ὡς δὲ ταῦτα ἐγένοντο ἐν τῇ ἐντεῦθεν ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ, εὐθύς ἠκούσθη θόρυβος καὶ ἐν τῷ ἀντιπέραν στρατοπέδῳ, οἱ ἐλέφαντες ἤχθησαν παρὰ τὴν ὄχθην, τὰ στρατεύματα παρετάχθησαν παρὰ τὸν ποταμὸν καὶ περιέμενον τὴν ἐπίθεσιν μέχρι πρωΐας. ἦτις ὅμως δὲν ἐγένετο. Τοῦτο συνέβη καὶ τὴν ἐπομένην ὡς καὶ κατὰ πολλὰς ἄλλας κατὰ συνέχειαν νύκτας καὶ ὁ Πῶρος εὗρίσκετο ἠπατημένος· διότι οὐδεμία διάβασις οὐδὲ ἀπόπειρα διαβάσεως ἐγένετο. Ἀποκαμὼν δὲ ὁ Πῶρος καθ' ἐκάστην νύκτα νὰ ἐκδέτῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ στρατεύματα εἰς τὰς καταιγίδας καὶ εἰς τὰς ἀγρυπνίας καὶ εἰς τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς ἀπεφάσισε νὰ μὴ δίδῃ πλέον προσοχὴν εἰς τὸν θόρυβον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ νὰ ἀφίγῃ τὰ στρατεύματα νὰ ἀναπαύωγται, θέτων μόνον φρουρὰς πολλαχοῦ τοῦ ποταμοῦ. Τοῦτο δὲ ἐπεθύμει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, νὰ καταστήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ Πῶρου ἀκίνδυνον εἰς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις.

### 73. Αὐσσωδῆς μάχη.

Ὁ Κοῖνος, ὡς διατάχθη, διέλυσε τὰ πλοῖα καὶ ἔφερε δι' ὑποζυγίων τὰ ὑλικά πάντα εἰς μέρος τι παρὰ τὸν Ὑδάσπην κρυπτόμενον ὑπὸ γηλόφων καὶ ὑπὸ δένδρων, ὥστε ἐκ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης δὲν ἠδύνατο οἱ ἐχθροὶ νὰ ἴδωσι τί ἐνταῦθα ἐγένετο. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος διήρесе τὸν στρατὸν εἰς τρεῖς μοῖρας. Καὶ τὴν μὲν μίαν μοῖραν ἀφῆκεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὑπὸ τὸν Κράτερον, διατάξας αὐτὸν τότε μόνον νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν, ἐὰν οἱ ἀπέναντι ἐλέφαντες τοῦ ἐχθροῦ ἀπομακρυνθῶσι τῆς ὄχθης· τὴν δὲ δευτέραν ἀφῆκεν ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πτολεμαῖον τὸν Λαγίδου, ὃν διέταξε νὰ διαβῇ κατὰ σώματα τὸν ποταμὸν, εὐθύς ὡς ἴδῃ συμπλεκομένους τοὺς Ἰνδοὺς ἐν μάχῃ. Αὐτὸς δὲ ἄγων τὴν τρίτην μοῖραν ἐχώρησε βορειότερον καὶ περὶ τὴν δείλην ἔφθασεν

εἰς τὸ μέρος, ὅθεν ἔμελλε νὰ γίνῃ ἡ διάβασις. Ὡς δὲ ἔφθασεν ἐνταῦθα, ἤρξατο ἐν τάχει νὰ γίνηται ἡ προπαρασκευὴ πρὸς διάβασιν. Τὰ πλοῖα καθειλκύνοντο εἰς τὸν ποταμόν, αἱ διφθέραι ἐπληροῦντο χόρτων, καὶ ἐσχάραι κατεσκευάζοντο, ἐφ' ὧν ἔμελλε νὰ βαδίσῃ ὁ στρατός. Ὁλος ὁ στρατός ἀπησχολεῖτο καθ' ὅλην τὴν νύκτα, οἱ δὲ φρουροὶ τοῦ ἐχθροῦ οὐδὲν ἐνόησαν· διότι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἐγίνοντο καὶ φοβεροὶ ὄμβροι μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ βιαίων ἀνέμων, οἵτινες ὠφέλησαν, διότι δὲν ἄφινον νὰ ἀκουσθῇ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν οὔτε ὁ θόρυβος τοῦ στρατοῦ, οὔτε ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων, οὔτε ὁ κτύπος τῶν τεκτόνων.

Εἶχε δὲ ἀρχίσει νὰ ὑποφώσῃ ἡ ἡμέρα, ὅτε ἔπαυσεν ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἄνεμος ὁ ἰσχυρὸς ἐκόπασε. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του καὶ ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων του ἀνέβη εἰς τὴν βασιλικὴν τριακόντορον καὶ ἐπέρασε πρῶτος τὸν ποταμόν, κατόπιν δὲ αὐτοῦ ἐπέρασεν ὡσαύτως ἐπὶ πλοίων καὶ ἐσχαρῶν καὶ διφθερῶν κάρφης πεπληρωμένων καὶ ὁ λοιπὸς στρατός καὶ ὁ πεζὸς καὶ τὸ ἵππικόν. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ ἔφιπποι σκοποὶ τοῦ Πῶρου, ἤλαυνον ἀπὸ ῥυτῆρος, ἵνα φέρωσι τὴν εἰδήσιν ταύτην εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, διαβάς ἄνευ οὐδενὸς κωλύματος τὸν ποταμόν, συνέταξεν εὐθύς τὸν στρατὸν του καὶ ἐβάδισεν ἀμελητὶ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὡς δὲ ἀνηγγέλη εἰς τὸν Πῶρον, ὅτι ὁ ἐχθρὸς διέβη τὸν ποταμόν καὶ ὅτι ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ συντεταγμένος, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ἴσταντο δύο σώματα στρατοῦ, ἐνόησεν ὅτι ὀλίγος μόνον στρατός τῶν Ἑλλήνων διέβη καὶ ἔστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ στρατοῦ καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἄρμάτων, ἵνα μὴ ἀφήσῃ τὸν ἐχθρὸν νὰ προχωρήσῃ προσωτέρω. Ὅριστικὴν μεγάλην μάχην δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ εὐθύς, διότι ἀνέμενε πολλὰς ἐπικουρίας συμμάχων ἡγεμόνων. Ὡς δὲ εἶδε τὸν στρατὸν τοῦτον ἐπερχόμενον ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξε τὸ ἵππικόν ἀμέσως νὰ περικυκλώσῃ καὶ κατακόψῃ αὐτόν. Καὶ τῷ ὄντι μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ἐπέπεσε τὸ Τουρανικὸν ἵππικόν, ὥστε οἱ Ἰνδοὶ μετὰ γενναϊοτάτην ἄμυναν κατετροπώθησαν, ἀφέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τριακοσίους ἵππεις, ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Πῶρου. Τὰ δὲ ἄρματα ἐν τῇ φυγῇ βαρέα γενόμενα ὑπὸ τοῦ πηλοῦ περιέπεσαν πάντα μετ' αὐτῶν τῶν ἵππων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ.

Ὡς δὲ τὰ λείψανα τοῦ καταστραφέντος σώματος ἔφερον

εἰς τὸν Πῶρον τὴν φοβερὰν εἶδησιν τῆς ἥττης καὶ τῆς ἀπώλειας τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλόπαιδος, εὐθὺς ἐνόησεν οὗτος, ποῖον ἐχθρὸν εἶχε νῦν ἔμπροσθέν του. Διό, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ καιρὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀθροίσῃ πάσας τὰς δυνάμεις του, ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ ἄγων ὄλον τὸ ἱππικόν, τριάκοντα χιλιάδας πεζῶν, διακοσίους ἐλέφαντας καὶ τριακόσια ἄρματα. Δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ κάμῃ χρῆσιν ἅπαντος τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐλεφάντων, διότι μέρος τούτων ἔπρεπε νὰ ἐλοπετεύῃ τὸν Κράτερον καὶ νὰ προσέχη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Ὡς δὲ ὁ Πῶρος ἦλθεν εἰς τὸ κατάλληλον πεδῖον μάχης, παρέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατὰ τὸν ἰνδικὸν τρόπον, τοποθετήσας πρῶτον μὲν διακοσίους ἐλέφαντας, ὧν ἕκαστος ἀπεῖχε τοῦ ἄλλου κατὰ πεντήκοντα βήματα, ὅπισθεν δὲ αὐτῶν τὸν πεζὸν στρατὸν κατὰ λόχους. Ἐκατέρωθεν δὲ τῶν πεζῶν ἐτάχθη τὸ ἱππικόν, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ἦσαν τὰ ἄρματα, ὧν ἕκαστον ἔφερε δύο ὀπίστας καὶ δύο ὀπλισμένους ἠνιόχους. Τὸ φοβερώτατον ὅμως σῶμα πάντων ἐν τῇ πολεμικῇ ταύτῃ παρατάξει ἦσαν οἱ διακόσιοι ἐλέφαντες, ὧν ἡ ἐνέργεια θὰ ἠσφάλιζε τὴν νίκην, καθ' ὅσον τὸ λαμπρὸν ἱππικόν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅπερ πάντοτε ἔφερε κρίσιν ἐν τῇ μάχῃ, δὲν ἠδύνατο νὰ ταχθῇ ἀπέναντι αὐτῶν· διότι οἱ ἵπποι βλέποντες τοὺς ἐλέφαντας ἐφοβούντο καὶ ἐχώρουν ὀπίσω.

Τὸ μέγα τοῦτο πλεονέκτημα τοῦ ἐχθροῦ εὐθὺς κατενόησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ αὐτὸς πρῶτος κατὰ τοῦ ἀσθενεστάτου μέρους τῆς γραμμῆς τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἐκτελεσθῇ δὲ ἡ ἐπίθεσις διὰ τοῦ σώματος τοῦ στρατοῦ ἐκείνου, οὗ ἡ ὑπεροχὴ ἦτο ἀναμφίβολος. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πέντε χιλιάδας ἱππέων, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς εἶχε μόνον δύο χιλιάδας ἐφ' ἑκατέρας πτέρυγος, ὧν ἡ μία διὰ τὴν ἀπόστασιν τὴν μεγάλην δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τὴν ἄλλην. Διὸ διέταξε νὰ γίνῃ ἐπίθεσις εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ ἐχθροῦ, ἣτις ἐγένετο μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε τὰ μὲν ἄρματα τῶν Ἰνδῶν κατεστράφησαν, οἱ δὲ ἱππεῖς αὐτῶν ἀπώλεσαν τὴν τάξιν καὶ ἀνηλεῶς κατεκόπτοντο ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ ἱππικοῦ. Τότε ὁ Πῶρος διέταξε τάχιστα νὰ ἔλθῃ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος βοηθὸς ἡ δεξιὰ. Ἀλλὰ μόλις τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἱππεῖς οὗτοι ἐστράφησαν πρὸς ἀριστερὰν, εὐθὺς ὅπισθεν ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν, καθ' ἣν εἶχε διαταγὴν, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῶν Ἑλλήνων. Μάτην οἱ Ἰνδοὶ ἐξήτουν νὰ ἀμυνθῶσιν ἀνδρείως πολεμοῦντες. Ἡ ὑπερέτερα τῶν Ἑλλήνων δύναμις

καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀνδρεία ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ζητήσωσιν ἄ-  
 συλον ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Τότε ὁ Πῶρος διέταξε κατὰ  
 τοῦ ἐλληνικοῦ ἱππικοῦ νὰ ὀδηγήσωσι τοὺς ἐλέφαντας. Ὡς δὲ  
 τὰ θηρία ταῦτα ἤρξαντο δεινῶς νὰ βρυχῶντα, οἱ ἐλληνικοὶ ἱπ-  
 ποι φρυάξαντες ἐστράφησαν περίφοβοι ὀπίσω. Τότε κατὰ τῶν  
 ἐλεφάντων διετάχθη νὰ ἐπέλθῃ ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων,  
 οἵτινες ἠκόντιζον τοὺς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων μαχητὰς καὶ τοὺς ἐ-  
 λέφαντας αὐτοὺς ἐκτύπων διὰ βαρέων πελέκεων. Τὸ θέαμα ἐν-  
 ταῦθα ἦτο δεινόν. Οἱ ἐλέφαντες ἔκφρονες καὶ μανιώδεις γενό-  
 μενοι διὰ τὰς πληγὰς, ἃς ἐλάμβανον, ὤρμησαν εἰς τὴν πυκνὴν  
 φάλαγγα τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τῶν προβοσκίδων καὶ τῶν ὀ-  
 δόντων διέσχισον τὰ πάντα. Εἰ καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ συντηρηθῇ  
 ἡ φάλαγξ, ἐν τούτοις ἕκαστος τῶν στρατιωτῶν ἐμονομάχει  
 μετὰ τῶν θηρίων, ὡς ἠδύνατο. Ἐνῶ δὲ οἱ ἐλέφαντες δεινὴν  
 φθορὰν ἐποίουν εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸ ἐνδικὸν ἱππι-  
 κὸν ἀνασυσταθὲν ἤρξατο καὶ πάλιν τῆς μάχης πρὸς τὸν Ἀλέ-  
 ξανδρον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν ἠττήθη  
 καὶ κατέφυγε πάλιν πρὸς σωτηρίαν ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων.  
 Τότε ὁ Ἀλέξανδρος συναθροίσας ἅπαν τὸ ἱππικὸν ἐρρίφθη  
 κατὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν Ἰνδῶν μετὰ τοσαύτης βίας, ὥστε ἐν  
 πλήρει ἀταξίᾳ καὶ μετὰ μεγίστης φθορᾶς ἐκρύβη τοῦτο ὀπισθεν  
 τῶν ἐλεφάντων. Οὕτω δὲ αἱ τοσαῦται χιλιάδες καὶ τοῦ ἱππικοῦ  
 καὶ τοῦ πεζικοῦ ἀνέμιχθησαν φύρδην μίγδην καὶ ἴσταντο περι-  
 δεεῖς ὀπισθεν τῶν ἐλεφάντων. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλεφάντων ἡ φθο-  
 ρὰ ἦτο ὄχι ὀλίγη. Οἱ ἀτρόμητοι Ἑλληνες διὰ πελέκεων ἐπέπι-  
 πτον ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ἀπέκοπτον τοὺς πόδας αὐτῶν, ὥστε  
 περὶ τοὺς ἑκατὸν εἶχον πέσει ἐν τῇ μόχῃ ταύτῃ. Τοιαύτην ὄψιν  
 παρουσίαζεν ἡ μάχη τώρα, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐπι-  
 πέσῃ τὸ ἱππικὸν μὲ προτεταμένας τὰς λόγχας ὡς καὶ ἡ φάλαγξ  
 μὲ προβεβλημένας τὰς σαρίσας καὶ νὰ κριθῇ ὀριστικῶς πλέον ἢ  
 νίκῃ. Καὶ ὄντως εἰς τὴν διπλὴν ταύτην προσβολὴν οὐδεμία πλέ-  
 ον ἦτο ἀντίστασις δυνατὴ. Ἐκαστος τῶν Ἰνδῶν ἔφρευγεν ὡς  
 ἠδύνατο, ἄλλος εἰς ἄλλο μέρος. Ὡς δὲ εἶδον τὴν ὀλοσχερῆ ἦτ-  
 ταν τῶν Ἰνδῶν καὶ τὴν γενικὴν φυγὴν αὐτῶν καὶ τὰ ὑπὸ τὸν  
 Κράτερον στρατεύματα, ἅτινα ἴσταντο ἐν τῇ ἄλλῃ ὄχθῃ τοῦ πο-  
 ταμοῦ, εὐθὺς διέβ(σαν τὸν ποταμὸν καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν  
 φευγόντων Ἰνδῶν, οὓς ἐξωλόθρευσαν. Ἐν τῇ μάχῃ δὲ ταύτῃ  
 ἔπεσε καὶ ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Πῶρου ἀνδρείως μαχόμενος.

#### 74. Παράδοσις Πῶρου.

Ὡς δὲ ὁ Πῶρος εἶδε τὴν καταστροφὴν τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, ὡς ἤκουσε τὸν θάνατον καὶ τοῦ ἑτέρου υἱοῦ του, δὲν ἤθελε πλέον νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τοιαύτην συμφορὰν καὶ ἀνεμίχθη καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν μαχομένων ἐπιζητῶν τὸν θάνατον. Ἄλλ' ἐν τῇ μάχῃ δὲν ἐφρονεῦθη, ὡς ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐτραυματίσθη κατὰ τὸν ὄμῃον καὶ φόβος ὑπῆρχε, μὴ συλληφθῆ ἀιχμάλωτος. Διὸ ἔστρεψε τὸν ἐλέφαντα, ἐφ' οὗ ἐκάθητο μαχόμενος, καὶ ἔφυγεν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος, μέγαν ὄντα καὶ γενναῖον, ἐθαύμασε καὶ ἠθέλησε νὰ φθάσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ ἵππου καὶ νὰ περιποιηθῆ αὐτόν. Ἄλλ' ὁ ἵππος αὐτοῦ, ὁ ἀρχαῖος καὶ πιστὸς Βουκέφαλος, ἀποκαμὼν ἐκ τῆς πολυῶρου μάχης καὶ τῆς δίψης, ὧν δὲ καὶ γέρον, δὲν ἠδυνήθη νὰ τρέξῃ πολὺ καὶ πεσὼν ἐτελεύτησε. Τότε ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στείλῃ φίλον τοῦ Πῶρου ἄνδρα, Μερόην ὀνόματι, καλῶν τὸν Πῶρον νὰ ἔλθῃ ὀπίσω, ἔνθα θὰ τύχῃ πάσης τιμῆς. Ὡς ἤκουσε τοὺς φιλόφρονας λόγους τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Πῶρος, ὧν δὲ ἅμα καὶ καταβεβλημένος ἐκ τῆς αἰμορραγίας τοῦ τραύματος, ὡς καὶ ἐκ τοῦ καμάτου, ἐστάθη καὶ καταβὰς ἐκ τοῦ ἐλέφαντος παρεκάλεσε τὸν φίλον αὐτοῦ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς δὲ ἦλθε πλησίον, ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἦλθεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ βασιλέως ἔφιππος, καὶ σταὶς πλησίον αὐτοῦ παρετήρει θαυμάζων τοῦ ἀνδρὸς τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος καὶ τὸ γενναῖον καὶ ἀδοῦλωτον φρόνημα. Ἐπειτα πρῶτος ἠρώτησε τὸν Πῶρον λέγων·

— Ζήτησον, Πῶρε, νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι θέλεις.

— Ἐν μόνον ζητῶ παρὰ σοῦ, βασιλεῦ, νὰ προσενεχθῆς πρὸς ἐμὲ βασιλικῶς, ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος.

— Τοῦτο, καὶ χωρὶς νὰ ζητήσῃς, θὰ γίνῃ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς. Ζήτησον ὅμως καὶ ἄλλο, οὗ ἔχεις ἀνάγκην καὶ ὅπερ θὰ σοὶ δώσω προθύμως, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

— Ἐν τῷ βασιλικῶς περιέχονται τὰ πάντα, ὅσων ἔχω ἀνάγκην, ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος.

Οἱ ἀξιοπρεπεῖς οὗτοι λόγοι τοῦ ἠττηθέντος βασιλέως ἐκίνησαν τὸν θαυμασμόν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις οὐ μόνον ἀφῆκε τὸν Πῶρον νὰ βασιλεύῃ τῆς χώρας, ἣν εἶχε μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ

καὶ ἄλλας χώρας κατόπιν προσέθηκεν εἰς τὸ βασίλειόν του. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶδεν ὅτι τοὺς Ἰνδοὺς πεπολιτισμένους ὄντας καὶ πολυαριθμούς, δὲν ἠδύνατο διὰ μιᾶς πληγῆς νὰ καταστήσῃ ὑπηκόους τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ μοναρχίας καὶ νὰ συγκρατήσῃ αὐτοὺς εἰς διαρκῆ ὑποταγὴν. Τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς βαθμιαίαν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐνταῦθα ἦτο ὁ προσεταιρισμὸς τῶν ἰσχυροτέρων Ἰνδῶν βασιλέων, οἵτινες νὰ εἶχον πρὸς αὐτὸν αἰσθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ καὶ οἵτινες νὰ ἀνεγνώριζον αὐτὸν ἐν ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν ὑπέρτατον διαιτητὴν καὶ προστάτην. Διὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης θὰ κατώρθου νὰ γίνῃ κύριος τῆς ἀπεράντου καὶ εὐδαίμονος ταύτης χώρας καὶ νὰ συγκρατῆ αὐτήν δι' ὀλίγων δυνάμεων εἰς διαρκῆ ὑποταγὴν, ἀφ' οὗ θὰ εἶχεν εἰς ἑαυτὸν ὑπηκόους τοὺς ἡγεμόνας τῶν λαῶν τούτων. Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν νικῆν ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Πύρου οὐδὲν μετέβαλε, μόνον ἔκτισε δύο πόλεις παρὰ τὸν Ὑδάσπην, τὰ Βουκέφαλα βορείως, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ἀποθανόντος ἐνταῦθα κατὰ τὴν μάχην ἐξόχου ἵππου τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν Νίκαιαν νοτιώτερον, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς περιφανοῦς νίκης.

#### 75. Ἐποταγὴ καὶ ἄλλων Ἰνδῶν ἡγεμόνων

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέπαυσεν ἐν τῇ καλλίστῃ καὶ πλουσιωτάτῃ ταύτῃ χώρᾳ τὸν στρατὸν του ἐπὶ ἓνα μῆνα, παρέλαβε μέρος τοῦ στρατοῦ καὶ ἐχώρησε περαιτέρω. Οἱ Γλαῦσαι, λαὸς ὄρεινός τῆς Κασμιρίας, ὑπετάχθησαν ἐκουσίως εἰς τὸν βασιλέα, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν προσηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πύρου. Ἐνταῦθα ὑπῆρχον παρὰ τὸν ποταμὸν μεγάλα καὶ πυκνὰ δάση, ἐξ ὧν ἀρίστη πρὸς ναυπηγίαν ἐξήγητο ξυλεία. Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ κόψωσι μεγάλα ἄφθονα δένδρα καὶ ταῦτα νὰ φέρωσιν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὰ Βουκέφαλα καὶ εἰς τὴν Νίκαιαν, ἵνα κατασκευασθῇ ὁ μέγας στόλος, ἐφ' οὗ ἐσκόπει ὁ βασιλεὺς μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἰνδικῆς νὰ καταπλεύσῃ διὰ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν Ὠκεανόν.

Ἐκ τῆς χώρας τῶν Γλαυσῶν ὁ βασιλεὺς ἐχώρησε πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ἀρξισίνην, ὃν διέβη ἀκωλύτως. Ἐνταῦθα πρὸς ἀνάμνησιν εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ

ποταμοῦ ἔκτισε πόλιν κληθεῖσαν Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ ἡγεμόνες πασῶν τῶν χωρῶν, δι' ὧν διέβαινε, προσήρχοντο καὶ ὠμολόγουν αὐτῷ πίστιν καὶ ὑποταγὴν. Διὰ τοῦτο ἐν βραχεῖ χρόνῳ διέτρεξε πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν καὶ ὑπέταξεν ἀμαχητὶ μέχρι τοῦ ἄλλου ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ καλουμένου Ὑδραῶτου. Μόνον λαὸς τις, οἱ Καθαῖοι, ὧν πρωτεύουσα πόλις ἦσαν τὰ Σάγγαλα, καὶ οἵτινες ἦσαν περιώνυμοι διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην, δὲν ἠθέλησαν νὰ παραδοθῶσιν, ἀλλὰ τὸναντίον ἐνωθέντες καὶ μετ' ἄλλων φυλῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθῶσιν ὀχυρωθέντες ὅσον ἠδύναντο καλλίτερον ἐν Σαγγάλοις. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἐτρέπη κατ' αὐτῶν καὶ μετὰ δύο ἡμερῶν σύντονον πορείαν ἐνεφανίσθη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Καὶ κατὰ πρόπον ἐγένετο ἡ προσβολὴ τῆς ἀκροπόλεως, ἣν μετὰ πεισματῶδη μάχην ἐκυρίευσαν οἱ Ἕλληνες. Διὸ ἠναγκάσθησαν οἱ Καθαῖοι νὰ καταφύγωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἣν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπολιορκήσεν εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Καθαῖοι εἶχον πεισθῆ ἕκ τῆς μάχης ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀκαταμάχητοι, διανοήθησαν τὴν νύκτα νὰ φύγωσι διὰ τινος λίμνης, ἣτις ἦτο παρὰ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξανδρος ὑποπεύων τοῦτο εἶχε τοποθετήσει ἐνταῦθα ἰσχυρὰν φρουράν, ἣ τις ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐξερχομένων τὴν νύκτα καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ κλεισθῶσι πάλιν εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα ἐπανελήφθη ἡ πολιορκία, τὰ δὲ φοβερὰ μηχανήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκρήμνισαν πολλαχοῦ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ οἱ Ἕλληνες, εἰσβαλόντες, κατέλαβον αὐτήν. Ἐκ τῶν Καθαίων ὅσοι εὐρέθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὀλίγοι διεσώθησαν, οἱ δὲ πλείστοι ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν ἐξηγριωμένων στρατιωτῶν, εἰς οὓς οὐκ ὀλίγην φθορὰν εἶχε προξενήσει κατὰ τὴν μάχην τῆς προτεραίας τὸ ἀνδρεῖον τοῦτο γένος τῶν Καθαίων.

Ὡς δὲ ἐγνώσθη ὅτι οἱ Καθαῖοι ἠττήθησαν καὶ ἡ πόλις αὐτῶν τὰ Σάγγαλα ὑπετάχθη καὶ κατεστράφη, φόβος κατέλαβε τοὺς περιοίκους καὶ πάντες προσήρχοντο νὰ ὁμολογήσωσι πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἐκ τῆς χώρας δὲ τῶν Καθαίων ἐχώρησεν ὁ Ἀλέξανδρος βορείως εἰς τὴν χώραν τοῦ Σωπεΐθους, ἣτις ἔκειτο εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ὑφάσιος ποταμοῦ κατὰ τὰς πρώτας σειρὰς τοῦ Ἰμαίου ὄρους (Ἰμαλαΐα). Ὡς δὲ ὁ στρατὸς ἦλθε πλησίον τῆς πρωτευ-

ούσης, εἶδεν ὅτι αἱ μὲν πύλαι πᾶσαι ἦσαν κλεισταί, τὰ δὲ τείχη καὶ οἱ πύργοι ἄνευ στρατιωτῶν. Ἄλλ' ἐνῶ ἴσταντο ἀποροῦντες, ἂν ἡ πόλις ἦτο ἐγκαταλελειμμένη ἢ ὑπῆρχεν ἐν τῷ πράγματι δόλος τις, αἴφνης ἀνεώχθησαν αἱ πύλαι καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐν λαμπρᾷ καὶ πολυαριθμῷ συνοδείᾳ μετὰ μουσικῆς καὶ τυμπάνων ἐξῆλθεν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, προσφέρον εἰς αὐτὸν ὡς δεῖγμα ὑποταγῆς πολλὰ καὶ πολυτελῆ δῶρα, ἐν οἷς ἦσαν καὶ κύνες παμμεγέθεις καὶ πρὸς τοὺς λέοντας αὐτοὺς ἱκανοὶ νὰ ἀντιπαλαίσωσιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφῆκε τὸν Σωπεῖθην νὰ κατέχη τὴν χώραν καὶ ἐχώρησε περαιτέρω εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Φιγέως, ὅστις εὐθύς προσῆλθε καὶ αὐτὸς καὶ ὡμολόγησε διὰ δῶρον τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν μέγαν βασιλέα. Ὅθεν οὗτος ἀφέθη ἐλεύθερος νὰ κατέχη τὴν ἀρχήν.

#### 76. Λόγος Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ πολέμου.

Ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ὑφασιν διατρίβων ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθεν ὅτι πέραν τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦσι λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλείτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων. Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα, ἠὲ χαριστήθη πολὺ, διότι νέον στάδιον ἐνεφανίζετο πολεμικῆς δόξης καὶ ἀπεφάσισε νὰ διάβῃ τὸν ποταμὸν καὶ χωρῆσιν προσωτέρω. Ἄλλ' οἱ στρατιῶται ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη ἀδιαλείπτως πολεμοῦντες ἀπέκαμον, πόθος δὲ τῶν γονέων, τῶν τέκνων, τῶν συζύγων, κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν καὶ ἐπεθύμησαν νὰ ἐπανέλθωσι πλέον εἰς τὴν πατρίδα. Διὸ σφόδρα ἐλυπήθησαν, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς διανοεῖται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ ἔργα. Καὶ ἄλλοι μὲν τούτων συνήχοντο ἐπὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἐκλαίον τὴν τύχην αὐτῶν, ἄλλοι δὲ τολμηρότεροι ἔλεγον ὅτι δὲν θὰ ἀκολουθήσῃ τὸν βασιλέα τοῦ λοιποῦ εἰς νέας ἐκστρατείας. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο γνωστὰ καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλητέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς πάντας εἰς συνέλευσιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ταῦτα:

Βλέπων ὑμᾶς, ὃ ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, ὅτι νῦν δὲν μὲ ἀκολουθεῖτε πλέον εἰς τοὺς κινδύνους μετὰ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, ἐκάλεσε ὑμᾶς, ὅπως, ἐὰν μὲν πείσω ὑμᾶς ὅτι πρέπει νὰ

ἔξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον, χωρήσωμεν προσωτέρω· ἔὰν ὁμοῦ πεισθῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, νὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω. Καὶ ἂν μὲν κατορθώσωμεν τι διὰ τῶν μέχρι τοῦδε κοινῶν ἡμῶν ἀγῶνων, δὲν προσήκει εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω. Ἄλλ' ἂν καρπὸς τῶν ἀγῶνων τούτων εἶναι ἡ κατοχὴ τῆς Ἰωνίας, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Φρυγίας καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς, τῆς Καπαδοκίας, τῆς Παφλαγονίας, τῆς Λυδίας, τῆς Καρίας, τῆς Λυκίας, τῆς Παμφυλίας, τῆς Φοινίκης, τῆς Αἰγύπτου ὁμοῦ μετὰ τῆς Λιβύης τῆς ἑλληνικῆς, τινῶν μερῶν τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας, τῶν χωρῶν πασῶν μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου· ἂν ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέῃ διὰ τῆς ἡμετέρας χώρας, καὶ ὁ Ὑδάσπης καὶ ὁ Ἀκεσίνης καὶ ὁ Ὑδραώτης, διὰ τί ὀκνεῖτε νὰ προσθέσητε καὶ τὸν Ὑφασιν καὶ τὰ ἔθνη τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ὑφάσιος εἰς τὸ ἡμέτερον κράτος ; Ἡ φοβεῖσθε, μὴ ἀντισταθῶσι πρὸς ἡμᾶς οἱ βάρβαροι, ἀπ' οὗ βλέπετε, ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγοντες ἀφίνουσιν ἡμῖν τὴν χώραν αὐτῶν ἔρημον, ἣν δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὅσους ἐκουσίως παραδίδονται εἰς ἡμᾶς ; Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, νομίζω, τοὺς κόπους πάντοτε ἔχουσιν ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των, δι' ὧν κατορθοῦνται καλὰ ἔργα. Ἐὰν δὲ τις ἐξ ἡμῶν θέλῃ νὰ γινώσκῃ, πότε τέλος πάντων θὰ παύσωσιν αὐτοὶ οἱ πόλεμοι, ἅς μάθῃ ὅτι ὀλίγη ἀκόμη ὑπολείπεται χώρα μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γάγγου καὶ τῆς ἀνατολικῆς θαλάσσης. Ἐκεῖ θὰ ἴδῃτε, πῶς ὁ Ἰνδικὸς κόλπος συνέχεται μετὰ τὸν Περσικὸν καὶ πῶς ἡ Ὑρκανία θάλασσα ἐνοῦται μετὰ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Περσικοῦ κόλπου θὰ περιπλεύσῃ στόλος ἡμέτερος μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. Καὶ οὕτω πᾶσα ἡ Λιβύη γίνεται ἡμετέρα ὡς καὶ πᾶσα ἡ Ἀσία, καὶ ὄρια τοῦ κράτους ἡμῶν θὰ εἶναι τὰ ὄρια τῆς γῆς, τὰ ὅποια ἐποίησεν ὁ Θεός. Ἐὰν δ' ὁμοῦ ἀποτραπῶμεν τώρα τοῦ ἔργου, τότε θὰ ὑπολειφθῶσι πέραν τοῦ Ὑφάσιος καὶ μέχρι τῆς ἀνατολικῆς θαλάσσης ἀκόμη πολλοὶ λαοὶ μάχιμοι. Ὡσαύτως θὰ μείνωσι λαοὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Ὑρκανίας καὶ πολλοὶ Σκύθαι ἀδούλωτοι. Καὶ φοβοῦμαι, μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν οἱ ἐλεύθεροι οὗτοι παρακινήσωσιν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους, καὶ τότε πάντες οἱ ἀγῶνες ἡμῶν θὰ ματαιωθῶσιν ἢ θὰ γίνῃ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας.

ας πρὸς ὑποταγὴν αὐτῶν καὶ θὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους. Διὰ τοῦτο καρτερήσατε ὀλίγον, ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι. Τὰ καλὰ ἔργα εἶναι τῶν κοπιᾶζόντων καὶ κινδυνευόντων. Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, καὶ ὅταν ζῶσιν, εὐχαριστοῦνται νὰ κοπιᾶζωσι, καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν ἀφίνουσιν ὀπισθεν αὐτῶν δόξαν ἀθάνατον. Ἡ δὲν ἐνθυμείσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων ἐν Τίρυνθι ἢ ἐν Ἄργει ἢ ἐν Πελοποννήσῳ ἢ ἐν Θήβαις ἐφθάσεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται θεός; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς Διόνυσος δὲν ὑπεβλήθη εἰς μικροτέρους κόπους τοῦ Ἡρακλέους. Ἡμεῖς δὲ ἐφθάσαμεν καὶ ἐπέκεινα τῆς Νύσης καὶ ἡ Ἄρσενος ἄκρα, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ ὁ Ἡρακλῆς, ἐκυριεύθη ὑφ' ἡμῶν. Καὶ σεῖς τῶρα προσθέσατε εἰς τὰ πολλά, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε κατελάβετε, καὶ τὰ ὀλίγα ὑπολειπόμενα ἐπὶ τῆς Ἀσίας μέρη. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τί μέγα καὶ καλὸν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθήμεθα ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἠρκοῦμεθα νὰ φυλάττωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ἀποκρούοντες τοὺς Θρᾶκας ἢ τοὺς Ἰλλυριοὺς, ὅσοι ἤθελον νὰ ἀρπάσωσι τὰ ἡμέτερα; Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιᾶζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κόπον καὶ πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ ἀποκάμητε καὶ νὰ παραπονήσθε· διότι ἐνῶ σεῖς μόνον κοπιᾶζετε, ὅμως τοὺς καρποὺς τῶν κόπων σας ἀπολαμβάνουσιν ἄλλοι. Ἀλλὰ τῶρα βλέπετε ὅτι πάντες ἐξ ἴσου ὑποβαλλόμεθα εἰς τοὺς αὐτοὺς κόπους καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ πάντων τῶν ἀγωνιζομένων. Καὶ ἡ χώρα, ἣν κατελάβομεν, εἶναι ὑμετέρα καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν χρημάτων τὰ περισσότερα δίδονται εἰς ὑμᾶς. Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὀρκίζομαι, ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν. Καὶ τοὺς μὲν θέλοντας νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ ὀδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ αὐτός, τοὺς δὲ θέλοντας νὰ μείνωσιν ἐν ταῦτα θὰ καταστήσω ζηλωτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

77. Ὁ Κοῖνος ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἦτο

ἄκρα σιωπή, διότι οἱ στρατηγοὶ οὔτε ἐτόλμων νὰ ἀντείπωσι πρὸς τὸν βασιλέα φανερώς οὔτε πάλιν ἤθελον νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν γνώμην του. Καὶ πολλάκις μὲν ὁ βασιλεὺς προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ εἰπωσιν ἐλευθέρως τὴν γνώμην των, ἀλλὰ πάντες ἐσιώπων. Τέλος ὁ Κοῖνος ὁ Πτολεμαῖος λαβὼν θάρρος εἶπε ταῦτα·

Ἐπειδὴ, ὦ βασιλεῦ, δὲν θέλεις ἄκοντας τοὺς Ἕλληνας νὰ ὀδηγήσῃς περαιτέρω, ἀλλ', ὡς εἶπες, ἐὰν πείσῃς αὐτούς, ἐγὼ δὲν θὰ ὀμιλήσω ὑπὲρ ἡμῶν τῶν στρατηγῶν, ὅσοι εἴμεθα ἐνθάδε συνηγμένοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεδαψίλευσας καὶ τιμὰς καὶ πλοῦτον, καὶ οἱ ὁποῖοι εἴμεθα πάντοτε πρόθυμοι νὰ ὑπακούωμεν εἰς σὲ καὶ νὰ ἐκτελῶμεν τὰ διαταττόμενα, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ πολυπληθέστεροι. Καὶ λέγω ταῦτα, ὄχι διὰ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ διότι νομίζω συμφέροντα εἰς τὸν βασιλέα ἡμῶν. Νομίζω δὲ ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας μου δικαιοῦμαι νὰ μὴ ἀποκρίπτω ὅσα νομίζω συμφέροντα, ἀφ' οὗ μάλιστα ζητεῖς ἐπιμόνως τὴν γνώμην ἡμῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἤξεύρεις, ὅτι ἐγὼ μέχρι τοῦδε οὐδένα κόπον, οὐδένα κίνδυνον ἐζήτησά ποτε νὰ ἀποφύγω. Ὅσα μέχρι τοῦδε κατώρθωσας, βασιλεῦ, διὰ τῶν στρατιωτῶν, οὓς ἔφερες ἐκ τῆς πατρίδος σου, εἶναι πλεῖστα καὶ μέγιστα, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς φρονῶ ὅτι εἶναι συμφέρον νὰ τεθῇ πέρας εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τοὺς κινδύνους. Καὶ σὺ αὐτὸς βλέπεις, πόσοι Ἕλληνες καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἡμεθα, ὅτε ἀναχαρῶρήσαμεν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ πόσοι ζῶμεν ἀκόμη.

Τοὺς Θεσσαλοὺς, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἐξακολοῦν θήσωσι τὸν πόλεμον, ἀπέστειλας εὐθὺς ἀπὸ τῶν Βάκτρων εἰς τὴν πατρίδα των, καλῶς ποιῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ μὲν κατοικοῦντες ὡς ἄποικοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ὡς κατώκισαί, δὲν μένουσιν εὐχαριστημένοι, οἱ δὲ ἐξακολουθοῦντες τὰς ἐκ στρατείας ἀγωνιζόμενοι κινδυνεύοντες, ἄλλοι μὲν ἐφρονεύθησαν εἰς τὰς μάχας, ἄλλοι δὲ τετραυματισμένοι καὶ ἀνάπηροι ἐγκατελείφθησαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἀσίας· πλεῖστοι δὲ ἀπέθανον ὑπὸ νόσων, ὀλίγοι δὲ ἀκόμη σώζονται, οἵτινες ὅμως οὔτε τὴν σωματικὴν ῥώμην τὴν παλαιὰν πλέον ἔχουσιν οὔτε τὴν ψυχικὴν προθυμίαν. Πάντας δὲ τούτους κατατρίχει πόθος νὰ ἴδωσι τοὺς γονεῖς των, ὅσοι ἀκόμη τούτων ζῶσι, νὰ ἴδωσι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παιδὰς των, νὰ ἴδωσι τὴν πατρίδα των.

ἦν εἶναι συγγνωστόν, ἐὰν θέλωσι, νὰ ἴδωσι τώρα μάλιστα, ὅτε ἔγιναν μεγάλοι ἐκ μικρῶν καὶ πλούσιοι ἐκ πενήτων. Ἄλλὰ καὶ σὺ μὴ θέλε νὰ ἀναγκάσῃς αὐτοὺς νὰ σὲ ἀκολουθῶσιν ἄκοντες· διότι δὲν θὰ δεικνύωσι πλέον τὴν αὐτὴν προθυμίαν εἰς τοὺς κινδύνους. Καλὸν εἶναι, βασιλεῦ, νὰ ἔλθῃς καὶ σὺ εἰς τὴν πατρίδα σου, καὶ νὰ ἴδῃς τὴν μητέρα σου καὶ νὰ κομίσῃς εἰς τὸν πατρῶον οἶκόν σου τὰς μεγάλας καὶ πολλὰς νίκας σου. Καὶ ἂν θέλῃς πάλιν νὰ ἐξακολουθήσῃς τὸν πόλεμον, τότε παρασκευάζεις νέα στρατεύματα καὶ ἔρχεσαι ἢ κατὰ τῶν Ἰνδιῶν, ὅσοι κατοικοῦσι πρὸς ἀνατολάς, ἢ εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον, ἢ κατὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τῆς ἄλλης χώρας τῆς πέραν τῶν Καρχηδονίων. Τοῦτο θὰ ἀποφασίσῃς μόνος. Θὰ σὲ ἀκολουθήσωσι δὲ τότε ἄλλοι Μακεδόνες καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, νέοι ἀντὶ γερύντων καὶ ἀκμαῖοι ἀντὶ κεκμηκότων, οἵτινες θὰ προσέρχονται μετὰ πολλῆς προθυμίας, πρῶτον μὲν διότι δὲν ἐδοκίμασαν πολέμους, ἔπειτα δὲ διότι βλέπουσιν ὅτι ὅσοι μετέσχον τῆς ἐκστρατείας ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα τῶν πλούσιοι ἀντὶ πενήτων καὶ ἔνδοξοι ἀντὶ ἀφανῶν. Ὅταν σὺ ἡγήσῃαι τοιοῦτου στρατοῦ τότε οὐδένα ἄλλον ἔχεις νὰ φοβηθῆς ἢ μόνον τὸν Θεόν.

Ὡς εἶπε ταῦτα ὁ Κοῖνος, βαθεῖα συγκίνησις κατέλαβε πάντας. Πολλοὶ δὲ ἐδάκρυον ἐκ τῶν παρόντων δηλοῦντες οὕτως ὅτι δὲν ἤθελον νὰ προχωρήσωσι καὶ ὅτι λίαν ἐπεθύμουν τὴν ἐπιστροφὴν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως λίαν ἐλυπήθη διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Κοῖνου καὶ διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ διέλυσε τὸν σύλλογον. Τῇ δὲ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἐκάλεσε πάλιν αὐτοὺς καὶ εἶπε μετ' ὀργῆς·

Ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ πορευθῶ προσωτέρω, οὐδένα δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων θὰ βιάσω ἄκοντα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ. Θὰ εὐρεθῶσι, νομίζω στρατιῶται, οἵτινες θὰ ἀκολουθήσωσιν ἐκουσίως τὸν βασιλέα αὐτῶν. Ὅσοι ὅμως θέλουσι νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα τῶν, ἄς ἐτοιμασθῶσι νὰ ἀπέλθωσι καὶ νὰ εἰπωσιν εἰς τοὺς συμπολίτας τῶν ὅτι ἐπιστρέφουσιν ἐγκαταλιπόντες τὸν βασιλέα τῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολεμίων.

Ταῦτα εἶπε καὶ ἀπῆλθε μόνος εἰς τὴν σκηνὴν, ἔνθα ἐκλείσθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς οὐδένα νὰ τὸν ἴδῃ. Ἦλπιζε δὲ ὅτι οἱ στρατιῶται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον θὰ μετενόουν. Ἄλλ' ἦλθε καὶ ἡ τρίτη ἡμέρα καὶ εἶδεν ὅτι ἐλυποῦντο

μὲν οἱ στρατιῶται διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύναντο εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ τὸν εὐχαριστήσωσι, διότι πάντες ἐπεθύμουν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Τότε ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ἐγνωστοποίησε τοῦτο εἰς τὸ στράτευμα. Ὡς δὲ διεδόθη τοῦτο εἰς τοὺς στρατιώτας, χαρὰ μεγάλη κατέλαβεν αὐτούς, καὶ ἀνευφήμουν τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἠθέλησεν ὁ ἀήττητος νὰ νικηθῇ ὑπὸ μόνον τῶν στρατιωτῶν του καὶ προσήρχοντο εἰς τὴν σκηπὴν του εὐχόμενοι αὐτῷ πάντα τὰ ἀγαθὰ.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀποφασίσας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἐξέλεξεν ἄλλην ὁδὸν ἢ ἐκείνην, δι' ἧς ἦλθεν εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἦθελε νὰ ὑποτάξῃ πρῶτον πάντας τοὺς λαούς, ὅσοι ἐκοῦσιν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ κατόπιν οὗτος μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τῆς Γεδρωσίας, διὰ τῆς Καρμανίας καὶ Περσίας εἰς Βαβυλῶνα, ὃ δὲ Ἑφραισίων καὶ ὁ Κράτερος βορειότερον τῆς Γεδρωσίας βαδίζοντες νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν Καρμανία. Ὁ δὲ στόλος ὑπὸ τὸν Νεάρχον, ἀφ' οὗ διέπλευσε τὸν Ἰνδόν, νὰ πλεῖσθῃ διὰ τοῦ ὠκεανοῦ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου.

### 78. Ἀλεξάνδρου τραυματισμός.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν λαῶν τῆς Ἰνδικῆς, οὓς νῦν ἠθελε νὰ ὑποτάξῃ ὁ Ἀλέξανδρος, ἦσαν καὶ οἱ Μαλλοὶ κατοικοῦντες ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Ὑδραῶτον. Ἦσαν δὲ οὗτοι ἀνδρείοτατοι, καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν πεποιδότες ἀπεφάσισαν νὰ ἐμποδίσωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν διάβασιν διὰ τῆς χώρας των. Ἀλλ' εἰς πάσας τὰς μάχας, ἃς συνῆψαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας, κατετροπώθησαν καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῶν ὑπετάγησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Μόνον μία πόλις αὐτῶν, οὔσα ὄχνηρωτάτη, δὲν παρεδίδοτο. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς νὰ πολιορκήσῃ αὐτὴν πανταχόθεν καὶ νὰ διατάξῃ γενικὴν κατ' αὐτῆς ἔφοδον. Οἱ δὲ Μαλλοί, μὴ διηθέντες νὰ ὑπομείνωσι τὴν ὀρμὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐγκατέλιπον τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἧτις ἦτο ὑψηλὴ καὶ ὄχνηρωτάτη. Ἀλλ' ἐνῶ ὁ ἀγὼν ἐγίνετο περὶ τὰ τεῖχη τῆς ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ βέλους ἐμποδίζει τὴν ἐξαγωγὴν. Καθ' ὃν δὲ χρό-

πόλεως, ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε διαρρήξει μίαν τῶν πυλῶν αὐτῆς, δι' ἧς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πρῶτος ἔφθασε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ κάτω τῆς ἀκροπόλεως. Καὶ ἤρξαντο εὐθύς οἱ στρατιῶται ἄλλοι μὲν νὰ ὑποσκιάπτωσι τὰ τεῖχη τῆς ἀκροπόλεως, ἄλλοι δὲ νὰ προσάγωσι κλίμακας πρὸς ἀνάβασιν. Ἄλλ' ἢ ἀπὸ τῶν πύργων τῆς ἀκροπόλεως πίπτουσα βροχὴ τῶν βελῶν καθίστα καὶ τοὺς τολμηροτάτους στρατιώτας δειλοὺς. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀρπάσας κλίμακα παρ' ἐνὸς στρατιώτου στήριξεν αὐτὴν εἰς τὸ τεῖχος καὶ καλυφθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσπίδος τοῦ ἤρχισε νὰ ἀναβαίῃ. Ἠκολούθουν δὲ αὐτὸν ὁ Πευκέστας, ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Ἀβρέας. Εἶχε δὲ ἀναβῆ ὁ Ἀλέξανδρος μὲν ἔτι τῶν ἐπάλλεων, ὅτε κατώρθωσε μαχόμενος πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τοῦ ξίφους ἄλλους μὲν νὰ φονεύσῃ, ἄλλους δὲ νὰ ἀπομακρύνῃ τοῦ τεύχους καὶ οὕτω νὰ ἀναβῆ ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ πηδήσῃ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Τοῦτον ἠκολούθησαν εὐθύς καὶ οἱ τρεῖς ἀνδρείοι οἱ παρακολουθοῦντες αὐτόν, ὁ Πευκέστας, ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Ἀβρέας. Ὡς δὲ εἶδον οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπήδησεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, περίφοβοι περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἤρχισαν μετὰ σπουδῆς πάντες νὰ ἀναβαίνωσι τὴν κλίμακα, ἣτις ὅμως ὑπὸ τοῦ βάρους συνετριβή, ὥστε καὶ οἱ ἀναβάντες ἔπεσον κάτω καὶ οἱ κάτω ὄντες δὲν ἠδύναντο πλέον, ἀπ' οὗ δὲν ὑπέρχε κλίμαξ, νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως.

Οἱ δὲ Μαλλοὶ ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ὄπλων καὶ ἐκ τῆς μεγίστης ἀνδρείας ἐνόησαν ὅτι οὗτος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἔσπευσαν νὰ φονεύσωσιν αὐτόν. Καὶ πρῶτος ὁρμῆ κατ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν, ὃν ἐφόνευσεν εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ ξίφους, ὡς καὶ ἕτερον δραμόντα πρὸς βοήθειαν τοῦ Μαλλοῦ βασιλέως. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Μαλλοὶ ἐφοβήθησαν καὶ δὲν ἤρχοντο μὲν πλησίον, ἀλλ' ἔβαλλον μακρόθεν καὶ βέλη καὶ ἀκόντια καὶ ὅτι ἕκαστος εἶχε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Περὶ δὲ τῶν Ἀλεξάνδρον ἴσταντο μόνον οἱ τρεῖς γενναῖοι ἄνδρες οἱ ἀναβάντες μετ' αὐτοῦ, οἵτινες ἐμάχοντο ἀνδρειότατα ὑπερασπίζοντες τὸν βασιλέα. Καὶ ὁ μὲν Ἀβρέας ἐφονεύθη τοξευθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον, τραυματίζεται δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διὰ βέλους, ὃν ἔπερ διέσχισε τὸν σιδηροῦν θώρακα καὶ ἐνεπήχθη εἰς τὸ στήθος ἔξω τοῦ μαστοῦ, ὃθεν ἤρχισε νὰ ἐξέρχηται ἄφθονον αἷμα. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν τὸ αἷμα ἦτο θερμόν, εἰ καὶ τὸ τραῦμα ἦτο βαρὺ, ἔσταντο καὶ ἐμάχετο ὁ βασιλεὺς. Ὅτε ὅμως πολὺ ἐξεχύθη αἷμα, κατέλαβεν αὐτὸν ἰλιγγος καὶ λιποψυχία καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πύ-

δας αὐτοῦ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Πευκέστας ἐκράτησε τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ προασπίζων τὸν βασιλέα κατὰ τῶν ἐχθρικών βελῶν, ὁ δὲ Λεωνᾶτος ἠγωνίζετο νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο οὗτοι τραυματίζονται καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νῦν διατρέχει μέγιστον κίνδυνον.

### 79. Ἀγρία ἐκδίκησις τῶν Ἑλλήνων.

Καθ' ὃν χρόνον τοιαῦτα ἐτελοῦντο ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ἔξω αὐτῆς ἐγένετο ἀγριωτάτη κίνησις τῶν Ἑλλήνων. Οὗτοι ἰδόντες τὸν βασιλέα αὐτῶν πηδήσαντα ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ἐνόμισαν πλεόν αὐτὸν ἀπολεσθέντα, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ βοηθήσωσιν αὐτόν. Τοῦτο ἐνέβαλεν αὐτοὺς εἰς μανίαν. Πάντες τρέχουσι νὰ ἀρπάσωσι κλίμακας, ὀλοκλήρους κορμούς δένδρων κυλίουσι, μηχανὰς φέρουσι πλησίον τοῦ τείχους διὰ νὰ ἀναβῶσιν. Ἀλλὰ τὰ πάντα φαίνονται εἰς τὴν βίαν αὐτῶν ὅτι βραδύνουσι, ἠξεύρουσι δὲ ὅτι πάσης στιγμῆς ἀναβολὴ δύναται νὰ ἐπενέγκῃ τοῦ βασιλέως αὐτῶν τὸν θάνατον. Διὰ τοῦτο ἄλλοι μὲν ἐμπηγγύοντες πασσάλους εἰς τὸ τεῖχος ἀναρριχῶνται μετὰ μεγάλης δυσκολίας, ἄλλοι δὲ στηριζόμενοι εἰς τοὺς ὄμους τῶν ἄλλων ἀναβαίνουν εἰς τὰς ἐπάλξεις. Ὡς δὲ οἱ ἀναβάντες εἶδον τὸν βασιλέα αὐτῶν κείμενον γαμαὶ καὶ τὸν Πευκέσταν καὶ τὸν Λεωνᾶτον προμαχοῦντας, πηδῶσι μετ' οἰμωγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ πάντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ συνίσταται εὐθὺς μάχη κρατερὰ περὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, ὃν πάντες ἐθεώρουν νεκρόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται Ἕλληνες δὲν ἔμειναν ἀργοί. Ἐλθόντες εἰς τὴν πύλην τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὑποθέντες τοὺς ὄμους ἐξέβαλον τὰ θυρώματα ἐκ τῶν στροφίγγων καὶ ἠνοιξαν αὐτήν. Καὶ ἤδη φοικτὸν ἐνεφανίσθη θέαμα τῆς στρατιωτικῆς ἀγριότητος καὶ σκληρότητος. Τὰ πάντα, γυναῖκες, παιδιά καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ὄντα καταρρίπτονται ὑπὸ τοῦς πόδας αὐτῶν καὶ μόνον τὸ αἷμα τῶν σφαττομένων δύναται νὰ καταπραῦνῃ τὴν φλόγα τῆς ἐκδικήσεως αὐτῶν. Ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ καταστροφῇ καὶ σφαγῇ στρατιῶται ἔφερον μακρὰν τὸν βασιλέα λιπόθυμον, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ κανεὶς, ἂν θὰ ζῆσῃ ἢ θὰ ἀποθάνῃ. Τὸ βέλος ἐτηρεῖτο ἀκόμη ἐντὸς τῆς πληγῆς, ὅπερ δοκιμάζουσι νὰ ἐξαγάγωσιν, ἀλλὰ μάτην· διότι ἡ ἀγκιστροει-

νον σύρουσι πρὸς τὰ ἔξω τὸ βέλος, ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν δοιμυ-  
τάτων πόνων συνέρχεται ἐκ τῆς λιποθυμίας καὶ συμβουλεύει  
νὰ σχίσωσι διὰ τοῦ ξίφους τὰς σόρκας του καὶ νὰ ἔξαγάγωσι  
τὸ βέλος. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀφθόνου αἰμορραγίας νέα εἰς αὐτὸν ἔρ-  
χεται λιποθυμία. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος φαίνονται ἀλλεπαλλή-  
λως μαχόμενα περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου τραυματίου. Οἱ  
φίλοι ἴσταντο θρηνοῦντες περὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ καὶ οἱ στρα-  
τιῶται πρὸ τῆς σκηνῆς. Οὕτω παρῆλθεν ἡ νύξ.

### 80. Ἱασις τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον, ὅπερ ἦτο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὑ-  
δραώτου, ἔφθασεν ἡ ἀπαισία φήμη περὶ τῆς μάχης ταύτης,  
περὶ τοῦ τραύματος τοῦ βασιλέως ὡς καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ  
καὶ παρήγαγεν ἀπερίγραπτον σύγχυσιν καὶ θλίψιν. Οἱ στρα-  
τιῶται, ὡς περιῆλθεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἡ εἰδησις ἀπὸ στό-  
ματος εἰς στόμα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, ἤρχισαν νὰ  
θρηνοῦσι καθ' ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Μετὰ τὴν πρώτην δὲ ταύ-  
την ἐντύπωσιν συνελθόντες ἐκ τῆς λύπης ἤρχισαν νὰ ἐρωτῶσιν  
ἄλληλους τί μέλλουσι νῦν νὰ πράξωσιν. Ἀπορία δὲ καὶ ἀθυμία  
καὶ ἡ φοβερὰ τῆς ἀπελπισίας σιωπὴ κατέλαβε πάντα τὰ στό-  
ματα. Πῶς ἔμελλεν ὁ στρατὸς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα ;  
τίς ἔμελλε νὰ γίνῃ αὐτοῦ ἀρχηγός ; πῶς ἔμελλον νὰ διέλθωσι  
τὰς ἀπείρους ἐκτάσεις, τοὺς τρομεροὺς ποταμούς, τὰ μέγιστα  
καὶ ἀγριώτατα ὄρη καὶ τὰς φοβερὰς ἐρήμους ; Πῶς νὰ σωθῶ-  
σιν ἐκ τοσοῦτων μαχίμων λαῶν, οἵτινες μαθόντες τὸν θάνατον  
τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔμελλον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας  
καὶ ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ; Τὰ πάντα ἐνόμιζον ἀπολεσθέντα  
ἔμπροσθεν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ὅτε κατόπιν ἦλθε λόγος ὅτι  
ὁ βασιλεὺς ζῆ καὶ ὅτι θὰ καταβῆ μετ' ὀλίγον εἰς τὸ στρατόπε-  
δον, πολλοὶ δὲν ἐπίστευον τοῦτο, ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἐλίπηδες πλάτ-  
τονται τοιαῦται πρὸς καθυσύχασιν τῶν στρατιωτῶν.

Εὐτυχῶς ὁ βασιλεὺς ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου. Τὸ τραῦμα μετὰ  
ἑπτὰ ἡμέρας δὲν παρείχε πλέον σπουδαῖον φόβον θανάτου. Ὡς  
δὲ ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ στρατοῦ τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἀπε-  
λπισίαν, διότι ἐφρόνει ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπέθανεν, ἀπεφάσισε νὰ  
καταβῆ εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸ τῆς τελείας αὐτοῦ ἀναρρώσε-

ως. Κατεσκευάσθη λοιπὸν μεγαλοπρεπῆς σκηνὴ ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος αὐτοῦ, ἣτις ἄνευ κωπηλασίας, ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ Ὑδραῶτου ποταμοῦ ὠδοιμένη, ἔφερε τὸν βασιλέα εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Ὑδραῶτου καὶ Ἀκεσίνου, ὅπου ἦτο τὸ στρατόπεδον. Ὡς δὲ ἐπλησίασεν ἡ ναυαρχὸς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, αἵτινες ἐκαλύπτοντο ὑπὸ χιλιάδων στρατιωτῶν, διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς προύμινης, ἵνα ἴδωσι πάντες. Οἱ στρατιῶται δὲν ἐπίστευον ἀκόμη, νομίζοντες ὅτι νεκρὸς κομίζεται ὁ βασιλεὺς. Ἄλλ' ὅτε προσωρμίσθη ἡ ναυαρχὸς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέτεινε τὴν χεῖρα χαιρετίζων τοῖς στρατιώταις, τότε παμμεγέθης φωνὴ χαρᾶς ἀνέβη μέχρι οὐρανοῦ ἀπὸ χιλιάδων στομάτων καὶ δάκρυα χαρᾶς ἐφάνησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν στρατιωτῶν, ἰδόντων ζῶντα τὸν βασιλέα των. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξήτει νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου. Καὶ οἱ μὲν ὑπασπισταὶ προσέφερον κλίνην, ἵνα ἐπ' αὐτῆς περιέλθῃ τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτῷ ἵππον. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἀνεβόησεν ἅπανα ἡ στρατιὰ καὶ ἀντήχησαν αἱ ὄχθαι καὶ τὰ δάση. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν προητοιμασμένην αὐτῷ σκηνήν, κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἵνα ἴδωσιν αὐτὸν οἱ στρατιῶται καὶ βαδίζοντα. Τότε περιεκύκλωσαν αὐτὸν πανταχόθεν ὁ στρατὸς καὶ ἄλλοι μὲν ἤπτοντο τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄλλοι δὲ ἠύχαριστοῦντο καὶ νὰ ἴδωσιν αὐτὸν ἐγγύθεν μόνον καὶ νὰ ἐλευφημήσωσιν· ἄλλοι δὲ ἔρραινον αὐτὸν μὲ ἄνθη, ἅτινα παρείχε τότε ἡ γῆ, ἄλλοι δὲ ἔρριπτον ἐπ' αὐτοῦ ταινίας.

Ἀφ' δὲ ἐντελῶς ἰάθη ὁ Ἀλέξανδρος, τότε προσέφερε θυσίας εὐχαριστηρίους εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἀγῶνας διαφόρους ἐτέλεσεν. Οἱ δὲ ἄλλοι λαοὶ μαθόντες τὴν συμφορὰν τῶν πολεμικῶν λαῶν, τῶν Καθαίων καὶ τῶν Μαλλῶν, καὶ φοβηθέντες μὴ πάθωσι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ἔστειλαν πρέσβεις καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, στέλλοντες ἅμα πρὸς αὐτὸν καὶ παντοῖα δῶρα.

### § 1. Πορεὶ διὰ τῆς Γεῦρωσίης.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἰνδιῆς, κατεσκευάσε μέγαν στόλον, οὗ τὴν ἀρχηγίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν Νέαρχον, σκοπὸν ἔχων διὰ τοῦ στόλου τούτου νὰ ἀνοίξῃ τὴν θα-

λασσίαν ὁδὸν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἦτο περίπου τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου, ὅτε ἀνέβηεν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰνδῶν, ἐπιστρέφων εἰς τὴν Περσίαν. Ἀφ' οὗ δὲ διήλθε διὰ τῆς χώρας τῶν Ἀραβιτῶν καὶ τῶν Ὠρειτῶν, διώρισεν ἐνταῦθα ἴδιον σατράπην, τὸν Ἀπολλοφάνη, ὃν διέταξε νὰ φροντίσῃ περὶ προμηθείας τροφῆς διὰ τὸν στρατόν, ἣν νὰ συγκομίσῃ ἐκ τῶν μεσογείων μερῶν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ παρσπλεύσῃ τὴν χώραν ταύτην καὶ ὁ στόλος ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ὅστις θὰ προσφρμίζετο εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, διέταξε νὰ ἔχωσιν ἐτοιμοὺς τροφὰς καὶ διὰ τὸν στόλον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀφήκεν ὀπίσω καὶ τὸν Λεοννάτον μετὰ στρατοῦ, ἵνα συντρέχῃ τὸν σατράπην καὶ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν διατεταγμένων, μέχρις οὗ περιπλεύσῃ τὴν χώραν ὁ στόλος.

Ἐκ τῆς χώρας τῶν Ὠρειτῶν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πλείστων στρατευμάτων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γεδρωσίαν. Εἶναι δὲ αὕτη ἔρημος, ἐν ἣ σπανιώτατα ἐμφανίζονται ἀραιὰ φοινίκων δένδρα, ἢ σμύρνα, ἐξ ἧς ρέει τὸ εὖοσμον αὐτῆς δάκρυ, ὅπερ συνέλεγον οἱ Φοίνικες, οἱ πρὸς ἐμπορίαν μετὰ πλῆθους καμήλων παρακολουθοῦντες τῇ στρατιᾷ, ἐν ἀφθονίᾳ ἐνταῦθα εὕρισκόμενον, ὅς μὴ συλλεχθέν ποτε ὑπ' οὐδενός. Παρὰ τὴν θάλασσαν ἢ παρὰ τὸ ὕδωρ, ὅπου ὑπῆρχε τοιοῦτον, ἦνθει καὶ ἡ εὖοσμος μυρίνη. Ἐπὶ δὲ τῆς γῆς εἶρπεν ἡ νάρδος καὶ ἕτερόν τι εἶδος φυτοῦ ἀκανθώδους, ἐνῶ οἱ λαγῶαι περιεπλέκοντο καὶ συνελαμβάνοντο. Πληθύνον τοιούτων θέσεων ἀνεπαύετο ὁ στρατὸς τὴν νύκτα καὶ ἐκ τῶν φύλλων τῆς σμύρνης καὶ τῆς νάρδου παρεσκευάζετο ἡ νυκτερινὴ αὐτοῦ κλίνη. Ἄλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ παραλία ἐγένετο ἐρημοτέρα καὶ ἀβατος, τὰ ῥεύματα ἀπεξηραίνοντο ἐν τὸς τῆς φλογεραῶς ἄμμου, οὐδὲν δὲ ἶχνος οὔτε ἀνθρώπων οὔτε ζώων ἐφαίνετο πλέον. Ὁ στρατὸς ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ καίσωνος νὰ ὀδοιπορῇ τὴν νύκτα ἀναπνυόμενος τὴν ἡμέραν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παραλία ἦτο ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος, ἠναγκάσθη νὰ στραπῇ πρὸς τὰ μεσογειότερα, ἵνα καὶ δι' ἑαυτὸν πορίζηται τροφὴν καὶ διὰ τὸν στόλον, χάριν τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ συγκομίζονται εἰς ὠρισμένα μέρη κατὰ τὴν παραλίαν τροφαί, νὰ ἀνορύττωνται δὲ καὶ φρέατα, ἵνα ἀντλή ὕδωρ. Οἱ τὰς τροφὰς τοῦ στόλου «εἰς τὴν παραλίαν κομίζοντες διηγούονται ὅτι εὗρον κα-

τὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς ἐρήμου ταύτης χώρας ἀθλίους τινὰς ἀνθρώπους, ἀμβλυτάτους τὴν φύσιν, οἵτινες κατώκουν ἐν καλύβαις ἐκ κογχῶν συγκειμέναις, ἀποξιδντες ἀπὸ ἰχθύων ἐξηραμένων, πίνοντες δὲ ὕδωρ ὑφάλμιρον, ὅπερ λαμβάνουσιν ἐκ λάκκων, οὓς σκάπτουσι παρὰ τὴν παραλίαν. Μετὰ μακρὰς καὶ ἐπιμόχθους νυκτερινὰς πορείας, καθ' ἃς ἡ αὐστηρὰ τάξις καὶ πειθαρχία ἦτο πλέον ἀδύνατον νὰ διατηρηθῆ, ἔφθασεν ὁ στρατὸς εἰς κόμας τινὰς μεσογειότερον βαδίζων, ἔνθα εὔρε τροφὰς τινὰς, ἃς διένειμεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν στρατὸν μετὰ πάσης φειδοῦς. τὰ δὲ περισσεύματα ἐσφραγισμένα διὰ τῆς βασιλικῆς σφραγίδος ἐστάλησαν εἰς τὴν παραλίαν μετὰ καμήλων χάριν τοῦ στόλου. Ἀλλ' ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐχώρησε περαιτέρω, οἱ συνοδεύοντες τὰ φορτία ταῦτα στοατιῶται. ὀλίγον φροντίζοντες περὶ τῶν βασιλικῶν σφραγίδων, ἤνοιξαν τὰ φορτία καὶ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὰς τροφὰς, δόντες ἕξ αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλοις, οἵτινες προσῆλθον πρὸς αὐτοὺς πεινῶντες. Τοῦτο κατηγγέλθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις συνεχώρησε τὴν πράξιν, διότι ἐπέισθη ὅτι ἀνάγκη μεγάλη ἐπίεσε τοὺς στρατιώτας νὰ παραβῶσι τὴν πειθαρχίαν καὶ ἕκαστος ἔτρεπε νὰ φροντίξῃ περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σωτηρίας. Διὸ ἐπέδραμε τὴν χώραν καὶ ὅσα ἐκ νέου τρόφιμα ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ ἐστειλεν εἰς τὴν παραλίαν ὑπὸ ἀσφαλῆ συνοδείαν. Διετάχθησαν δ' ἐνταῦθα οἱ ἐγγύριοι νὰ ἀλέσωσιν ὅσον ἦτο δυνατόν πλεονέτερον σῖτον, λαμβάνοντες αὐτὸν ἐκ τῶν μεσογειοτέρων τόπων, καὶ νὰ στείλωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀκτὴν μετὰ φοινίκων, βοῶν καὶ προβάτων. Καὶ πόλιν μετ' ὀλίγον ἐστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄλευρα εἰς τὴν παραλίαν δι' ἕνὸς τῶν ὑπάσπιστῶν του.

## 82. Φοδερὰ παθήματα τοῦ στρατοῦ.

Οὕτω δὲ διηνεκῶς ὁ στρατὸς ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω προσεγγίζων εἰς τὸ φρικωδέστερον τῆς ἐρήμου μέρος, ὅπου ὁ στρατὸς ὑπέφερε πολὺ περισσότερον ἢ ὅσα ὑπέφερε καθ' ὅλην τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀσίας. Διότι πρῶτον μὲν τὸ καῦμα τὸ ἐπιφλένον τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἔλλειψις ὕδατος, δεύτερον δὲ ἡ ἄμμος, ἣτις ὑπεχώρει ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων, ὡς ὑποχωρεῖ ὁ πηλὸς ἢ ἡ χιτὼν ἢ ἀτάκτητος, τρίτον δὲ αἱ κατ' ἀνάγκην γινόμεναι μακρὰι πορεῖαι, διότι αἱ πηγαὶ τοῦ ὕδατος ἔκειντο εἰς λίαν μακρινὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ οἱ σταθ-

μοὶ μόνον πλησίον πηγῶν ἠδύναντο νὰ γίνωσι, τέταρτον δὲ καὶ ἡ ἔλλειψις τροφῶν, πάντα ταῦτα ἐκέφερον φοβερὰν καταστροφὴν καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ εἰς τὰ ὑποζύγια. Ἡ πειθαρχία εἶχεν ἐντελῶς παραλύσει. Στρατιῶται ὀδηγοῦντες τὰ ὑποζύγια καὶ πεινῶντες ἔσφαττον αὐτὰ καὶ ἔτρωγον λέγοντες ὅτι ταῦτα ἀπέθανον ὑπὸ πείνης ἢ δίψης, ἄλλοι δὲ κατέκοπτον τὰς ἀμάξας, ἃς ἐγκατέλειπον, ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐνοχλήσεως, νὰ ὀδηγῶσιν αὐτὰς δυσκόλως κινουμένας ἐν τῇ βαθεῖᾳ ἄμμῳ τῆς ἐρήμου. Ἄλλ' ἡ ἀπώλεια τῶν ὑποζυγίων καὶ ἀμαξῶν εἶχε φοβερὰ ἐπακολουθήματα. Διότι οἱ ἀσθενοῦντες καθ' ὁδὸν ἢ οἱ ἀποκαμόντες ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἢ τοῦ καύματος ἢ οἱ καταβαλλόμενοι ὑπὸ δίψης δὲν ἠδύναντο νὰ μετακομισθῶσι καὶ ἐγκατελείποντο εἰς τὴν τύχην των, χωρὶς νὰ παραμένῃ εἰς αὐτοὺς οὔτε ὀδηγὸς οὔτε νοσοκόμος. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα ἔφερον ἡ πείνα, ἡ δίψα, ὁ κάματος, προστεθήσαν καὶ ἄλλα. Πολλοὶ στρατιῶται καταλαμβανόμενοι ὑπὸ ὕπνου κατεκλίνοντο καθ' ὁδὸν καὶ ἐκοιμῶντο, ἐνῶ ὁ στρατὸς προεχώρει. Ὅτε δὲ οὗτοι ἀφυπνίζοντο, δὲν ἐγίνωσκον τὴν ὁδόν, ἵνα βαδίσωσιν εἰς τὸν στρατὸν τὸν ἄλλον, καὶ περιπλανώμενοι ἀπώλλυντο. Φοβερὸν δὲ ἦτο καὶ τὸ πάθημα τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς αἰφνιδίου βροχῆς. Καὶ ἐν τῇ γῇ τῶν Γεδρωσίων, ὡς καὶ ἐν Ἰνδίας, ἐνσκήπτουσι μεγάλαι καταιγίδες καὶ κατακλύζουσι τὸν τόπον. Ὁ στρατὸς εἶχεν αὐλισθῆ πλησίον χειμάρρου, ἔχοντος ὀλίγιστον ὕδωρ, ὅτε περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ χειμάρρος ἐμπλησθεὶς ὑπὸ τῶν ὄμβρων, οἷτινες ἐγένοντο μακρὰν, παρέσυρε καὶ γυναῖκας καὶ παιδιά καὶ ὑποζύγια, τὰ ὑπολειπόμενα, καὶ ὄπλα τῶν στρατιωτῶν ὡς καὶ ὅλην τὴν ἀποσκευὴν τοῦ βασιλέως. Πολλοὶ δὲ στρατιῶται καὶ ὑποζύγια ἀπέθνησκον ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ὑδροποσίας, ὅτε ἔφθانون εἰς ὕδωρ μετὰ μακρὰν ὁδοπορίαν. Διὸ διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μὴ στρατοπεδεύσωσι πλέον πλησίον ὕδατος, ἀλλ' ὀλίγον μακρὰν, καὶ νὰ ἐπιτηρῶνται οἱ στρατιῶται κατὰ τὴν πόσιν τοῦ ὕδατος. Τοιαύτας ταλαιπωρίας ἐδοκίμαζεν ὁ στρατὸς διερχόμενος διὰ τῆς Γεδρωσίας ἐρήμου. Καὶ εἰς τὰς ταλαιπωρίας ταύτας ὑπεβάλλετο καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὁδοπορῶν καὶ διψῶν καὶ κακουχούμενος καὶ αὐτὸς ὡς καὶ οἱ ἄπλοὶ στρατιῶται. Ἀέγεται ὅτι μίαν ἡμέραν, ὅτε ὑπῆρχε παντελής ἔλλειψις ὕδατος καὶ ὁ στρατὸς ἐτίηκετο ὑπὸ δίψης, στρατιῶται ἀπετράπησαν τῆς ὁδοῦ, ἵνα ζητήσωσιν ὕδωρ χάριν τοῦ βασιλέως. Εὐρόν-

τες δὲ ἐν τινι χαράδρῳ ὀλίγον ἀποστάζον ὕδωρ συνέλεξαν μετὰ κόπου τοῦτο ἐν τινι περικεφαλαίᾳ καὶ μετὰ σπουδῆς ἦλθον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὡς μέγα τι ἀγαθὸν φέροντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔλαβε τὴν περικεφαλαίαν καὶ ἀπ' οὗ ἐπήνεσε τοὺς στρατιώτας. ἔχυσε τὸ ὕδωρ, εἰπὼν ὅτι καὶ ἐγὼ θελω νὰ διψῶ, ἀπ' οὗ ὅλος ὁ στρατὸς διψᾷ. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ στρατιῶται, τοσοῦτον ἠὲ χαριστήθησαν, ὥστε πάντες ἐνόμισαν ὅτι ἔπιον αὐτοὶ τὸ χυθὲν ὕδωρ καὶ ἐβάδιζον ἐμπρὸς μετὰ περισσοτέρας εὐκολίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα οὐδαμοῦ πλέον ἐφαίνετο ὁδός, οἱ δὲ ὀδηγοὶ δὲν ἐνεθυμοῦντο τὴν ὁδόν, διότι οὔτε δένδρον οὔτε λόφος τις ὑπῆρχεν, ἵνα βοηθῆ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, ὁ Ἀλέξανδρος λαβὼν ἱππεῖς τινὰς ἐπορεύθη ἀριστερᾷ καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνταῦθα διέταξε νὰ σκάψωσι βαθέως τὸν αἰγιαλὸν καὶ εὐρέθη ὕδωρ γλυκὺ καὶ καθαρὸν. Τότε ἦλθεν ὄλγο ὁ στρατὸς ἐνταῦθα καὶ ἐπορεύθη ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ὑδρευόμενος οὕτως ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἐτράπη ὁ στρατὸς ἀπὸ τῆς παραλίας εἰς τὰ μεσόγεια καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ Πούρα, πόλιν τῆς Γεδρωσίας. Ἐνταῦθα ἔληξαν αἱ ταλαιπωρίαι αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ποίαν νῦν εὐρίσκετο κατάστασιν ; Ἡ διὰ τῆς ἐρήμου πορεία διήρκεσεν ἐξήκοντα ἡμέρας, τὰ δὲ δεινὰ καὶ αἱ ζημίαι τῆς πορείας ταύτης ἦσαν μεγαλότεραι πάντων τῶν δεινῶν, ὅσα εἶχεν ὑποστῆ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκστρατείας. Ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ στρατοῦ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἀσίας τὰ μὲν τρία τέταρτα ἀπωλέσθησαν, οἱ δὲ σωθέντες ἦσαν παρηλλαγμένοι καὶ σκελετόδεις, γυμνοὶ καὶ ἄοπλοι, οἱ δὲ ὀλίγοι μείναντες ἵπποι ἦσαν ἰσχνότατοι καὶ ἄθλιοι. Ἐνταῦθα ἔμεινε ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἀναπαυθῆ καὶ ἀναλάβῃ ὁ στρατὸς, νὰ ἀναμείνῃ δὲ καὶ τοὺς τυχόν παραπλανηθέντας εἰς τὴν ἐρημον στρατιώτας. Τὸν σατράπην δὲ τῶν Ὀρειτῶν καὶ τῆς Γεδρωσίας Ἀπολλοφάνη ἔπαισε τῆς ἀρχῆς διότι, ἐνῶ εἶχε διαταχθῆ νὰ σωρεύσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τροφὰς διὰ τὸν στρατὸν, δὲν ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν ταύτην μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας καὶ οὕτως ἐστερήθη ὁ στρατὸς καὶ τῆς ἀνακουφίσεως ταύτης.

### 83. Πλοῦς τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Νέαρχον.

Ἐκ Πούρων ὁ βασιλεὺς ἀναξεύτας ἐβάδισε περαιτέρω διὰ τῆς Καρμανίας. Ἦτο δὲ ἤδη Δεκέμβριος καὶ ἐν ἐλύπαι σφόδρα τὴν ψυχὴν του, ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεμίαν ἀγγελίαν ἐκομίσθη αὐτῷ οὐδαμῶθεν περὶ τοῦ στόλου καὶ τῆς τύχης αὐτοῦ, ὅστις ὑπὸ τὸν Νέαρχον ἔμελλεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Καὶ ἐφοβήετο ὅτι ὁ στόλος καὶ σύμπας ὁ στρατὸς ἀπόλετο ἢ ὑπὸ φοβερᾶς τοῦ ὠκεανοῦ λαίλαπος ἢ ὑπὸ πείνης καὶ δίψης. Ἴσως δὲ ἄνεμοι ἐναντίοι παρέσυραν αὐτὸν εἰς ἀτελευτήτους πλάνας. Ἐνῶ δὲ τοιαῦται σκέψεις ἐλύπουν τὴν ψυχὴν του, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ ὑπαρχος τῆς Καρμανίας, κομίζων τὴν ἀγγελίαν ὅτι ὁ Νέαρχος μετὰ τοῦ στόλου προσωρμίσθη σῆος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀνάμιδος ποταμοῦ καὶ ὅτι ἔρχεται πρὸς τὸν βασιλεῖα, περὶ οὗ ἔμαθεν ὅτι διατρέβει ἐνταῦθα. Τοῦ βασιλέως ἡ χαρὰ εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ἦτο ἀπερίγραπτος, ταχέως ὁμως μετεβλήθη εἰς ἀνυπομονήαιεν, μετ' ὀλίγον δὲ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ τέλος εἰς φόβους καὶ ὑποψίας. Μάτην περιέμενεν ἀνυπομόνω τὴν ἀφίξιν τοῦ Νεάρχου. Ἡ μία ἡμέρα παρήρχετο μετὰ τὴν ἄλλην, ἀλλ' ὁ Νέαρχος δὲν ἐφαίνετο. Ταχυδρόμοι ἀπεστέλλοντο ἀπαύστως εἰς τὴν παραλίαν, ὧν πολλοὶ μὲν ἐπανερχόμενοι ἔλεγον ὅτι οὐδαμῶς εἶδον στόλον ἐν τῇ θαλάσῃ οὐδὲ ἀνθρώπον τινα ἐκ τοῦ στόλου, ἄλλοι δὲ δὲν ἐπανήρχοντο καὶ καθόλου. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος, πιστεύσας, ὅτι ὁ ὑπαρχος ἔπλασε τὸ ψεῦδος τοῦτο, ἵνα ἐμπαίξῃ τὴν θλίψιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ στρατοῦ, διέταξε νὰ φυλακίσωσιν αὐτόν. Ἡ δὲ λύπη του ἐγένετο νῦν μεγαλητέρα, ἢ ὄψις του ἠλκοιώθη καὶ ἐγένετο κάτωχρος ἐκ τῶν ἀπαύστων πόνων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Ἐν τούτοις ὁ ὑπαρχος εἶπε τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Ὁ Νέαρχος ἦτο ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρμανίας προσωρμισμένος. Ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς περιέμενε νὰ ἀναχωρήσῃ, ὅτε ἀρχίζουσι νὰ πνέωσιν οἱ ἄνεμοι οἱ ἐτησῖαι. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἰνδοὶ οὐδένα τῶρα πλέον φοβούμενοι ἤρχισαν νὰ παρῆχωναι πράγματα εἰς τὸν Νέαρχον, ὅστις φρονίμως ποιῶν ἀπήρκεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς τὴν 21 Σεπτεμβρίου καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀφῆκεν ὀπισθεν αὐτοῦ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνδοῦ, κατευθυνόμενος εἰς Βαβυλῶνα. Ἀλλὰ δὲν παρήλθον πολλαὶ ἡμέραι, ὅτε ἄνεμοι σφοδροὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ προσορμισθῇ ὀπισθεν τοῦ ἀκρω-

τηρίου τοῦ χωρίζοντος τὴν χώραν τῶν Ἀραβιτῶν ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς εἰς λιμένα μέγαν καὶ ἀσφαλῆ, ὃν ὠνόμασεν Ἀλεξάνδρου λιμένα. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ στόλος εἴκοσι τέσσαρας ἡμέρας, μέχρις οὗ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος. Τῇ δὲ 23 Ὀκτωβρίου ἀνήχθησαν πάλιν εἰς τὸ πέλαγος καὶ μετὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους κινδύνους ποτὲ μὲν πλέοντες μεταξὺ σκοπέλων, ποτὲ δὲ παλαίοντες κατὰ τῶν ἀμέτρων κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ, ἔφθασαν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀραβίου ποταμοῦ. Κατόπιν περαιτέρω πλέοντες ὑπέστησαν φοβερὰν τρικυμίαν, καθ' ἣν τρία ἐκ τῶν πλοίων κατεποντίσθησαν. Ἐπειτα προσορμίσθησαν εἰς Κώκαλα, ἔνθα ἀπεβιάσθησαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐπεσκεύασαν τὰ βλαβέντα ἐκ τῆς τρικυμίας πλοῖα. Ἐνταῦθα συνήντησαν τὸν στρατηγὸν Λεοννάτον, ὅστις εἶχε συγκομίσει αὐτοῖς ἀφθόνοους τροφάς, καὶ ἀφ' οὗ ἔμειναν δέκα ἡμέρας ἀνήχθησαν πάλιν εἰς τὸ πέλαγος πλέοντες πρὸς δυσμᾶς. Τῇ 10 Νοεμβρίου ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν Τόμερον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁπίου ἴσταντο ἔνοπλοι βόρβαροι, διὰ τὴν ἐμποδίωσιν τὸν στόλον εἰσελθεῖν εἰς τὸν ποταμόν. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν ἐπῆλθεν ὁ Νεάρχος καὶ ἔτρεψεν εὐθὺς εἰς ἄτακτον φυγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνεπαύθησαν ἐνταῦθα ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσαν περαιτέρω. Τῇ 21 Νοεμβρίου ἐφάνη ἡ ἀκτὴ τῶν Ἰχθυοφάγων, ἡ ἄγονος ἐκεῖνη καὶ φοβερὰ ἔρημος, ἣτις ἐπήνεγκε τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δεινὰ εἰς τὸν στρατόν. Ἡ ἔλλειψις ὕδατος καὶ τροφῶν ἐγένετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μᾶλλον μεγαλητέρα. Τέλος ἠναγκάσθη εἰς τὴν προσορμισθῆναι εἰς τι μέρος τῆς Γεδρωσίας, ὅπου ἦτο ὕδωρ καὶ κατώκουν ἀλιεῖς τινες. Ἐνταῦθα παρέλαβεν ὁδηγόν τινα τοῦ στόλου, ὅστις ὠφέλησε κατὰ τοῦτο, καθ' ὅσον ὑπὸ τὴν ἐδηγίαν αὐτοῦ ἠδύνατο εἰς πλὴν ἐπὶ μακρὸν ὁ στόλος, χωρὶς εἰς τὸν ποταμὸν αὐτοῦ. Αἱ στερεῖσεις τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὸν περιπλοῦν τῆς ἐρήμου ταύτης παραλίης τῆς Γεδρωσίας ἦσαν φοβεραί, εἶχε δὲ φθάσει ἡ ἀθυμία αὐτῶν καὶ ἡ ἀπελπισία εἰς τὸ ἔπακρον, ὅτε ἐφάνη τέλος μακρόθεν ἡ Καρμανία κατάρυτες ὑπὸ ἀμπέλων, φοινίκων καὶ ἄλλων ποντοίων δένδρων. Ὁ στόλος ὠρμίσθη εἰς τὴν ὠραίαν παραλίαν τῆς Ἀρομυζείας, ἔνθα ἐκβάλλει ὁ Ἄναμις ποταμὸς, καὶ ἐκεῖ ἀπεβιάσθησαν οἱ στρατιῶται, ἵνα ἀναπαυθῶσι, προμηθευθῶσι δὲ καὶ τροφάς.

84. Νεάρχου ἐμφάνις εἰς Ἀλέξανδρον.

Ἐνῷ οἱ στρατιῶται εἶχον προχωρήσει εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Καρμανίας πρὸς εὐρεσιν τροφῶν, συνήντησαν καθ' ὁδὸν στρατιώτην τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου παραπλανηθέντα, παρ' οὗ ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς εὐρίσκεται ἐν Καρμανίᾳ εἰς πέντε ἡμερῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας. Τὸν στρατιώτην τοῦτον ἔφερον πρὸς τὸν Νεάρχον, ἐπανέλαβε δὲ τὰ αὐτὰ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν ὑπαρχον τοῦ τόπου. Διὸ ἀπεφάσισεν ὁ Νεάρχος νὰ μεταβῆ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, λαβὼν ὁδηγίαν παρὰ τοῦ ὑπάρχου, πῶς νὰ φθάσῃ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον ἐκεῖ. Καὶ ὁ μὲν Νεάρχος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα τειχίσῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὸ στρατόπεδον μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ὑπάρχου ὅμως τοῦ τόπου, θέλων πρῶτος νὰ κομίσῃ πρὸς τὸν βασιλέα τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ στόλου, διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ ἔφθασεν ἐκεῖ. Ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο αὐτῷ, ὡς εἶδομεν, ἀφορμὴ συμφορᾶς, διὰ τὴν μὴ ταχείαν τοῦ Νεάρχου ἐμφάνισιν. Τέλος δὲ ὁ Νεάρχος τὰ πάντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ καλῶς διευθετήσας, ἀπῆλθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον λαβὼν καὶ τὸν Ἀρχίαν τὸν ὑποναύαρχον καὶ πέντε ἢ ἕξ ἄλλους ἀξιωματικούς τοῦ στόλου. Καθ' ὁδὸν ἀπῆντησαν αὐτοὺς στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπεσταλμένοι, οἵτινες ὅμως οὔτε τὸν Νεάρχον οὔτε τὸν Ἀρχίαν ἀνεγνώρισαν, διότι οὗτοι εἶχον ἀλλοιωθῆ, ἔχοντες μεγάλην κόπην, φορέματα ῥυπαρὰ καὶ μεστὰ ἄλμυς, ὄντες δὲ καὶ τὰ σώματα ῥυκνοὶ καὶ ὠχροὶ ὑπὸ τῶν ἀγρυπνιῶν. Ὁ Νεάρχος ἠρώτησεν αὐτοὺς, ποῦ κεῖται τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗτοι δὲ μετ' ἀδιαφορίας παρηλύθον δειξάντες ἀπλῶς τὸ μέρος, ὅπου κεῖται. Ὁ Ἀρχίας ἐνοήσας τὸν λόγον τῆς τοιαύτης τῶν στρατιωτῶν πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς, εἶπεν·

Ἦ Νεάρχε, μοὶ φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι ἀπεσταλμένοι πρὸς ἀναζήτησιν ἡμῶν. Ὅτι δὲ δὲν μᾶς ἐγνώρισαν, δὲν θαυμάζω· διότι ὡς ἔχομεν ἡμεῖς τώρα, εἴμεθα ἀγνώριστοι. Διὰ τοῦτο ἄς εἴπωμεν εἰς αὐτοὺς, ποῖοι εἴμεθα, καὶ ἄς ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς, τί ζητοῦσι τρέχοντες εἰς τοὺς ἐρήμους τούτους τόπους.

Ὁ Νεάρχος τότε ἐκάλεσε τοὺς στρατιώτας καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς, ποῦ πορεύονται. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· Πρὸς ἀναζήτησιν

τοῦ Νεάρχου. Τότε ὁ Νεάρχος εἶπεν·

Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος, ὃν ἀνέζητεῖτε. Ὅδηγήσατε ἡμᾶς πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἡμεῖς θὰ διηγηθᾶμεν πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ στόλου.

Οἱ στρατιῶται ὠδήγησαν αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλὰ τινὲς τούτων προλαβόντες εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἀνήγγειλαν ὅτι ἔρχονται ὁ Νεάρχος, ὁ Ἀρχίας καὶ πάντε ἄλλοι ἄνδρες. Ὁ βασιλεὺς ἐχώρη μὲν διὰ τὸ ἄκουσμα τοῦτο, ἀλλ' ὑποπτεύων ὅτι μόνοι ἐσώθησαν ἐξ ὄλου τοῦ στόλου κατελήφθη ὑπὸ φοβερᾶς λύπης. Λέν παρῆλθε δὲ πολὺς χρόνος καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Νεάρχος καὶ ὁ Ἀρχίας. Ὁ βασιλεὺς, μὴ δυνάμενος ὑπὸ τῆς λύπης νὰ ὀμιλήσῃ καὶ δακρύων, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Νεάρχον καὶ Ἀρχίαν. Μετὰ πάροδον δὲ χρόνου πολλοῦ κύριος τῆς θλίψεως γενόμενος εἶπεν·

Ἀφ' οὗ ἡμεῖς, Νεάρχε καὶ Ἀρχία, ἐσώθητε ἡ θλίψις μου διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ στόλου μετριάσεται κατὰ τὸ ἡμῶν. Ἔπαυτε νῦν, πῶς κατεστράφη ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός μου καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ὠκεανοῦ.

Καὶ ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός, βασιλεῦ, ἐσώθησαν. ἡμεῖς δὲ ἦλθομεν ἄγγελοι τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ βασιλεὺς, ἔκλαυσεν ὑπὸ χαρᾶς καὶ εἶπε·

Ἡ ἡμέρα αὕτη παρέσχεν εἰς ἐμὲ πλειοτέραν εὐχαριστήσιν ἢ ἡ κατοχὴ ἀπάσης τῆς Ἀσίας.

Ἐνταῦθα ἔφθασαν καὶ τὰ ἄλλα στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ ὑπὸ τὸν Κράτερον, ἅπανα ἠκολούθησαν ἄλλην ὁδόν, χωρὶς νὰ πάθωσι τίποτε. Ἦλθον δὲ καὶ διάφοροι σατράπαι τῆς Περσίας, φέροντες πλῆθος καμήλων, προβάτων, βοῶν, ἵππων, τὰ ὅποια ἦσαν εὐπρόσδεκτα διὰ τὸν στρατὸν, ὅστις εἶχεν ἀνάγκην τροφῆς καλῆς, ἵνα ἀναλάβῃ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐτέλεσε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς εὐχαριστηρίους, καὶ ἀγῶνας καὶ πομπήν, ἐν ἧ πρώτος ἐπορεύετο ὁ Νεάρχος ἐστεφανωμένος, ῥαϊνόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ δι' ἀνθέων καὶ στεφάνων. Κατόπιν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀντήμειψε τοὺς στρατηγούς διὰ δώρων καὶ διὰ προδιδασμιῶν. Ὁ γενναῖος καὶ εὐγενὴς Πευκέστας, μέχρι τοῦδε ἀσπίδοφόρος τοῦ βασιλέως καὶ σωτὴρ αὐτοῦ εἰς τὴν κατὰ τῶν Μαλλῶν ἔφοδον συμπεριελήφθη εἰς τὸ ἔντιμον ἀξίωμα πᾶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως.

Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Νέαρχος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα ἕξα-  
κολουθήσῃ τὸν πλοῦν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, ὁ δὲ Ἴφραι-  
στίων διετάχθη μετὰ μεγίστου μέρους τοῦ στρατοῦ, μετὰ τῶν  
ἐλεφάντων καὶ τῶν ἀποσκευῶν, ἀκολουθῶν τὴν παραλίαν, ἔνθα  
αἱ ὁδοὶ ἦσαν ὀμαλαὶ καὶ εὐκρατον τὸ κλίμα, νὰ φθάσῃ εἰς Σοῦ-  
σα. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ ἵππικου τῶν ἐταίρων,  
τῶν ὑπασπιστῶν του καὶ τῶν φιλῶν καὶ μέρους τινὸς τῶν τοξευ-  
τῶν ἀνεχώρησεν, ἵνα διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ τῶν ὀρέων  
φθάσῃ καὶ αὐτὸς εἰς Σοῦσα. Καὶ οὕτω τὰ πάντα ἐξετελέ-  
σθησαν.

### ΣΣ. Γάμοι Ἑλλήνων μετ' Ἀσιανῶν.

Ἦτο μὴν Φεβρουάριος τοῦ ἔτους 324, ὅτε ὁ στρατὸς ὅλος  
καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἦτο συνηγμένος εἰς Σοῦσα. Οἱ  
σατράπαι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἦλθον ἐνταῦθα κατὰ διαταγὴν τοῦ  
βασιλέως φέροντες πλοῦσια δῶρα. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡγεμόνες πάν-  
τες καὶ οἱ μεγιστᾶνες τῆς Ἀσίας προσεκλήθησαν νὰ ἔλθωσι  
μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων των, ἵνα παραστῶσιν εἰς  
τὰς μεγάλας ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις, αἵτινες ἔμελλον νὰ τελε-  
σθῶσιν ἐν Σούσοις. Πανταχόθεν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ  
ἐκ τῆς Εὐρώπης συνέρρουσαν ἄπειροὶ ξένοι, ἵνα παραστῶσι  
καὶ οὗτοι καὶ ἀπολαύσωσι τῶν λαμπρῶν πανηγύρεων καὶ ἐορ-  
τῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐφρῶνει ὅτι ἡ παλαιὰ ἔχθρα Ἀσίας καὶ Εὐ-  
ρώπης καιρὸς ἦτο τώρα πλέον μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀσίας  
νὰ παύσῃ. Οἱ λαοὶ καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἐγνώρισαν  
τώρα ἀλλήλους καὶ πάντες ἦσαν ἠνωμένοι ὑπὸ ἓν σκῆπτρον  
συμπράττοντες μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπολαύοντες πάντες  
τῶν αὐτῶν τιμῶν. Ὅχι δὲ μόνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀ-  
σιανοὶ ἠσθάνοντο πρὸς τὸν βασιλέα των πίστιν καὶ ἀγάπην.  
Τὴν συνδιαλλαγὴν δὲ ταύτην καὶ ἔνωσιν Ἑλλήνων καὶ Ἀσια-  
νῶν ἠθέλησεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ συσφίξῃ ἔτι στενωτέρου διὰ  
γάμων ἑαυτοῦ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ πλείστων στρατιωτῶν  
Ἑλλήνων μετὰ γυναικῶν Ἀσιανῶν. Οἱ γάμοι οὗτοι ἐτελέσθη-  
σαν ἐν Σούσοις κατὰ τὰ περσικὰ ἔθιμα. Πρὸς τοῦτο ἐκτίσθη  
νυμφικὴ αἰθουσα μεγάλη βασταζομένη ὑπὸ πεντήκοντα κίονων  
περιχρύσων, ἡ δὲ ὀροφὴ αὐτῆς ἐποικίλλετο διὰ πολυτελῶν ποι-  
κιλμάτων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς αἰθούσης ἐστήθη τράπεζα ἐστρω-

μένη, περίξ δὲ αὐτῆς ἐστήθησαν ἔνθεν μὲν ἑκατὸν ἀργυρόποδες θρόνοι τῶν μελλονύμφων, κεκοσμημένοι μετὰ στολῶν νυμφικῶν πολυτελεστάτων καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ τοῦ βασιλέως χρυσόπους θρόνος, ἀπέναντι δὲ καὶ κύκλῳ ἦσαν οἱ ἀνακλινηταὶ τῶν λοιπῶν προσκεκλημένων, ὅσον τῶν ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων τῆς Ἀσίας, τῶν πρέσβειων τῶν διαφόρων βασιλείων, τῶν πρέσβειων τῶν πόλεων ὡς καὶ τῶν ξένων τῶν παρεπιδημούντων ἐν τῇ αὐλῇ. Καὶ οὕτω μὲν ἦτο ἡ νυμφικὴ αἴθουσα. Ἐξω δὲ εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἦσαν παρεσκευασμένοι τραπέζαι, καὶ αὗται πλούσιαι καὶ πολυτελεῖς, διὰ πάντας τοὺς στρατιώτας, τοὺς ναύτας καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ξένων. Ἡ ἑναρξίς τῆς ἐορτῆς ἐσημάνθη διὰ σαλπύγγων ἀπὸ τῆς βασιλικῆς σκηπῆς. Οἱ προσκεκλημένοι πάντες, ἐννέα χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν, ἐκάθισαν εὐθὺς εἰς τὰς τραπέζας. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἔκαμε σπονδὰς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ ξένοι ἕκαστος ἀπὸ χρυσῆς φιάλης, ἣν προσέφερον εἰς ἕκαστον ὁ βασιλεὺς δῶρον. Ὅτε δὲ ἐφθασεν ἡ ὥρα τῶν προπόσεων, εἰσηλθὸν αἱ νύμφαι κεκαλυμμέναι καὶ ἔλαβεν ἑκάστη τὴν θέσιν αὐτῆς. Ἡ μὲν Στάτειρα, ἡ θυγάτηρ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐκάθισε παρὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ἡ δὲ νεωτέρα αὐτῆς ἀδελφὴ Δρηπέτις παρὰ τὸν Ἡραιστίωνα. Ἡ Ἀμαστράνη, θυγάτηρ τοῦ Ὁξάρου καὶ ἀνεψιὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐδόθη εἰς τὸν Κράτερον. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Μέντορος εἰς τὸν Νέαρχον. Ἡ δὲ Ἀρτακάμα, θυγάτηρ τοῦ Ἀρταβάζου, εἰς τὸν Πτολεμαῖον καὶ ἄλλαι εἰς ἄλλους μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ ὀγδοήκοντα. Ἀπειρα δῶρα ἐδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τοὺς γάμους τοῦ ὑπὸ τῶν πρεσβειῶν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, τῶν πόλεων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς μοναρχίας καὶ τῶν συμμάχων τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης. Εἴκοσι χιλιάδας ταλάντων ἐτιμῶντο μόνοι οἱ χρυσοὶ στέφανοι, δι' ὧν ἐστεφάνουν τὰ ἔθνη τὸν βασιλέα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μετ' ἴσης ἐλευθεριότητος ἔδιδεν εἰς πάντας ἐκ τῶν ἑαυτοῦ θησαυρῶν. Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ νύμφαι ἦσαν ὀφραναί, ὁ Ἀλέξανδρος ἐφρόντισε περὶ αὐτῶν ὡς πατήρ. Εἰς πάσας ἔδωκε προῖκα βασιλικήν, εἰς πάσας προσήνεγκε πολυτελεῖ καὶ πλουσιώτατα δῶρα. Ὡσαύτως ἐπροίκισε καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μακεδονίας, ὅσοι ἢ τότε ἢ καὶ πρότερον εἶχον λάβει γυναικίας Ἀσιάτιδας, καὶ τοιοῦτοι κατεγράφησαν ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας. Διήρκεσαν δὲ οἱ γάμοι οὗτοι καὶ αἱ ἐορταὶ καὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰ θέατρα καὶ αἱ ἄλλαι ποι-

κίλαι διασκεδάσεις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Τὸ στρατόπεδον ἦτο πλήρες εὐθυμίας. Πανταχοῦ ὑπῆρχον ῥαψῳδοὶ καὶ κιθαροδοὶ ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Ἰωνίας, θαυματοποιοὶ καὶ σχοινοβάται ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ἰππεῖς δεινοὶ ἐκ τῶν περσικῶν ἐπαρχιῶν, αὐλητρίδες καὶ ὄρχηστρίδες καὶ ἠθοποιοὶ ἐκ τῆς Ἀττικῆς.

### 86. Τὰ ἀσιανὰ τέγματα.

Μετὰ ταῦτα ἐκήρυξεν ὁ βασιλεὺς ὅτι καταβάλλει εἰς πάντας, ὅσοι ἔχουσι χρέη ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, τὰ ὀφειλόμενα χρήματα. Καὶ διέταξεν ἕκαστος νὰ ὑποβάλλῃ εἰς αὐτὸν σημείωσιν τῶν χρεῶν του. Ὀλίγοι ἐπίστευσαν εἰς τὴν διακήρυξιν ταύτην καὶ ὑπέβαλον τὴν σημείωσιν, οἱ πλείστοι ὅμως, μάλιστα δὲ οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματικοὶ, ἐφοβήθησαν, μήπως τοῦτο εἶναι τέγγασμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ νὰ μάθῃ τίνες ζῶσιν ἀσώτως. Καὶ διὰ τοῦτο ἐσιώπησαν. Ὡς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμαθε τὴν δυσπιστίαν αὐτῶν, ἐκάκισεν αὐτοὺς καὶ διέταξε τοὺς ταμίαις του νὰ πληρῶνῃσι πάντα τὰ συμβόλαια, ἃ θὰ προσήγοντο πρὸς αὐτούς, χωρὶς νὰ σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ λαμβάνοντος. Καὶ οὕτω πως ἐξωφλήθησαν πάντα τὰ χρέη τοῦ στρατοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνέβησαν μέχρις εἴκοσι χιλιάδων ταλάντων.

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ δεσμοῦ τῶν γάμων, ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ καὶ εἰς τὸν στρατὸν τελείαν συγχώνευσιν Ἑλλήνων καὶ Ἀσιανῶν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ ἐτῶν εἶχε διατάξει εἰς τὰς διαφόρους τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπαρχίας νὰ ἐκλέξωσι νέους ἰθαγενεῖς καὶ τούτους νὰ γυμνάσωσιν εἰς τὰ ὄπλα καὶ εἰς τὴν τακτικὴν τὴν ἑλληνικὴν. Ἐγυμνάσθησαν δὲ τοιοῦτοι νέοι ἐν ὄλῳ περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας, πάντες τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ἐν πλήρει μακεδονικῷ ὀπλισμῷ, οὓς οἱ σατράπαι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως ὠδήγησαν εἰς Σοῦσα. Τὰ πρῶτα αὐτῶν στρατιωτικὰ γυμνάσια ἐγένοντο ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξέφρασεν αὐτοῖς δημοσίᾳ τὴν ἄκραν αὐτῶν εὐαρέσκειαν καὶ κατέταξε πάντας εἰς τὸν στρατὸν του. Ἐξ αὐτῶν ἐκλέξας τοὺς διακρινομένους δι' ἀνδρείαν καὶ διὰ κάλλος σωματικὸν κατέταξεν εἰς ὃ ἰπτικὸν τῶν ἐταίρων. Καὶ ἡγεμόνας Πέρσας παρέλαβεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἄγλημα τὸ

βασιλικόν, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τῶν ἐμπίστων καὶ ἦτο τὸ μᾶλλον τιμώμενον σῶμα. Ταῦτα πάντα ἐλύθησαν τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες οὕτω ἐξισοῦντο πρὸς τοὺς βαρβάρους. Καὶ ἤρχισαν νὰ λέγωσιν·

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν θέλει πλέον Μακεδόνας, εἰς αὐτὸν ἀρκοῦσιν οἱ βάρβαροι. Ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἥθη τῆς πατρίδος καὶ ἡ στολὴ ἢ ἑλληνικὴ δὲν ἀγαπῶνται πλέον. Ὁ Πευκέστας ἀκριβῶς διὰ τοῦτο τιμᾶται, διότι ἀπέμαθε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥθη τῆς πατρίδος του. Τώρα βλέπομεν καὶ τοὺς νεήλυδας τούτους μακεδονιστὶ ὠπλισμένους καὶ τοὺς βαρβάρους ἰσοτίμους πρὸς τοὺς ἀρχαίους πολεμιστὰς τοῦ Φιλίππου. Ταῦτα πάντα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐβαρύνθη τοὺς Μακεδόνας, ὅτι παρασκευάζεται νὰ ἀποπέμψῃ αὐτοὺς ὡς ἀχρήστους πλέον καὶ ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο ἀδιστακτικῶς ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ.

Ταῦτα ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀρχαῖοι στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ μικρὰ τις ἀφορμὴ θὰ ἦτο ἰκανὴ τὴν κοινὴν ταύτην ὑπόκωφον δυσαρέσκειαν νὰ μεταβάλῃ εἰς φανεράν ἀνταρσίαν. Καὶ ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν Ὀλιν, ὅπου ἡ ὁδὸς ἢ μεγάλη σχίζεται εἰς δύο ὁδοὺς, ἧν ἡ μὲν φέρει εἰς Μηδίαν, ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ δὲ θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἦτο ἤδη ἰκανὴ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν σκοπὸν τῆς μετασταθμεύσεως τοῦ στρατοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς ἠθέλε νὰ ἐπισκεφθῇ ἐπὶ τόπου τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος καὶ νὰ ἐξετάσῃ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ, ἵνα κατασταθῶσιν ἀμφοτέρω οἱ ποταμοὶ οὗτοι ναυσίποροι, τὸν μὲν στρατὸν ἀπέστειλεν εἰς Ὀλιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἡφαιστίωνος, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν, τοῦ ἀγέματος καὶ τινῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἐπέβη ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Νεάρχου τὰ ὁποῖα διὰ τοῦ ποταμοῦ Εὐλαίου εἶχον φθάσει πλησίον τῶν Σούσων, καὶ κατέβη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐντεῦθεν, ἀφ' οὗ ἐξήτασεν ἐπιμελῶς τὰς ἐκβολὰς ἀμφοτέρων τῶν ποταμῶν, ἐπέβη πλοίου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Τίγρητα, θέλων νὰ ἀναπλεύσῃ αὐτόν. Κατὰ τὸν ἀνάπλουον ὁμοῦς ἀπήντησε τεχνητοὺς καταρράκτας, οὓς εἶχον κατασκευάσει οἱ Πέρσαι, ἵνα καταστήσωσι τὸν ποταμὸν ἀπλευστον καὶ οὕτω προφυλάττῃται ἡ χώρα αὐτῶν ἀπὸ ἐχθρικών ἐπιδρομῶν κατὰ θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ καταστρέψωσι τοὺς γιγαντιαίους τούτους φραγμούς, ποιῶν οὕτω τὸν ῥοῦν τοῦ πο-

ταμοῦ ὀμαλὸν καὶ χρήσιμον εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ἐμπορίου. Ἄμα δὲ ἐφρόντισε καὶ νὰ καθαρῖσῃ καὶ τὰς διώρυγας τοῦ ποταμοῦ, δι' ὧν ἠρδεύετο ἡ χώρα. Καὶ ἄλλας διώρυγας νέας κατεσκεύασε, προφυλάξας οὕτω τὴν χώραν καὶ ἀπὸ πλημμύρας ἐν καιρῷ μεγάλων βροχῶν καὶ συντελέσας νὰ ἀρδεύηται ἡ χώρα ἐν καιρῷ ἀνομβρίας καὶ νὰ κατασταθῇ γονιμωτάτη.

### 87. Ἄνταρσία Μακεδόνων.

Ἦτο μὴν Ἰούλιος, ὅτε καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος ἔφθασεν εἰς Ἔπιον, πέριξ τῆς ὁποίας ἐστρατοπέδευσαν. Ἡ δυσαρέσκεια τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ δὲν ἠλαττώθη τὸ παράπαν, μάλιστα δὲ αἱ ὀχληραὶ πορεῖαι, αἵτινες ἐφαίνοντο αὐτοῖς περιτταί, καὶ αἱ ἐπίπονοι ἐργασίαι διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν καταρρακτῶν, ἃς ἐθεώρουν ἀναξίας τοῦ στρατιώτου, ἠῤῥξανον τὴν δυσαρέσκειαν αὐτῶν τοσοῦτον, ὥστε ἐπίστευον ἀδιστακτως ὅ,τι καὶ ἂν ἔλεγέ τις πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν κακῶν πρὸς αὐτοὺς προθέσεων τοῦ βασιλέως. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε αἴφνης προσεκλήθη ὁ στρατὸς εἰς συνέλευσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἐπίδος, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ἀναβὰς εἰς τὸ βῆμα εἶπε·

Πολλοὶ ἐκ τῶν περὶ ἐμὲ ἐνθάδε συνηγμένων στρατιωτῶν, ἀποκαμώντες πλέον ἐκ τῆς πολυετοῦς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ τῶν παντοίων κακουχιῶν, δικαίως δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσιν, ἵνα ἀνταλλάξωσι νῦν τὰ ὄπλα, ἃ τοσοῦτον χρόνον ἐνδόξως ἔφερον πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κατοικήσω αὐτοὺς εἰς τινα ἀποικίαν, ὡς τοὺς προτέρους ἀπομάχους· διότι γινώσκω ὅτι ποθοῦσι νὰ ἐπανίδωσι τὴν πατρίδα. Καὶ διὰ τοῦτο θέλω τοὺς κατασταθέντας ἀχρήστους εἰς τὸν πόλεμον νὰ ἀποστείλω ἐντίμως εἰς τὴν πατρίδα. Ὅσοι δὲ ἐξ ὑμῶν θέλουσι νὰ μένωσι παρ' ἐμοί, εἰς τούτους θὰ χαρίσω τόσα, ὅσα καὶ αὐτοὺς μέλλουσι νὰ καταστήσωσι μᾶλλον ζηλευτοὺς τῶν νοστούντων καὶ ἄλλους νὰ παρακινήσωσιν εὐχαρίστως καὶ προθύμως νὰ μετάσχωσι τῶν αὐτῶν κινδύνων καὶ πόνων.

Ταῦτα εἶπεν ὁ βασιλεὺς, νομίζων ὅτι περιποιεῖται τοὺς Μα-

κεδόνας. Οὗτοι ὁμως ἐνόμισαν ὅτι ὁ βασιλεὺς καταφρονεῖ αὐτούς, ἀφ' οὗ τοῦ λοιποῦ θεωρεῖ αὐτοὺς ἀχρήστους εἰς πόλεμον, καὶ σφόδρα ὀργισθέντες ἐφώναζον πάντες ἐν μιᾷ φωνῇ·

Ἄπόλυσον πάντας ἡμᾶς, τώρα πλέον ἔχεις τοὺς βαρβάρους, δι' ὧν θὰ κάμῃς νέας ἐκστρατείας καὶ θὰ καταγάγῃς νέας νίκας καὶ θὰ καταλάβῃς νέας χώρας.

### SS. Λόγος Ἀλεξάνδρου.

Ὡς εἶδε τὴν ἀνταρσίαν ταύτην τοῦ στρατοῦ ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς ἄκρον ὀργισθεὶς καταβαίνει ἐκ τοῦ βήματος καὶ ὀρμᾷ ἄοπλος ἐντὸς τοῦ πλήθους τῶν ἀφηνιασάντων στρατιωτῶν καὶ ἰδίᾳ χειρὶ συλλαμβάνει ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν τοὺς πρώτους τυχόντας ἀρχηγούς τῆς στάσεως ταύτης, δεκατρεῖς τὸν ἀριθμὸν, οὓς παραδίδει εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν σωματοφύλακας καὶ διατάσσει νὰ θανατωθῶσι παραχρῆμα. Οἱ στρατιῶται ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς τόλμης ταύτης τοῦ βασιλέως ἐσιώπησαν αἴφνης πάντες. Τότε πάλιν ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα εἶπε·

Δὲν θὰ ὀμιλήσω τώρα, ὦ Μακεδόνες, ἵνα πρᾶνῶ τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἔχετε νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν πατρίδα σας. Περὶ τούτου ἐγὼ ποσῶς δὲν φροντίζω πλέον, ἀλλ' ἵνα γνωρίσητε, πρὶν ἀπέλθῃτε, ποιοὶ εἴμεθα ἡμεῖς καὶ ποιοὶ εἴσθε σεῖς. Ὁ πατήρ μου Φίλιππος εὗρεν ὑμᾶς νομάδας καὶ πτωχοὺς, ἐνδεδυμένους μὲ διφθέρας τοὺς πολλοὺς καὶ βόσκοντας ὀλίγα πρόβατα εἰς τὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα μάλιστα δὲν ἠδύνασθε νὰ ὑπερασπίσητε οὔτε κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν, οὔτε κατὰ τῶν Τριβαλλῶν καὶ τῶν γειτόνων Θρακῶν. Καὶ σᾶς ἔδωκεν ἀντὶ διφθερῶν νὰ φορῆτε χλαμύδας, σᾶς κατεβίβασεν ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὰς πεδιάδας, σᾶς κατέστησε πολεμικοὺς καὶ ἀξιομάχους, ὥστε νὰ μὴ ἔχητε ἀνάγκην φρουρίων, ἵνα σωθῆτε, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζησθε τὴν ἀνδρείαν σας καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ νὰ νικᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας· σᾶς κατέστησε κατοίκους πόλεων καὶ σᾶς ἐδίδαξε νὰ διοικῆσθε διὰ νόμων καὶ δι' ἠθῶν καλῶν· καὶ τοὺς βαρβάρους ἐκείνους, ὑπὸ τῶν ὁποίων πρότερον ἐπάσχετε πολλά, κατέστησεν ὑμῖν δούλους καὶ ὑπηκόους· καὶ πολλὰ τῆς Θράκης μέρη προσέθηκεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ τὴν συγκοινωνίαν κατὰ θάλασσαν ἠσφάλισε, καὶ πλοῦτον διὰ μεταλλείων πολὺν εἰς τὴν χώραν διέδωκε, καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἄλλων ἡμᾶς συνέδесεν, ὥστε πᾶσα ἡ Ἑλλάς νὰ ἐκλέξῃ αὐτὸν ἀρχιστράτηγον

τῆς ἐκστρατείας κατὰ τοῦ Πέρσου. Τοιαῦτα μὲν ἐποίησε πρὸς τὴν Μακεδονίαν ὁ πατήρ μου. Ἐγὼ δέ, ἐνῶ οὐδὲ ἐξήκοντα τάλαντα εὐρίσκοντο εἰς τὰ ταμεῖα, μάλιστα δὲ ὑπῆρχον καὶ χρῆσι τοῦ πατρὸς περὶ τὰ πεντακόσια τάλαντα, εἰς ἃ πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα ὀκτακόσια, ὅσα ἐγὼ ἐδανείσθην, διὰ νὰ κάμω τὴν μεγάλην ταύτην ἐκστρατείαν, ἐπέρασα εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ προσέεικα εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν τὴν Αἰολίαν, τὴν Φρυγίαν, τὴν Λυδίαν καὶ πᾶσαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἣν ἔδωκα νὰ καρπώσθε ὑμεῖς. Καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς Κύπρου εἰς σᾶς ἔρχονται. Καὶ ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Μεσοποταμία εἶναι ἰδικόν σας κτήμα· καὶ ἡ Βαβυλὼν καὶ τὰ Βάκτρα καὶ τὰ Σοῦσα εἶναι ἰδικά σας. Καὶ ὁ πλοῦτος τῶν Λυδῶν καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν Περσῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν Ἰνδῶν καὶ ἡ ἔξω θάλασσα πάντα εἶναι ἰδικά σας. Σεῖς εἶσθε σατράπαι, σεῖς στρατηγοί, σεῖς ταξίαρχοι. Τί ἔχω ἐγὼ περισσότερον ἐκ τοιούτων ἀγώνων ἢ τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα; Οὐδὲ ἔχω ἰδιαιτέραν περιουσίαν οὐδὲ θησαυροὺς ἐμούς· πάντα εἶναι ἰδικά σας, ἃ φυλάττω χάριν ὑμῶν. Οὐδὲ χρειάζομαι αὐτοὺς νὰ φυλάττω χάριν ἐμοῦ, ἀφ' οὗ τρώγω τὰ αὐτὰ μὲ σᾶς φαγητὰ καὶ τὸν αὐτὸν κοιμῶμαι ὕπνον. Μάλιστα δὲ νομίζω ὅτι ἐγὼ δὲν τρώγω οὐδὲ τοιαῦτα φαγητὰ, ὅσα τρώγουσι πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ἀγαπῶντες τὴν τρυφήν. Καὶ ἠξέυρω ὅτι πολλάκις ἐγὼ ἠγγρύνησα, ἵνα δυνηθῆτε νὰ κοιμηθῆτε σεῖς.

Ἄλλ' ἴσως τις εἴπῃ ὅτι πάντα ταῦτα ἐκτησάμην διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν τάλαιπωριῶν τῶν ὑμετέρων, ἐνῶ ἐγὼ εἶχον ἀτλῶς τὴν ἀρχηγίαν, χωρὶς νὰ ἀγωνίζομαι καὶ χωρὶς νὰ κινδυνεύω. Ἄλλ' ὡς εἴπῃ τις, τίνα εἶδεν ἐμοῦ μᾶλλον νὰ ἀγωνίζεται ἢ νὰ κινδυνεύῃ ὑπὲρ ἐμοῦ μᾶλλον ἢ ἐγὼ ὑπὲρ ἐκείνου. Ἄς δείξῃ τις ἐξ ὑμῶν ὁ λαβὼν τραύματα, διὰ νὰ δείξω καὶ ἐγὼ τὰ ἰδικά μου, ἵνα ἴδητε τίς ἔχει περισσότερα. Δὲν ὑπάρχει μέρος τοῦ σώματός μου ἐμπροσθεν, ὅπερ νὰ ἔμεινεν ἄτρωτον, οὐδὲ ὄπλον οἰονδήποτε, τοῦ ὁποίου δὲν φέρω ἐν τῷ σώματί μου τὰ ἴχνη. Καὶ μὲ ξίφος ἐτραυματίσθην καὶ μὲ τόξον καὶ μὲ μηχανὰς καὶ μὲ λίθους πολλαχοῦ καὶ μὲ ξύλα, τὰ πάντα ὑπέστην χάριν τῆς ὑμετέρας δόξης καὶ τοῦ πλούτου καὶ φέρω ὑμᾶς νικητὰς πανταχοῦ διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης, διὰ παντὸς ποταμοῦ, διὰ παντὸς ὄρους, διὰ πάσης πεδιάδος. Καὶ συγγενεῖς μου γυναῖκας ἔδωκα ὑμῖν πρὸς γάμον, καὶ τὰ τέκνα τὰ ἰδικά

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος

10

σαςθὰ γίνωσι συγγενῇ πρὸς τὰ ἐμὰ τέκνα. Καὶ τὰ χρῆ ἐκείνων, οἵτινες εἶχον κάμει τοιαῦτα, ἐπλήρωσα ὅλα, χωρὶς νὰ πολυπραγμονήσω, διατὶ ἔγιναν, ἀφ' οὗ καὶ μισθὸς μέγας δίδεται καὶ ἐκ τῶν πολιορκιῶν ἀρπαγαὶ γίνονται. Καὶ οἱ στέφανοι οἱ χρυσοῖ, οὓς ἔδωκα εἰς τοὺς πλείστους ἐξ ὑμῶν, εἶναι μνημεῖα ἀθάνατα καὶ τῆς ἀνδρείας τῆς ὑμετέρας καὶ τῆς ἐξ ἐμοῦ τιμῆς. Ἀλλὰ καὶ ὅστις ἀπέθανεν, ὁ θάνατος αὐτοῦ ὑπῆρξεν εὐκλεῆς, ὁ τάφος του περιφανής, χαλκοὶ δὲ ἀνδριάντες τῶν πλείστων ἐστήθησαν ἐν τῇ πατρίδι, οἱ δὲ γονεῖς αὐτῶν ἀνεκρηύχθησαν ἔντιμοι, ἀπαλλαγέντες πάσης λειτουργίας καὶ εἰσφορᾶς, διότι οὐδεὶς ὑμῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἐμοῦ ἀπέθανε φεύγων.

Καὶ τὴν ὥρην εἶχον σκοπὸν νὰ στείλω τοὺς ἀπομάχους ἐξ ὑμῶν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς βλέπω, θέλετε νὰ ἀπέλθῃτε πάντες, ἀπέλθετε πάντες, καὶ ὅταν φθάσητε εἰς τὴν πατρίδα, ἀγγείλατε εἰς τοὺς συμπολίτας ὑμῶν ὅτι τὸν βασιλέα ὑμῶν Ἀλέξανδρον ὑποτάξαντα τὴν Ἀσίαν, ἀφ' οὗ σᾶς ἐπανεφερεν εἰς τὰ Σοῦσα, ἐγκατελίπετε αὐτὸν ἐκεῖ καὶ ἀπήλθετε, παραδόντες αὐτὸν νὰ φυλάττωσιν οἱ νικημένοι βάρβαροι. Καὶ εἰ ἄνθρωποι ὅταν ἀκούσωσι τοῦτο, θὰ σᾶς τιμήσωσι, καὶ οἱ θεοὶ θὰ σᾶς εὐλογήσωσιν. Ἀπέλθετε.

### 89. Μετάνοια Μακεδόνων.

Ταῦτα εἰπὼν κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ ἔφυγεν εὐθὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου καὶ ἐκλείσθη μόνος ἐπὶ ἡμέρας. Οἱ Μακεδόνες ἔμειναν ἐκπληκτοὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ βασιλέως καὶ ἐσιώπων. Κατῴν ἤρχισαν νὰ ἐρωτῶσιν ἀλλήλους, τί μέλλει γενέσθαι. Καὶ ὅτι μὲν εἶπον νὰ μείνωσιν, ἄλλοι δὲ νὰ ἀναχωρήσωσιν. Οὕτως ἤϋξανε πάλιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ θόρυβος καὶ ἡ ταραχὴ. Ἀπόγνωσις δὲ κατέλαβε πάντας καὶ οὐδεὶς ἦτο ὁ βοηθήσων αὐτούς. Ἡϋξήθη δὲ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀπόγνωσις, ὅτε ἔμαθον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διωργάνου τὰ στρατεύματα τῆς Ἀσίας καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν ἔκαμεν ἄλλους μὲν στρατηγοὺς, ἄλλους δὲ ὑπασπιστὰς καὶ σωματοφύλακας. Τότε ἐνόησαν ὅτι οὐδεὶς πλέον δεσμὸς συνέδεεν αὐτούς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μετανοήσαντες διὰ τὴν προτέραν αὐτῶν δια-

γωγὴν ἔδραμον πάντες πρὸς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἔρριψαν τὰ ὄπλα αὐτῶν πρὸ τῶν θυρῶν, ὡς σημεῖον μετανοίας, καὶ ἱστάμενοι ἐφώναζον νὰ ἐπιτραπῇ αὐτοῖς νὰ εἰσέλθωσιν ἐντός, λέγοντες ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ παραδώσωσι τοὺς αἰτίους τῆς πρῶν ταραχῆς καὶ βοῆς. Ἐλεγον δὲ ὅτι δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἐκ τῶν θυρῶν οὔτε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν νύκτα, ἐὰν δὲν λάβῃ πρὸς αὐτοὺς οἶκτον ὁ βασιλεὺς.

Ὡς ἔμαθε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξέρχεται ταχέως ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἰδὼν τοὺς στρατιώτας τοῦ ἱσταμένου πρὸ τῶν θυρῶν ταπεινοὺς καὶ κλαίοντας καὶ ἀκούων τὰς παρακλήσεις αὐτῶν συνεκινήθη καὶ ἐδάκρυσεν. Ἐπειτα ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὸν τι μέρος διὰ νὰ ὁμιλήσῃ. Ἄλλ' οἱ στρατιῶται συνεθλίβοντο περὶ αὐτὸν καὶ ἰκέτευον, διότι ἐφοβοῦντο, μήπως ὁ βασιλεὺς δὲν ἐξιλεώθῃ ἀκόμη. Τότε ὁ γέρον Καλλίνης, διάσημος μαχητής, εἶπε·

Τὰ λυποῦντα τοὺς Μακεδόνας, βασιλεῦ, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας εἶναι ὅτι ἔκαμες Πέρσας συγγενεῖς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐπιτρέπεις νὰ σὲ χαιρετίζωσιν ἀσφαλῶμενοι, ἐνῶ ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀπέλαυσεν αὐτῆς τῆς τιμῆς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς·

Ἄλλ' ἐγὼ κηρύττω ὑμᾶς πάντας συγγενεῖς μου καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οὕτω θὰ καλῶ ὑμᾶς καὶ θὰ φέρωμαι πρὸς ὑμᾶς ὡς πρὸς συγγενεῖς.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ στρατός, ἠὺχαριστήθη πολὺ. Καὶ πρῶτος προσῆλθεν εἰς τὸν βασιλέα ὁ Καλλίνης καὶ ἠσπάσθη αὐτόν, κατόπιν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἤθελον. Τότε οἱ στρατιῶται ἔλαβον τὰ ὄπλα των καὶ βοῶντες καὶ παιανίζοντες ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐποίησε κατόπιν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ τράπεζαν παρέθηκεν εἰς τοὺς στρατιώτας, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐκάθισεν ἐν τῷ μέσῳ, ἔχων περὶ αὐτὸν πρῶτον μὲν τοὺς Μακεδόνας καὶ Ἕλληνας, ἔπειτα δὲ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Πρὸ δὲ τοῦ φαγητοῦ ἔκαμε σπονδὴν εἰς τοὺς θεοὺς, εὐχηθεῖς καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ ὡς καὶ ὁμόνοιαν καὶ κοινωνίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν αὐτὴν σπονδὴν ἔκαμον πάντες, ὅτε ἐπαιάνισε καὶ ἡ μουσικὴ διὰ τοῦτο.

Κατόπιν ἐδήλωσαν πρὸς αὐτόν ἐκ τῶν Μακεδόνων οἱ μὴ

δυνάμενοι πλέον διὰ γῆρας ἢ διὰ πάθημά τι ἐν τῷ πολέμῳ νὰ ᾤσι στρατιῶται ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα του ἕκαστος. Ἦσαν δὲ περὶ τοὺς μυρίους. Εὐθύς τότε ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ πληρωθῶσιν εἰς αὐτοὺς ὅλοι οἱ μισθοὶ μέχρι τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα των, ἔδωκε δὲ καὶ ἐν τάλαντον εἰς ἕκαστον περιπλέον. Καὶ διέταξε, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς αὐτούς, νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα των ὁ πιστότατος αὐτοῦ στρατηγὸς Κράτερος, ὃν ἠγάπα ὡς ἑαυτόν. Ὅταν δὲ φθάσωσιν ἐν τῇ πατρίδι, εἶπε, νὰ ἀπολαύωσι πασῶν τῶν τιμῶν, αἵτινες δίδονται εἰς τοὺς ἀρίστους. Ἐν πάσῃ ἐορτῇ καὶ πανηγύρει καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ νὰ ἔχωσι τὴν προεδρίαν καὶ νὰ κἀθηνται ἐστεφανωμένοι. Μετὰ ταῦτα ἠὺχαρίστησεν αὐτοὺς διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἣν ἐπὶ δέκα ἔτη ἔδειξαν, μετέχοντες τῶν κοινῶν ἀγόνων καὶ κόπων καὶ ταλαιπωριῶν καὶ ἡσπίασθη δακρῦων πάντας, δακρῦοντας καὶ αὐτούς, καὶ ἔπειτα ἀπῆλθεν.

#### 90. Θάνατος Ἡφαιστίωνος.

Ἄφ' οὗ δὲ ἐν Ὀπιδι ἀνασυνετάχθη καὶ διοργανώθη ὁ στρατός, ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἀπόμαχοι εἰς τὴν πατρίδα των, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη εἰς Ἐκβάτανα, ἵνα ἐξελέγξῃ ἐκεῖ τοὺς θησαυρούς, ὧν μέγα μέρος ὁ ταμίας αὐτοῦ Ἀρπαλος ἀρπάσας ἔφυγεν εἰς Ἀθήνας, εὐχαρίστησεν δὲ καὶ τοὺς κατοίκους διὰ τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν ἔδεικνυον πρὸς αὐτὸν ὡς πιστοὶ ὑπήκοοι, ἀποκρούοντες πᾶσαν φωνὴν ἀνταρσίας. Ἐνταῦθα φθάσας ἐώρτασε πανηγυρικώτατα τὴν ἔλευσίν του διὰ θυσιῶν, δι' ἀγόνων γυμνικῶν καὶ μουσικῶν καὶ δραματικῶν, οὓς ἐκόσμησαν τρεῖς χιλιάδες τεχνίται Ἕλληνες, κληθέντες ἐνταῦθα ἐπίτηδες ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τὰς εὐφροσύνας ταύτας ἡμέρας ἐτάραξε πρῶτον μὲν ἡ νόσος, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστίωνος, τοῦ ἐπιστηθιωτάτου φίλου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὡς δὲ διεδόθη ἡ λυπηρὰ αὕτη ἀγγελία, αἱ πανηγύρεις καὶ αἱ ἐορταὶ εὐθύς ἔπαυσαν, στρατός δὲ καὶ λαὸς ἐθρήνην τὸν εὐγενέστατον ἄνδρα τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀπαρηγόρητος, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἔμενε παρὰ τὸ λείψανον τοῦ φίλου κλαίων, ἄσιτος καὶ ἀθεράπευτος, καὶ μόλις διὰ πολλῶν παρακλήσεων κατώρθωσαν

οί φίλοι του νὰ ἀπομακρύνωσι τὸν βασιλέα τοῦ νεκροῦ. Κατό-  
 πιν ἐδόθησαν διαταγαὶ νὰ μετακομισθῇ ὁ νεκρὸς εἰς Βαβυλῶνα  
 πρὸς ταφὴν, ὃν ἔφερον ἐκεῖ ὁ Περδίκκας ἐν πάσῃ ἐπισημότητι.  
 Ὁ βασιλεὺς συνελθὼν ἐκ τῆς λύπης ἐπανέλαβε πάλιν τὰς συνή-  
 θεις αὐτοῦ ἀσχολίας περὶ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἄλλ' ὁ  
 κόσμος πλέον εἰς αὐτὸν οὐδεμίαν παρεῖχε τέρψιν. Σιωπῶν ἔφε-  
 ρεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν λύπην τοῦ ἀποθανόντος φίλου, μεθ' οὗ  
 συναπόλεσε καὶ πᾶσαν χαρὰν τοῦ βίου. Παρηγορίαν ἐξίτηι  
 πλανώμενος εἰς ἄπειρα καὶ ἀτελεύτητα σχέδια, τὰ ὁποῖα ὅμως  
 ἐπὶ τέλους ἠφρανίζοντο, καὶ τὴν ψυχὴν του ὄλην ἑρροφά ἢ  
 θλιβερὰ εἰκὼν τῆς ἀπωλείας τοῦ φίλου. Ἡ πρὸς εαυτὸν πε-  
 ποίθησις ἐξέλιπεν, οὐδεμίαν ἐλπίδα καὶ οὐδεμίαν πίστιν εἶχεν  
 εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν, προαίσθημα δὲ καὶ τοῦ ἰδίου αὐ-  
 τοῦ θανάτου κατεκυρίευν ἔτι μᾶλλον τὴν ψυχὴν του.

#### 91. Σχέδια νέων πολέμων.

Ἦτο τὸ τέλος τοῦ ἔτους 324 καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων ἔκειτο  
 βαθεῖα χιών, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέβη ἐκ τῶν Ἐκβατά-  
 νων, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐνταῦθα ἐσκόπει νὰ συνα-  
 θρίσῃ πάσας αὐτοῦ τὰς στρατιάς πρὸς τὰς μελλούσας ἐκστρα-  
 τείας. Ἦθελε δὲ αὐτὴν νὰ κάμῃ πρωτεύουσαν τῆς μοναρχίας,  
 πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀρχαίαν δόξαν, ἔ-  
 πειτα δὲ καὶ διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς. Κεκμημένη μεταξὺ τῶν λαῶν  
 τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς, προσήγγιζε μᾶλλον πρὸς τὴν  
 δύσιν, πρὸς ἣν νῦν ἐστρέφετο ἡ μεγαλεπήβολος διάνοια τοῦ  
 βασιλέως μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀνατολῆς. Πρὸς δυσμὰς  
 ἔκειτο ἡ Ἰταλία, ὅπου πρὸ ὀλίγου ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρὸς του  
 Ὀλυμπιάδος Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπεί-  
 ρου, νικητὴς εὗρεν ἄδοξον θάνατον ὑπὸ δολοφόνων. Πρὸς  
 δυσμὰς ἦσαν οἱ Κελτοί, οἱ Ἰβηρες, αἱ ἄπειροι τῶν Φοινίκων  
 ἀποικίαι, ὧν ἡ μητρόπολις Τύρος ἀνῆκεν εἰς τὴν μοναρχίαν.  
 Πρὸς δυσμὰς τέλος ἔκειτο καὶ ἡ Καρχηδών, ἥτις ἀπὸ τῶν  
 περσικῶν πολέμων δὲν ἔπαυε νὰ πολεμῇ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐν  
 Λιβύῃ καὶ ἐν Σικελίᾳ. Αἱ νῆκαι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ αἱ με-  
 γάλαι μεταβολαὶ τῶν ἀνατολικῶν κρατῶν διεδόθησαν μέχρι  
 τῶν ἀπωτάτων λαῶν τῆς οἰκουμένης, καὶ ἄλλοι μὲν τούτων

προσέβλεπον πρὸς τὸν μέγαν τοῦτον νικητὴν μετ' ἐλπίδων, ἄλλοι δὲ μετὰ φόβου ἤκουον τὴν γιγαντιαίαν ταύτην τῶν Ἑλλήνων δύναμιν. Πάντες ἤθελον νὰ συνάψωσι σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου ἔκειτο νῦν ἡ τύχη τοῦ κόσμου, καὶ διὰ δόρων καὶ φιλοφροσύνης νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοῖς καλὸν μέλλον. Οὕτω δὲ πολλοὶ ἀπώτατοι λαοὶ ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐν Βαβυλῶνι, ἄλλοι μὲν στεφανοῦντες καὶ προσκυνοῦντες τὸν βασιλέα, ἄλλοι δὲ ὑποβάλλοντες εἰς αὐτόν, ὡς εἰς ἀνώτατον διαιτητὴν, τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς αὐτῶν διαφοράς, καὶ ζητοῦντες αὐτοῦ τὴν ἀπόφασιν. Καὶ τώρα ἐν Βαβυλῶνι ἐφάνη εἰς πάντα ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀληθῶς κύριος πάσης τῆς γῆς καὶ θαλάσσης. Οἱ Κελτοί, οἱ Καρχηδόνιοι, οἱ Αἰθίοπες τῆς Ἀφρικῆς, οἱ Σκύθαι τῆς Εὐρώπης καὶ πλῆθος ἄλλων λαῶν ἐκ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν ἔστειλαν πρέσβεις συγχαίροντες τὸν βασιλέα διὰ πᾶν νίκας καὶ στεφανοῦντες αὐτόν.

Αἱ πρεσβεῖαι αὗται θὰ ἐχαροποίησαν βεβαίως τὸν βασιλέα, διότι ἔβλεπεν ὅτι οὕτως ἄνευ πολλοῦ κόπου θὰ ὑπέτασσε καὶ τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ὅλην τὴν Εὐρώπην. Διαταγαὶ ἐστάλησαν πανταχόθεν νὰ ναυπηγηθῇ μέγας στόλος καὶ νὰ συναθροισθῇ μέγας στρατὸς καὶ πάντες νὰ ἐλθωσι κατὰ τὸ ἔαρ εἰς Βαβυλῶνα. Φαίνεται δὲ ὅτι εἶχε σκοπὸν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ στρατεύσῃ συγχρόνως καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμάς. Ἴσως δὲ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἀναθέσῃ εἰς τοὺς στρατηγοὺς του τὰς ἐκστρατείας ταύτας, αὐτὸς δὲ μένων ἐν Βαβυλῶνι νὰ διευθύνῃ ἐντεῦθεν καὶ τὰς ἐκστρατείας ταύτας καὶ τὴν ἀπέραντον μοναρχίαν.

Οἱ στρατοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἤρχισαν νὰ συναθροίζωνται ἐν Βαβυλῶνι πλήρεις ἀνυπομονησίας καὶ νέων ἐλπίδων. Δὲν ἤξευρον δὲ πόσον κατεβλήθη ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ φίλου του καὶ ὅτι μάτην ἐζήτηι νὰ διασκεδάσῃ τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας του διὰ τῶν τολμηροτάτων σχεδίων. Μετὰ τοῦ Ἡφαιστίωνος κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον καὶ ἡ νεότης τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐγήρασε, πρὶν ἀκόμη φθάσῃ εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν καὶ ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου κατεῖχεν αὐτὸν ἀδιαλείπτως.

## 92. Νύσος Ἀλεξάνδρου.

Περὶ τὸν Μάϊον τοῦ ἔτους 323 ἡ Βαβυλὼν ἦτο πλήρης στρα-

τιωτῶν. Αἱ μυριάδες τῶν νέων μαχητῶν ἤσκούντο μετὰ ζήλου καθ' ἐκάστην ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Βαβυλῶνος εἰς τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου ὄν ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ ἀρχίσωσιν. Ὁ στόλος κάλλιστα κατηρητισμένος ἦτο ἠγγκυροβολημένος ἔμπροσθεν τῆς Βαβυλῶνος ἐν τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ. Ἐγίνωσκον δὲ πάντες ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἐκήρυττε τὸν πόλεμον κατὰ τὴν ἐπίσημον τοῦ Ἡφαιστῖωνος κηδεῖαν. Ἄπειροι δὲ ξένοι ἦλθον πανταχόθεν εἰς Βαβυλῶνα, ἵνα παραστώσιν εἰς τὴν λαμπροτάτην ἐπικήδειον τελετὴν. Θαυμάσιον οἰκοδόμημα, ἔχον πέντε ὄροφας καὶ κεκοσμημένον δι' εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ πορφύρας, ἀξίας δώδεκα χιλιάδων ταλάντων, ὧν αἱ δέκα χιλιάδες ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπετέλει τὴν πυρὰν τοῦ Ἡφαιστῖωνος. Ἀφ' οὗ δὲ παρετάχθη ὅλος ὁ στρατὸς καὶ ἤρχισαν αἱ θυσίαι καὶ ἠκούσθησαν ἐπικήδειοι θρηνοὶ, παρεδόθη πῶ πολυτελέστατον τοῦτο οἰκοδόμημα εἰς τὰς φλόγας. Κατόπιν δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος φίλου ἐθυσιάσθησαν καὶ δέκα χιλιάδες προβάτων, ἅτινα διενεμήθησαν εἰς τὸν στρατόν.

Ἡ ἡμέρα τοῦ ἀπόπλου τοῦ στόλου καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ ἀραβικοῦ πολέμου δὲν ἦτο μακράν. Ὁ βασιλεὺς μάλιστα εἶχε τελέσει εἰς τοὺς θεοὺς καὶ θυσίας πρὸς εὐτυχίᾳ ἔκβασιν τῆς ἀρχομένης ἐκστρατείας. Καὶ ὁ μὲν στρατὸς ἔχαιρε καὶ εὐωχεῖτο, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἰστία λαμπρῶς τὸν Νέαρχον καὶ πάντας τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτοῦ, οἵτινες ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ ἀναχωρήσωσι. Τὸ δεῖπνον τοῦτο ἐδόθη τῇ 30 Μαΐου πρὸς τὴν ἐσπέραν. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ πλείστοι τῶν φίλων ἀπῆλθον, ἔμεινε δὲ μόνος ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ λουσεῖς ἔμελλε νὰ κοιμηθῇ, εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα ὁ Θεσσαλὸς Μήδιος, ὃν ὁ Ἀλέξανδρος πολὺ ἠγάπα, καὶ παρακαλεῖ τὸν βασιλέα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἵνα διασκεδάσωσι μετ' ἄλλων φίλων τὴν νύκτα. Ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ καὶ κεκημῶς, ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, διότι δὲν ἠθέλε νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν φίλον του. Τὸ εὐθυμον καὶ ζωηρὸν τῶν φίλων διεσκεδάσε τὴν συνήθη ἀδιαθεσίαν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀποχωρισθεὶς αὐτῶν περὶ τὴν πρωΐαν ὑπεσχέθη αὐτοῖς ὅτι πάλιν θὰ παρευρεθῇ τὴν ἐρχομένην ἐσπέραν εἰς τὴν συναναστροφὴν αὐτῶν. Καὶ πράγματι περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μηδίου, ὅπου ἔμεινε μέχρι βαθείας νυκτὸς τρώγων καὶ πίνων μετὰ τῶν φίλων. Δύσθυμος ἐπέστρεψεν ὁ βα-

σιλεύς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ κατεκλίθη πυρέσσων. Τῇ δὲ πρωΐ τῆς πρώτης Ἰουνίου ἠγέρθη ἤδη νοσῶν. Ἡ λύπη ἢ μεγάλη, ἣν εἶχε, τοῦ ἀποθανόντος φίλου, αἱ ἐργασίαι αἱ ἅπανστοι, αἱ ἀγρυπνίαι, ἢ ἀμέλεια περὶ τὴν δίαιταν κατέστησαν τὸ σῶμα ἐπιρροεπὲς εἰς νόσον, παρήγαγον δὲ νῦν εἰς αὐτὸ σφοδρὸν πυρετόν. Ὅθεν ἐπὶ κλίνης ἔφερον αὐτὸν εἰςτὰ ἱερά, ἵνα τελέσῃ θυσίαν, ὡς συνήθιζε νὰ ποιῇ καθ' ἐκάστην, καὶ ἐπὶ κλίνης ἐπανάφερον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου κατέκειτο μέχρι τῆς δεύλης. Τότε ἠγέρθη καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συμβούλιον, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς ὁδηγίας περὶ τῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ πλοῦ.

### ΘΣ. Τελευτὴ Ἀλεξάνδρου.

Μετὰ τὸ συμβούλιον ἐκομίσθη ἐπὶ κλίνης εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπιβάς τοῦ πλοίου του διέπλευσε πέραν τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν μέγαν κήπον, ἔνθα λουσθεὶς ἀνεπαύετο ἐν τῷ ἐξοχικῷ ἀνακτόρῳ, ὅπου ἦλθε καὶ ὁ Μήδιος, ὅστις μάτην ἐζήτηε διὰ διαφόρων λόγων νὰ φαιδρύνῃ τὴν καταβεβλημένην τοῦ βασιλέως ψυχὴν. Εἰ καὶ ἔπασχεν, ἐκάλεσεν ἐν τούτοις τοὺς στρατηγούς νὰ ἔλθωσι κατὰ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, 3 Ἰουνίου, λίαν πρωΐ, ἵνα λάβωσι διαταγὰς αὐτοῦ περὶ τῆς προσεχοῦς ἐκστρατείας. Τὴν νύκτα ταύτην διῆλθεν ὅλην ἔχων σφοδρὸν πυρετόν. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν πρωΐαν εἶπεν εἰς τὸν Νέαρχον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, οὓς εἶχε καλέσει τῇ προτεραίᾳ, ὅτι ἔνεκα τῆς νόσου αὐτοῦ ἄς ἀναβληθῇ ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἔτι ὁ ἀπόπλους τοῦ στόλου, καὶ ὅτι ἐλπίζει ὅτι τῇ ἕκτῃ Ἰουνίου θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν στόλον. Ἐκράτησε δὲ ἤδη παρ' ἑαυτῷ καὶ τὸν Νέαρχον, ἵνα διηγητῆται αὐτῷ περὶ τοῦ πλοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς μεγάλης θαλάσσης, ὅπερ λίαν ἠγχαρίσται αὐτόν, διότι ἀνελογίζετο ὅτι καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νέᾳ ἐκστρατείᾳ θὰ διέλθῃ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους. Ἐν τούτοις ἢ κατάστασις τοῦ βασιλέως ἐγένετο πάντοτε χειρῶν. Καὶ ὅμως κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς τετάρτης Ἰουνίου μετὰ τὸ λουτρον καὶ τὴν θυσίαν προσεκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγούς, οὓς διέταξε νὰ ἔχωσι πάντα ἔτοιμα, ἵνα ἀποπλεύσωσιν ἀνυπερθέτως κατὰ τὴν 6 Ἰουνίου. Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἐπῆλθε σφοδρότερος, αἱ δὲ δυνάμεις τοῦ βασιλέως ἐμειώθησαν ἐπαισθητῶς. Τὴν νύκτα διῆλθεν

αὔπνος καὶ ἐν ἀγωνίᾳ. Οὕτω δὲ διήλθε καὶ ἡ 5 καὶ ἡ 6 Ἰουνίου. Τῇ δὲ ἐβδόμῃ διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐν τῇ πόλει. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ κατάστασις του αἰεὶ ἐχειροτέρευε, καὶ ὅτε εἰσῆλθον οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸν θάλαμον, ἐγνώρισε μὲν αὐτούς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ὀμιλήσῃ. Ὁ πυρετὸς διήρκει ἀδιάκοπος, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔκειτο ἄφωνος. Ὡς δὲ ἐγνώσθη ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῷ στρατῷ ἡ ἀσθένεια τοῦ βασιλέως, παρήγαγεν ἀπερίγραφτον θλίψιν. Ὁ στρατὸς ἀθρόος ὤρμησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἰκέτευε νὰ ἀνοίξωσι τὰς θύρας τῶν ἀνακτόρων, ἵνα ἴδῃ τὸν περιπόθητον αὐτοῦ βασιλέα. Οἱ ὑπασπισταὶ ἐνέδωκαν εἰς τὰς ἰκεσίας τῶν στρατιωτῶν καὶ ἤνοιξαν τὰς θύρας. Ὁ στρατὸς ὅλος διήλθεν ἐν τάξει πρὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεχαιρέτα διὰ τελευταίαν φορὰν τοὺς ἐνδόξους αὐτοῦ συναγωνιστάς. Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 11 Ἰουνίου ἡ μεγάλη καρδιά, ἣτις ἔπαλλε διὰ πᾶν μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔπαυσε πλέον νὰ κινῆται.

#### 94. Συνέδριον περὶ διαδόχου.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ μεγαλείου, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, κατέπληξε τὴν ἀχανῆ πόλιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνέβη. Στρατὸς καὶ λαός, θρηνοῦντες καὶ ὀδυρόμενοι, εἰσώρμησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα ἴδωσι τὸν νεκρὸν καὶ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ θανάτου. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως τὴν θλίψιν διεδέχθη ὁ φόβος, τί θὰ γίνῃ τὸ μέγα καὶ πολυδαίδαλον κράτος, ἂν οὐ ἐξέλιπεν ἡ στιβαρὰ χεὶρ, ἣτις μόνη ἠδύνατο νὰ συγκρατῇ αὐτό; Οἱ κατακτηταὶ ὑπόπτειον τοὺς ἐγγχωρίους, οἱ ἐγγχωριοὶ τοὺς κατακτητάς, οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς ἀρχηγούς. Ὅθεν πάντες διενυκτέρευσαν ἔνοπλοι καὶ ἔντρομοι, περιμένοντες στάσιν, αἵματοχυσίαν καὶ λεηλασίαν. Ἄλλ' εὐτυχῶς οὐδὲν συνέβη κατὰ τὴν νύκτα ταύτην. Τῇ δ' ἐπομένῃ ἡμέρᾳ συνῆλθον οἱ ἑπτὰ στρατάρχαι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οἱ καλούμενοι σωματοφύλακες, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Οὗτοι δὲ ἀπεφάσισαν νὰ καλέσωσι τοὺς πρῶτους τῶν φίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ εἰς γενικὴν συνέλευσιν, ἵνα ὀρίσωσι τὸν διάδοχον τῆς βασιλείας καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους. Πάντες δὲ οὗτοι ἔνοπλοι, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν μακεδονικῶν ταγμάτων, ἦλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἡ συνεδρίασις ὑπῆρξε πανηγυρικὴ, ἀρξασμένη διὰ

θρήνων περὶ τοῦ μεγάλου νεκροῦ, οὗ τὰ ὄπλα, ἡ πορφύρα, τὸ διάδημα ἔκειντο ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐρριμμένα, θρόνου ἐρήμου καὶ χηρεύοντος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐθρήνησαν πάντες, τότε ἠγέρθη ὁ Περδίκκας, ὁ πρῶτος τῶν σωματοφυλάκων, ὅστις πορευθεὶς εἰς τὸν θρόνον ἀπέθηκε τὸν δακτύλιον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὃν οὗτος ἀποθνήσκων παρέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ εἶπε·

Ἡ συμφορὰ ἡμῶν πάντων στερηθέντων ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας τοῦ βασιλέως ἡμῶν εἶναι μεγάλη καὶ δικαίως πάντες θρηνοῦμεν διὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ταύτην ἀπώλειαν. Ἀλλὰ τώρα δὲν εἶναι καιρὸς θρήνων. Πρέπει νὰ λάβωμεν μέτρα διὰ νὰ διασώσωμεν τὴν ἀρχήν, ἣν δι' ἀγώνων πολλῶν ἀπεικίσαμεν. Ἀνάγκη νὰ ὀρκισθῇ τάχιστα ὁ μέλλον βασιλεὺς καὶ ὡς τοιοῦτος φρονῶ ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλος ἢ ὁ μέλλον νὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς βασιλίσσης Ῥωξάνης παῖς. Δεύτερον ἐπίσης ἐπιείγον ζήτημα εἶναι νὰ ὀρισθῇ καὶ ὁ ἀντιβασιλεὺς, εἰς ὃν θὰ ὑπακούωμεν πάντες, μέχρις ὅτου γεννηθῇ καὶ ἀναλάβῃ τὴν βασιλείαν ὁ νόμιμος βασιλεὺς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Νέαρχος·

Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ ὅτι ἡ βασιλεία πρέπει νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν ἀρμόζει οὔτε εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας, οὔτε εἰς τὴν δυσχέρειαν τῶν περιστάσεων νὰ ἀναγορευθῇ ὑπέρτατος ἄρχων παῖς μὴ γεννηθεὶς ἀκόμη, ἀφ' οὗ μάλιστα δὲν γινώσκωμεν, ἂν ἡ βασίλισσα θὰ γεννήσῃ καὶ υἱόν. Εὐτυχῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἔχει υἱὸν τὸν Ἡρακλῆ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ ἡ Βαρσίνη, ἡ χήρα τοῦ Μέμνονος.

Ὡς ἤκουσε τὴν γνώμην ταύτην ἡ συνέλευσις ἀπέκρουσε αὐτήν, ἀπεδοκίμασε δὲ αὐτήν καὶ ὁ στρατὸς διὰ φωνῶν καὶ θορύβου, τύπτων τὰς σαρίσας ἐπὶ τῶν ἀσπίδων.

Μετὰ τὸν Νέαρχον ὠμίλησεν ὁ Μελέαγρος, ὁ ἡγεμὼν τῆς φάλαγγος, ταῦτα·

Ἄτοπον μοὶ φαίνεται νὰ δοθῇ ἡ βασιλεία εἰς τὸν παῖδα τῆς δορυαλώτου Βαρσίνης ἢ εἰς τὸν παῖδα τῆς βαρβάρου Ῥωξάνης. Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ ὅτι βασιλεὺς πρέπει νὰ λάβωμεν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ τοιοῦτος, φρονῶ, ἔχων τὰ πλεῖστα καὶ ἰσχυρότατα δικαιώματα, εἶναι ὁ Ἀριδαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου καὶ ἀδελφὸς ὁμοπάτριος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Πτολεμαῖος.

Ὁ Ἀριδαῖος δὲν εἶναι γνήσιος υἱὸς τοῦ Φιλίππου, εἶναι δὲ καὶ ἀμβλὺς τὴν φύσιν καὶ ὡς τοιοῦτον περιεφρόνει αὐτὸν καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Φιλίππου καὶ ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος. Ἄλλ' ἡμεῖς τώρα ἔχομεν ἀνάγκην μονίμου καὶ συνετῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους. Οἰοσδήποτε τῶν προταθέντων καὶ ἂν ἀναγορευθῆ βασιλεὺς, εἰς τις, ὁ ἀντιβασιλεὺς, θὰ σφετερισθῆ ὅλην τὴν ἀρχήν, εἴτε ὡς κηδεμών, εἴτε ὡς εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο προτείνω, οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ σύνθηδες τοῦ Ἀλεξάνδρου συμβούλιον, νὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ κυβερνώσι τὸ κράτος, ἀποφασίζοντες κατὰ πλειονοψηφίαν. Εἰς τούτους νὰ ὑπακούωσι καὶ ὁ στρατὸς καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν ἐπαρχιῶν.

### ΘΒ. Ἐπισπερὶ τοῦ ἐπιτρόπου.

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Πτολεμαίου δὲν ἐγένετο δεκτὴ, προετιμήθη δὲ ἡ γνώμη νὰ τηρηθῆ ἡ βασιλεία διὰ τὸν υἱὸν τῆς Ῥωξάνης. Καὶ οὕτως ἐλύθη τὸ πρῶτον ζήτημα. Νῦν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ὀρισθῆ, τίς θὰ εἶναι ὁ ἐπίτροπος τῆς βασιλείας, ἤτοι ὁ ἀντιβασιλεὺς, μέχρις ἔτου γεννηθῆ τὸ παιδίον. Πρῶτος ἔλαβε περὶ τούτου τὸν λόγον ὁ σωματοφύλαξ Ἀριστόνους ὁ Πελαῖος, ὅστις εἶπε ταῦτα·

Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἀποθνήσκων παρέδωκε τὸν δακτύλιον εἰς τὸν Περδίκκαν, καίτοι περιεστοιχίζετο τότε ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστάτων Μακεδόνων, εἶναι πρόδηλον ὅτι ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε διὰ τούτου νὰ σημάνῃ ὅτι εἰς τὸν Περδίκκαν ἐπιτρέπει τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Κοινὴ ἠκούσθη μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπιδοκιμασία. Καὶ πάντες ἐφώνησαν· Ὁ Περδίκκας νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ ἀναλάβῃ ἐκ τοῦ θρόνου τὸν δακτύλιον. Ἄλλ' αὐτὸς δὲν προεχώρει, δεικνύων οὕτω ὅτι διστάζει νὰ ἀναλάβῃ τὴν μεγάλην ταύτην τιμὴν, ἀλλ' ἅμα καὶ τὴν βαρυτάτην εὐθύνην, καὶ μόνον, ἐὰν ἠναγκάζετο, θὰ ἐδέχετο τοῦτο. Τότε ὁ Μελέαγρος λαβὼν εὐφρὺς τὸν λόγον εἶπε·

Δικαίως ὁ Περδίκκας διστάζει νὰ δεχθῆ τὸ μέγα τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ βασιλέως ἀξίωμα. ἀφ' οὗ προσφέρεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, ἣτις δὲν εἶναι πρὸς τοῦτο ἀρμοδία. Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι μόνον ὁ στρατὸς δικαιούται νὰ ἀποφασίσῃ καὶ περὶ τοῦ χηρεύοντος θρόνου καὶ περὶ τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον

κατέκτησε. Βουλευόμεθα τίς θέλει νὰ εἶναι ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως, ἐνῶ ἀκόμη δὲν ἤξεύρομεν, τίνα θέλει ὁ στρατὸς βασιλέα. Τὸ κατ' ἐμὲ διαμαρτύρομαι κατὰ τοιούτων ἀποφάσεων, αἵτινες ἀντιβαίνουν καθ' ὅλα εἰς τὰ νόμιμα καὶ εἰς τὰ ἔθιμα τῶν Μακεδόνων.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Μελέαγρος ἐξῆλθε τῆς συνελεύσεως, συνοδευόμενος ὑπὸ πάντων τῶν παρισταμένων Μακεδόνων, οἵτινες ἐπεκρότησαν τοὺς λόγους του.

Ὡς δὲ οἱ ἔξωθεν τῶν ἀνακτόρων μένοντες στρατιῶται ἔμαθον τὴν γνώμην τοῦ Μελεάγρου, συνετάχθησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπροκαλύπτως ἠγανάκτουν κατὰ τῶν μεγιστάνων, οἵτινες ἐσφετερισθήσαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίσωσιν αὐτοὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ κράτους, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν γνώμην τοῦ στρατοῦ. Καὶ ἀπεφάσισαν βασιλεὺς νὰ ἐκλεχθῆ ὁ Ἄριδαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐκ γυναικὸς Θεσσαλίδος, ὅστις διέτριβε μάλιστα νῦν ἐν Βαβυλῶνι, πᾶς δὲ ἄλλος, ὃν ἠθέλεν ἐκλέξει ἢ συνέλευσις τῶν μεγιστάνων, ἐκήρυξαν ὅτι εἶναι θανάτου ἔνοχος. Τοῦτο ἀπεφάσισαν οἱ στρατιῶται τοῦ Μελεάγρου, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ ἀνευρόντες τὸν Ἄριδαῖον ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλέα ὑπὸ τὸ ἀγαπητὸν τοῦ Φιλίππου ὄνομα, διορίσαντες μάλιστα καὶ τοὺς σωματοφύλακας αὐτοῦ καὶ οὕτως ἔχοντες αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ ἐνέβαλον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς συνεδριάσεως.

Ἄλλὰ καὶ οἱ μεγιστᾶνες, εὐθύς ὡς ἤκουσαν τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Μελεάγρου καὶ εἶδον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς συνελεύσεως, δὲν ἔμειναν ἀπρακτοί. Καὶ ὁ μὲν Περδίκκας ἔσπευσε νὰ ἀναλάβῃ τὸν δακτύλιον ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα κηδεμόνος τοῦ μέλλοντος παιδὸς τῆς Ρωξάνης ὁμοῦ μετὰ τοῦ Λεοννάτου, ὁ δὲ Πύθων διωρίσθη σωματοφύλαξ, ὁ δὲ Ἄντιπατρος καὶ ὁ Κράτερος ὠρίσθησαν κύριοι τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην πραγμάτων. Τούτων δὲ γενομένων, ὤμοσαν πάντες πίστιν εἰς τὸν ἀπὸ τῆς Ρωξάνης γεννηθησόμενον υἱὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Δὲν εἶχε δὲ τελειώσει ἀκόμη ἡ ὀρκωμοσία αὕτη, ὅτε ἐπεφάνησαν εἰς τὸν πρόδρομον τῆς αἰδούσης οἱ φαλαγγίται, ὁ δὲ Μελέαγρος εἰσήλασεν εἰς αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀριδαίου καὶ ἰκανῶν ὀπλιτῶν καὶ ἀνέκραξεν. Ἴδου ὁ βασιλεὺς, εἰς ὃν προσήκει ὁ τῆς πίστεως ὄρκος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀξίωσις αὕτη ὑπεστηρίζετο ὑπὸ χιλιάδων παρισταμένων σαρισῶν, οἱ μεγιστᾶνες ἐφοβήθησαν καὶ συνετάχθησαν μετὰ τοῦ νέου βα-

σιλέως. Οἱ δὲ στρατιῶται τύπτοντες τὰς σαρίσας ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ἐχαιρέτιζον ἀγαλλόμενοι τὸν νέον βασιλέα, ἠπεύλουν δὲ θάνατον εἰς τοὺς σφετερισθέντας τὴν βασιλείαν προδότας. Ὁ δὲ Μελέαγρος λαβὼν τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπέθηκεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ νέου βασιλέως καὶ ἔστη ὀπισθεν αὐτοῦ ὡς σωματοφύλαξ.

#### 96. Ἐμφύλιος συμπλοκή.

Ἄλλὰ καθ' ὃν χρόνον εἰσώρμησαν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ Μελέαγρος καὶ οἱ φαλαγγῖται, φέροντες τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον, τινὲς τῶν μεγιστάνων, ἐν οἷς καὶ ὁ Περδίκκας, ὑπεχώρησαν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἔκειτο ὁ τοῦ βασιλέως νεκρός. Ἐνταῦθα περὶ τὸν Περδίκκην ἠθροίσθησαν ἑξακόσιοι περίπου ἔγκριτοι ἄνδρες, εἰς οὓς προσῆλθε καὶ ὁ Πτολεμαῖος ὁ Λαγίδης μετὰ τοῦ ὁμίλου τῶν βασιλικῶν παίδων. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ κατέδιωξαν αὐτοὺς οἱ φαλαγγῖται μετὰ τοῦ Μελεάγρου καὶ Ἀριδαίου. Τότε ὁ Περδίκκας ἀνέκραξε· Περὶ ἐμὲ πάντες οἱ βουλόμενοι νὰ προφυλάξητε τὸν τοῦ βασιλέως νεκρόν. Καὶ εὐθὺς ἔξεροράγη ἄγριος ἐκατέρωθεν ἄγών, καθ' ὃν ἔπεσον πολυάριθμοι νεκροὶ καὶ τραυματῖαι. Τότε τινὲς τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων προελθόντες εἰς τὸ μέσον ἐξώρμησαν νὰ παύσῃ ἡ αἱματοχυσία καὶ νὰ ἀναγνωρίσωσι πάντες τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον. Καὶ πράγματι τοῦτο ἐγένετο δεκτόν, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ ὑπεροχὴ τῶν φαλαγγιτῶν ἦτο ἀναμφισβήτητος. Πρῶτος δὲ ὁ Περδίκκας κατέθεσε τὰ ὄπλα, τὸ δὲ παράδειγμα αὐτοῦ ἐμίμηθησαν καὶ οἱ ἄλλοι καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ μάχη. Νῦν δὲ ὁ ἄγών ἦτο μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν, τοῦ Περδίκκου καὶ τοῦ Μελεάγρου, τίς τῶν δύο νὰ προσεταιρισθῇ τὸν στρατὸν καὶ νὰ ἐπιβληθῇ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπερτάτην διοίκησιν τοῦ κράτους. Καὶ ὁ μὲν Μελέαγρος εἶχε προσεταιρισθῇ τοὺς φαλαγγίτας, ὁ δὲ Περδίκκας κατώρθωσε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς ἰππεῖς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τάγμα τῶν ἰππέων κατέλαβε τὰς ὁδοὺς ἔξω τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἐκόλυε νὰ εἰσκομίζωνται εἰς τὴν πόλιν τροφίμα, οἱ φαλαγγῖται ἐζήτησαν ἐπιμόνως ἢ νὰ ἐπέλθῃ συνδιαλλαγὴ ἢ νὰ λυθῇ ὁ ἄγών διὰ μάχης. Προεκρίθη ὅμως ἡ συμφιλίωσις καὶ αὐτὴν ἔφερεν εἰς πέρας ὁ ἄξιος γραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Εὐμένης ὁ Καρδιανός. Κατὰ τὴν συνδιαλλαγὴν δὲ ταύτην ὁ μὲν Ἀριδαῖος ἀνεγνωρίζετο βασιλεὺς

ὑπὸ τὸ ὄνομα Φίλιππος, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως νὰ μετάσχη τῆς βασιλείας καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ῥωξάνης παῖς, ὁ δὲ Περδίκκας διωρίζετο χιλιάρχος, ἤτοι ἐλάμβανε τὸ πρῶτον μετὰ τὸν βασιλέα ἀξίωμα μετὰ τοῦ Μελεάγρου, ὅστις διωρίσθη ὑπαρχος αὐτοῦ. Τελεσθέντων δὲ τῶν ὄρκων ἐκατέρωθεν, εἰσήλασαν πάντες οἱ στρατοὶ ἠνωμένοι καὶ ἀγαλλόμενοι εἰς τὴν Βαβυλῶνα.

Ἄλλ' ἡ κοινὴ αὕτη ἀγαλλίασις δὲν διήρκεσε δυστυχῶς πολὺν χρόνον. Ὁ Περδίκκας δὲν ἔμενεν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς συνδιαλλαγῆς ταύτης. Ἡ στασιάσασα φάλαγξ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῆ, ὁ δὲ αὐθάδης Μελέαγρος, ὁ τολμήσας νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ καταστῆ ἐκποδῶν. Πρὸς τοῦτο εἶχε κατορθώσει νὰ ἔχη σύμφωνον καὶ τὸν βασιλέα Ἀριδαῖον. Ὅτε δὲ μίαν ἡμέραν ἐτελεῖτο ἔξω τῆς Βαβυλῶνος ὁ καθαρμὸς τοῦ στρατοῦ διὰ τὴν γεγεννημένην ἐμφύλιον στάσιν καὶ τὴν ἀδελφοκτονίαν, καθ' ὃν γίνεται μάχη προσποιητὴ κατὰ τὰ μακεδονικὰ ἔθιμα, ὁ βασιλεὺς Ἀριδαῖος προελάσας ἀπήτησε παρὰ τῶν φαλαγγιτῶν νὰ παραδώσωσιν αὐτῷ τριακοσίους ἄνδρας, οὓς ἀνέφερεν ὀνομαστὶ ὡς πρωταιτίους τῆς στάσεως. Οἱ φαλαγγῖται, βλέποντες ἀπέναντι αὐτῶν τὸ ἵπικόν καὶ πολλοὺς ἐλέφαντας ἰσταμένους ἐτοίμους εἰς μάχην καὶ ἔννοσύντες ὅτι οἱ ἀνίπαλοί των ἦσαν πολὺ ἰσχυρότεροι καὶ ὅτι, ἂν δὲν ἐδέχοντο ὅσα ἀπῆτει ὁ βασιλεὺς, θὰ ἠττῶντο ἐν μάχῃ καὶ θὰ κατεστρέφοντο, ἐκόντες ἄκοντες ὑπήκουσαν καὶ παρέδωκαν τοὺς τριακοσίους ἐκ τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, οἵτινες παραχρῆμα ἐθανατώθησαν. Περὶ δὲ τοῦ Μελεάγρου ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἐγένετο λόγος. Ἄλλ' οὗτος κατενόησεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῆ, καὶ ὅτι πάντως θὰ ἐφονεύετο κατόπιν ἐν τῷ τῆς πόλεως. Διό, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, κατέφυγεν εἰς τὸν ναόν, ἐλπίζων ἐκεῖ νὰ εὔρη σωτηρίαν. Ἄλλ' ὁ Περδίκκας διεκήρυξε τότε ὅτι ἡ πρῶξις αὕτη τοῦ Μελεάγρου δηλοῖ τὴν ἐνοχίην αὐτοῦ καὶ διέταξε νὰ φονευθῆ ἐν τῷ ναῷ, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

### ΘΥ. Διαμελισμὸς τοῦ κράτους.

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Περδίκκας ἀπηλλάγη οὕτω τοῦ φοβεροῦ ἀντιπάλου, τοῦ Μελεάγρου, ἐσκέφθη ὅτι καὶ εἰς ἄλλα ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ μέτρα, ἵνα ἐξασφαλίσῃ ἐαυτῷ τὴν ἀρχήν. Ὅσοι παρέιχον αὐτῷ φόβον, ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶσι τῆς πόλεως. Πρὸς

τοῦτο εὖρεν ὀρθόν νὰ διορίσῃ αὐτοὺς σατράπας, ὅπερ ἐπεθύμουν καὶ οὗτοι, ἐλπίζοντες ὅτι οὕτω θὰ ἐγίνοντο εἰς τὰς μεγάλας ἐκείνας καὶ ἀπομεμακρυσμένας διοικήσεις πολὺ πλεον ἀνεξάρτητοι καὶ ἰσχυροὶ παρ' ὅ,τι ἦσαν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς κυβερνήσεως. Καὶ πράγματι ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς συνέλευσιν καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τὰς ἐξῆς μεταβολάς. Ὁ μὲν Περσίκκας διορίσθη ἀνώτατος ἀρχηγὸς ὅλων τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, ὅσα δὲν ἀνήκον εἰς τὰς κατ' ἰδίαν σατραπείας, διορίζετο δὲ καὶ ἐπιμελητὴς αὐτοκράτωρ, ἔχων τὴν βασιλικὴν σφραγίδα, πᾶσαι δὲ αἱ διαταγαὶ τοῦ βασιλέως θὰ διεπιβάλλοντο τοῦ λοιποῦ δι' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σέλευκος, υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου, ὁ μέχρι τοῦδε ἡγεμὼν τῶν παιδῶν διορίσθη χιλιάρχος. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου διορίσθη ἡγεμὼν τῆς Αἰγύπτου, ὁ δὲ Λαομέδων ὁ Λαρίχου Μυτιληναῖος διορίσθη ἡγεμὼν τῆς Συρίας, ὁ δὲ Φιλώτας τῆς Κιλικίας, ὁ δὲ Ἀντίγονος ὁ Φιλίππου τῆς Φρυγίας, ὁ δὲ Εὐμένης τῆς Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας, ὁ δὲ Ἄσανδρος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παρμενίωνος, τῆς Καρίας, ὁ δὲ Μίανδρος τῆς Λυδίας, ὁ δὲ Λεοννάτος τῆς μικρᾶς Φρυγίας καὶ ὁ Λυσίμαχος τῆς Θράκης. Τῆς δὲ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν διορίσθη ὁ μὲν Ἀντίπατρος στρατιωτικὸς διοικητὴς, ὁ δὲ Κράτερος πολιτικὸς διοικητὴς. Καὶ ἄλλαι τιμῆς μεταβολαὶ ἐγένοντο εἰς τὴν ἀχανῆ αὐτοκρατορίαν καὶ οὕτως ἐφαίνετο ὅτι θὰ διετηρεῖτο αὕτη ἀκέραιος. Ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ τῶν στρατηγῶν τούτων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἐγένοντο αἱματηρότατοι πόλεμοι διαρκέσαντες ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, οἵτινες ἐτάραξαν καὶ κατέστρεψαν σὺμπαν τὸ κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Οἱ στρατηγοὶ μετέβαλον τὰς σατραπείας αὐτῶν εἰς βασίλεια, ὧν ὀνομαστὰ ὑπῆρξαν τῶν Πτολεμαίων ἐν Αἰγύπτῳ, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τῶν Σελευκιδῶν ἐν Ἀσίᾳ μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀντιοχείαν καὶ τοῦ Ἀττάλου ἐν τῇ Μυσίᾳ μὲ πρωτεύουσαν τὴν Πέργαμον. Τὸ δὲ φοβερώτατον πάντων εἶναι ὅτι ἐδολοφονήθησαν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ Στάτειρα, ἡ Ρωξάνη καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς παῖς ὁ κληθεὶς Ἀλέξανδρος, ὡς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ὁ ἐκ τῆς Βαρσίνης, καὶ οὕτως ἐξέλιπε πᾶσα ἡ γενεὰ ἡ βασιλικὴ καὶ πᾶσα νόμιμος ἀπαίτησις τοῦ θρόνου, ἵνα οὕτω δύναται πᾶς τις συγκεντρῶνων παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἰσχυρὰν νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸν θρόνον.

### 98. Ἐνταφιασμὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Αἱ συμβάσαι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔριδες μεταξὺ τῶν στρατηγῶν καὶ ἡ ἐμφύλιος ρήξις καὶ οἱ ἐκατέρωθεν φόνοι ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε ὁ μέγας νεκρὸς ἐλησμονήθη ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ. Ὡς δὲ ἐπῆλθε γαλήνη, τότε ἐδόθη εἰς Αἴγυπτίους καὶ Χαλδαίους, ἵνα ταριχεύσωσι τὸ σῶμα. Ἀλλ' οἱ ταριχευταὶ δὲν ἐτόλμων νὰ βάλῃσι χεῖρα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ὅστις διετήρει καθ' ὅλα τὴν ὄψιν ζῶντος ἀνθρώπου. Διὸ ἰκέτευσαν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς θνητοὺς ὄντας νὰ ταριχεύσωσιν αὐτόν. Ὡς δ' ἐτέλειώσεν ἡ ταρίχευσις, ἔδηξαν τὸν νεκρὸν ἐπὶ θρόνου μετὰ τῶν διακριτικῶν σημείων τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ζῶν εἶχε διατάξει τὸ σῶμα αὐτοῦ νὰ ταφῆ εἰς τὸν γαδὸν τοῦ Διὸς Ἀμμωνος ἐν Λιβύῃ. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάσθη φέρετρον καὶ θήκη, ἅπερ ἐθεωρήθησαν ὡς ἀριστουργημα καλλιτεχνίας καὶ πολυτελείας. Καὶ πρῶτον ἐγένετο ἡ θήκη ἐκ χρυσοῦ σφρηγιάτου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐτέθη ὁ νεκρὸς μετὰ πλήθους ἀρωμάτων. Ὡσαύτως ὀλόχρυσον ἦτο καὶ τὸ κάλυμμα τῆς θήκης. Περὶ τὴν θήκην καταλλήλως ἐτέθησαν τὰ ὄπλα τοῦ βασιλέως. Ἡ θήκη αὕτη ἐτέθη ἐντὸς τοῦ φερέτρου, ὅπερ εἶχεν ἐννέα μέτρων μῆκος καὶ τεσσάρων πλάτος, κινούμενον διὰ τεσσάρων τροχῶν καὶ συρόμενον ὑπὸ 64 ἐκλεκτῶν ἡμιόνων. Πέριξ εἶχε τὸ φέρετρον κίονας ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, χρυσοῦ δὲ ἦτο καὶ ἡ ὄροφῆ αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ὄροφῆς ἦσαν κρίκοι χρυσοὶ προσηρμοσμένοι, ἐφ' ὧν ἐκρέματο τὸ στέμμα θαυμασίως κατασκευασμένον. Εἰς τὰς τέσσαρας δὲ γωνίας τοῦ φερέτρου ἴσταντο νίκαι χρυσαί. Εἰς τὰς πλευρὰς δὲ τοῦ φερέτρου ἐκρέμαντο τέσσαρες πίνακες, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐξωγραφημέναι σκηναὶ πολέμων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μὲν τῶν πινάκων τούτων παριστάνετο ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ ἄσματος ἐπογοούμενος καὶ κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας σκήπτρον. Ἠγοῦντο δὲ καὶ εἶποντο εἰς τὸ ἄρμα πλήθος Μακεδόνων καὶ Περσῶν δορυφόρων. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου πίνακος εἰκονίζοντο ἐλέφαντες παρεσκευασμένοι εἰς μάχην καὶ φέροντες ἐπὶ τῆς ράχεώς των Μακεδόνας καὶ Ἰνδοὺς πολεμιστάς. Ἐπὶ δὲ τοῦ τετάρτου παριστάνετο ὀλόκληρος στόλος ἑτοιμος εἰς ναυμαχίαν. Τὸ φέρετρον διὰ τὴν θαυμασίαν τέχνην καὶ πολυτέλειαν ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Ἐχρησιάσθησαν δὲ δύο ὀλόκληρα ἔτη πρὸς κατασκευὴν, κατεσκευάσθη δὲ τοῦτο ὁ ἔξοχος μηχανικὸς Ἰερώνυμος.

Ὅτε δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἀπεφασίσθη νὰ κομίση τὸν μέγαν νεκρὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ἀριδαῖος. Ἡ πορεία αὕτη ἦτο συνεχῆς θρίαμβος. Πανταχόθεν οἱ λαοὶ συνέρρουσαν εἰς προὑπάντησιν τοῦ ἐνδόξου λείψανου. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγετο ὅτι ἡ ἔχουσα τὸ λείψανον τοῦ Ἀλεξάνδρου πόλις καθίστατο ἀπόρθητος, ὁ Πτολεμαῖος ἐκράτησε τοῦτο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔνθα καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν χώρον, ὅστις ἐκαλεῖτο σῆμα. Ἐντὸς κρυσταλλίνης λάρνακος διατηρεῖτο ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ μέγα τοῦτο λείψανον, εἰς ὃ προσήρχοντο μεγιστᾶνες, αυτοκράτορες, ἵνα προσφέρωσι τὸν φόρον τῆς λατρείας εἰς τὸ μεγαλεῖον. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἀπένειμαν εἰς τὸν μέγαν ἄνδρα θείας τιμᾶς. Ἐν Ρώμῃ ὑπῆρχον τεμένη καὶ βωμοὶ Ἀλεξάνδρου ἐντὸς τῶν αυτοκρατορικῶν οἴκων. Αἱ γυναῖκες ἔφερον νομίσματα μεθ' ἑαυτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς περιαιπτα, διότι ἐλάτρευον αὐτὸν ὡς ὃν ἀνωτέρας φύσεως καὶ δυνάμεως. Καὶ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκίνησαν τὸν θαυμασμόν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ βιβλία γεγραμμένα εἰς λαϊκὴν γλῶσσαν καὶ εὐληπτα καὶ εὐάνα, περιγράφοντα ἐπὶ τὸ μυθικώτερον τὰ κατορθώματα τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ προσφιλες ἀνάγνωσμα σύμμιαντος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ κάλλος τὸ σωματικόν, ἡ μεγαλή αὐτοῦ διάνοια καὶ παιδεία, ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, ἡ μεγαλή σωματικὴ δύναμις καὶ τόλμη καὶ καρτερία, ὁ ἔκτακτος ἥρωϊσμός, τὸ μεγαλεπήβολον, ἐν τέλει δὲ ὁ αἰφνίδιος θάνατος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος, περιέβαλον αὐτὸν μὲ ἀἴγλην οὐραϊάν. Εἶναι ὁδύνατον καὶ σήμερον ἀκόμη μετὰ τόσους αἰῶνας νὰ μὴ αἰσθάνηται ὁ ἀναγνώστης ἐνδομύχως ἀκατάσχετον τάσιν νὰ λατρεύσῃ τὸ ἱνδαγμα τοῦτο τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. ὅπερ ὡς φάρος τηλαυγῆς θὰ δεικνύῃ διὰ τῶν αἰώνων εἰς ταῖς Ἑλληνας τὴν ὁδόν, δι' ἧς τὰ ἔθνη ἐκ μικρῶν γίνονται μεγάλα καὶ ἐξ ἀσίμων ἔνδοξα.

Ἡ ἀληθευὴ φελίξ.

Εἰς τὰ ἀνάκτορα Διονυσίου τοῦ τυράννου  
μῖαν ἡμέραν εἰσηλθε κρυφίως ὁ Δάμων  
ἔχων στὸ φόρεμά του κρυμμένον μαχαίρι.  
Ἄλλ' οἱ σωματοφύλακες Διονυσίου  
τὸν Δάμωνα ἔπιασαν μὲ τὸ μαχαίρι,  
κ' εἰς τὸν τύραννον φέρουν δεμένον.  
Ὅλος ὀργῇ αὐτὸν ὁ Διονύσιος βλέπει  
καὶ μίαν ἐρώτησιν πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνει·  
Τί ἤθελες ἰδῶ στὸ παλάτι, τοῦ λέγει,  
ἔχων κρυμμένον αὐτὸ τὸ μαχαίρι;  
— Τὴν πάλιν τῆς τυραννίας νὰ σώσω.  
— Γρήγορα θὰ τὸ μετανοιώσης,  
ὅτε θὰ εἶπαι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καρφωμένος.  
Πρὸς ταῦτα ὁ Δάμων τοῦ λέγει·  
Ὁ θάνατος δὲν μὲ τρομάζει καθόλου,  
καὶ διὰ τὴν ζωὴν μου δὲν θὰ παρακαλέσω κανένα.  
Μόνον μίαν χάριν, ἂν θέλῃς, μοῦ κάνεις,  
νὰ μὲ ἀφήσῃς νὰ ζήσω τρεῖς μόνον ἡμέρας  
διὰ νὰ ὑπανδρεύσω τὴν ἀδελφὴν μου.  
Κ' ἰγγυητὴν μου ἀρίνω τὸν φίλον Φιντίαν.  
Τοῦτον φρονεῖς, ἂν γὰρ δὲν ἐπανέλθω ἐγκαίρως.  
Ὡς σατανᾶς μειδιᾷ τὸ θηρίον  
καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ τοῦ εἶπῃ τὴν γνώμην·  
Τρεῖς μόνον ἡμέρας χαρίζω προθύμως!  
Ἄλλ' ὅταν ἡ προθεσμία παρέλθῃ  
καὶ δὲν ἔχῃς ἐπιστρέψει ἀκόμη,  
τότε ἀμέσως ὁ φίλος σου θνήσκει,  
εἰς σὲ δὲ τοιμὴν σου χαρίζω.  
Κ' εὐθύς ὁ Δάμων τρέχει πρὸς τὸν Φιντίαν.  
Φιντία, τοῦ λέγει, ὁ βασιλεὺς διατάττει

εἰς τὸν σταυρὸν νάποθάνω.  
Μοῦ ἔδωκεν ὅμως τριῶν ἡμερῶν προθεσίαν  
εἰς τὴν πατρίδα νάπέλθω  
καὶ ὑπανδρεύσω τὴν ἀδελφὴν μου.

Γίνου ἐσὺ ἐγγυητὴς μου!  
Κ' ἐγὼ ἐγκαίρως θὰ ἔλθω  
νὰ ὑποστῶ τὴν ποινὴν μου.

Χωρὶς νὰ εἶπῃ λέξιν καμμίαν  
ἐναγκαλιζέται αὐτὸν ὁ Φιντίας  
καὶ παροδίδεται στὸν βασιλέα.

Καὶ φεύγει εὐθὺς ὁ Λάμων ὁ φίλος,  
εἰς τὴν πατρίδα πηγαίνει ἀδελφὴν νὰ νυμφεύσῃ.  
Καὶ τὴν νυμφεύει ταχέως καὶ σπεύδει  
νὰ ἐπανέλθῃ στὴν προθεσίαν.  
Στὸν δρόμον τὸν πιάνει βροχὴ χωρὶς τέλος.  
'Απὸ τὰ ἔρη ἄφθονα ὕδατα τρέχουσε κάτω  
"Ὅλα τὰ ρεῦματα κ' οἱ ποταμοὶ ξεχειλίζουν.  
"Ὅμως ὁ Λάμων βρεγμένος βαδίζει ἀπαύστως  
καὶ φθάνει ἀσθμαίνων σ' ἓνα ποτάμι.  
'Ἡ πλήμνηρα ἀρπάζει τὴν γέφυραν ἠΐφνης  
καὶ τόξα καὶ λίθοι παραούρουνται ὅλα  
'Ασρηγόρητος μένει στὴν ὄχθην ὁ Λάμων.  
Βλέπει τριγύρω πόρον νὰ εὖρη, ἀλλ' ἀπελπισία!  
Φωνάζει, φωνάζει νὰ εὖρη πορθμῆς,  
νὰ τὸν περάσῃ πέραν στὴν ἄλλην ὄχθην.  
'Ἄλλ' ὅλα εἶναι εἰς μάτην.  
Οὐδεὶς κινδυνεύει ζωὴν του.  
Καὶ τὸ ποτάμι ἀγριεμμένον αὐξάνει,  
καὶ γίνεται ὄχιον θάλασσα μία.  
'Ατηλισμένους μένει στὴν ὄχθην

καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύει καὶ κλαίει·  
»Παῦσε, θεέ μου, τοῦ ποταμοῦ τὴν μανίαν!  
Αἱ ὄραι περνῶν, τὸ μεσημέρι ἦλθε!  
Κ' ὅταν ὁ ἥλιος ἔλθῃ στὴν δύσιν  
Κ' ἐγὼ δὲν εἶμαι μέσα στὴν πόλιν,  
"Αχ! τότε δὲν θάχω ζῶντα τὸν φίλον!  
Πλὴν τὸ ποτάμι ἀγριώτερον τρέχει,  
τὸ ἐν κύμα κτυπάει τὸ ἄλλο  
κ' ἡ μία ὄρα περνᾷ κ' ἔρχεται ἄλλη.  
Ἄγωγία τον πᾶνει καὶ θάρος λαμβάνει  
καὶ ρίπτεται μεσ' στὸ ποτάμι τὸ ἄγριον,  
καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἀνοίγει τὸν δρόμον,  
Μεγάλ' εἶν' τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις!  
καὶ φθάνει σὺς στὴν ὄχθην καὶ τρέχει,  
εὐχαριστῶν Θεὸν τὸν Σωτῆρα.  
Παρέκει ἄλλο κακὸν τὸν εὐρίσκει!  
Ληστὰὶ ἐκ ταῦ δάσους ἐξέρχονται δέκα  
καὶ τὸν πᾶντα νὰ τὸν ληστεύσουν!  
Τὸν φοβερίζουν νὰ τὸν σκοτώσουν  
ἐὰν δὲν δώσῃ, τὰ χρήματά του.  
Δὲν ἔχω, τοὺς λέγει, ἢ τὴν ζωὴν μου καὶ μόνην,  
καὶ ταύτην εἶθὺς στὸν Βασιλέα θὰ δώσω.  
Κ' ἐνὸς τῶν ληστῶν ῥόπαλ' ἀρπάζει  
Ἄφῆτε, κακοῦργοι νὰ φύγω, τοὺς λένει,  
καὶ τρεῖς τῶν ληστῶν κατὰ γῆς ἐξαπλώνει,  
κ' ἔντρομοι φύγουν οἱ ἄλλοι.  
Ἄς ἥλιος σὰν φωτιά ἔκαιε τότε  
κ' ἐκ τοῦ κόπου ὁ Δάμων δὲν ἠμπορεῖ νὰ σαλεύσῃ.  
Θεέ μου, φωνάζει, γενοῦ μοι σωτήρ μου!  
Σὺ μ' ἐβοήθησες ποταμὸν νὰ περάσω,  
νὰ σωθῶ ἀπὸ τῶν ληστῶν τῶν ἀγρίων τὰ χέρια.  
Δός μου δυνάμεις στὴν πόλιν νὰ φθάσω,

πρὶν τὸν καλὸν μου τὸν φίλον σταυροῦσιν.  
Δὲν ἐπρόφθατε νὰ εἶπη τούτους τοὺς λόγους  
δτε ἀκούει νὰ κελαρύξῃ διαυγῆς μία κρήνη,  
καὶ κύπτει καὶ πίνει νερὸν ζωογόνον,  
πίνει κ' αἰσθάνεται ἀκμαίας δυνάμεις.  
Ὁ ἥλιος πλησιάζει στὴν δύσιν,  
τὰ δένδρα ρίπτουν σκιὰς γιγαντώδεις  
καὶ ζωγραφίζουν εἰκόνας στὴν γῆν πανωραίας!  
Καὶ τρέχει ὁ Δάμων, ἵνα προφθάσῃ,  
δτε ἀκούει στὸν δρόμον νὰ λέγουν  
Τώρα σταυροῦται Φιντίας ὁ φίλος!  
Κ' ἡ ἀγωνία περῶνει τοὺς τρέχοντας πόδας  
κ' ἡ ἀγάπη διὰ τὸν θνήσκοντα φίλον!  
Καὶ βλέπει μακρόθεν νὰ δῆῃ ὁ ἥλιος  
νὰ κοκκινίξῃ Συρακουσῶν τὰς ἐπάλλξεις.  
Ἐξω τῆς πόλεως Φιλόστρατος ὁ ὑπρέτης  
ἐναγωνίως προσμένει νὰ ἔλθῃ ὁ κύριός του.  
Ἐκπληκτος βλέπει αὐτὸν καὶ τοῦ λέγει·  
'Ὀπίσω ! Τὸν φίλον δὲν σώζεις, φεῦ, πλέον.  
Σῶσε τοῦλάχιστον τὴν ζωὴν σου!  
Αὐτὴν τὴν στιγμήν ὁ φίλος σου θνήσκει.  
Πάντοτε ἔλεγεν ὅτι θὰ ἔλθῃς·  
Οὔτε τὸ θάρρος του ἔχασεν, οὔτ' ἀτηλίσιδη!  
οὔτε προσεῖχε τυράννου στὴν χλεύην  
δταν αὐτὸν μωρὸν εὐπιστον ἀπεκάλει!  
—Κ' ἂν εἶν' ἀργὰ καὶ νὰ σώσω  
δὲν δύναμαι πλέον τὸν Φιντιάν,  
τότε κ' ἐγὼ θ' ἀποθάνω μαζί του!  
Ποτὲ μὴ πιστεύσῃ ὁ αἰμοβόρος,  
πῶς φίλος στὸν κόσμον ἠγάτησε φίλον.  
Ἄς σφάξῃ γιὰ ἓνα τοὺς δύο ἀνθρώπους!  
'Ἄλλ' ἄς πιστεύῃ ὅτι ὑπάρχει φιλία στὸν κόσμον.

Ὁ ἥλιος εἶχε ἐντελῶς βασιλεύσει,  
ὄτε φθάνει στὴν πόλιν τρέχων ὁ Λόμιον.  
Βλέπει σταυρὸν ἐστημένον καὶ κόσμος  
πέριξ χάσκων νὰ συνωθῆται,  
καὶ στὸν σταυρὸν νὰ ἀνασύρουν τὸν φίλον!  
Ὅρμα διασχίζων τὸ πλῆθος καὶ λέγει  
Ἐμέ, δήμιε, ἐμὲ νὰ σταυρώσῃς  
κί ὄχι τὸν φίλον, ποῦ ἠγγυήθη.  
Θάμβος κατέχει τὸ πλῆθος ἔκει ὄλον!  
Ἐναγκαλίζονται σφιγκτὰ καὶ φιλοῦνται οἱ φίλοι,  
καὶ κλαίουσι κ' οἱ δύο ἀπὸ χαρὰν κ' ἀπὸ λύπην!  
Οὐδεὶς ἐδῶ ἀδάκρυτος μένει.  
Κ' ὄλοι φωνάζουν στὸν βασιλέα·  
Κανεὶς ἐκ τῶν δύο μὴ ἀποθάνῃ.  
Κ' ὁ βασιλεὺς δακρύων καλεῖ καὶ τοὺς δύο.  
Τοὺς βλέπει, τοὺς βλέπει καὶ δὲν τοὺς χορταίνει.  
Θουμάζω, τοὺς λέγει, αὐτὴν τὴν φιλίαν.  
Ἡ καρδιά μου ἐμαλάχθη! Καὶ ἡ φιλία  
δὲν εἶναι λέξις κενὴ εἰς τὸν κόσμον.  
Πόρτε κ' ἐμὲ στὴν φιλίαν σας, φίλοι.  
Σεῖς εἶσθε δύο ἀχώριστοι φίλοι,  
κ' ἐγὼ θὰ εἶμαι ὁ τρίτος πιστὸς πάντοτε φίλος.  
(Κατὰ Φρ. Σχίλλερ)

Πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων  
Κωνσταντῖνον τὸν ΠΒ΄.

Ποιὰ καρδιά δὲν Σὲ λατρεύει!  
ποιὰ ψυχὴ δὲν Σὲ ζηλεύει!  
Βασιλέα μου χουσέ!  
Ποῖος Ἕλλην τὸν πατέρα  
δὲν δοξάζει, τὴν μητέρα,  
Ποῦ ἐγέννησαν Ἑσέ!

Ὅ,τι πρόσμενε τὸ γένος,  
τῶδωκες ὁ ἀνδρειωμένος  
εἰς αὐτὸ σὲ μιὰ στιγμή!  
Κ' ἔπαυσε τὸ τόσο δάκρυ!  
κ' ἔπαυσαν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη  
τῆς σκλαβιάς οἱ στεναγμοί!

Καὶ ὁ Ὀλυμπος 'κεῖ πέρα  
χαιρετάει τὴν ἡμέρα,  
ποῦ ἀνέτειλε σὲ μᾶς,  
καὶ τὰ χιόνια ξετινάζει  
καὶ ἰλόχαρος μᾶς κράζει·  
Ζήτω ὁ Μέγας Βασιλεύς !

Εἶδες ἔκθαμβος, Βαρδάρη,  
Βασιλέα σὰν τὸν Ἄρη  
τὰ νερά σου νὰ περνᾷ!  
Καὶ μὲ τάτια βορρακωμένα  
ἐνθυμῆθης περασμένα  
μεγαλειά σου ξανά.

Νὰ ὁ Νέστος κι ὁ Στρυμόνας,  
ποῦδαν εὐκλεεῖς αἰῶνας  
ἄλλοτε ἑλληνικούς,  
σκύφτουν καὶ φιλοῦν τὸ χέρι,  
ποῦ ἄλευθέρωσε τὰ μέρη  
ἀπ' ἐχθρούς πειὸ μισητούς!

Μοῦσαι αἱ ξενιτεμμένα  
στήνουν τὸ χορὸ καὶ λένε  
ὕμνους εἰς τὸν ἐκλεκτό!  
Τί χαρὰ ν' ἀνταμωθοῦμε,  
ὄλες πίσω νὰ ἐλθοῦμε  
ἔς τὸ βουνὸ τὸ λατρευτό!

Κ' ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου  
ἐξεκλέφθη ἐκ τοῦ Ἄδου  
κ' ἦλθ' ἐπάνω μὲ καῦμό!  
Καὶ μὲ γέλοιο εἰς τὸ στόμα  
ἔσφιχταγκάλιασε τὸ χῶμα,  
ποῦ τὸ εἶδε ἑλληνικό.

Καὶ τὸ κῦμα τοῦ Αἰγαίου  
φέρων μήνυμα ἐνθίου  
νέας δόξης ναυτικῆς,  
μυριόστομον φωνάζει·  
Ζήτ' ὁ Βασιλιάς μας, κράζει,  
τῶν νησιῶν ὁ λυτρωτής.

Καὶ ἡ Ἥπειρος κλαυμένη!  
Ἄχ! ἀκρωτηριασμένη!  
χαιρετᾶ τὸν λυτρωτή.  
Καὶ μὲ πόθο καὶ μὲ γέλιο  
καμαρώνει Σὲ τὸν τέλειο  
Βασιλιὰ ἐκδικητή.

Χίλια χρόνια νὰ μᾶς ζήσης  
καὶ ἐχθρὸν νὰ μὴν ἀφήσης  
ὁ μέγας μαχητής!  
Καὶ μὲ σπάθη γυμνωμένη  
εἰς τὴν Πόλι, ποῦ προσμένει,  
νὰ εἰσέλθῃς νικητής.

## II. II. Οἰκονόμος.

### Πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν.

Χώρα μεγαλοφυΐας! Εἰς τοὺς κόλπους σου τὸ πάλαι,  
ὦ πατρίς μου, αἱ ἰδέαι ἀνεβλάστανον μεγάλαι·  
καὶ τυραννοκτόνον ξίφος κρύπτοντες εἰς τὰς μερσίνας  
οἱ Ἀρμόδιοι ἠνώρθουν ἰσονόμους τὰς Ἀθήνας.  
Ἄλλοτε θεοὶ ἐτάτουν τὰ ἐδάφη σου, καὶ θείαν  
ἔως σήμερον ἡ γῆ σου ἀναδίδει εὐωδίαν,  
καὶ ἡ αὔρα τοῦ ζεφύρου  
ψιθυρίζει τὴν ἀρχαίαν μελωδίαν τοῦ Ὀμήρου.

Ἄγιον καὶ παντοκράτωρ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας!  
ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν πρώτην ὥραν τῆς δημιουργίας  
σ' ἐνεφύσησεν ὡς αὔραν εἰς τὴν κτίσιν ζωογόνον

καὶ σοῦ εἶπε· Πνέε μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων!  
Εἶφος σου τὸν λόγον ἔχεις, κεραυνόν σου τὴν ἰδέαν.  
στρατιώτᾳς σου τὰ ἔθνη καὶ τὴν ἰριδα σημαίαν.

Μᾶς φωτίζεις, μᾶς θερμαίνεις  
καὶ τὸν νοερόν συστρέφεις ἄξονα τῆς οἰκουμένης.

Πολεμῆς τοὺς ὀχλοκράτας, τοὺς τυράννους ἐκθρονίζεις  
καὶ εἰς βάσιν τὸν ναόν σου ἀδαμάντινον στηρίζεις.

Ἔχεις δὲ εἰς τοὺς βωμούς σου τὰς θεὰς τῆς Πιερίας.

Ἐστιόδες σου ἀγρούπνους καὶ πιστὰς σου ἱερείας.

Ἐπαλλον εἰς τὴν Ἑλλάδῳ τοὺς παιᾶνάς σου τὸ πάλοι  
Μαραθῶνες, Θερμοπύλαι, Σαλαμίνας καὶ Μυκάλαι.

Σήμερον νέοι ἀκούονται παιᾶνες ἄλλοι  
καὶ προσθέτουν ἔς τὴν Ἑλλάδα νέαν δόξαν, νέα κάλλι!  
Σαραντάπορον ὕμνοισι, Γενιτσὰ καὶ τὸ Μπιζάνι,  
τὸ Κιλκίς, τὴν Λιγκοβάνη, Λαχανὰ, τὴν Δοϊράνη.  
Ἡ ἐλληνικὴ ἀνδρεία φέρουσα παντοῦ τὴν νίκη  
ἔστησε τὸν θρόνον πάντα μέσα ἔς τὴν Θεσσαλονίκη!  
Φεύγουν οἱ ἄνθρωποι Θεοσίται, φεύγει, φεύγει ἡ πανώλη·  
κ' εἰς ἐρείπια μεταβάλλουν ὄλας τὰς καλὰς μας πόλεις!  
Θηριώδη ἔνστικτὰ των, πῶχουν μέσα ἔς τὴν καρδιά των.  
ἔξευτέλισαν ἔς τὸν κόσμον καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ παιδιὰ των  
Ἴί διάφορος ὁ Ἕλλην! δὲν πειράζει, δὲν ἀρπάζει,  
ἔς τὰ παιδάκια τῶν ἐχθρῶν του στέγην καὶ ψομὶ μοιράζει!  
Ἴὴν εὐγένειαν δεικνύει, τὴν εὐγένειαν ζηλεύει,  
ὄπου ζῆ καὶ ἀναιπνέει, τὴν εὐγένειαν λατρεύει!  
Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἀνδρεία τὸν κατέστησε παιδί της  
καὶ τοῦ δίδει τὴν εὐχή της·  
Εἰς τὰς μάχας τὸν φτερώνει  
κ' εἰς τὸν οὐρανὸν ὑψώνει.

Καὶ τὸν στέφανον τῆς νίκης τοῦ κρατεῖ εἰς τὸ κεφάλι  
κ' ἄλλο δάφνινα στεφάνισ θέλει νὰ τοῦ πλέξῃ πάλι!

Χαῖρε, χαῖρ' Ἐλευθερία,  
χαῖρ' Ἑλλήνων ἡ ἀνδρεία,  
ἡ Ἑλλὰς εἰν' ἡ πατρίς σας  
καὶ οἱ Ἕλληνας γονεῖς σας.

Α. Σοῦτσος.

Εἰς τοὺς πεσόντας ἐν Κιλκίς Ἑλληνας.

21 Ἰουνίου 1913.

Ψυχὰί, ποῦ πτερυγίζετε, Ἑλλήνων, 'ς τὸ Κιλκίσι,  
ἐδῶ, ποῦ φύτρωσε γιὰ σᾶς, Ἄχ! πένθιμο κυπαρίσσι!  
καὶ μαῖοση γῆ ἐσκέπασε κορμὶ τὸ πονεμένο!  
ἐρχόμεθα προσκυνηταὶ μὲ μάτι δακρυσιμένο,  
νὰ κλάψωμεν τὸ νιάτα σας, παιδιὰ σας, τοὺς γονεῖς σας  
καὶ νὰ σᾶς προσκυνήσωμεν, διότι τὴν ζωὴ σας,  
τὸ πειὸ πολύτιμο ἀγαθὸ ποῦ ἔχει ἡ νεότης,  
γιὰ τὴν πατρίδα ἴδωκατε θυσιά 'ς τὸ βωμό της!  
Καὶ κλαίοντες τὰ νιάτα σας, τὰ τέκνα, τὴν ὄρφάνια,  
ἐσᾶς ἔχομεν δόξαν μας, ἐσᾶς καὶ περιφάνεια.  
Σεῖς ἀνεβήκατε ψηλὰ 'ς τὴν δόξα, 'ς τὴν ἀνδρεία!  
χρυσῇ τελίδ' ἐγράψατε χρυσῇ 'ς τὴν ἱστορία!  
Καὶ ξακουσμένο ὄνομα ἴδωκατε 'ς τὸ Κιλκίσι,  
ποῦ λάμπει πλειὰ, τὸ ὄσημα, 'ς ἀνατολὴ καὶ δύσι!  
Κοντὰ 'ς ὄνοματ' εὐκλεῆ, κοντὰ 'ς τὸν Μαραθῶνα,  
ὕψονεται κ' αὐτὸ λαμπρὸν εἰς πάντα τὸν αἰῶνα!  
Καὶ ὅπως ὁ κόσμος ὁ σοφὸς τρέχει 'ς τὸν Μαραθῶνα,  
ἵνα θαυμάσῃ πάνω 'κεῖ ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα,

ἔτσι κ' ἐδῶ θα ἔρχεται θαυμάζων κάθε λόχη,  
δοῦ ἐπάλαισ' ἄροβη μὲ τὸ κανόνι ἢ λόγχη!  
Κ' ἐνίκησεν ἢ λόγχη μας εἰς Ἑλληνας τὰ χέρια,  
κ' ἔμειναν ἔρημα ἐχθρῶν κανόνια καὶ μαχαίρια,  
ἐνδύματα καὶ τρόφιμα, φυσίγγια κ' ὀπίδες!  
Καὶ φεύγουνε διὰ παντὸς κατάρατες ἀκρίδες,  
ποῦ τόσα χρόνια ὠργιάζαν 'ς τὸν τόπον μας πανώλης,  
ποῦ κάθε πέτρα καὶ βουνό, πᾶς ποταμὸς καὶ πόλις  
λέγουν πῶς εἶναι ἑλληνικά καὶ ἀπὸ Ἑλληνας προγόνους  
κ' ἑλληνικά θὰ μένουνε εἰς ὅλους ναί, τοὺς χρόνους.

Αὐτὰ σὲ σᾶς ὀφείλομεν, ἄχ, νεκρά μου παλληκάρια,  
κ' εὐγνώμονες οἱ μαθηταὶ μὲ δάφνης τὰ κλωνάρια  
προσέρχονται σιωπηλοὶ καὶ μ' εὐλαβὲς τὸ βῆμα  
καὶ στεφανώνουν κλαίοντες τὸ δοξασμένο μνήμα.

Ἵψώσατε τὰ χέρια σας πρὸς τὸν Θεὸν μας, φίλοι:  
καὶ δεηθῆτ' ὀλοθερμα μιὰ χάρι νὰ σᾶς στείλῃ  
Μιὰ σὰν τοῦ Κιλκισοῦ ὀλόχρυση σελίδα  
νὰ γράψητε καὶ σεῖς ποτε 'ς τὴν ἔνδοξον Πατρίδα!

**III. II. Οἰκονόμος.**

**Εἰς τοὺς Μακεδόνας.**

Ἐπαυσαν τὰ βάσανά σου,  
Μακεδόν μου, ἢ Ἑλλάς σου  
σὲ κρατεῖ 'ς τὴν ἀγκαλιά!  
Ἔχεις ὅ,τι πικραμμένος  
γύρευες κὶ ἀτελεισμένος,  
τῆς μητρὸς σου τὰ φιλιὰ.

Ἐπαυσαν τὰ βάσανά σου.  
Μακεδόν μου, ἡ Ἑλλάς σου  
σοῦφερε ἐλευθεριά.  
Διὰ σὲ ἐχύθη αἷμα.  
αἷμ' ἑλληνικὸ ὡς ῥέμμα,  
ποῦ ποιεῖ μέσ' ἔς τὴν καρδιά.

Πάει ἡ κλάψα, πᾶν οἱ πόνοι,  
ἔνδοξοι ἀρχίζουσι χρόνοι,  
σὰν ἐκείνους τοὺς παληούς!  
Δυστυχεῖς, ὅσοι δὲν ζοῦνε,  
τέτοια δόξα νὰ χαροῦνε,  
τέτοιους εὐτυχεῖς καιρούς!

Μακεδόν μου, συλλογίσου  
πῶς ἐγέννησεν ἡ γῆ σου  
οἰκουμένης νικητάς!  
Σὺ φανέρωσε καὶ τώρα  
τί λιοντάρια ἔχει ἡ χώρα,  
τί λιοντάρια μαχητάς.

Κεῖνοι ἀψηφοῦσαν πλήθη  
καὶ ἐπρότασσαν τὰ στήθη  
κι ὄρμων εἰς τὴν μάχ' ἐμπρός!  
Κι ὁ ἐχθρὸς πετῶν τὸ δόρυ,  
ἔτρεχεν ὅσον ἡμπόρει,  
φεύγων, τρέμων καὶ ὠχρός.

Ἄς βροντήσῃ κ' ἡ φωνή σου,  
ἄς ἀστράψῃ τὸ σπαθί σου,  
τὸ τουφέκ' ἄς ἀκουσθῇ!  
Καὶ νὰ μάθ' ἡ οἰκουμένη,  
ἡ ἀνδρεία, ναί, πῶς μένει,  
μένει κληρονομική.

**II. II. Οἰκονόμος.**

Εἰς τὸν ἱερὸν λόγον.

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ τὸ σύννεφον, καὶ ἄνεμος σκληρὸς ἅς μὴ σκορπίσῃ τὸ χῶμα τὸ μακάριον, ποῦ σᾶς σκεπάζει.

Ἄς τὸ δροσίον πάντοτε μὲ τ' ἀργυρᾶ της δάκρυα ἢ ῥοδόπελος κόρη, καὶ αὐτοῦ ἅς ξεφυτρῶνουν αἰῶνια τᾶνθη.

Σᾶς ἤρπασεν ἢ τύχη τὴν νικητήριον δάφνην, καὶ ἀπὸ μυρτιὰν σᾶς ἔπλεξε καὶ πένθιμον κυπάρισσον στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀπιθάνῃ διὰ τὴν πατρίδα, ἢ μύρτος εἶναι φυλὸν ἀτίμητον καὶ καλὰ τὰ κλαδιὰ τῆς κυπαρίσσου.

Ἕλληνες, τῆς πατρίδος γαὶ τῶν προγόνων ἄξιοι, Ἕλληνες σεις, πῶς ἤθελεν ὑπὸ σᾶς προκριθῆ ἄδοξος τάφος;

Ὁ χρόνος, γέρον φθονερὸς καὶ τῶν ἔργων ἐχθρὸς καὶ πάσης μνήμης, ἔρχεται. Περιτρέχει τὴν θάλασσαν καὶ τὴν γῆν ὅλην.

Ἀπὸ τὴν στάμνιαν χύνει τὰ ῥεῦματα τῆς λήθης, καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει. Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται βασίλεια καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅταν πλησιάσῃ τὴν γῆν, ὅπου σᾶς ἔχει, θέλει ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του ὁ χρόνος τὸ θαυμάσιον χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τὴν ἀρχαίαν πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος, θέλει φέρῃ τὰ τέκνα της πᾶσα μητέρα.

Καὶ δάκρυ χέουσα θέλει τὴν ἱερὰν φιλήσῃ κόριν καὶ εἶπῃ Τὸν ἔνδοξον λόγον, τέκνα, ζηλώσατε, λόγον ἡρώων.

Ἄνδρες ἑκάδης

Ἡ προσευχὴ στρατιώτου ἐν μάχῃ.

Πάτερ, Σοῦ δέομαι!  
Τῶν τηλεβόλων βρυχῶνται τὰ νέφη  
Κύκλω μου λαίλαψ πυρὸς καταστρέφει·  
Βαίνω θαρσῶν, ἀλλὰ καίομαι,  
Πάτερ, Σοῦ δέομαι!

Σὺ μου στρατήγησον!  
Λός μοι ὡς θέλεις, ἦ, δάφνην ἢ θήκην,  
Εἴτε εἰς θάνατον, εἴτε εἰς νίκαν,  
Διὰ τιμῆς με ὀδήγησον.  
Σὺ μου στρατήγησον!

Σῶτερ βοήθει μοι!  
Σὺ τὴν πνοήν μοι παρέσχεες νὰ ζήσω.  
Δύνασαι δὲ νὰ τὴν λάβῃς ὀπίσω.  
Σοὶ ἑμαυτὸν παρατίθημι!  
Σῶτερ, βοήθει μοι!

Σός εἰμι, Κύριε!  
Θνήσκων ἢ ζῶν, εἶμαι κτήμιά σου ὅλος·  
Δὲν κηλιδοῦσι τὸ ξίφος μ' οὐδόλως  
Φαῖλαι τοῦ κόσμου ἐπήρεια.  
Σός εἰμι, Κύριε!

Σῶσον, ἐλέησον!  
Ἄν σπεράξῃ ἡ μαινὰς τοῦ πολέμου,  
Δέξαι τὸ αἷμά μου λύτρον, Θεέ μου,  
Καὶ τὴν πατρίδα μου κλείσον!  
Σῶσον, ἐλέησον!

\* Ἡλ. Τανταλίδης.

Ἕμφωνία 29 Μαΐου 1921.

Θεὲ ἡμῶν, τὸν πόθον μας γινώσκεις τῶν Ἑλλήνων  
ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ τὴν χάριν σου πληθύνων.  
Ἀφάνισον Ἀγαρηνῶν τὰ βάρβαρα τὰ πλήθη  
καὶ φύλαττε τοὺς Ἕλληνας, τὰ τέκνα σου βοήθει!

1

Βοήθησον τὸν ἄνακτα ἡμῶν τῶν Κωνσταντῖνον,  
να γίνῃ πάλ' ἡ Πόλις μας ἡ Πόλις Πανελληνῶν!

2

Κ' ὕμνους ν' ἀναμέλψωμεν ἐν τῷ Ναῷ Σοφίας  
πρὸς τὸν δοτῆρα ἀγαθῶν, δοτῆρ' ἐλευθερίας.

3

Πρὸς Σὲ μυριάδες ὄμματα στρέφονται καὶ τώρα  
βοήθησον τὰ ὄπλα μας νὰ γίνουν νικηφόρα.

4

Ἐπάκουσον δεήσεων γονυπετῶν Ἑλλήνων  
καὶ κλείσον τὸν ἄνακτα ἡμῶν τὸν Κωνσταντῖνον.

Τ Ε Λ Ο Σ







ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ  
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Π. Π. Οἰκονόμου

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι τὸ συμφώνως τῷ νόμῳ 2678 ὑπο-  
θέντος πρὸς κρίσιν εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἐπιτροπὴν ὑμέτερον βι-  
βλίον τοῦ κ. **ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ** (Ἀναγνωστικόν)  
ἐν τῶν πλήρων δημοτικῶν σχολείων ἐνεκρί-  
θη καὶ αὐτοῦ ἐκανονίσθη κατὰ τὰ ἐν τῇ συνημ-  
μένῳ ἑπισημῶν ὀριζόμενα.

Ὁ Ὑπουργός

Θ. ΖΑΪΜΗΣ





**0020560575**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ίνστιτούτο για παιδευτικής Πολιτικής



